GAUDEO

John Carter Brown.

BOUND BY RIVIERE.

Septem

Ghe=
schencke
aen sijn
Excel=
lentie g
presen=
teert by
die van
Siam.

Den A
mirael
van de
Heeren
Staten
geprese
ende bi
danckt.

Wonderlijcke Historische

Ende

OURNAELSCHE AENTEYCKENINGH,

Van 't ghene

IETER van den BROECKE, Op ijne Reysen / soo van Cabo Verde, Angola, Gunea, Oost-Indien: Waer in hem / soo in Schip-breuck / als in 't door-reysen van 't Landt / seer veel vreemde dingen ontmoet zijn / soo van Religie / Manieren / Zeeden / en Huys-houdingen der volckeren: En andere eyghenschappen der Landen en Kusten die sy bezeylt hebben.

t' AMSTELREDAM,

Voor Joost Hartgerts, Boeck-verkooper in de Gasthuys-Steegh / bezijden het Stadt-huys / in de Boeck-winckel, 1648.

RPJCB

DE REYSEN VAN PIETER VAND

Adem Folÿ. 26.

Moch

Ormous Foly. 111.

Sura

36 -;

De Baricada ten Broeck Foly. 73.

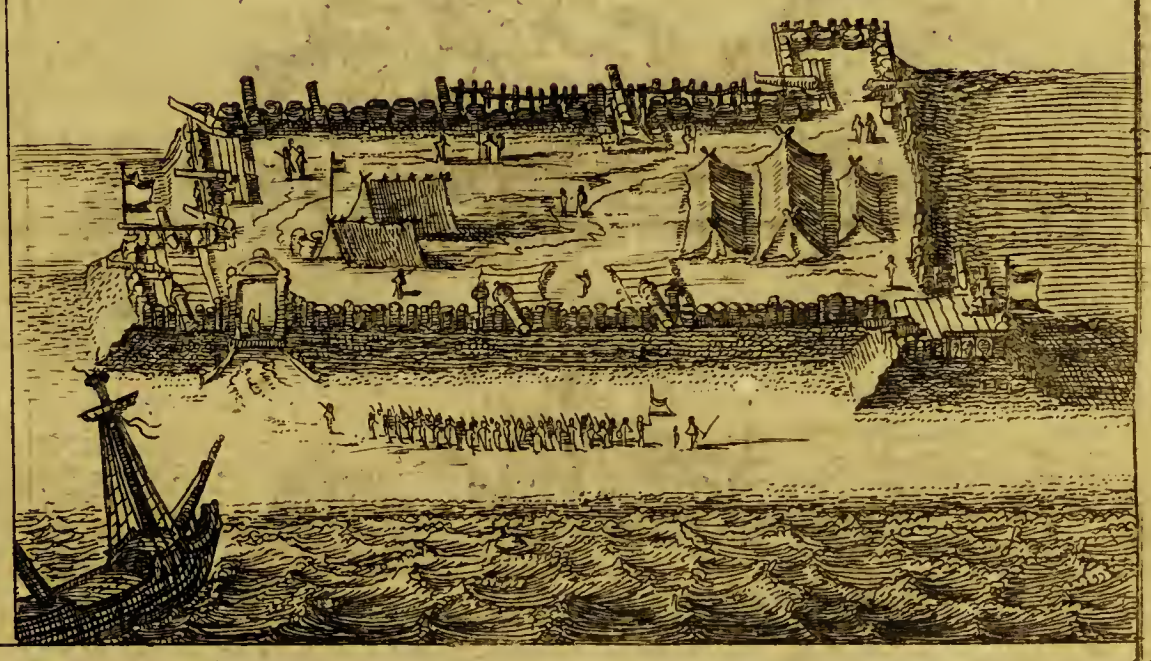

112.

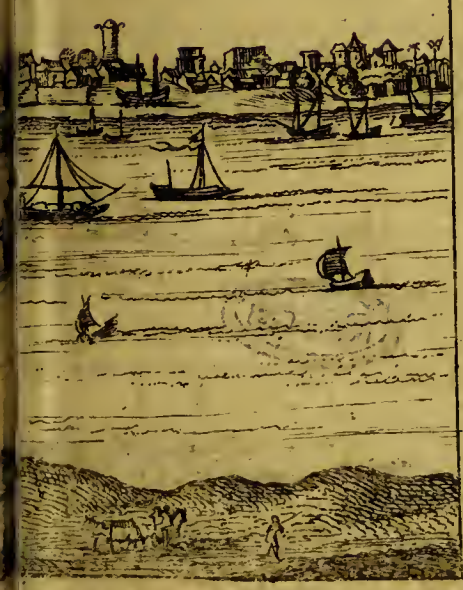

Batauia Foly. 113.

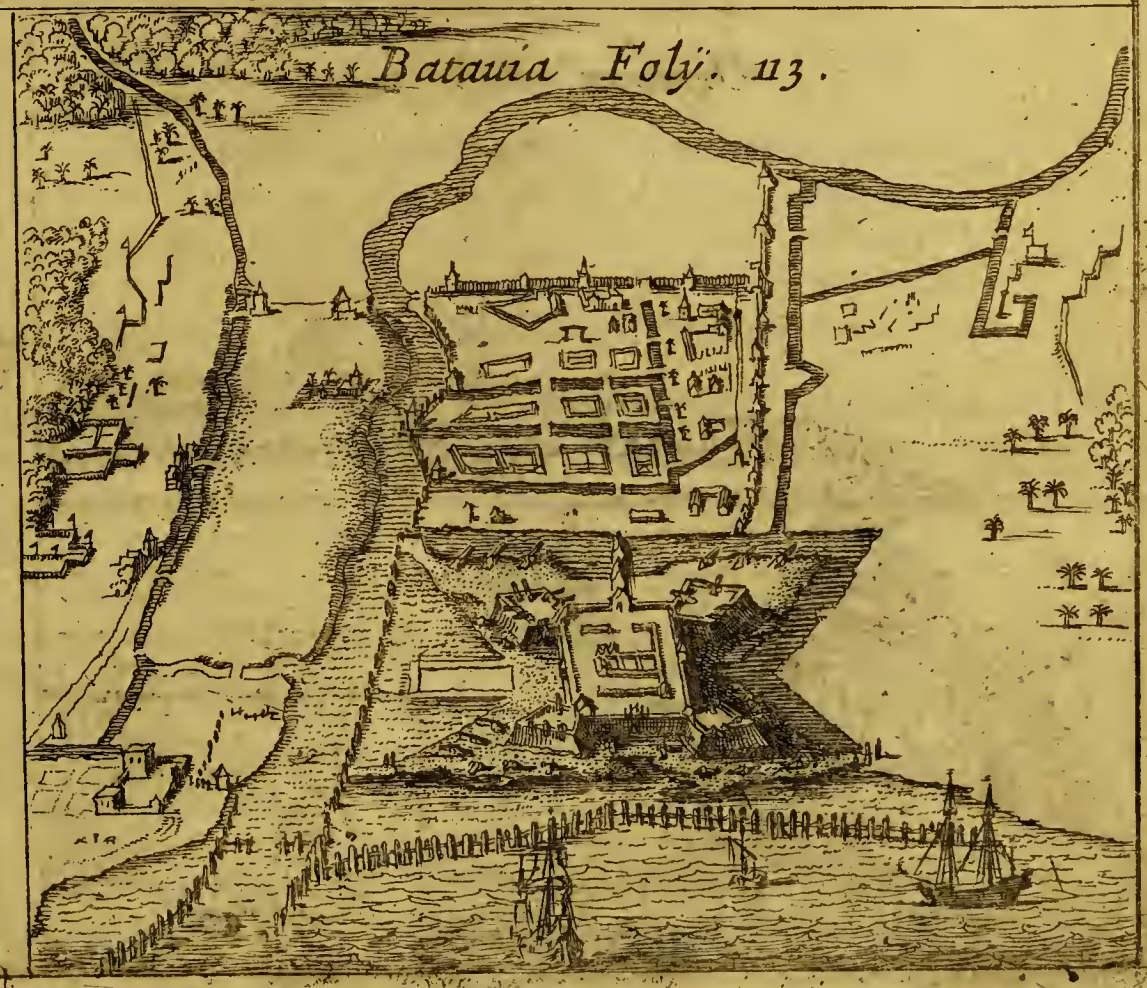

RPJCB

Hiſtoriſche ende Iournaelſche aenteyckeningh, Van 't gene Pieter van den Broecke op ſijne Reyſen, ſoo van Cabo Verde, Angola, Gunea, en Ooſt-Indien (aenmerckens waerdigh) voorgevallen is, &c.

Naer Capo Verde.

IN't Jaer 1605. den 10. November / naer dat ick mijnen tijd t'Amſtelredam/by den eerſamen St. Bartholomeus Moor, Coopman/eerlijck voldient hadde / reſolveerde ick / overmits d' occaſie ſich preſenteerde / ende ben voor Onder-Commies met het eerſte ſchip gevaren van Doordrecht na Cabo Verde, voor d' Ed. Heer Elias Trip, met ſijne Compagnie om huyden te handelen. 1605. Novem.

Ontrent de Sorles onder Enghelant ghecomen zijnde / waren wy genotſaeckt om den harden ſtorm/Dortmuyden in te loopen.

Liepen den 5 December van daer naer Cabo Verde, paſſeerden d' Eylanden van Canarien, ende arriveerden (Godt danck) den 15 Januarij 1606. aen het Eylant/voor Cabo Verde, alwaer wy 2 Nederlantſche/3 Franſche ende 5 Engelſche ſchepen vonden/ſommige om te handelen/d'anderen om te ververſchen/ende dan van daer over naer Brazil ofte Weſt-Indien te loopen. Decemb. 1606. Ianuariu.

Ick werde datelijck geordonneert te Portedale op het vaſte lant/daer de principaelſte handel ſo vande Portugeſen/ als van ons/ Francen/en Engelſen met d' Inwoonders gedreven wiert.

Huerden een ſtroo huys met een Portugeſche Slavinne / om te koocken ende ons te vertolcken. Ick koft dien ſelven dach noch een partye Huyden voor Yſer/ Brandewijn/Cralen ende anders.

Alhier ſo alleen liggende/ſagen wy op den 23 Januarij/ (dat noterens waerdich is) over Portedale ſulcke menichten van groote roode Spринck-hanen vliegen/langer en ſo dick als een duym / datmen in een ure de Locht qualijck bekennen conde / het welck ſoo groote armoede in 't Lant cauſeerde/dat ick d' Ouders haer kinderen/in mijn teghenwoordicheyt voor een hoet ofte diergelijcke maete/ Milio ſagh vercoopen.

Acht dagen daer naer/quam my's nachts een Hagedis op't bloote lijf loopē/ ſoo dat ick wacker wiert weghens de koude van 't ſelve Dier; opgereſen zijnde/ wiert een groote Slange ghewaer / dicht by my / die al met de tonge lagh en ſchoot: waer upt ick oorſaecke nam/ om niet vreemt te vinden/'t gene ſommighe ſchrijven/dat de Hagedis den Menſch waerſchout voor diergelijcke onghedierten/gelijck alle d' Inwoonders aldaer mede affirmeeren.

Naer dat ick vier Maenden/17 dagen aldaer aen Landt gheleghen hadde/ende alle mijne Coopmanſchappen aen Huyden / partye Olyphants-Tanden/ Was/ende Ambergijs verhandelt hadde / ben den 6. Junij met de Chaloup nae Iuwale by den Coopman geloopen/ende van daer nae Refuſco; daer ons Schepen haer gereet maeckten/om naer 't Vaderlant te vertrecken.

Soo wy onder het voorſz Eylandt van Cabo Verde ons water ende brandthout ingenomen hadden/arriveerde hier een Engelſche Chaloup van Iuwale, brengende

1606. gende tijdinge van ſeker Schip/in hebbende eenige Slaven ende veel koſtelijc
hept; preſenteerden/ ingevalle wy haer de ſwarte Slaven ende Slavinnen w
Iunius. den gheven/ſouden ons den buyt aenwijſen; Waer over wy met Pieter Corneli
Speelman van Rotterdam/daer mede wy te voozen in accoozt waren ghetrede
gedelibereert hebbende/ reſolveerden onſe anckers te lichten / ende daer na t
te loopen/vonden hem's anderdaegs voor Iuwale liggen/als wy by hem ghec
men waren/gaven 't dadelijck met accoozt op.

't Schip was van Lubeck, groot 120 laſten / gheladen met St. Thomeeſc
Suycker/Olyphants Tanden/Cattoen/partye Realen van achten/ende eenig
goude Kettingen/90 Slaven en Slavinnen/ 4 Portugeſen / 11 ſieckelijcke Lu
beeckers; alſo de Schipper met al het onder volck door de langhduyrighe Rey
van St. Thomæ, overleden was/ſo wilden ſy na Liſbon in Portugael. Wy liepen va
daer weder met het Schip onder Cabo Verde, om 't ſelvighe te verſien/ en
van ons volck over te gheven. Naer dat wy de Engelſchen alle de Swarten
Swartinnen overgheghéven hadden / voor victualie / zijn wy van daer in de
name Godes / met ons dyren op den 16 Julij nae't Vaderlandt vertro
ken.

Auguſtus Den 28 Auguſtij paſſeerden wy de Vlaemſche Eylanden/ſagen de hooge Pij
van St. George ontrent 20 mijlen van ons/daer naer het ſchoone Eylant Tercer
in ſumma wy zijn eyndelijck ſonder eenich rescontre (Godt danck) den 3 Oct
ber/alle dry de Maſe ingecomen/ Pieter Corneliſz Speelman met de Vlijs na Ro
terdam/ ende wy na Dordrecht / alwaer wy onſe Heeren en Meeſters well
kom waren.

Deſe naervolgende Coopmanſchappen vallen aen 't vaſte Lant/ende de R
viere ontrent Cabo Verde.

Ontrent 30 a 35000 Oſſen / Buffels en Elandts-Huyden / maer kleyn/ jae
lijcks.

Wt de Revier Gambi, Catſia'o, St. Domingo veel Olyphants Tanden / Wa
wepnich Gout/Rijs/goeden Ambergrijs; in mijnen tijdt wierdt by de Revie
Gambi een ſtuck vande zee opghewozpen van ontrent 80 ponden/ waer van i
vier pont voor de Heeren Meeſters kofte/ waer af dat d'eene partye voor ach
hondert/ ende d'andere partye voor 450 gulden 't pont alhier in Europa verko
wiert.

De Portugeſen dat meeſt banditen zijn / houden veel al haer reſidentie al
voozen / Portedale, Iuwale, daer met d'onſe/ de Engelſche ende Franſche Nat
handelen; vergaderen hier ſo veel Slaven en Slavinnen / als bekomen konne
daer mede ſy dan naer St. Domingo ofte Catſia'o loopen/ende van daer met Bar
quen naer Brazil in Weſt-Indien/alwaer groot geldt van de ſelve maken/ m
't welcke ſy haer pardon in Portugael ſomtijts verkrijgen.

Manieren ende leven der Swarten Inwoonderen van't vaſt Lant van *Cabo Verde*; voor ſo veel my hebbe laten onderrich ten ende bevonde, t'zedert mijn reſidentie aldaer.

De Inwooners zijn peck ſwart/ groot/ wel geproportioneert ende beſnede
van aenſicht/boos van aert/ſeer difachtich/ ſpreken veel al Francoys/doo
den ſtercken handel die de Franſchen aldaer langhen tijdt ghedreven heb
ben/ende wepnich dupts / 't welck ſy qualijck (als op meer plaetſen) begrijpe
konnen.

Zij

Zijn meest Heydenen / aenbiddende sommighe van haer de Maen / andere de Duyvel / by haer ghenaemt Cammaté. Daer zijn mede Mahometisten; ende als sy haer vraeght de redene waerom zy de Duyvel aenbidden: seggense / Godt doet ons nimmermeer quaet: maer de Duyvel alle daech. 1606. Augustus.

Oorlogen veel tegen haer Nabueren / met Boogen en Asagayen; sitten veerdich te peerde / die aldaer van Barbaryen gebracht werden / ende uyttermaten snel in 't loopen zijn: Niet tegenstaende heb een Swart gesien / die een Paert op een corte spatie op strant met loopen passeerde; zijn mede kloecke swemmers ende visschers.

Alsse hare vyanden overwonnen hebben / snijden haer inde plaets van 't hooft / (gelijck die van Ternate inde Molluckssche Eylanden) de Testiculos af / diese voor Vrouwen tot een teycken van victorie t'huys brengen / ende gheknoert in 't gat laten hangen / tot een cieraet.

De Mans ne men so veel Vrouwen als sy connen voeden / dan houden de seluen seer in dwanck / ghelijck Slavinnen / moeten alle huys ende landt-diensten doen. Als de Vrouwe de spijse gheprepareert heeft / gaet de man alleen sitten eeten / ende laet haer staen dienen. De man ghegeten hebbende / neemt sy het overschot en gaet 't selve alleen inde keucken eten. Ick hebbe dickmaels in mijnen gat gesien / de Boeren uyt 't Landt met haer Vrouwen comen / dat de swanghere Vrouwen 15 a 16 Ossen huyden op 't Hooft moesten dragen / en een kindt achter op den rugge gebonden / daer de man alleen maer zijn geweer droegh.

Dese Vrouwe zijn so hart van natuere / dat soo haest sy van kinde verlost zijn / gaen mede dadelijck na de Revier ofte Zee loopen / om te wasschen / ja sommighe wel dadelijck by de mans te bedde gaen.

Sooder yemandt van de Mans oft Vrouwen komt te sterven / vergaren alle de vrunden / die by der handt zijn / krijten ende rasen met sulcken misbaer / gelijck dolle menschen / dat somwijlen wel vier ofte vijf dagen lang duert; drincken ondertusschen haer soo overstallich droncken inden Wijn de Palm / Poo ende Brandewijn dat te verwonderen is; brenghen de dooden alsdan met Pijp ende Trommel na 't graff / en setten een pot wijn ofte water aen sijn hooft eynde / (dat ange jaren van vrunden en 's morgens en 's avonts geobserveert wert) om dat sy van geen dorst vergaen souden. Sy seggen / dat zy na eenigen tijdt wit sullen worden / ende aldaer / als wy / komen handelen.

Drincken seer sterck Brandewijn. My quam eens een man uyt 't Hof van den Coninck besoecken / die een flap-kan met een teugh uytdronck / ende vraegde na meer. Dit's in 't korte 't gene ick aldaer hebbe konnen vernemen.

Volght nu mijn eerste Voyagie van Amstelredam voor onder-Commies naer ANGOLA, ende de Reviere van CONGO, met 't Schip *Neptunus*, Schipper *Adriaen Iansz.*

INt Jaer 1607. den 26. Novembris / zijn wy in den name Godes uyt Texel gezeyl gegaen / kregen ontrent de Sorles weder een harde storm / dat wy genootsaeckt waren te Vaelmuyden in Engelant, tot twee-malen in te loopen; sagen de eerste mael inkomende 2 Schepen gestrandt / ende verstonden dat wel vijf of ses vande Vloodt / met ons uyt Texel gheloopen zijnde waren ghebleven. 1607. Novem.

Op den 5. Januarij 1608. ontrent de hoogte van 34. graden in de Spaensche Zee zijnde / wiert ons Roer van 't Schip door tempeest af gesmeté / dat wy (God danck)

1607. danck) noch schadeloos/ doch sonder Roer-haecken weder binnen kreghen / s
Januarius dat wy op Godts genade van de onstuymige Zee herwaerts en derwaerts g
dryven wierden/ ende de Cust van Spangien genaeckten / ende (naer ginsing
niet boven 12 of 15 mijlen van Cabo St. Vincent en waren. Wy resolveerden m
de Fock over den anderen bough te leggen/ om weer wat Zees te krijgen. O
dertusschen waren wy vast doende om het Roer soo veel moghelijck was/ te r
pareren/ dat wy ten laetsten noch met groote moeyte aen kregen. Namen ons
kours alsdoen langs de Cust van Barbarye tot aen Cabo Blanco, om te sien of v
aldaer geen Hollantsche / Engelsche of Fransche Schepen souden vinden / d
ons van een Roer-haeck konden versien: Alhier niemant vindende/ ben ick m
een wel ghemonteert Boodt volckx aen 't Lant ghevaren/ om met de zeghen
visschen/ ende kregen een goede zoode. Van daer liepen wy nae Cabo Verde, a
waer wy noch geen Roer-haecken kreghen. Liepen van daer nae de Cust v
Gunea, ontrendt de Greyn-Cust komende / quamen ons wel 5 a 6 Cannoos m
Swarten en verversschinge by boordt/ dan dorsten niet aen boort komen / vo
en al eer ons volck de vinger in Zee staken / ende dry mael de droppelen water
d'oogen lieten druppen/ 't welcke/ soo 't scheen/ haren Eedt moeste zijn; quam
alsdoen aen boort: maer wilden niet over in 't Schip komen / vreesende ghen
men te worden / als voor desen de Portugesen meenighmael ghedaen hadde
brochten veel Malegette/ als Peter ende Olyphants Tanden. Van daer qu
men wy den vierden Martij voor Cabo Cors, voorby het Casteel de Mijna, alwa
wy den Generael Adriaen van der Goes vonden met 3 Schepen ende eenige Jac
ten/ daer liggende om goudt te handelen/ wierden wy van goede Roer-haeck
versien.

Aldaer gaven de onse alsdoen 60 stocken / yeder van anderhalf ellen/ Silesig
Lindwaet/ voor een bende gouts/ peder bende van twee oncen Troys gewicht
voorts alderhande slach van Cralen/ kopere Ketels/ en Beckens/ tot groote
vance; ende die Custe gaf dien male over de 1800 pont gouts jaerlijcx.

Van daer namen wy onsen kours nae Cabo de Lopo Gonsalo, passeerden de E
landen Ille de Prins, ende Sr. Thomæ, aen de Caep komende / is ons den Konin
van Ollibatte met een groote Canno vol mans ende vrouwen aen boordt ghek
men/ met een party Olyphants-tanden ende verversingh: ick kofte van de s
ven een partye Tanden voor Catoene Lindwaet.

Des anderen daeghs ben ick selve de Revier op by den Koninck om verv
singhe ghevaren / daer ick de Vrouwen qualijck van 't lijf konde weeren / j
de Koninck selve presenteerde my eene van sijne by-wijven / die ick mochte b
geeren.

Ondertusschen dat ons volck doende was om water ende brant-hout aen
Caep te halen/ ben ick met een Schupt ende eenigh volck/ met de zegen aen la
gevaren om te visschen/ ende vingen in een treck 2800 Harders/ ghenoegh vo
twee scheeps volck te eten.

April. Den 3 April vertrocken weer van daer/ (met mepninghe ghelijck voor des
alle andere Schepen hebben moeten doen) over naer Brasil, op de hooghte va
de Caep de Bona Esperance te loopen/ ende so voorts langhs het Lant in Lowang
doch vermits de harde Travados/ geraekten al van onder op/ ende quamen in
groote verwonderinge van alle Natien/ die 't dickmael onderstaen hadden/ d
22 dito (Godt danck) in Lowango, gheleghen op de hooghte van 4 en een hall
graden bezuyden den Æquinoctiael. Wy settent by ons ander Schip / dat vo
ons upt Texel onder den Generael Wemmer van Barchem, gheloopen was / d
van

an de Caep de Loop naer Brasil mede over-ghesteecken hadde: soo dat (Godt anck) ick d'eerste van alle Natien ben geweest die in 19 dagen van Cabo de Loes den tocht van onderen helpen doen: 't welcke sedert / soo ick verstae / altijdt econtinueert is. Wy hielden ons altijdt 10 a 12 mijlen van landt / om de harde afwateringen vande Revieren / loopende van Benijn na de bocht / in welcke istantie van 't landt wy wepnigh stroom vernamen. Onse maets vongen onderwegen een Dorados, lanck vijf voeten / die inde rop een vliegende Vis hadde / anck een voet en een vierendeel / ick liet den selven om datse noch versche was / p den rooster braden / ende smaeckte als een Spieringh. 1607. Ianuarius

Figuer No. 1. Gedaente van den Dorados met de vliegende Vis.

Primo May / handelde ick d'eerste Olyphants-tanden vande Swarten binen Scheeps boort / voor 11 ellen Laeckens van 22 stuyvers d'elle / 200 pondt Landen / ende maeckte accoort met de Inwoonders op 7 en een half ellen Laens voor het quintael van 120 pont / soo wy meer wilden brengen. May.

Daer naer sondt my den Opper-Commies met een Present te landewaert in / en den Coninck / om te versoecken in Majomba, dat mede onder hem soorteert / te mogen handelen / 't welck ick verkreegh.

Den 11 Junij des morghens gaende op het Schip wandelen / sagh ick vier Zee-paerden op 't Lant gaen weyden / waer toe ick om de nieuwicheyt / met de Boodt ghevaren ben: als wy daer ontrent ghekomen waren / bleven de voorsz. Dieren stil op ons staen sien / ende ginghen daer naer weder voedt voor voet na Zee / quamen somwijlen met de neusen weder boven: maer als sy ons ghewaer wierden / duyckten weder onder: wy deden veel listen om een te schieten: maer was te vergeefs door den subtijlen reuc / welcke wy presumeerden dat sy mosten hebben. Zijn gelijck groote Buffels / glat van vel / ten naesten-by als de Robben / hebben hoofden als moets-peerden met corte oozen / wijde neusgaten / twee romme tanden uyt den mont / als de Verckens / hebben corte beenen / en voeten als klaver-bladeren / briesschen gelijck de paerden te lande.

Figuer N. 2. Gedaente vande Zee-paerden in Louango.

Van hier sont my den Commies met het Jacht na de Revier van Congo, alwaer ick eerst na 16 daghen by den Generael van Berchem arriveerde / die my in commissie sont naer Bansa de Songeo, by den Grave ghenoemt Don Migiel, om licentie te bekomē tot ons vertrek / door diē de Koopmanschappē meest al vercoft waren. By den Grave gekomē zijnde / die ontrent 7 mijlen de Reviere opwaerts in residentie hieldt / liet my door zijn kinderen groote eere bewijsen / tot des anderen daeghs / wanneer ick voor hem compareerde: Was een seer oudt man / van over de hondert en thien jaren / ende blindt. Gaen aldaer meest op zijn Portugees / met mantels / en Pater-nosters inde handt. De voorsz Heere onderhoudt goede Ordre ende Wetten in sijn Lant. Daer staen wel 4 oft 5 Kercken / daer in alle dage vande Portugesche Papen Misse gedaen wert / zijn ook 2 of 3 Schoen daer de kinderen (als in Portugael) van Papen onderwesen werdē: Is goet aerdich volck / kloeck ten Oorlog / en subtijl in haer affairen. De Vrouwen doen hier mede meest al het werck / ploeghen / zaepen / en maepen het Landt / soo dat mede ghenoechsaem van de mans in dwanck ende arbeydt ghehouden weren. Iunius.

1607. Junius. In ghevalle daer yemandt een schoone Dochter hadde / presenteerde deselv aen de Grave / wanneerse noch jonck was / om haer te deflozeren: welcke daer n deselve Vrouwe / met kindt ende alles / aen sijn Edel-lupden ten Houwelijck placht te geven / die daer mede meynden vereert te zijn.

Ten laetsten / na dat ick wel dry dagen in't huys van des Grave outste Sonc ghenaemt Don Simon, eerlijck onthaelt was gheweest / kreech ick licentie om t vertrecken / ende wiert in een Amack van des Graven dienaer tot aen den Pa dzan / daer ons Schip lagh / gedragen; sach onderwegen menichte van Harten Hinden / Rudden / Geytjens / hozt van hayr / en langhe manen gelijck de peerden veel rupge Schapen / Velt-hoenderen / Patrijsen / en veele vreemde gedierten.

Inwerp. *Beschrijvinge van't Coninckrijck Congo.*

DIt Landt strecht van Cabo St. Catharine af / die twee graden ende een hal van de Linie light / Zupt aen / tot de Cabo di Ledo. Het grenst ten Ooste aen de Ethopische Zee / ten Zupden aen de Berghen van de Mane ende d Cafres; ten Oosten aen't gheberchte daer des Nijls Aderen uptspruyten; te Noorden aen het Koninghrijcke Benin; ende begrijpt ontrent 6 hondert en tse stigh mijlen / dat is vande helft des derden graets na't Zupden toe / tot de 1 graet inde hooghte.

Dit Koninghrijck / behalven datter noch eenighe Eylandekens in de Re viere Zaire heeft / die hem cijnsbaer zijn / wort verdeelt in ses vermaerde Landt schappen / als Bamba, Songo, Sunda, Pango, Batta, ende Bemba.

Bamba light langhs den Oever van de Zee / van de Reviere Ambrisi af / tot d Reviere Coauze toe / ende heeft noch onder hem veel schoone Heerlijckheyde De voornaemste Stadt is Bamba, daer't Landt naer genoemt is / liggende tu schen de Reviere Losa ende Ambrisi, ontrent hondert Italiaense mijlen vand Zee.

Songo light rontsom de Revieren Zaire ende Loango henen / tot aen de Revie Ambrisi toe / eyndight aen de roode klippen vande Frontiere des Rijcks va Loango. De Hooft-stadt is Songo genoemt.

Sunda light ronts-om de Stadt Congo, dat de Portugesen vernaemt hebbe Santo Salvado, ende van daer streckt het sich 8 duytse mijlen henen / tot aen de Ri viere Zaire. De voorgemde Stadt noemt men Sunda.

Het Lant Pango heeft eertijts een eygen Coninckrijck geweest; ende grenst te Noorden aen Sunda, ten Zupden aen Batta, ten Westen aen Cungo, ende ten Oo sten aen de Berghen van de Sonne. De Hooft-stadt Pango light West van d Rivière Barbela, die upt het Meyr komt / daer den Nijl zijn oorspronck heeft.

Batta light Noort-Oost tusschen Pango ende de Revière Barbela, ende streck Zupdt af tot de verbrande Bergen. De Hooft-stadt is ock Batta genoemt.

In de Provintie Bemba light de Stadt Congo, op eenen Berch ontrent hon dert vijftig Italiaensche mijlen vande Zee. Daer is ock eenen hoogen Berg die ontrent ses Fransche mijlen langh is / dese is beset met veel Dorpen end gehuchten / daer meer als 100000. Menschen op woonen.

Waerom de Oude dit Lant onbewoonbaer geacht hebben.

By de oude is dit Lant onbewoonbaer geacht geworden / want sy waende dat alles wat onder den Zodam Torridam lagh / daer sy dese stelden / so verbrand was / dat het onmoghelijck was te bewoonen. Doch het blijckt anders; wan Eduardus Lupo Portugees / die daer eenen langen tijdt ghewoont heeft / met ve

ndere Portugesen/schrijft/dat de Locht daer so gematight is/dat haren Win- 1607.
er den Roomschen Herfst gelijck/is;so datse nimmermeer van kleederen en ver- Iunius.
nderen. De toppen der Bergh en zijn oock van koude bevrijt/ ende het reghent
ldaer's Winters twee uren voor middaghe ende soo veel na den middagh/alle
age/welcken regen haer sulcken hitte by-brengt / dat dese den Europiers alder-
nverdragelijckste is.

Den nacht ende dach is by na door't gantsche Jaer ghelijck: Sy hebben ha-
en Winter/als wy onse Lenten hebben/ende begint ontrent den 15 Maert;en-
e haren Somer in't midden van September : Den reghen duert daer vijf
Maenden naer een / als Aprillis / Mayus / Junius/ Julius/ ende Augustus.
Ende desen gantschen tijdt en siet men nauwelijcks eenighe heldere daghen; Een gedurigen regen van vijf maenden.
aer regent met seer groote droppelen / die terstont vande Aerde verteert ende
ngesogen worden. Daer tegen is den Somer gantsch droogh/ende heeft selden
egen.

Daer waeyt eenen windt/ die de Portugesen Mestro noemen/die meest altijts
aer te Lande waeyt/ende dese windt veroorsaeckt meest-tijdts den regen.

Men en vint in Ethiopien nimmermeer eenig Sneeuw op de toppen van't ge-
erchte/ten zy aen den hoeck vande Cabo de bona esperance, en op die Berghen/
ie de Portugesen de Sneeuw-bergen noemen.

De voornaemste Reviere deses Landts is de Zaire, die uyt het tweede Meyr
an den Nijl comt/ende is de grootste van geheel Africa : Zijn mondt is 28 mij-
en breedt/ omringht veel Eylandekens/ende ontfanght de Vambo ende Barbel-
a. Daer na volght de Reviere van Coauze,die de Rijcken van Congo ende Angola
espoelt;voorts de Lelonda,die Crocodillen ende Zee-paerden voedt ; als mede
en Vis/die 't vercken genoemt wordt/ ende somwijl so vet ende groot is/ datse
oo ponden opweeght. Het Zee-paert is tanneyt / ende heeft weynich hayr/
pringht op't Landt/om te weyden/ ende keert des daegs wederom in't water.
De Africianen temmen somwijlen eenighe / die seer snel zijn / maer moeten hun
vachte van diepe Revieren over te passeeren / want sy hun dan stracx weer na
e gront schieten. In dese Revieren zijn oock eenighe Zee-Ossen/die wel eenige
agen op't Lant levende blijven.

Den overvloet des waters/gevoegt by de hitte/die door de gebuerschap des
Soons veroorsaeckt wordt / maeckt dit Landt seer vruchtbaer in Kruyden/
vruchten/planten/Oeft/ende Granen/welcke noch grooter zijn soude/so de In-
woonderen vlijt des Landts natuere te hulpe quam.

Voor eerst is in dese Provintie Bamba een Bergh / daer veel Silver/ ende an-
dere Metael-mijnen ingevonden worden ; 't Heeft oock veel Wildernissen ende
Revieren;ende daer in veel Olyphanten/die (die haren halven Ouderdom groe- Veel Olyphanten ende Tygerdieren.
vende) seer groot zijn/ende leven gemeynlijck wel 50 jaren; welckers grootheyt
oock bekent kan worden uyt de Tanden die somwijlen wel 200 pont weghen ;
Hare ooren zijn weynich kleynder als eenen Turcksen Schilt / ende somwijlen
wel 6 voeten lanck/Ovaels-ghewijse/ met welcke / als oock met de steert/ zy de
vliegen van haer lijf jagen/ende dooden : De Ouden hebben wel vermist ghe-
weest/die meynden/dat de Olyphanten de Kny-schijven niet buygen en conden/
ende om te slapen tegen de Boomen leunen mosten / waer door de vanghst licht
viel ; want men sietse oock op Boomen klauteren / om bladeren af te plucken/
ende seer lage bucken/om uyt kleyne waterkens te drincken.

Hier zijn oock Tijghers/van sodanigher forme als wijse afgheschildert sien :

1607. Junius. Sy en sullen geen witte Menschen aen tasten / maer wel de swarte/ alsoo dat i twee slapende/d'een wit/ ende d' ander swart/bevonden is.

So haer den honger druckt/sullense oock wel tamme Beesten aenranden/ di van Congo noemense Engoi. Men sept/dat de orelen van dit Dier vergiftig sijn dat so wie daer af eet/geheel dul sterven sal.

Het Dier Zebra ghenoemt,ende zyn vreemt hayr.

Daer is oock een Dier/ dat sy Sebra noemen / ende gheheel gelijck een Mul paert/behalven dattet voortteelt; ende heeft een vreemt hayr/want van het rug ge-been af tot den buyck toe heeft het dry strepen van verscheyden verwe/name lijck/wit/swart/ende geel/ende dat met een so gelijcke proportie/dat elcken ban dry vingeren breet is: Dit gedierte heeft alle jaer jonghen/ is wilt/ ende uytne mende snel/ soo dat de Portugesen een spreeck-woordt onder haer hebben so sne als een Sebra.

Men vint noch andere Beesten/ waer van de sommige sijn als eenen Os/an dere / die sy Empalanges noemen / zijn wat kleynder / voorts zijnder oock wild Buffels / ende Wolven die seer verde rupcken connen. Daer zijn oock Vossen Herten/Geyten/Conijnen/ende menichte van Hasen/vermits die aldaer niet ge jaecht en worden/ als hier te Lande. Soo zijnder oock veel Civet-katten/ die sy veel tam maecken/om profijts wille.

Serpenten van 25 voeten lanck.

Daer sijn verscheyde soorten van Serpenten ende Slangen / welcker sommi ge dickmaels 25 voeten lang zijn / ende vijf breet / hebbende een breeden buyck ende mont/ so datse oock wel een geheel Hert insocken/of diergelijck Dier. Le ven so wel op d' Aerde/ als in 't water. Wanneer sy hun sat gegeten hebben/ be geven sy haer te slaep/ende dan worden se van d' Inwoonderen gedoot/die haer vleys eten/ende veel leckerder houden als Vogel-bout.

Daer sijn oock Slangen/die so fenijnich zijn/ dat wie van haer gebeten wort binnen 25 uren sterven moet.

Van een seker gevleugelt Dier.

Voorts siet men daer Dieren/vande grootte eens Rams / die gevleugelt sijn als Draecken/ hebben een steert ende langen beck / ende veel rytanden daer in Leven van raeuw vleys/ hebben twee voeten / een rossen huyt die met root end blaeu geschakieert is.

Men vinter oock veel Hinden ende Kalckoenen/Paeuwen/Ganse n/ Ent-vo gels/ tamme ende wilde Patrijsen/ Fasanen/ Duyven/Torteldupven Arenden Valcken/ Sperwers ende Pellecanen;oock groene ende grijse Papegayen/ als mede bloet-voghels;ende een seker kleyn gevogelt/ dat soo wel singt als de Ca naryen.

Het Lantschap Congo heeft oock veel Olyphanten / ende Swanen / als oock Koeyen/ende meest all 't voornoemde ge dierte. Daer groeyt oock veel Kristals ende Metalen/daer van d' Inwoonderen 't Yser voor het beste houden.

Op dien grooten Berch in Bemba wast alderley vrucht / heeft schoon water dat oock den drinckenden niet en beschuldicht;oock altijt groen-blijvende Boo men ; Het Lant daer rontom gheeft alderley granen ende voornemelijck dat sy Leuco noemen/ ende is gelijck het Moster-zaet alleen een luttel grooter. Sy ma len het met de handt-meulen / ende geeft schoon ende wel-smakent Meel ; het Broodt is soo goet als ons Terwen-broodt ; ende van dit Broodt wort over al in Congo veel gegeten. Daer groeyt oock veel witte Milie ofte Gerste/dies noemen Mazza Congo , dat is graen van Congo. Ende hoewel datter oock veel Turckse Tarwe ende Rijs groeyt / soo isse doch weynich gheacht. Het selve Landt heeft oock veel vrucht-draghent ghehoomte : daer het ghemeyn volck sich mede onderhout/ als Citroenen/ Lemoenen/ Bananes, ofte Indische vijgen,

wiens

iens ſmaeck rins-ſoet is/ende goet voetſel gheeft/ oock door veelheydt niet en ſchadicht. 1608. Iunius.

Het velt heeft oock veel Palm-boomen/vande welcke ſommige Dadels/ende idere Indiſche Nooten draegen. Daer is noch een ander ſlach van Palm-boomen/die de twee andere gelijck is/daer van ſy Wijn/Olij/Edick/Vruchten/ ende oot krijghen. De Olij halen ſy uyt 't binnenſte vande vrucht/als uyt de Olijn / ende is gelijck als onſe Botter/ doch een weynich nae den groenen ſiende. y gebruycken die inde plaetſe van Botter ende Olij om te branden. Den Wijn rſſen ſy uyt de toppen vande Boomen / daer een witte / klare ende verſſe natghheyt uyt loopt / is eerſt ſoet/ maer bewaert ſijnde / wordt ſe ſuer / ende dient tot dick; Als deſe vochtigheyt vers inghenomen wordt/ iſſe ſeer goet tot de waterſinghe / ſoo datmen ſeer weynich volck aldaer ſiet met ſteen ofte graveel ghequelt; maeckt oock den veel-drinckenden geheel droncken. Het Vroodt nu wordt maeckt van de kern des vruchts/die als een Amandel-kern is/maer wat harder/ende alle deſe vrucht is van binnen ende van buyten groen/ende oock raeuw de geſoden/van goede ſmaeck.

Daer is voorts een groote menichte van Medicinale vruchten ende Kruyden/ e ſeer lieflijck om eten/ende gheſont om in te nemen zijn. Men vint oock veel eloenen/ Comcommers ende diergelijcke vruchten in overvloet.

Men ſiet'er geheele Bergen van ſteen/die ſo ſchoon is als den Marber-ſteen; Koſtelijcke Steen-bergen. ck geheele Berghen van Jaſpis ende Porphyr-ſteen; als oock witten Marr/ende andere verwen: Ende deſe Marber wordt te Romen ghenoemt Marr-ſteen van Numidien ende Africa.

Daer waſſen oock in ſommige ſteenen Hyacinthen/ die lichtelijck van den anre geſchepden ſoude konnen worden / ende daermen oock wel geheele Pilaren de Obeliſquen van maken ſoude connen. Daer zijn oock Rotſen / daer groen de geel Koper in groept:

De Riviere Sarre, die wel 5. Italiaenſe mijlen breet is loopt wel 15. of 16. mijn diep in Zee ; ſonder eenmael zijn ſoete ſmaeck onder 't ſoute water te verlien ; waer aen de Zee-luyden kennen konnen waerſe zijn. Op deſe Rievier nnenſe oock wel teghenſtroom op-ſeylen / tot 5. Mijlen inwaerts / daer n veel felle ende ſtindende waeteren vallen / als in den Nijl ende Donauw ien.

De Revier Lelonda, die langs de Stadt Congo vloept/ is meeſt-tijdts/ nae dat t regenen op houdt/droogh of met weynich waters.

Aen de Reviere Loanda groept een wonderbaerlijcken Boom / Enſanda ghe- Van den boom Enſanda, die Lijnwaet draeght. ient/die altijts groen is/ende wondere deughden over ſich heeft. Zijne Tacn waſſen hoogh op/ ende neder-dalende wortelenſe wederom inde Aerde/ende rmenighvuldigt daer door ſeer; op de eerſte Schorſſe deſes Booms/ gropt een ier ghedaente van Lijnen/ 't welcke geſuyvert ſijnde/ dient om voor 't ſlechte lck kleedinge te maecken.

In de Zee zijn veel ſwarte Walviſſen / die tegen malcanderen dickwils vechn/ende dooden; die dan vande Inwoonderen gevist worden; ende haer het vet nemende/mengen 't met peck/ende teeren daer hare Schepen mede. Men vinr oock Spraet/Roch/Steuren/Kreeften/ende diergelijcke Viſſen veel.

D' Inwoonderen deſes Lants zijn ſwart/alhoewel ſommighe Vrouwen een Geſtaltenisſe der Inwoonderen. epnich geelachtig ſijn. Hebben meeſt ſwart ofte roſt haer: Zijn van middelbageſtalte; haer Ooghappelen ſijn ſwart ende zee-groen; Hebben dicke lippen ch niet ſoo ſeer als andere Moren/ ende oock ſo leelijck van aenghesicht niet s andere Swarte.

Die

1607. Junius. Die van Bamba zijn soo sterck/datse eenen Slave midden deur hacken soude
ock wel een Osse met eenen slagh het hooft af houwen.

De Hupsen zijn over al seer laegh ende engh ; niet door gebreck van Stee
Hout of Kalck / maer door gebreck van wetenschap/ want daer noch Timme
man of Metselaer en is;maer elck is zijn eygen.

Die van Congo gebruycken Schelpen in plaets van goudt ofte gelt / end
dryven daer mede groote Coopmanschap.

De Eylanders inde Riviere Zaire,oorloghden eertijts op Schepen/die sy va
Schorssen van Boomen maeckten/ ende zijn somwijlen so groot/datter wel 2
man in conde staen:Dese doen sy met Riemen seer snel voortgaen/ende alsse ver
ten moeten/latense de riemen staen/ende ghebruycken haren Booge teghen ha
bvanden.

De Vrouwen in 't Eylandt Loanda , alsse Mosselen om de Schelpen vanghe
willen/gaen met een Mande in Zee/ ende scheppen die vol Zandt/ daerse dan
Mosselen uyt lesen/ die seer verschepden zijn/ maer de Wijfjens sijn de schoonst
ende die worden daer ghebruyckt (als ghesept is) in plaetse van Geldt / Goud
ende Silver. Ende dese Eylanders hebben ock Zeyl ende Roey-schuyte
van Boom-schorssen ghemaeckt. Ende connen soo wel swemmen / datse i
gantsche wijte / totaen 't vaste Landt / wel 3 mijlen breet zijnde / connen ov
swemmen.

Alle dese Inwoonderen sijn seer genepcht tot den vreemdelingen pets te on
stelen/maer haer eygen volck niet: gelijck ock de Vrouwen tot by-slapen/doc
liefst met de Witte/sonder op eer ofte reputatie te dencken.

Mannen ende Vrouwen gaen meest bloots-hoofts / het hayr aerdich in ee
ghevlochten : Doch sommige dragen hoeden van Noot-schelpen / ofte Baste
ghevlochten. Sommighe draghen ock een grooten bos Vederen aen ha
hayr/met yser-draet ghehecht;ende draghen sware Kinghen aen haer Oren/s
mans als vrouwen.

Hare Kleederen zijn meest van Boom-schorssen/behalven dat vele nu de Po
tugesen beginnen nae te volghen;ende de Vrouwen draghen Ysere/Copere/of
Cinne Kingen om hare beenen / tot een cieraet ; daer in haer ock veel Ma
volck naevolght.

Sy slapen op Matten op d' Aerde;Eten verschepden vruchten/ ock Vis e
de Vleys/ dat sy al onder een in eene Schotel mengen. De voornaemsten ond
haer eten meest-tijts alleen/op Matten. Sy doen haer gevoegh nimmermeer o
d' Aerde neder/maer graven diepe kuylen/ende setten een stock daer voor/om
te sitten/ende hare dingen also te beschicken. Hare Trommels zijn beneden sm
ende boven wijdt;ende haer Flupten zijn van Olyphants-tanden.

Dit alles wort meest aldus ten platten Lande gebruyckt / doch inde Stede
gebruyckense wat meerder geschickthept ende wellust.

D' Inwoonderen van Congo eeren hare Coningen seer / so datse ock de str
ten daerse langhs passeeren moeten/wegen sullen. Het Man-volck inde Stede
volght eenighsints den Portugees/so doet ock het Vrouw-volck/dat sich oo
wel met Fluweel / Zijde / ende goude Ketens bekleet / zijnde maer een wepnig
van vermogen ; evenwel loopt noch veel slecht ende arm volck gheheel naech
niet dan de schamelhept bedeckt houdende.

Den Coningh eet op de Portugese maniere / ende doet recht in 't openbae
ende dat met wepnich woorden.

De Cortisanen gebruycken Flupten/ waer op sommighe speelende / ande
d

n Moꝛtiſken-dans danſſen/ende dat met een aerdige aenlockinge ende behen- 1607.
ghept.
Elck is een Herbariſt/ende kent der Kruyden krachten/ende is zijn eygen ge- Iunius.
es-meeſter. De kooꝛtſe geneſen ſy met geſtoten Sandel-hout (ende de hooft- Elck is al-
n met Ader-laten: Sy purgeren haer met een poeder/ghemaeckt van ſekere hier zijn
choꝛſſe van een Boom. eygen ge-
Haren Rijckdom kan genoegh beſpeurt woꝛden uyt de veelheyt des Gouts/ nees-Mee-
ilver/Koper/Kriſtal/ Yſer ende andere Metael-mijnen; als oock uyt de veel- ſter.
odt ende ongheloovelijcke menichte der Olyphants-tanden/die hier veel ver-
ndelt woꝛden: Soo oock uyt de Civet-Katten/ende andere Dieren. Hier uyt/
gh ick/kan haren Rijckdom genoech afgemeten woꝛden; ende moet men ghe-
iſſelijck ooꝛdeelen/dat deſen Coning een uytnemende machtich Monarche is.
In't Eylant Loando is een Gouverneur geſtelt/ die gade ſlaet op de viſſerye
nde Moſſel-ſchelpen/die hem (nadienſe d'Inwoonderen in plaetſe van geldt
erſtrecken) niet weynich op en bꝛengen.
Hier woꝛdt oock grooten handel in Slaven gedꝛeven/die de Poꝛtugeſen veel
-koopen/om in andere Landen te vervoeren: als mede het Baſten-lijn waet/
t daer ronts-om wel begeert is.
Den Coningh van Angola moet deſen Coningh oock jaerlijckſe gheſchencken
nden/die hem vooꝛ een geſtelde cijns verſtrecken.
Het volck hier te Lande/behalven dattet in grooter menighte is/ heeft noch
n bequame handelinge in de Wapenen ende tot Oꝛlogh. Nochtans en zijn- Welcken
r geen Steden/ noch op de Frontieren geen Sterckten; dies ſoudenſe oock ende hoe-
e van Europa moeten wijcken/doch hare gebueren gheenſins/maer veel eer o- danigen
r-treffen. hoop volcx
Bamba is als het Bolwerck de Rijckx/vermits de Lupden daer alder-coura- den Coning
euſte zijn/ende ſtrijdtbaer/ om dat van daer altijdt de Rebellen gaet beoꝛlo- in tijdt van
n; So kan oock den Couingh/des noodt zijnde/ wel 400000. Mannen by een noodt by
engen/op haers Landts wijſe gewapent. Hare ſwaerden zijn der Zwitſeren een kan
lagh-ſwaerden ſeer ghelijck/ die ſy (vermidts haer ſterckte) ſeer wel weten te brengen.
ndelen. Deſe verſoꝛgen haer de Poꝛtugeſen. Hier benevens ghebꝛuyckenſe
ck hare Booghen ende Schilden/ die van Schoꝛſſen van Boomen gemaeckt
n.
Den Gouverneur van Batta hout ſekere Arquebuſiers/die de Giaquas, Volc-
ren langhs den Nijl aen de ooſt-zijde/in dwangh houden; want deſe niet an-
rs en doen/als het Lant met geſtadige courſſen te quellen; waer om de In-
oonderen (dooꝛ een muſquet-ſchoot ghewaerſchout zijnde/ die ſeer verre ghe-
ioꝛt kan woꝛden) haer altijdt reede ende by de wapenen moeten houden.
Deſe Pꝛovintie kan wel 70 of 80 duyſent wel ghewapende Mannen ten ooꝛ-
gh ſenden; waer uyt geooꝛdeelt kan woꝛden/ volgens het getal deſer twee ge-
iende Pꝛovintien/wat van de andere is/ende wat de Coningh te ſamen bꝛen-
en kan.
In yeder Pꝛovintie houdt den Coningh een Gouverneur die zijn oꝛdinari-
je woon-plaetſe inde Hooft-ſtadt des ſelven Lants hout. In alle dees Pꝛo-
ntien zijn veel Heeren/ doch kennen den Coningh alle ende alleen voor abſo-
ut Heer van alles watſe beſitten. Deſe Heeren woꝛden alle Mani genoemt/dat
/Heer te ſeggen. Den Coningh en ooꝛdeelt na geen geſchꝛeven wetten/maer
ier het oude gebꝛuyck/ende 't meeſte gelijck.
De manieren van die van Congo in den ooꝛlog zijn ſodanig. Het is alle Voet-
volck/

1607. Iunius.

volck / ende die verſpreyen of her ſlupten haer na de gelegenthepts des plaets of deplen haer in veel hoopen. Het Heyr marcheert ende woordt ghegouverneert na de teyckenen ende het geroep dat van den Generael comt/ die in't midden is want tot yeder dingh/als keeren/wenden/aerſelen/ſlupten/openen/vechten/ etc. is al een byſonder teycken ende geroep. Tot deſer teycken-gevingen woorden ge bruyckt dry voornaemſte Inſtrumenten; Eerſtelijck een Inſtrument van hout dat een vreſſelick getier maeckt ſo daer opgeblaſen woort/ ofte ock Trommels overtrocken met een vel over een Schorſſe eens hollen Booms/ d aerſe met Vo re ſtocken op ſlaen. Daer nae hebbenſe een dry-hoeckigh Inſtrument/ 't welc van pſere platen gemaeckt is/ dicht in een ghevoeght/ende woort met houte ſtoc ken ghe ſlaghen. Ten derden gebruyckenſe Olyphants-tanden/die hol zijn/ dae een oorloghs ghelupt op uptſlaen/dat dapper de herten ende ghemoeden coura geert ende ophitſt.

De manieren des Oorloghs van die van Congo.

Van deſe dryderley ſoorten moet den Ghenerael een groote menighte med brengen; ſo groote als kleyne / om in groote ende kleyne hoopen te gebruycken. So hebben ock de Soldaten haer eyghen teycken onder malcanderen/ want d voorſte zijn ghemeynlijck de diſpoſte Mannen/ die int midden des ſtrijts den an deren moet geven/ende met haer Klockſkens waerſchouwen hoe ſy het ghevae ontcomen mogen.

In gants Congo en is niemant die pets eygen heeft/ oft die van eenigh ding diſponeren can ten voordeel vande zijne/ aengeſien dat alles den Coninck toebe hoort/ die dat neemt ende gheeft dient hem belieft. Deſe wet moeten ock ſelfs des Conings kinderen gehoorſamen; ſo dat/ indienſe den Coningh jaerlijckx ga ven / datſe hem ſchuldich zijn/ ſouden van alles watſe beſitten/ ontrooft moete blijven.

Groot voordeel ende Prevelegien des Gouverneurs van Batta.

Den Gouverneur vande Provintie Batta, die van Coninckliycker af-comſt is ſit altijts deunſt aen den Coningh/ende heeft in raetſlagen ſodanige macht/ da niemant hem ſou derven weder-ſpreken. Ende eet ſomwijlen aen des Coningh Tafel/ doch over eynde ſtaende; Welcke eere ſelfs des Coninghs kinderen nie en mach ghebeuren: Hy voert ock Flupters ende Speelders op andere Inſtru menten met hem / even ghelijck den Coningh doet / ende heeft een Previlegi dat hy Arquebuſiers in zijn Gouvernement houden mach; 't welck ock de Coninghs kinderen niet gheſchieden mach / die men alleen vreemde Lijf-ſchu ten geeft.

Men ſiet wepnich het leven verlieſen/ om criminele ſaecken/ indien eenige Co geois met een Portugees verſchil heeft / die woordt gheoordeelt nae de wetten i Portugael.

Alhoewel de Chriſtelijcke Religie alhier inghevoert is/ op ſommige plaetſe ſo is het Lant doch vol Afgoden-dienaers/ waer van d' eene de Sonne/ als de Maens Man/ ende de Mane als des Sons Vrouwe/ aenbidden: Andere aen bidden wederom de gevleugelde Dieren; Sommige de Aerde/ als Moeder end Voeſter aller dingen: Ende in dierghelijcke ſotte Superſtitien is dit gantſch Volck gheheel verſopen; ſoo datſe midden in haer gheloove naeuw weten wat geloouen.

Wy ſullen den Leſer int cort een wepnich openingh s doen / hoe het Chriſte geloof aldaer ingevoert is/ doch ſlappelijck vervoordert/ ende van d' Inwoond ren noch trager onderhouden.

Wanneer 't Chriſten-geloof in

Ioannis II, Coningh van Portugael, uytgeſonden hebbende eenen Iaques Car als Capitepn Generael/ om de Cuſten van Africa te bezeylen/ is eyndelijck gec me

1607. Iunius.

deſe Landen ingevoert is.

1 inde Reviere Zaite, daer hy aen 't Landt tredende/ het volck ſchoonder ghe-
den heeft als in d' andere Provincien / ende eyndelijck in 't Hof by den Co-
gh gegaen is/ daer hy wel ontfangen zijnde/ in't wegh repſen behalven eenen
baſſadeur/ ook veel Edel-lupden kinderen met hem naer Portugael ghevoert
ft/ om aldaer inde Chriſtelijcke Religie gheleert te worden ; ende den Doop
fangen hebbende/ zijnſe met eenige Portugeſe Prieſters wederom naer hups
ſonden van des Coninghs weghen by haer hebbende een treffelijcke Am-
ſade.

De Prieſters/ zijnde vander Dominicanen Orden/ te Congo ghecomen zijnde/
eerden eerſt den Oom des Conings/ met zijnen Sone; daer na wiert den Co-
gh met de Coninginne ghedoopt / ende liet een Tempel bouwen onder den
m van Santa Cruce. Ondertuſſchen wierden een grooten hoop Afgoden ver-
nt. Den Coningh wiert Ioannis vernoemt/ zijn Vrouwe Eleonoria, ende zijn
ſten Sone Alphonſus.

Dit ginck aldus een wijle tijdts/ ende voorts bouden eenighe Clooſters ende
cken voor haer ; De Stadt Congo vernoemden ſy Santo Salvador ; ende troc-
vele Lupden ende giften tot haer. Maer naer het af-ſterven eeniger Conin-
/ ende verloop des tijdts/ ook dat deſe Prieeck-heeren af-ſtorven/ heefter al-
ets in roeren geſtaen; den eenen Broeder tegen d' andere zijnde. Sy hadden
k een Aerts-biſſchop in 't Eylandt van St. Thomas, die in dit Lant altijt een
ſchop verſorghde; Doch de traghe over-komſt der Priſteren/ het geweldigh
n-houden des Lant-volcx/ die haer oude Afgoderye om een nieuwe niet ver-
len en wilden; als mede de oproerighept der Wijven/ die met een Man niet te
ien en waren/ ook niet ſonder Man wilden zijn; heeft de ſake ſeer teghen ge-
den ende verkort.

Eyndelijck / zijnder eenighe Jeſuwyten ghecomen/ die int Eylant Loanda een
went geſticht hebben/ upt welcke ſy noch teghenwoordigh dagelijcx eenige
vaſte lant ſenden/ om onder deſe Heydenen te predicken; Dan het volck wey-
gh ofte geen verſtant van de Latijnſe ſprake hebbende/ ende upt een ongebon-
leven in een alte nauwe eenighepdt niet wel connende treden/ begeeft ſich den
en dach wel tot haer/ ende keert den anderen dach wederom tot de oude ghe-
mte. Laten haer ook veel meer upt nieuwighepdt doopen/ dan upt een vaſt
loove/ vermits het daer over al meeſt een ſchieloos ende oploopende volcks-
igs.

Do haeſt ick mijn rapport aen boort gedaen hadde/ vertrock ick met het Jacht
der nae Lowango; van waer ick met het Jacht ende 't reſterende Cargaſoen
nden wierden na de Cuſt van Gunea; Vertrocken den 20 September/ en arri-
den den 6 October voor Camende op de Goudt-kuſt: Hier eenige daghen ghe-
delt hebbende / ben voor by het Kaſteel de Mijna naer Cabo Cors gheloopen;
t veel paticuliere Handelaers in ſchepen en ſloupen/ teghens malcanderen de
ckt bederbende waren; gaven 70. tot 80. ſtocken par bende. Ick liep van daer
2 Morré, daer ick alle mijn goet/ (Godt danck) in Goudt verhandelde. Onder-
chen is ons ſchip van Lowango hier ook gearriveert / daer mede ick in com-
nie van noch twee andere ſchepen / naer dat ick het Jacht verkocht hadde/
ien 3. Februarij 1609. na de Caep de Loop gezeylt ben / ende van daer voorts
t Vaderlant.

Februar. 1609.

Onderweghe vinghen onſe maets ſulcken menichte van Dorados ende Albaco-
n, dat onmoghelijck was te oirboren/ ende d' ander twee ſchepen konden niet
ghen. Ontrent de Linie ſaghen wy een Hoorn-viſch / naer giſſinghe wel

5. vadem

1609. 5. vadem lanck) den hoozen ongheveer een halve vadem/hadde blaeuwe vinne
't lichaem laſuprich / van fatſoen als een Albacoris : ſo lange deſe Viſch by h
ſchip onthielt / vernamen wy gheen ander viſſchen meer / præſumeerden ſulck
viſch gheweeſt te ſijn/ als de voorighe Repſe ſijnen hoornen in den buyck van
ſchip/door buyzen en eycken plancken tot in een inhout geſteecken hadde/ died
qualijk (doen't ſchip t' Amſtelredam verdubbelt wiert) konde uytgehaelt werde
Den ſelven hoozen is noch (ſoo ick anders niet en weet) by den Bewinthebbe
Bart Ianſſz. van Steenhuyſen te ſien/waer aen my referere.

In ſijne/wy arriveerden (na dat wy wel 14 dagen in Pleymuyden, door contre
rie wint gelegen hadden) den 4. Junij (Godt danck) in Texel, ende des andere
daeghs met een goede partie Oliſants-tanden en 44. pont Goudt t' Amſtelredar
voor de ſtadt; daer ick my datelijck wederom in dienſt vande ſelve Heeren beg
ven moeſte.

Volght nu mijn tweede Voyagie, voor Opper-Commies, me het Iacht *Mauritius*, naer ANGOLA.

Septem. IN den jare 1609. op den 16. September vertrock ick wederom van Amſtelr
dam na Texel; ende den 17 dito (in Godts name) naer Angola, ende moeſten doo
contrari wint in Duyns in Engelant/Pleymuyden, en Vaelmuyden in loopen; heb
ben ons voor de derdemael/van daer weder begeven na Cabo Verde, en ſo voort
van Cabo de Lopus Gonſalus van onder op in Lowango, daer wy op den 30 Januar
1610 geluckelijck arriveerden.

Den 8 Febvarij/hebbe ick de Nederlantſche Natie aen 't landt/(niet teghen
ſtaende een ongeſonde plaetſe is) een Comptoir geſtabileert/daer te voozen ni
mant/als t' ſcheep/heeft durven handelen; 't welck ick verſtae t' zedert dientijd
altijt/geobſerveert te zijn.

Ick deſpecheerde 't Iacht na Congo, ende andere handel-plaetſen/om te nego
tieren/en bleef ſelfs in perſoon met een Bootſman inde ſtadt/ daer wel de meeſt
Olyphants-tanden vallen.

Alhier ſagh ick een ſwart/lanck 9 Hollantſche hout-voeten/wel ghepropric
neert van leden; de Vader was maer 3 voeten hoogh/ ende ſeer miſmaeckt; ſom
mige baden hem aen/om ſijne groote.

Ende alſo ick my dickmaels opſtrant ginck vermaecken ſag ick daer een Ze
hont natuerlijc als lant-honden (uytgeſondert dat hozt van beenen was) vand
Zee opgevozpen/de Viſſchers lieten hem daer ſo lange liggen/datter de wozme
uythroopen / ende brachten hem doen aen den Coninck voor een preſent / diede
groote feeſte mede hielt: ſont my een achterbout/dat ſo vreeſſelijck ſtonck/ dat i
ker ſchier qualijck van wiert/gaf een vierendeel elle Lakens/om ſecretelijck wec
te brengen.

Novem. Den 9. Novembris ſterf mijn Dienaer Willem Barentſz Bootſman/ die niet ae
Lant mocht begraven zijn/ſepden/geen regen op het Lant ſoude comen/om da
ter een blanck menſch begraven lagh / moeſt hem vande Portugeſe ſlaven (nie
teghenſtaende ick groote giften preſenteerde) naer Zee laten draghen; ſo dat ic
doen alleen was.

Korts daer naer wierde my ſulcken menichte van jonge graeuwe Papegayen
voor de Sivets-Catte te coop gebracht/die ick/ vermits ſo goeden coop waren
kofte/ende vande tonghen (gelijck men Oeſters ſtooft) een goede maeltijdt det
om dat ick dickmaels hadde hoozen ſeggen datter gheen coſtelijcker ſpij
was als Papegaeps-tonghen : nam daer van noch 2 a 3 (die ſchoon waren
met

e naer huys/ waer van noch een int leven is / die soo wel spreeckt/dat nopt
s gheliicks gehoort oft gesien hebbe. 1609.
Dinck hier mede een Camelioen/dat over de twe maenden by my van den wint Novem.
enlijck leefde. Sommige Poeten schrijven / dat dit gedierte op wat coleur
men set / verandert: neemt boven 3 a 4 coleuren niet aen/ als daer is groen/
eu / en geel: is gheliick een Haghedis/ uytghesepdt 't hooft boven wat plat-
tigh.
In de selve Maent noochde my de Coninginne / ghenaemt Manny Lombe, op
jonghe Olyphant te gast/ om by my te slapen/ liet my op haer Hoff/ ontrent
nijlen te landewaert in/ van haer dienaers halen / die my in een Almack/ daer
n lagh / tot daer toe droegen: daer comende / dede my met gewelt van den
phant / dieser expresselijck om hadde laten dooden / eten / die soo vreesselijck
ck/dat icker qualijck van wiert/ende sont my daer nae weder nae huys/qua-
te vreden zijnde om dat ick haer niet ten dienste wilde staen.
Den 9 April 1611. naer dat ick hier wel vijfthien Maenden aen Landt sieck 1611.
de gelegen/ende mijn Coopmanschappen aen Olypthants-tanden/Coper en April.
Hout verhandelt/nam vriendelijck afscheyt vande Coningh ende de Groo-
vereerde my over duysent pont Tanden/ een schoon Luypaerts vel/ met een
ets katte/om dat ick wederom soude comen.
Den Coningh/die nopt te voren / t' zedert zijn Regeringhe / boven een steen-
p van 't Hoff was gheweest/ quam selfs in persoon/ met alle zijnen Adel my
huys besoecken/en versocht / dat ick doch wederom comen soude met eenige
pigheden. Ginghen den selven dach noch onder zeyl / en arriveerden / Godt
ck/den 27 July met het Jacht Maritius, geladen met 65000 pont Olyphants-
nden/een partye Coper/ende voorts vol roodt Hout/dat ick tot een monster
e brocht/voor Amstelredam/alwaer ick de Heeren Majores wellecom was:
ny op staende voet weder naer Angola aen namen.

lcht nu mijn derde Voyagie, voor Opper-Commies, met het Schip de *Son*, Schipper *Ian Ianſz. Backer*, naer ANGOLA.

't Jaer 1611. den 30 October/zijn wy in den name Godes/ in Compagnie
an dry Maderis/ende een Guinees-vaerder/upt Texel t' zeyl ghegaen/ende
oorspoedigh ontrent d' Eylanden van Maderi geraeckt / daer den Admirael/
na Teneriff wilde/ ons op een schept-mael te gast noode: Naer zijn boort va-
e / isser een Jonghman die de Vlagge op zijn schip boven klaer soude maec-
/van boven neer op de Mars/een regeling onstucken/en van daer inde groo-
hoot van 't zeyl gevallen/sonder hem te beseeren. 's Avonts ons vriendelijck
schept genomen hebbende/werden naer thien dagen/die wy in stilte ghelegen
den/op een morgen-stont / ontrent het Casteel van Sancte Crous, aen het Ey-
t Teneriffa 5 Schepen uptter zee gewaer/die naer ons toe boucheerden. Resol-
den onder het Casteel te loopen. Eer wy op de reede quamen/was de Vice-
nirael so dicht by ons/dat hy naer ons schoot/daer t' onsen geluck/wy date-
n op antwoorden/souden anders van 't Casteel op ons/om dat sy meynde wy
k Vrybuyters waren/geschoten hebben. Den Vrybuyter siende dat hy geen
s hadde / is weder 't zee geloopen. Ons quam stracx een Auguſiel van landt
boort/vragende wat volck wy waren/en waer van daen wy quamen? gaf te

antwoort Hollanders/ ende dat aen den Coopman Gerrit van Veen, verschrebe
1611. waren. Des anderen daeghs quam den Dienaer van Veen met een Auguſtiel, en
October Papen/met de Capitepn van't Casteel aen boort/om het Schip te visiteren/da wp een goede Maeltijt voor hadden laten prepareren; Vereerden haer met e Ham of twee/ ende sommige Kaesen/ een party gelts / maer 't rupm visiteren met de Persoon dieder toe gecommitteert wiert/ laghen jupst sparren en deel boben/ die wp mede genomen hadden om een Chaloup op te setten / souden a ders van d' een ongeluck in d' ander gevallen hebben / so sp te weten gheconc hadden dat wp naer Angelo wilden / als zijnde Crimilœso Mejestado. Ick voer avonts met haer aen Lant/om wat ververssingh te coopen/trock strack nae Allegona, ongeveer een mijl lantwaerts in/alwaer wp vande Coopman Veen zp Huysvrouw (zijnde een Portugese Dochter) om dat hp absent was / seer w ontbaelt wiert; ende na dat ick een party ververssing becomen hadde/ben wed na boort gegaen/daer wp geweldig hoorde schieten/verstont dat de voorsz Vr buyters om den hoeck van Dortavo gheloopen waren/bp onse 3 andere schepe Lichten 's avonts (doncker sijnde) stil-swijghens ons ancker / ende ginghe deur. Des anderen daeghs sagen wp (Godt danck) niemant. Op de hoogte v 7 graden benoorden de Linie / naer gissinge 60 mijlen van Lant / onse maet vingen daer een quartel/daer ick niet weynigh in verwondert was.

Ontrent het Eylant St. Thomæ, quammer een vliegende Vis/van ontrent e span langh/de clups-gaten in/die ick voor een Spieringh op at.

1612. Daer naer den 5 Januarij / 1612. arriveerden wp aen Cabo de Loop, alwa wp een Chaloup op hebben laten setten / die wp van daer langhs 't Lan
Ianuarij. voor upt naer Lowango sonden/ ende vertrock den 17 dito daer nae met het sch mede / ende arriveerden in 29 dagen eerst in Majomba, daer het eerst Compto om roodt houdt stacolla, stabileerde; ende quamen den 23 Fevuarij eerst in L wango, daer ick ons volck (die op mijn vertreck daer ghelaten waren) een scho ne party Olyphants-Tanden voor de Compagnie gehandelt hebbende/ gesa vont.

Bp den Coningh met een redelijck Present comende / was seer verblijt va mijn comste/en quam mp 's anderen daechs selfs in persoon weder besoecken

NOTA. Dat den Coningh eenige dagen te voozen/den Coopman Adam Ve meulen (van mp daer gelaten) geroepen hadde/ ende hem gheseght/ letter op/ sulcken dach sal den Fitor Macasse (also mp daer hieten) hier zijn/ diergelijcke di ghen voor mp mede brenghen / dat in der waerheyt/so geschiet/als bp velen d daer bp waren/notoir is geweest.

Van daer despecheerden onse Barck naer de bocht van Benij, Gabon, ende A gré, om te sien wat aldaer ten dienste vande Compagnie te verrichten was: v gelijck 't schip de Son, met den Onder-Coopman Iacob Segersz naer Congo.

Op den 22 April/arriveerde 't Jacht de Maen, Schipper ende Coopman Ioo Gerritsz Lijnbaen, upt Hollant/ onder mijn commandement/ 't voorsz Jacht wa in passant de Greyn-Kust aen gheweest/ende bracht een goede party Malegett ofte Peper mede / daer mede (nae dat ick goede ordre in Lowango, ghestelt hai de) ick om d' ander Comptoiren te visiteren/ naer Congo ginck. Ontrent de Ri vier aen de hoeck van Cabinde gecomen zijnde / moesten door den harden stroo setten. Ick sont een Persoon aen den Coningh / (door dien hp groot vpant m die van Lowango was) om licentie vpp door zijn Landt nae Congo te moghe trecken. Gaf licentie / om dat wp ons voor Portugesen upt gaven. Ben m een Boots-man / en 6 a 8 Swarten / die mp in een Amack droeghen / na

't H

of verkrocken/daer van den Coningh/genaemt Manny Gay, om het weynigh 1612.
esent dat ick hem brocht/wel onthaelt geweest: Liet my met 10 a 12 van sijn Februari.
warten tot aen de Revier convoyeren/ van waer ick met een Canno over-ghe-
ren ben/ by ons Schip/ dat aen de Padron lagh/ wel gearriveert.
Desen Coningh Manny Gay, is een seer oudt Man; voert grooten Oorlogh
tens de Iusicussen, te landewaert in/ daer veel Copers van daen komt.
In Congo myn saken verricht hebbende/ ben met 't Schip weder na Lowa-
geloopen/ nemende het Jacht dat noch in Cabinde lagh/ met my.
Hier in Lowango de plaetse behoorlijck van Cargasoen gheprovideert hebben-
ben in den name Godts/ met 96000 pondt Olyphants-Tanden/ daer 2 van
beest onder waren/ een van 126 en d'ander van 128 pont swaer/ voorts 800
er Root-houdt/ op den 21 May naer 't Vaderlant vertrocken.
Op de hooghte van 49 graden 28 minuten/ wierpen 65 vadem grondt/ met
ige Swarte zandekens ende schulpkens ghemenght/ deden kours Oost ten
orden/tot's anderen daeghs smorgens/ Alsdoen/ om dat wy geen lant ver-
men/ Noort Oost/tot's avondts/ dat wy Zuyden aen gingen/om 't lant aen
ort te krijgen/ Wierpen alsdoen weder 48 vadem grof zant/ met roode steent-
gs en stucken van schulpen/ vernamen noch geen landt/ waer door wy presu-
erden achter Engelant/in 't Cannael van Brustou moesten wesen; andermael
vadem wit klip-zant; namen onse mars-zeyls in/ ende liepen over den ande-
bough tot's morgens dat wy de Sorles Zuydt-oost ten zuyden van ons sa-
n. Liepen met hantsaem weder de Sorles en Engelandts eynt deur/ lieten de
venterre in lye/ ende de Wolff te loefwaert liggen.
NOTA. Dat dit abuys van soo in de Cannael van Brust te verballen/ geko-
n is/datter een banck/ongeveer 40 a 45 mylen West ten zuyden de Sorles leyt/
trent 30 a 35 mylen lanck/ en 60 a 65 vadem diep/ over zijnde/ weder by de
vadem niet breedt/ als voor desen meermaels andere ervarene Schippers
ponden hebben/ ende wy gheen kennisse van hadden/ dan nu by experientie
ponden.
In sijn/ arriveerden/ Godt danck/ den 17 September behouden in Texel;
de's avonts met het Schip voor Amstelredam; daer ick de Heeren Meesters
de schoone retouren/andermael moest belooven/weder/ met een Scheepken
t klaer was/als Directeur te dienen.

Beschrijvinge van 't Koninckrijck Lowango.

T Koninckrijck van Lowango, in Angola, op 't vaste Lant van Africa, leyt op
de hooghte van 4 en een half graet bezuyden den Æquinoctiael, is een seer
schoone Bay voor Schepen: In 't inkomen van de voorsz Bay/ aen 't
yt eynt streckt een banck/ van de punt/ onghevaer een kleyn half myltjen
ghs de wal/ en is ontrent 2 en een half vadem diep/ niet breedt; over zijnde/
bt weder 5 vadem/ tot ontrent een gotelingh schoots van lant/ op 3 vadem
o klep-gront/ alwaer de Schepen meest setten.
Lowango is wel te kennen aen de roode hooge Bergen/ die voor aen liggen/
de op de heele Cust geen diergheliicke zijn/ 't Landt van Caep de Loop tot Lo-
ngo, streckt meest al Zuyt-oost ten zuyden/ en Zuydt-Zuydt-Oost; loopende
meeste tijdt van 't Jaer harde stroomen/ om de Noordt; soo dat 't gua-
ck schijnt te zijn/ van onderen op te gheraken/ oock meest om de ghestadighe
uyt-ooste winden langhs de wal/ niet teghenstaende hebter alle morghen en

middagh/slappe lant ende Zee-winden.

1612. Frebru. De beste tyden van onder op te comen/zyn Januarius/ Febzuarius/ Meer ende Apzil/ als wanneer 't daer geweldigh regent/ met harde regen-buyen o Travados/daer / alsmense waer neemt / mede op geraeckt / soude anders / na menschelijcke opinie/om de harde afwateringhe vande Revieren/ onmoghelij wesen;daerom 't noodigh is/dat men 10 a 12 mijlen van de wal houden/ als ic Godt danck / vooz de eerstemael / en daer nae noch tweemael bevonden he be.

Den Coninck hout syn Hof in de Stadt Bansa de Lowango , onghevaer e kleyn mijlken te landewaert in/op een hoochachtige Bergh/daer 't seer plapst righ van Boomen staet: 't Hof is ten naesten by de helft vande plaets / ronto met Palmboom-tacken afghehepnight / daer den Coninck maer 3 a 4 groo Hupsen in heeft/ ende over 250 kleyne Vzouwen Hupskens/ vooz de by-wijve die over de 1500 sterck waren;die te kennen zyn aen hare Vvoozen Arm-ringe wozden sterck bewaert ; Ende by aldien pemant in overspel bevonden wo werden datelijck ongenadigh met den boel van een hoogen Berch levendigh een dal gewozpen/dat/eerse half weegh comen/doot/ ende in stucken zyn/ als i by mijnen tijt vooz mijn oogen gesien hebbe.

De Coninghs Kinderen connen aen de Croon niet gheraecken/ maer de S sters wel;seggen recht upt/dat haer kinderen aen d'een syde van den bloede sij maer de Coninck niet/vermits hy hem by geen vzouw alleen onthout.

De Coninck heeft over de 500 kinderen(soo Soons als Dochters)by syn b wijven;die tot geen staet connen geraecken/waer dooz de Soonen dieven / en de Dochters haeren blijven.

Yeder een mach hier soo veel vzouwen houden/ als hy voeden can / die seer dwangh gehouden wozden;moeten de mans/als op de heele Cust van Africa, cost vooz winnen/zaepen/maepen/en ploegen 't lant al met houweelen/dat sw ren arbeyt is: Ondertusschen gaen de mans lanterfanten/ en op de zyde ligge gelijck de kloecke Vzouwen in Spangien;so langhe de Man wat eet/ moeten Vzouwen al staende op passen/en haer met het overschot/ daer sy alleen mede de keucken gaen/te vzeden houden.

Eten veel vis/ en vleys van alderhande gedierten / dat ten naesten-by stinc eer sy het eeten willen / ja sommige laten de mayen daer eerst upt loopen: vooz alderhande goede frupten. Haren dzanck is meest water en wijn de Palm / va boomen getapt;daer sy oock goeden Olp/om mede te koocken/van krijgen:gh bzupcken veel al dooz den dach / gelijck die van Indien den Arecabeteli doen / e seecker frupt genaemt Colla, dat in 't eerste seer bitter in 't knauwen/en daer n seer soet is/ende wozt vooz gesont aldaer gehouden.

Als den Coninck dzinckt/ mach niemant sien/ ofte is een doot mensch ; da wozt eerst een klock ghelupt/dan valt yeder een op syn aensicht;soo haest hy de gedzoncken heeft/wozter weder gelupt/rijsen so wederom op.

In mijnen tijdt is 't gebeurt/dat des Koninckx susters kint/die naer hem su tederen soude/ongeveer negen jaren oudt/ van hem seer bemint/onverhoets a syn kleeren in 't dzincken gheraeckte / ende op keeck / bzocht 't kint datelijck o hals/streeck het bloede aen syn duyvelary. Van my gevzaegt zynde/ waerom sulcken wreethept aen 't onnosele kint van syn suster bedzeef? gaf ten antwooz dat hy anders selfs soude moeten sterven. Waer aen te sien is de verblinthey van dese ongeloovige heydensche menschen.

De Coninck is selver een groot Tovenaer/spzeeckt dickmaels met dē Duyve

b

1612. Februar.

eenen Boom voor sijn Hof staende. Sijn Vader is noch in 't leven/ out (nae ner seggen) over de 160 jaren: heeft selfs geen Coninck gheweest; ende by al- en hy hem overleeft/ sal sijnen sesten soon Coninck zijn.

Den Coninck vertoond hem gheneynlijck op alle Feest-daghen/ buyten sijn of op 't pleyn/ alwaer hem van den Adel ende principaelste van 't Lant/ groo- eere met springen en danssen aengedaen wort/ by haer genaemt Sacralilla: als haer eerst van verde in 't aenkomen verthonen/ vallen op haer aensicht neder/ plaetse van gehoorsaemheyt/ en komen dan springhende by hem/ gaen op de rde sitten.

Dit Rijck heeft veel inkomen van Olyfants-tanden/ Kooper en Lavouguſſe eeden van gras ghemaeckt/ dat haer ganghbaer gheldt is/ daer den Coninck ypsen vol van heeft. Haren rijcdom bestaet meest in Slaven en Slavinnen: zijn part/ wel besneden ende gheproportioneert van lichaem/ goedt-aerdigh/ onse- atie meer als de Portugesen toegedaen/ niet diefachtigh/ minnelijck: als sy alkanderen gemoeten/ kloppen met een eerbiedinge in de handen/ ghelijck de hooten/ op haer maniere Sacralilla, Sacralilla: seer hoovaerdigh met haer on- stelijcke kleedinge/ al meest van gras gemaeckt. De mans zijn van de middel t beneden met lange rocken bekleedt/ daer een half of een vierendeel elle laec- ns (als gordels) om gebonden is/ ende een Lupperts of ander ghedierts vel ven hanght/ gelijck een schoteldoeck/ voorts het lijf bloot/ en een ghestickte uts van gras op 't hooft/ met een plupm daer op/ en een Buffels staert voor vliegen/ op de schouderen of inde hant/ hebben groote kopere of silvere arm- ngen aen.

De Vrouwen hebben maer een stroo Lavougus, van een elle in 't vierkant/ voor ier schamelheyt tot achter op de neers hangen/ op dat d'een heift bloot is/ dat en somwijlen de perspectijf siet/ voorts boven en beneden heel naeckt; smeeren ier veel al met olye palm/ en root ghewreven houdt/ en onder aen de beenen el geslepen Coralen/ by haer van schelpen gemaeckt/ en Voore Arm-ringen; nen altijdt met een vierkant matjen onder den arm/ om daerse komen tegen d' rde op te sitten. Men moet sich hier wel wachten van by-vrouwen te conver- eren; om datter van tien qualijck een sonder groote sieckte ofte doodt van ge- eckt/ 't is dat haer nature (die seer luxurieus is/ met d'onse niet over een komt/ s (daer zijnde) ick bevonden hebbe/ dat soo wanneer yemant van onse Natie vrouwen verkeert hadde/ sieck wierdt; en ingevalle hem dede laten/ den der- en ofte vierden dagh doot was/ ofte selden opquam.

De mans zijn (niet teghenstaende sy veelderhande gheweer voeren) gheen rijghslieden/ maer goede visschers/ loopen smorgens met Canoos in Zee/ en engen smiddaeghs somwijlen abondantie van veelderhande visch mede. In ijnen tijdt stoegh ick mijn jonghen eens onversiens dat sijn neus bloede/ van onden aen begonnen al de ommestaenders (soo wel Mans als Vrouwen) te tijten/ daer uyt te speuren is/ medooghent volck te zijn. Alsse oneens teghens alkanderen zijn/ slaen met platte handen/ als de Chineſen in Indien.

't Vee en gevogelt valt hier in abondantie/ als Olyphanten/ daer in mijnen jde over de 216 duysent pont van daen hebbe helpen brenghen en ghehandelt/ voorts Buffels/ Ossen/ Koepen/ Herten/ Hinden/ Verckens/ Schapen/ Bocken/ pgers/ Lupaerden/ Sivets ende veelderhande Meerkatten/ en andere vreem- gedierten meer/ die extraordinaris bontwerck geven/ zijnder mede.

Van ghevogelte/ Paeuwen/ Patrijsen/ Veldthoenders/ Ganssen/ wilde En- en/ Quartels/ Hoenderen/ die ick in 't eerste/ 25 voor een elle vierloodt Laken

1612. Februar. van 22 stuyvers d'el kofte/Papegayen in abondantie/dat ick (als vooren eens mijn maeltijt van de tonge alleen dede.

In mijnen tijdt isser in Mani congo een Salvagie ofte Wilde man geschooten zijnde geproportioneert als een mensch / uytghesondert dat hy over 't heele li ruygh was van hayr/ plat van neus/ met breede gaten/ en achter boven de kl ve van de neers een steertjen ghelijck een duym dick en lanck; konnen (naer seggen van de Inwoonders) niet spreken / en slapen 's nachts op de Boomen daer hy met sijn vrouw en kindt op verrast wiert/ doch de vrouw met haer kin ontquament: zijn snel in 't loopen.

't Koper komt meest uyt het Landt van het Coninckrijck der Insijessen, steels wijse/ om dat zy tegen malkanderen Oorloghen. Zijn (soo ick versta) Tinne e Silvere mijnen/ die niet (vermidts luyachtigh volck is) ghewrocht en werden Valt mede op sommige plaetsen Benijnsen Peper/ Gengber/Suycker-riedt/da als geen werck van gemaeckt wort.

De Portugesen van Lowande en St. Pauwel, hebben hier ontrent de dertigh ja ren te vooren ghehandelt / in Lavougus, alwaer sy de Soldaten van den Coninc van Spangien (inde Conquestie gelegen / ontrent de 30 mijlen landewaerts i van Lowande de St. Pauwel,) mede betalen. Dese Conquestie is genaemt Masa gaum, daer (sy seggen) Silver mijnen ligghen. Voorts koopen de Portugese mede veel Roodt-Houdt/ Olyphants-tanden en steerten.

Dus verde ick in mijnen tijt hebbe konnen verstaen.

Volght nu myn Voyagie naer Oost-Indien, voor Opper Coopman, door 't versoeck van den Generael *Gerardt Reynst* niet tegenstaende met een Schip voor de honnorabele Compagnie (dat ghereet lagh) weder naer ANGOLA, voor d selfde qualité soude gegaen hebben.

1613. May. IN 't Jaer 1613. den 3 Mayo/ ben ick (in den name Godes) van Amstelredam nae Texel vertrocken / alwaer ick op de Borght / soo de Soldaten (om hae moetwil) naer boort souden trecken/sagh dat sy veel glasen uyt schooten/end onversiens een man met een spelden-hooft in 't hart doodt; dient tot een waer schouwinghe van alle vrienden / die de wapenen hanteeren / om soo lichtelijc niet nae yemant te schieten / alsoo ongetwijffelt het spelden-hooft sonder wete van den Soldaet/ in 't Kruyt is geweest.

Daer nae ben ick met het Schip Nassouw neffens de Vloot van den E. Hee Generael Reynst, (onder wien ick als Raets-persoon sorteerde) op den tweede Junij/ met een oost ende oost ten noorden wint t'zee gheloopen. Soo haest w buyten gaets waren/ liep den wint zuyd-west/ met stilte; ende op den 8 dito on trent Herwits in Engelant zijnde/ resolveerden den Raet (vermits de windt on niet dienen wilde) achter Engelant om te loopen/deden den kours N.O. aen.

Augustus Den eersten Augustij / op de hooghte van 60 en een half graet / hadden mae twee uyren nacht/'s morgens ten twee uyren konde men noch sien te lesen. Va daer raeckten wy den eersten October in de Bay van St. Vincent, ende St. Anthonic legghende recht over malkanderen/ alwaer wy redelijck ververschten/ kreghe veel Schildpadden/ magere Bocxkens/ Orangie-appelen/Limoenen/ende an dere Fruyten meer; insonderheyt abondantie van vis/ met de zegens. NOTA Dat die van 't Schip Amsterdam, met een treck so veel vingen/(behalven die doo

vreest

ſe dat de zegen gebroken ſoude hebben/ moeſten laten loopen) datter de ge- 1613.
le Vloot 's anderen daeghs noch mede genoegh hadden. Auguſtus.
Den Heer Generael Reynſt ſondt my met boots een partye Soldaten over nae
Anthonio, om ſelver in den Bogaert te gaen/ de reſterende Appelen ende Li-
enen te plucken/ ingevalle ſy ons om gelt niet verkoopen en wilden/ dan alſo
agen dat ick met ſulcken macht aen lant quam/ lieten al om gelt plucken dat-
was/ ende betaelden haer/ tranſporteerde my met vriendelijck af-ſchept naer
ort/ dat ick wellekom (om de ververſſingh) was.
Daer nae op den 5. November/ redelijck ververſt hebbende/ (uytgheſondert
et water/ datter qualijck te bekomen was) vertrocken.
De voorſz. Eylanden St. Vincent, en Anthonio, liggen boven dry mijlen vanden
eren niet. S. Anthonio is bewoont van eenige Portugeſen/ Molatos uyt Por-
gael/ met veel Slaven en Slavinnen; geneeren haer meeſt met Schildt-pad-
traen/ die op een ſekeren tijdt des jaers/ aen het Eylant St. Vincent (dat be-
ont is) in groote abondantie weten te vangen/ en als dan met Barcken over
gehaelt en verhoert wert. Vallen ock menichte van Bocken/ daerſe de vel-
van bereyden als Spaens-leer. Een ſchoone ververs-plaets voor ſchepen
op verre plaetſen gaen en komen.
In't voorby loopen deden Illi de Brave aen/ om te ſien of den Commandeur
nderick Brouwer daer brieven aen landt gelaten hadde. Om water komende/
erter een van onſe Soldaten (die wat van den troup gheghaen was) van de
woonders overvallen/ ende doodtgeſlagen. Lichten ons Ancker/ en gingen
ir.
Op den 9. December/ iſſer by den breeden Kaet/ goet ende raetſaem ghevon-
/ om dat ſy niet en avanceerden/ naer de bocht aen Cabo de Loop Gonſalus te
en/ alwaer wy den 13. Januarij/ 1614 niet ſonder veel ſtilte geraeckten. 1614.
Alhier ons water en brandt-hout ingenomen hebbende/ zijn (na dat wy drie-
el van de Caeb t'zeyl gegaen waren) op 't jonghſte aen het Eylant Annabo ge-
ibeert: van waer wy weder (na dat wy redelick ververſt hadden) op den 21.
artij vertrocken.
Dit voorſz Eylant Annabo, leyt op de hooghte van 1. graedt 40 minuten be-
den de Linie/ ontrent 45 mylen van 't vaſte lant van Africa.
Is ſeer vruchtbaer van Orangie-appelen/ Limoenen/ Citroenen/ Cocus-
ten/ Dygeboomen/ Annanaſſis/ Bachovens/ Banedanniſen/ Turckſche Tar-
/ Milli/ ende andere dierghelijcke lieffelijcke frupten; weynigh Oſſen en Koe-
/ veel Verckens en Bocken/ Hoenderen/ Duyven/ ende andere vreemde ge-
rten meer; abondantie van Vis; veel Cattoenen die jaerlijcks over de 8000
ucaten aen Donna Loſia, de Sylva, in Portugael/ opbrengen.
Ick lagh hier meeſt aen lant/ bequam over de 125 duyſent Orangie-appelen/
er onder een was (die ick den Generael vereerde) van drie pondt Hollandts
aer; 't seventigh Hoenderen/ 't ſeſtigh Verckens/ en andere ververſſchingh
er. Den Generael gaf den Gouverneur op ſijn verſoeck/ een Brief van recom-
ndatie/ aen ander onſe Schepen/ die daer komen mochten/ die naderhandt
o 'k verſtaen hebbe) de Compagnie ſchadelijck is gheweeſt; exempel aen het
hip Delft, die (naer dat ſy een partye volcks aen lant hadden) ghevanghen
erden/ ende niet ſonder groot rantſoen weder los gelaten zijn; daerom peder
ſijn hoede by de ongeloovige Portugeſen moet zijn.
Van daer paſſeerden wy den 3 May/ Cabo bono Eſperanca, liepen tuſſchen
adagaſcar ende 't vaſte Landt Soffala, voor by Mon Sambieque, na de Eylanden

1613. Maert. Commoris, en ſettent den derden Junij/onder het Eylandt Anſwannij.

Des anderen daegs ſant my den Generael met een Pzeſent aen den Koninck om te ſien of wy geen ververſſingh vooz ghelt en goede woozden conden becomen: Aen landt komende wiert ick van den Koninck ſelfs met Pijp en Trommel/tot op ſijn Hof ingehaelt: het was een Arabier van geboozte;vereerde ons dateliick 13 Oſſen/ 10. Schapen/en 20. Hoenders/ met eenighe goede Frupten daer dateliick (na datmen met hem gheaccozdeert hadde watmen vooz yeder Os ſoude geven) na boozt gevaren ben/ende den Generael gherappozteert/dat beſpzoken was/ 2. Realen van achten vooz yeder Os. Wierdt dateliick van den Generael van d'ander zijde van't lant de Coninginne/in de Stadt Demonjo ghe-ſonden/alwaer wy van de Coninginne haer onderſaten / magnifiquelijck wierden ingehaelt;pzeſenteerden ons dateliick al watter in't Landt was te vercoopen. Legherden ons in een Edelmans Hups / daer wy van alles ghefrapeerd wierden.

1613. Iunius. Vereerden my een vetten Bock/die over 25 pont ſmeers in't lijf hadde/ behalven datter van de Ketel quam / waer dooz't de maets niet eeten en konden/ bewaerden't vet om op haer Boonen aen boozdt te eeten.

In ſomma/naer dat ick aen dit Eylandt (dooz ozdze van den Ghenerael) deſe ververſſinge gehandelt hadde/te weten:203. Oſſen/30. Schapen/ 10. extraozdinaris vette Bocken/600 Hoenders/ party onghepelde Rijs/ Milli/ Boontjen; (ten naeſten-by als de Turckſche boonen)ende andere lieffelijcke Frupten meer vooz den pzijs als volght: 2. Realen van achten een Os/een Staef-pfer / 3 Oſſen/een Nozenburger Spiegel een Os/een dozijn Balcke-bellen een Os; koch van den Koninck een Os vooz een boeck pampier / van 3 en een halve ſtuyver diergelijcke in deſe Landen over de 15 pont-vlaems ſoude koſten;hebben groote bulten op't lijf/als die in Ian Huyghens Jouznael gedzuckt ſtaen.

Beſchryvinge van't Eylant Anſwannij. Het vooꝛſz. Landt Anſwannij, leydt op de hooghte van 11 graden/50. m. beſuyden de Linie / heeft 18 graden waſſende Nooꝛd-weſteringhe/ tamelijcke goede Rede aen't Nooꝛd-eyndt/in een Bay vooꝛ de zuydelijcke Mouſon ofte winden. In 't inconien van de Bay looptmen dicht onder landt / tot dat de Stadt Sammodo zuyd-zuyd-ooſt van u leyt: Men leyter met groote Schepen op 23. a 25 vadem zandt-gront/met weynich Klippen gemengt. Aen d'ooſt-zyde (daer om de nooꝛdtlijcke Mopſon / in een ſchoone Bay op 20. 23. a 30 vadem/ ontrent de Stadt Demommo'o moet leggen) woont de Koninginne/ ghenaemt Mollana Alachorra, die haren Man over alle d'Eylanden vande Bomoaris gheregeert heeft, zijn vier groote bemuerde Steden:en 34 Dozpen op dit Eylandt/ en onderhouden het gheloof van Mahometh: zijn veel Miſigitten ofte Tempels: haer Leeraers zijn Arabiers, is goet-aerdich volck. 't Vzouw-volck mach'er (als in Indien) niet geſien wozden; hebben veel al Slaven en Slavinnen upt Paeps-Ians Landt, Æthopien, en Madagaſcar, dieſe om kleyne waerdye coopen / daer mede zy't Lant populeeren/en wel gedient wozden.

't Is een ſeer vzuchtbaer Landt / vol ſchoone Beecken van't gheberghte/ daer alderhande ſchoone vzuchten ontrent groeyen: is vol van gevogelt/ te weten: Paeuwen/ Patrijſen/ Quartels/ Papegayen/ende andere Vogels meer;ontallijcke menichte van Cocus Boomen, en abondantie van viſch.

D'Inwoonders varen veel met haer Schepen die met Cairo (in plaets van ſpijckers) aen een genaept zijn / inde Mouſons/na Madagoſcar, om Rijs/ Milli/ Ambergrijs/en Slaven/daer zy als dan mede naer Arabia in't roode Meyr loopen/om Indiaenſche Kleeden/ Cattoenen/en Amphioen te verhandelen.

Myn

Mijn afſcheydt van de Coninginne ende die van 't Lant genomen hebbende/ ndt my den Generael met de Boot na het Eylant Gaſiſa, ontrent 12 mijlen van nſwanni, alwaer ons Schip Naſſauw (dat hier van ſijn ancker geſpilt was) lagh.)aer comende/ vonden in 't eerſt geen rede/ dan daer nae aen de Noort zijde ons chip geſet liggen voor een witte Zandt-bay/ diergelijcke geen meer tonts-om Eylant lagh. Men lept hier op 25 a 30 vadem / ontrent een gotelingh-ſchoot n lant/ voor een Rif/ daer met laegh water pas de Boot over mochte. 1613. Iunius.

Ick ben dateliick by den Coningh gegaen/ om te ſien watter te doen was: de- : my groote eer met ſijn Adel: vereerden ons datelick met eenige magere Boc- en/ en bracke Cocus-nooten.

Op dit Eylant Gaſiſa is ſoo wepnich verſch water dat de meeſte party vande nwoonders brack water moeten drincken / ende de Grooten 't ſap upt bracke ocus-nooten. Sagen (met groote verwonderinghe) alle morgens en 's avonts/ Dee upt het lant en gheberchte met heele troupen in Zee comen drincken / al- aer het heele Scheeps-volck ghetupgeniſſe van ſoude comen geven.

't Is een boos-aerdigh en vilepnich volck; zijn wel 10 klepne Coninghen op t Eylant/ die alle teghens den anderen oorlogen; daerom peder/ daer comende/ iel op ſijn hoede dient te weſen. In ſomma/ de Heer Generael met ſijn Vloot on- r zepl zijnde/ lichten den 2 Julij ons ancker/ en vervoeghden ons daer by.

Op den 28 dito iſſer by den Generael ende den breeden Raet goet gevonden (ver- uits noch nopt te vore pemant int roode Hep was geweeſt/ eñ nu daer voor by oeſten) dat ick als Capit. Major/ met 't ſchip Naſſauw, daer na toe ſoude gaen/ n te onderſtaen wat aldaer ten dienſte vande Compagnie te verrichten was. Iulius.

So dat ick den 2 Auguſtij/ van de Vloot dwars over na 't baſte lant van Melinde eloopen ben/ en ſo voorts na 't lant/ met ſulcke voortganck/ dat wy ſomtijts 64 ijlen in een etmael avanceerden/ ſo dat wy op den 9 dito/ aen de Caeb Dorfouw, in n ſchoone Bay quamen; die wy de naem van Bay de Naſſauw gaven/ om datter opt te voren pemant vande onſe was geweeſt / noch in geen Caerten gemen- oneert ſtaet. Auguſtus.

Lichten des anderen daeghs ons ancker/ en paſſeerden Gardafin, gelegen op 11 raden 45 minuten/ en 16 graden waſſende Noort-weſteringe/ ſettent binnen de oorſs Caep/ en ſont onſe Boot (wel gemonteert) aen lant om te ſien of wy daer een volck conde ſpreken. Aen landt comende / vluchten 't volck (dat Swarten aren) altemael/ die van de onſe achterhaelt wierden/ ſpraken van vers teghen alcanderen/ datter geen vers water of pets te becomen was.

Zeylden als doen voorts op/ nae Monte de Fœlix , daer ick wederom de Boot iet volck aen lant ſont/ die oock qualijck d' onſe te ſpraeck wilden ſtaen; ſo dat y op 't jongſt by een klepn Dorp quamen/ genaemt Dordori, daer 't volck oock iet pack en ſack vluchteden/ Sagen een Arabiſche Schepen van d'over-zijde op e Reede / alwaer wy van verſtonden dat wy ontrent Illie de Mette waren / van aer wy dwers over nae Arabia Fœlix moeſten ſteken. Soo dat wy/ Godt danck/ en 26 der ſelver Maent Arabia int geſicht cregen/ en ontrent een half mijl bene- en Aden ſetten.

Ick ſont dateliick ons Boot en den Onder-Coopman met een witte vaen daer ae toe om den Gouverneur d' oorſaeck mijner comſte te verclaren/ aen lant ge- amen zijnde / is van de Turcken wel onthaelt gheweeſt/ ende ſont my dateliick en goede partye viſch en vette Schapen / met de Onder-Coopman weder aen oort/ ſeggende ick welcom was.

Liepen 's anderen daeghs by het Fort/ op 7 vadem waters/ by eenighe Ara- biſe/

1613. Auguſtus

biſe / Perſiaenſe) en Indiſche Scheepkens / die daer vande Reede (nae da ſy haer goederen ſnachts al dooz vreeſe gheloſt hadden) onder 't Fozt geloopen waren.

Den Capiteyn vande Soldaten quam (uyt laſt van den Gouverneur) aen boozt/ om 't Schip te beſichtigen ende ons wellecom te heeten / nooden my s middaeghs by den Gouverneur aen lant te gaſt / het welck (om dat wy op all vztentſchap daer quamen te handelen) niet conde refuſeren.

Ontrent de middagh quammer ſulcken ſchzickelyck donckerheydt / als ee Regen-vlage/uytten lande/met roodigheyt/als een gloeyenden oven gemengt dat een wonder en grouwel om aenſien was. Den Gouverneur ſont aen boozt dat wy noch 2 of 3 anckers ſouden laten vallen. Het onweer over zyde / lagh ons Schip over al wel een duym dick / met roodt zant bedeckt / en vloogh ove nae 't Lant van Ethiopien. Den Gouverneur verclaerde my / doen ick aen land gecomen was / ende ons (met groote eer van alle de Soldaten) op het Hof ded vzengen/dat de donckere vlage uyt de Zant-zee quam / ende dickmaels heele Ca rawanen met volck en Cameelen onder verſmachten / daer de Momia van comt alſſe gevonden werdt.

Myn pzeſent aen den Gouverneur Heſſa Aga, overgegeven hebbende/vzaegh de hy wat vooz volck wy waren ? gaf hem ten antwoozt Hollanders/ en Baſſ ſalen vande Hoogh : Mog: Heeren Staten ende den Doorluchtighen Prince van Oran gien, gheallieerde vzienden van den Grooten Heer van Conſtantinopelen, ende daer quamen als vzienden (gelyck d' onſen op alle plaetſen van ſynen Heer deden handelen.

Antwoozde / indien wy als goede vzienden quamen / het Landt vooz ons open was; maer dat ſy den Baſſa Viſſerey, van Iamen oft Arabia Fœlix, daer eerſt van moſte verwittighen; ondertuſſchen verſozchden ons van een goet huys.

Eyndelyck/naer dat wy met hem wel gegeten hadden/ben om oozze te ſtelle na boozt gevaren/ een party Coopmanſchappen van Lakens ende Noozenbur gerye aen lant met den Onder-Coopman geſonden.

Daer naer eens aen Lant comende / heb ick van den Aga verſtaen / dat de Baſſa niet ſoude concenteeren / dat ick volck en goet teghen myn wedercomſt daer mochte laten / heb een vziendelyck afſchept van hem genomen/ en vertroc ken/latende hem/en alle de vzeemde Cooplieden in groote vzeeſe van ghenomen te wozden/ niet teghenſtaende dicht onder 't Caſteel met haer Schepen ghecozt waren.

Figuer No. 3. *De vermaerde Stadt* ADEN.

VAn daer liep ick vooz de Arabiſche Stadt Chibiti; den Conigh ſont ons da telyck een Selby, of^r Schupt / van plancken en cayre aen malcanderen ghe napt/met ververſſing van Bocken/Schapen/Viſch/ en Frupt aen boozt/om ons te bewille comen.

NOTA, Dat (met groote verwonderingh van ons ende die van 't lant (ſulc ken grooten ſchool vzeemde Viſſchen (ten naeſten by de Pozтugeſe Serdyen ghe lyck) op de Reede quam/die te vooren nopt geſien waren geweeſt/ daerom haer den naem van Hollanders gaven; ende ontrent de dzy jaren langh / met ſulcken abondantie gevangen wiert/ datſer een walginge van kreghen/ ende (gedzoogt zynde) hare Cameelen t' eten gaven/ ende daer naer nopt weder geſien ofte ghe vangen zyn.

Des

Des anderen daeghs den 20 dito/ ben ick by den Koningh aen landt gegaen/ waer ick van veel Arabiſche Soldaten en Cooplieden in 't Hof gheconvoyert wiert/die ons daer nae in een ſchoon groot Huys brachten / alwaer van alles in abondantie opgheſchaft was / alles door vreese om zijn Reede niet te violeren;en preſenteerden/dat 't heele Lant(ſo wy als eerlijcke Cooplieden quamen) voor ons open ſtont. 1613 Auguſtus

Verſochten 2 a 3 man van ons volck daer te mogen laten / om de ſpraeck (ten mijn wedercomſt)te mogen leeren/vermits den Monſon/ofte tijt/verloopen was/om in tijts rapport van mijn opdoeninge aen den Heer Generael tot Banten te doen / gaven datelijck licentie met een goet huys : Die occaſie waer neende / liet ick een Aſſiſtent / ghenaemt Anthoni Claeſz Viſſcher,ende twee andere wats/met wepnich contant/ende ſlechte Noorenburgerye aen landt/ ende nam zijn vriendelijck af-ſchepdt van den Coningh / met recommandatie ons volck wel te laten tracteren / die my beloofde haer te bewaren als d' appel van zijn oge.

Op den ſelven dach (eer ick vertrock)ſondt ick den Onder-Coopman/ Wouter Veute,naer boort/ om een ſackxken geldt te halen/die wederom van boort comen/in de groote barningh/ met de Schuyt eyndelijck over geſmeten wiert/'t gelt verloren/en op den hals/aen lant quam ſwemmen.

In ſomma/ nae dat 't water op 't slechtſte was/ beloofde ick een ſtuck geldts den gene die ſackxken conde op-duycken/ daer veel moeyte om ghedaen wiert/ dat ſy den moet verloren gaven:eyndelingh is den Quartier-meeſter / Corlis Harmanſz (weſende een goet ſwemmer) met een goeden moet weder daer nae gegaen / die in 't duycken juyſt met zijnen voet op het ſackxken raeckte ; ende wederom (tot groote verwonderingh en mirakel voor die aen landt bleven) bracht. So dat ick daer naer datelijck vertrocken ben naer Catſinni.

De Stadt Chihiri is gelegen in Arabia Fœlix,op de hoochte van 14 graden 50 minuten/benoorden de Linie/en 17 graden waſſende Noort-weſteringe:leyt op een doorre zant-ſtrandt/ in een groote Bay/ daer men op 8 vadem goeden ancker vont (angeveer een gootelingh-ſchoot van landt) leyt. De Stadt is groot 't begrijp / oorſaeck/ de huyſen ſoo verre van malcanderen ſtaen / zijn al van ley / en buyten met Kalck beſmeert / opghemaeckt : Heeft een Caſteel met vier ende punten / goet voor een aenloop / maer niet voor Canon : ſtaen mede 3 a 4 ſiſgiten , oft Tempels / en is de principaelſte zee-haven die den Koningh heeft. Beſchrijvinge der Stadt Chihiri.

Hy hout zijn redentie den meeſten tijdt te landewaerts/inde Stad Hadermuit, ongeveer een dagh repſens van Chihiri.

Den Coningh Soltan Abdulla,is (gelijck ſijn Onderſaten)van de rechte Arabiers, moet jaerlijcks aen den Baſſa Viſſerey,wegens den grooten Heer/contribueren 000. Realen van achten/met 20 pont goeden Ambergrijs.

Is ſeer oprecht/ goedt-aerdigh en vriendelijck volck / modeſt / en zedigh van weſen/devotich in haer Machomets geloof.

Het Vrouw-volck/van ſtaet/gaen al vermomt/ſeer luxurieus/ en krap beſneden om lijf en leden. D' Ouders houden 't voor groote eer / wanneer haer Dochters van vreemde moghen bekent worden/ dieſe (ſeer jonck zijnde)om gheringh gelt comen op-offeren. Hier woonen veel Banjanen/uyt Indien/ en Perſianen; dat meeſt al hantwerckers zijn.

Is jaerlijcx veel gevaert/van Indien,Perſien,Ethiopien, Eylanden van de Comoires,Madagaſcar en Melinde,Lieten wel 13 a 14 Scheepkens op de Ree liggen.

Voor

1613. Voor Catſinni gekomen zijnde (gelegen recht in 't inkomen van 't Roode Mey
Auguſtus op de Cuſte van Arabia Fœlix, op de hoogte van 15 graden 32 minuten) ſette
op 6 vaden klipachtige gront/ ontrent een gootelingh ſchoot van lant.

Aen Lant komende/ ben ick van den Coningh Saydt bon Sahidij, met ontrent
1000 van ſijn Soldaten (al met vreede bloote Slagh-ſwaerden op ſchouwe
ingehaelt/ ende by ſijn hant op 't Hof gebracht/ daer wel opgeſchaft wiert. Ae
den Coninck verſocht hebbende vryheydt om volck teghen mijn wederkomſt
daer te mogen laten/ gaf van ſtonden aen licentie; dan alſoo ick naderhant ver
ſtont/ dat hy een goede vrient van de Portugeſen was/ die daer jaerlijcx quame
handelen/ ende ter contrarie een vyandt van den Turck/ reſolveerden voor de
mael te vertrecken/ dat (naer vriendelijck af-ſchepdt) in 't werck ſtelden end
kregen.

Decemb. Den 25 December/ kreghen het Eylandt Iuganao, (alwaer de Mans/ Vro
wen/ en Kinderen moeder-naeckt ſonder eenige ſchaemte/ loopen) in 't geſicht
Liepen van daer onder Iava, alwaer ons den Generael Bodt, met het Schip
Delft, reſcontreerden/ die nae Sumatra (op de water-plaets) wilde/ om met vier
koſtelijcke geladen Schepen nae Patria te gaen. Ick voer hem aen voordt/ die
gratigh was van my te verſtaen/ wat ick in 't Roode Meyr opgedaen hadde. En
de na dat ick hem van alles (ten deele) onderricht hadde/ ben ick noch 's avonts
(den 30 December Godt danck) voor Bantam gearriveert/ daer den Preſident
Ian Pieterſz. Coen, my wellekom heete/ ende my den 5 Januarij/ 1615. van dae
na Iaccatra om proviſie voor de Molucques ſondt.

NOTA. Dat alſdoen de 10. ſacken Peper/ yeder van 60 pondt Hollandts
zijnde t'ſamen 600 pont/ voor 15 Realen van achten hier in ghekoft wierden/ en
in 't Vaderlant 21. ſtuyv. 't pondt verkoften.

Tot Iaccatra, ontrent 12 mijlen van Bantam (alwaer de Compagnie mede een
logie hadde) gecomen zijnde/ wierden wy van den Coninck ſeer wel onthaelt.

Alhier mijn commiſſie volbracht hebbende/ om naer de Mollucques te gaen
liepen wy langhs de Cuſte van Iava. Ontrent Iapara komende/ vonden den Ge
nerael Reynſt met ſijn Vloot daer ter Reede ligghende/ die ſeer van mijn komſt
verblijt was. Alhier hadde de Compagnie mede een Comtoyr/ tot opko op van
de Rijs/ die hier doe (vermits ſy met den Keyſer ofte Mattaram, in vrede waren)
het laſt van dry duyſent pont a 9 en 10 Realen gekoft wert.

Mijn rapport aen den Generael ende ſijnen Raedt (wegens de opdoeningh
van 't Roode Meyr en Arabia Fœlix) gedaen hebbende/ daer ſy goet contentemen
van hadden/ werde ick geordonneert naer het Eylant Bouton, om den Coopman
te lichten/ en een ander in ſijn plaets te authoriſeren; ende van daer met provi
ande voorts nae de Molluques te zeylen.

Ontrent Bouton komende/ kregen ſulcken harden ſtorm/ dat wy al t'ſamen an
ders geen reeckeninge maeckten/ als te blijven/ dat Godt noch verhoede. Aen
Lant in ſalvo komende/ ben by den Coningh wel onthaelt. Mijn commiſſie al
daer volvoert hebben/ ben ick naer Amboyna vertrocken.

NOTA, Datter lange te voren een groote Crocodille ſich in de Revier ont
houden hadde/ meeſt alle nachte/ man/ wijf/ kinderen/ ofte vee-ghedierte van 't
landt haelde/ dieder naer mijn arrivement/ nopt meer is geſien noch vernomen
geweeſt.

Op dit Eylant Bouton liggen twee Redupten/ waer van d'eene met ſteen en
kalck gemaeckt was/ en met onſe Soldaten beſet; valt aldaer anders niet als
Rijs/ en ſchoon houdt/ tot balcken en deelen.

Haer

Yaer ganghbaer geldt zijn lappen; Cattoene/Cuſt/en Goerelatſe Cleeden. 1615.
Den 6 Apzil/ arriveerden wp in Amboyna, daer de Geroſſel-nagelen in abon- Ianuari.
ntie vallen. Ontrent het Fozt gekomen zijnde/quam den Gouverneur Adriaen
aerſz Block aen boozdt/daer ick mede aen landt gevaren ben.
De gelegenthept alhier ten deele verſtaen hebbende/ben ick's anderen daegs
d'Eplanden Banda (daer de Noten-muſcaten vallen) bp den Generael Reynſt
ieder met 11 kloecke Schepen lagh) gheloopen/ende ontrent het Caſteel Naſ-
uw geſet.
NOTA, Dat op den ſelfden dagh doen den Generael Reynſt met ſijn Vloodt
n Amboyna t'zepl ginck/naer Banda, den Bergh Gonnapi (die te boozen wel 17
ren gebzant hadde) met ſulcken barſt op ſpzongh / en ſulcke groote ſteenen en
ammen vper upt wierp/ſoo in Zee als in't Fozt/dat wp qualijck een ſtuck ge-
hut (om de menichte van de aſſchen dieder op lagh / konde gebzupcken: waer
oz die van't Caſteel in perijckel ſtonden/om van de Bandaneſen (die van Lontor
andere plaetſen ſeer ſterck over quamen) overvallen te wozden / dat Godt
nck/met de comſte van den Generael verhoedt is geweeeſt.
Eer wp bp het Eplandt quamen / reſcontreerden ons ſtucken gebzande ſteen May.
pt den Berg gloepende) gevlogen/ die ſommige wel een vadem lanck waren/
ſulcken meenichte klepne bp een / dat wp qualick met een Boodt daer deur
nden geraken. Aen den voet van't voozſz Eplant ſtont noch het water en zoot;
ſagen veel Viſſchen dzijven/die van't heete water geſturven waren.
Daer zijnde / commandeerde ons den Generael ſomwijlen met een party
alex de ſchoone Note-muſcaet-boomen (dooz dien houdt tot't Fozt van noode
as) om te hacken.
Op den 14 May/'s mozgens (in Compagnie van noch dzp Jachten/nament-
ck Naſſauw, Æolus, Neptunus en de Morgen-ſter, twee Fregatten/een Chaloup/en
ien wel ghemonteerde Boots/daer mede ſondt ons den Generael na het Ep-
nt Poulowαy, om in te nemen.
Den Veldt-Overſten was Adriaen vander Duſſen, met Soldaten / Iapponders,
ootſgeſellen/ſterck over de 900 man.
Onder Pauloway gekomen zijnde / ſettent dicht onder't Fozt / landen 't volck
etter haeſt / die de Bandaneſen datelijck upt de Trencheen ende Loop-graven
eden retireren / ende ſo datelijck met een groote couragie na't Fozt onder een
olwerck aen de water-cant / dat na een half ure met ſulcken furieuſen aenval
ermeeſtert hebben. De Iapponders waren daer eerſt met haer Vaendels op /
aer naer d'onſe/waer dooz de Bandaneſen 't Fozt moeſten verlaten/ende haer in
geberghte begeven.
Ondertuſſchen moeſten d'onſe wat ſitten ruſten/ en verſupmen 't Fozt in ons
hewelt oft verſekeringe te nemen. De Bandaneſen ſiende dattet niet vervolght
ierde/zijn met een moet weder aengekomen/ende 't Fozt aen de lant-zijde (dat
iet een meur van de Zee-cant afgeſneden was) ſonder ſlagh of ſtoot weder in-
enomen/ſchietende datelijck de Pagod en Pack-hupſen/ die vol Nooten/Foe-
e/ Kijs/ ende andere kleeden meer laghen / in de bzandt/ dat de vlam/ roock/en
indt (die upt't geberghte quam) ons dede rupmen. Ondertuſſchen ſchooten ſp
iet Roers ſo ſterck onder d'onſe/die bloot ſtonden / dat wp op den derden dach
e plaets met ſchande/ en verlies van veel dooden en gequetſten moeſten verla-
en.
Vondē hier een hele en halve Engelſche Chaker met veel lange Vogel-roers/
ie wp int't eerſte met 60 ſackels Foelie aen boozdt ſonden vooz alle onkoſten.

Kre-

1614. May. Kregen een Paep met een Iavaenſche Schoolmeeſter ghevangen / daer van wy verſtonden/datter wel 30 groote Orangkays ofte Heeren gebleven waren.

Aen onſe zijde in 't innemen vande punt/bleven 9 dooden/ende 15 a 16 gequeſte/ende in 't aftrecken 27 dooden/ende 170 deerlijcke gequetſte.

Aen der Bandaneſen zijde zijnder 2 van onſe overgheloopen / d' een ghenaemt Ooghjen van Haerlem , die veel quaets met ſchieten uyt eenen hooghen Boom aen d' onſe dede. Schoot eens neffens mijn zijde met een Roer/twee doot/en een gequetſt.

In ſijn/ by den Generael op Nira comende/waſſer geen kleyn verſlagenthey onder 't volck/ en jalouſie van die van den Raet/ om dat ick op mijn vertreck tegens den Generael ſeyde/dat ſijn vrienden niet en waren die hem rieden ſelfs in perſoon mede te gaen/ te meer men onder Pouloway liggende / eerſt zijn advijs moeſten hooren.

Van hier ſont wy den Generael met het Schip Out Zeelandt , in Compagnie van den Admirael Verhaghen, naer de Mollucſche Eylanden/ ſoo dat wy den eerſten Junij / onder Ternaten , voor 't Fort Mallayo ten ancker quamen / daer de Heer Laurens Reael, als Gouverneur van de gheheele Mollucques , lagh. Alhier eenige dagen gelegen hebbende/wiert ick geordonneert voor Opper-Coopman op 't Schip Middelburgh te gaen/om het Eylant Motier en Batſian met Victualie en Cargaſoen te provideeren.

Op Motier comende / en aldaer mijn ſaecken verricht hebbende / liep ick nae Batſian,alwaer ick den Opper-Coopman Bartholomeus Spilbergen, in plaetſe van den Coopman die zijnen tijdt ge-expireert was/authoriſeerde.

Alhier was een duytſch Soldaet/ die ſijn ooren als een hont conde roeren en laten hangen.

D' Eylanden van de Mollucques zijn deſe : Ternaten , alwaer het Hof is ende den Gouverneur ſich onthout ; heeft dry onſer Forten / Mallayo, Taconys Tollaco,waer teghens de Spaengiaerden Gammalamma ende het hooghe Fort hebben.

Dit voorſz Eylandt gheeft jaerlijcx 400 Bahaar Naghelen/en in een groote Mouſon/ die alle ſeven jaren eens comt/ wel 100. Bahaar/ de Bahaar van ſeshondert Hollantſche ponden.

Op Tydoor hebben wy maer een Fort / ghenaemt Marieco , en de Spaengiaerts twee; gheeft alle jaer 300. Bahaar/ en inde groote Mouſon somwylen wel 12 a 13 hondert Bahaar Nagelen.

Het Eylant Motier hebben d' onſe heel in / en lept aldaer een Fortjen genaemt Naſſauw,geeft boven de 100. Bahaar Nagelen niet.

Het Eylant Macjan is oock heel onder ons ghebiet/heeft dry Forten/Taffaſou Tabello,en Moſtecja : Hier onthoudt ſich den Luytenant Gouverneur/en gheeft jaerlijcx boven de 2 a 300 Bahaar Naghelen niet / en in de groote Mouſon 15 a 1600. om dat de Inwoonders beter profijt weten te doen met viſſchen / als met Nagelen plucken.

Op Batsjan hebben ſy mede een Fortjen / Barnevelt, gheeft weynich ofte gheen Naghelen.

Op 't vaſte Lant van Gilolo zijn twee Forten / Sabou en Gammacanor, valt anders niet als Sagou van woztelen van boomen/ende Verckens voor de Soldaten van de Forten.

Naer dat wy van Batsjan vertrocken zijn/arriveerden wy voor Bantam,alwaer den Preſident Coen,(upt laſt van den Generael Reynſt, my met het ſchip Naſſauw

als

s Presidents / wederom naer 't Roode Meyr sont / doende onderwegen Tico en 1616.
iaman op Sumatra aen/alwaer ick partye Peper/a 16 en 17 Realen van achten lanuarij.
360 pont coste: desen Peper wort voor den besten gehouden / dieder in heel
ndien valt. Men soude hier met des Coninghs van Achins Firman, onder
en de plaetse soorteert/ over de 3000 Bahaar Peper/ met goede partije Gouts
rlijer becomen.

Van hier ben ick naer 't Eylant Seylon, met commissie om by den Coningh te
en/ gheloopen/ setten op de Reede van Palagama, op 13 vadem. Alhier wiert
t van de Inwooners / die seer bly van onse comste waren/ wel onthaelt / die
n Coningh cito cito van mijn comst verwittigden. Den Coningh versocht seer
tantelijck / dat ick boven by hem comen soude / dat en conde voor ditmael niet
schieden/ vermits onsen tijt van nae Mocha te gaen/ vast verliep/ dede mijn ex-
se / ende wat ick aldaer te seggen hadde) met een Missive. Ende naer dat ick
eversicht hadde/ vervoorderde langs de Cust van Seylon mijn Voyagie.

Dit voorsz. Eylant van Seylon, is / mijns oordeels/ het vruchtbaerste en play-
righste dat ick opt gesien hebbe/ so van schoone blacke groene velden/ en hoo-
bergen/ overvloedich van alle Indische vruchten/ insonderheyt goeden ende
n besten Canneel dieder inde Werelt valt/ gelt hier het quintael van 128 pont/
r larinnen/ oft twee Guldens; men ichte van gecoleurde steenen/ veel Dee/ ge-
rten/ soo wilde als tamme/ abondantie van ghevoghelte en visch; haer gheldt
er sy op de Zee-cant mede te marckt gaen/ is ghedrooghden visch/ ontrent d'
landen van Maldives ghevanghen/ ghenaemt Albacorisen; zyn oock Olyphan-
i/ die op alle plaetsen in groote estime/ om haer wijsheyt/ zyn. Men seght alsser
lyphanten van Seylon by andere van diversche Landen comen / datse die eeren
len.

Op dit Eylant sagh ick een Man en Vrouw/ die elck een dick been hadden/ als
t Boeck van Ian Huygen, uytgedruckt staet/ seggen van St. Thomes geslachte te
n.

Ontrent het Portugese Casteel Colomba op Seylon, veroverde wy een Scheep-
n vol schoone Canneel / die naer Coetsijn wilden / om van daer met Craquen
er Potugael gesonden te werden. Wy deden ons best om langhs de Cust van
ndien voor Coetsijn te comen / en sien of men den vrandt daer gheen afbreuck
't laden van haer Schepen/ die buyten in Zee lagen/ soude connen doen / dan
soo wy hier gheen rescontre vonden / vorderden onse reyse naer 't Roode Meyr,
n dat wy den 8. Januarij 1616. voor Chihiri arriveerden/ daer wy noch twee
n onse Maets Anthoni Claesz Visscher, ende Abraham Crabbe, te voren daer
laten om de spraeck te leeren/ vonden/ die met de Inwooners over onse com-
seer verblijt waren.

Vrdineerde dadelijck den Onder-Coopman/ Wouter Heute, met een Cargasoent-
n daer aen landt/ in plaets van Anthoni Claesz, die voor 't volck van doen hadde/
liep na Mocha, daer wy den 15 dito Godt danck/ met groote verwonderinghe
n de Inwooners/ om datter nopt te voren yemant van onse Europische natie
weest waren/ arriveerden.

Alhier lagen over de 30/ groote en kleyne/ Indische/ Persiaensche/ en Arabise
zepen op de Reede/ die van onse comste seer bevreest waren.

Den Gouverneur sont dadelijck een Schupt met 2 a 3 Turcken aen boort/ om
vernemen wat wy voor volck waeren / en waerom wy quamen ? Haer van
les onderricht hebbende/ zyn dadelijck weder na Lant gevaren/ ende ick's an-
ren daeghs / zynde den 27 dito: alwaer ick aen Landt comende/ met Vyp en

Trom-

1616. Januari. Trommel tot in't Hof by den Gouverneur gebracht wierdt/ die my anderm
braeghde /wat voor Natie van volck wy waren:en waerom dat wy quamen
Naer dat ick hem van alles tot contentement / onderricht had/ heeft ons s
wellecom geheten/ende met een Gouden-lakenſe Rock dm gehangen / volge
die maniere van den lande. Ende naer dat wy met hem wel gegeten hadden/ l
ons in een ſchoon huys brengen/dat voor my gepreparеert was/voor 140 Re
len van achten in huer voor de Mouſon/ofte 6 Maenden. Ick maeckte een
coopt met den Gouverneur / op't avoyeren van den Baſſa Viſeroy van Arabia F
lix, dat niet meer als 3 en een half per cento / voor incomen en uytgaen van
Coopmanſchappen ſoude betalen. In ſomma / brachten 's anderdaeghs e
partye goet aen lant /dat ick tot een goede prijs (voor contante Realen en go
de Ducaten) vercofte.

Meert, Op den 6 Martij/ arriveerde hier een Caffel ofte Caruwaen / van Alleppo
Suwees, ſterck ontrent 1000 Cameelen/ gheladen met deſe naervolgende Koo
manſchappen/ontrent 200 duyſent Realen van achten/ en 100 duyſent (ſo Ho
gerſche/ Venetiaenſche/ en Moorſche) Ducaten/ uytgeſondert die niet aengh
geven wierden;voorts Fluweelen/ Zatijnen/ Damaſten/ Armozijnen/ Turc
ſche Goude Lakens/Kamelotten/Lakenen/ Safferaen/ Quickſilver/ Fermi
oen/en andere Noorenburgherye meer. Zijn ghemeynlijck twee maenden o
derwege/ de ſe voorſchreve manifacturen werden al meeſt van de Indiaenſch
Perſiaenſche / en Arabiſche Natien / tegens fine ende groove Cattoenen Kle
den/Indigo/Peper/Nagelen/Nooten/Foelie/en andere Chineſe waren verha
delt.

Op den ſelven dag/liet ick met licentie van den Gouverneur(niet ſonder gro
te murmuratie van de vreemde Natie) de eerſte Prince Vlagghe in Mocha v
ons huys waeyen.

Het was hier by dage en nachte ſo heet/ dat ick ghedadigh water op mijn l
moeſt laten gieten.

Den 21 April ſondt my den Baſſa een Firman ofte Brief van Credentie aen al
zijn Heeren en Gouverneurs/om my op alle plaetſen/als ſijn eyghen perſoon
defroyeren ; Met expreſſe ordre/dat den Capiteyn van de Galeyen my met
Turckſche Soldaten tot boven by hem in't Hof ſoude convoyeren.

In ſijn ben ick des anderen daeghs met den Onder-Coopman Ian Arentſz e
de den Trompetter met twee Soldaten naer boven te paerde vertrocken.

Paſſeerden een Dorp / en quamen 's avondts in een Stedeken (8 mijlen v
Mocha) ghenaemt Mouſſa, daer ick van den Gouverneur wel onthaelt ben/en
nachts daer bleven.

Des anderen daegs paſſeerden wy een Fortjen/7 mijlen van Mouſſa,genaen
Acuma,van daer dry mijlen verder/logeerden in't Fort Aſavinde.

Des anderen daeghs paſſeerden wy het Stedeken Offluſe, 3 mijlen van A
vinde,alwaer ick met een Compagnie Turckſche Soldaten ingehaelt wierdt/
op 't Hof by den Gouverneur ten eeten ghebracht. Deſe plaetſe is onwinbae
om dat ſy in't hangen van eenen hoogen ſteylen Berch lept/en qualick twee pe
ſoonen nevens den anderen op connen gaen. Den Gouverneur was een Ar
bier,vereerde my een Lakenſe Rock/voor de koude/die ick daer eerſt begon gh
waer te werden. Quamen 's avonts in de Saruy Mota,2 mijlen van Offluſe.

Van daer quamen wy in de groote bemuerde Stadt Tayeſſe , vier mijlen v
Mota,logeerdē aldaer by den Gouverneur/die van alles in abondantie opſcha
te/ende ons van verſche Paerden/ Cameelen/en Ezels provideerden. Ick gin
w

1616. Meert.

jat dooz de Stadt wandelen/om alles te beſichtigen: ſtaen 6 hooge Toozens n veel Miſigitten binnen/met een magnifique Begraffenis van een Baſſa,die wel ver de dupſent Realen van achten hadde gekoſt. Alhier wozt grooten inlandtyen handel gedzeven.

Dan hier trocken wy voozts naer het Dozp Acar, 5 en een half mijl van daer/ ide paſſeerden het Dozp Mayos,in't hangen van eenen hoogen Bergh/daer ick iet verwondering (te paerde ſittende) ſagh ploegen/zaeyen/mayen Coozn volaſſen/ſo dat jaer upt jaer in altijt gebeurt/en was daer en boven meeſt al ſteenchtigen gront.'s Avonts logeerden wy inde Stadt Ype, 2 en een half mijl van layios,daer wy ons (als in Turckyen) in een ſchoon Badt gingen waſſchen.

's Mozghens vertrocken wy na de Stadt Machadder, 5 en een half mijl van ype,van daer na de Stadt Nakaſinarre, ende ſoo voozts naer de bemuerde Stadt errime,6 en een half mijl van Machadder: Begonnen hier ſo groote Hagel-ſteen te vallen/als ick opt mijn dagen geſien hebbe.

Des anderen daeghs arriveerden wy in de Stadt Dammer,3 en een half mijl an Ierrime, alwaer wy van 100 Turckſche Soldaten inghehaelt wierden / en ooz den Gouverneur (dat een Honghers man was) ghebzacht / die ons een roale maeltijt berept hadde.

In't midden van deſe Stadt lept een Caſteel / van blaeuwen Arduyn-ſteen/ ooz een Italiaen met ronde punten opgemaeckt/ met weynich gheſchuts verren. Van daer marcheerden wy voozts tot in't Dozp Seraſia, 5 mijlen van Dammer,alwaer wy van den Secretaris van den Baſſa geozdineert wierdt te blijven. Ondertuſſchen wierdt hier een coſtelijcke maeltijdt van Harten/Hinden/Haſen/ Oelthoenders/Quartels/Duyven in Paſteyen/Ghebzaden/ met alderley Fruyen/Taerten/ende Marſepeynen/ vooz ons berepdt/ met ſchoonen rooden Wijn ier te lande geparſt.

's Mozgens vooz den dage weder opgeſeten / ende ontrent het Gebergte gekomen zijnde/ſondt my den Secretaris upt den naem van den Baſſa,een coſtelijck Paert/met Gout en Silver behangen/om daer mede inde Stadt te komen.

Wat naerder komende / reſcontreerden den Veldt-Overſten van't Leghet te aerde/met ontrent 300. Turckſche en Arabiſe Soldaten/ beſtaende in 5 Vaenels te voet/die (naer dat zy dzymaels ghechargeert hadden) als vooz ons heen narcheerden.

Ende ontrent de Stadt Chena, bejeghende ons den Baſſa, met meer als twee ondert van ſijn principaelſten Adel/ ſeer koſtelijck in Gout en Silver Laecken e paerde/ dat (vermits in't opgaen vande Son) een Silver-bergh ſcheen / ende en verwondering int aenſien was. Dont my twee fraeye Jongens (als Dzouven gekleet) teghen/om te ſegghen dat ick hem ſtillekens volgen ſoude/ wilden ns in't Hof verwachten/ende reedt ſo deur.

By de Stadt ghekomen zijnde/konden deur't volck qualijck gheraken/dieder als Hey-Legher bupten om te ſien waren ghekomen. Den Secretaris van den Baſſa moeſte dooz twee van ſijn jongers te paerde/met het volck te overrunnen/ plaets maeckten.

Vooz't Hof zijnde/ wiert mijn Paert van een Baſſas dienaer by den toom ghedat/ ende ſo vooz de Zael van den Baſſa tot op de Tappeſſerpen ghebzacht/ daer ck af moeſte ſtaen/trad ſo voozts dooz den principaelſten Adel/ die daer ſeer koſtelijck aen weder zijden over eynde ſtonden / naer den Baſſa, die daer met groote reputatie als een Godt/op een verheven plaets ſat: Hem de behoozlijcke eere ghedaen hebbende/ dede my ſitten/ daer op den Capiteyn / die mijn Tolck was/

1616. Meert. antwoordde/ſeggende : Heer u zy geluck / den Capiteyn can op ſulcken manie re niet ſitten: waer over hy een coſtelijcke ſtoel liet halen. Geſeten zijnde/ vraeg de met een ſtraf gelaet / waerom ick daer quam? Hem d' oorſaeck mijner comſt verklaert hebbende / lepde ſijn handt op mijn hooft / ſeggende wellecom te zijn Ende alſoo hy wel wiſte dat ick van den verren weech vermoept was/ſepde gac ruſten/ hier naer ſullen wy malcanderen wel ſpreecken; ende liet my door zijne Secretaris eenen Gouden laken ſen Rock/in teecken van wellecom/om hangen daer mede ick te paerde/ van 4 a 5 van den principaelſten Adel door de Stadt i 't Huys van den Mayerdom, om te eeten geconvoyeert wiert.

Van daer vrachten ſy ons na de maeltijt/in't huys dat voor my gepreparee was/wel verſien van alle lijf-tochten/ſo Schapen/Hoenders/Wijn/ende wat ter meer tot de huyſhoudinge van noode was.

De Stadt Chenna lept ontrent drie mijlen van het Dorp Serafia , daer ick 'z nachts geſlapen hadde. So dat ick op den negenden dagh/van Mocha in Chenn (ontrent 55 mijlen) ben gereyſt.

Naer dat ick daer na mijn preſenten aen den Baſſa en ſijn Adel ghedaen hadd wiert ick in het Hof van den Secretaris by veel Adels te gaſt genoot/daer va alles in abondantie opgeſchaft/ende groote geneuchte gehanteert wiert.

Deſen Chuyn was ſeer playſierigh/van alderhande Fruyt-boomen verſien ſoo Amandels/Perſicken/Orangie-appelen/ Lemoenen/ Citroenen/ Druyven menichte van Rooſen / coſtelijcke Luſt-huyſen/ ſpringende Fonteynen / en fra Gebouw. So ick in den Chuyn aen Tafel ſat/ quammer een vreeſſelijcke groo te tamme Luypaert/als een hont/die de vrocken van de Tafel/ſonder pemant t beſchadigen/op at.

Van daer ginck ick in't Caſteel van den Baſſa, alwaer over de 1000 Mans Vrouwen/ en Kinders in oſtagie waren / ſoo groote Heeren van 't Lant hae Broeders/Kinderen en Suſters/van eenige Provintien/waer mede ſy in dwan van den Baſſa gehouden werden/om niet weder te rebelleren. Staet een groot munte met Antiquiteyten van oude tijden/inſonderheyt een groot huys / dat ſ ſeggen van Noah gemaeckt is/alwaer den Baſſa zijn Vrouwen in woonen/en va de kloot looſen ſterck bewaert. Boven dat/ſtater een ſchoonen Tempel/daer voo in't incomen van't Portael met yſere tralien ronts-om een groot ſtuck hout/da ſy ſeggen van de Arcke Noë is / houden 't ſelve voor een Relique/ en in groote weerden.

Soo ick op de mueren van 't Caſteel ſtondt/ begon onſen Trompetter te bla ſen Wilhelmus van Naſſouwe. Dan ſtonden aen quammer een Turcx Soldaet m op de ſchouderen ſlaen/ ſeggende/ hout Capiteyn/ meynt ghy dat het Caſteel a uwe is? Mijn excuſe/ſo veel mogelijck/gedaen hebbende/ (als op ſulcke plaetſe toe comt) dede ons vrientſchap/ſeggende dat hy veel deugden van onſe natie ge noten hadde / doen hy met de Galeyen van Spinola voor Duynkercken ghevan gen wiert; bracht ons by een vreeſſelijcken grooten Leeu / op een Toorn in ee yſeren ghole.

Hier ſagen wy een Put/die ſy ſeghen van onſen Voor-vader Iacob gemaeck is / was over de 100 vadem diep ; 't Water / datter met leere Emmers uptghe haelt wort/is ſo kout/ datter qualijck teghen te tanden te verdraghen is. Hie ontrent ſtont noch een viercanten Tempel/ boven plat/ daer over de 100 Pila ren/ peder van een ſteen/ in ſtonden met andere Antiquiteyten meer/ langh voo Chriſtus geboorte gemaeckt.

Daer na ontboot my den Baſſa, die my mijn verſoeck van in Mocha volck te lae

ten

n/affloegh/ſeggende/alſo 'k geen Bzieven van den grooten Heer van Conſtan- 1615.
nopolen bzachte / ſonder wiens conſent hy 't ſelve niet dozſte beſtaen / te meer May.
ner Leeraers vzees hadden/wy allenxkens/noch tot in Mecca, daer haren Pza-
geet Mahometh begraven lept/ſouden komen/allegeerden exempel/Chihity, daer
in Aden nu in Mocha, ende alreede in Hideda waren / daer ons Jacht hem ge-
et maeckten/om verder het Roode Meyr op te loopen/alwaer geen Chziſten na-
comen mochten. So dat om de begane faute by die van't Jacht/bupten mijn
dze / niet upt en rechte: als het Contract van dzy ten hondert booz upt en in-
iende goederen / dan als noch/ met groote verwonderingh van de Inwoon-
rs/ Perſiaenſe / Indiaenſe / en andere Cooplieden / die 15 a 16 per cento van
ol moeten betalen/continueert.

Des anderen daechs moeſt ick met den Secretaris/booz laſt van den Baſſa, in
mpagnie van noch 50 a 60 van den pzincipaelſten Adel/naer den Thupn Ros-
ongeveer een mijltjen van de Stadt rijden / daer van alles in abondantie op-
ſchaft was/ende veel tijt-kozting gehanteert wert.

Is een plapſierige plaetſe/verſien met coſtelijcke Speel-hupſen/ſpzinghende
ontepnen/delicate Fruptboomen/en Dpvers met Viſch.

Op den 16 Mey/nam mijn vziendelijck af ſchept van den Baſſa, die my weder-
n een gouden-laeckenſen Rock vereerde/en met een ſchoone partye bolck bup-
n convopeerde.

De Stadt Chena, is gelegen op de Revière van Iammen, ofte Arabia Fœlix, on-
nt/ als boozen verhaelt/50 a 55 mijlen te landewaert in van Mocha, ongeveer
ee uren om gaen/ronts-om benuert/met ſtercke ongebacken graeuwe ſteen/
chtans durabel / heeft dzy groote ſchoone Poozten / van blaeuwe Ardupn-
en gemaeckt.

Alle Boogh-ſchooten verre / ſtaen ronde Tozentjens met ſchiet-gaten/ heeft
jooge Toozens op Miſigitten of Tempels/menichte van ſchoone gebouwen/
uſt-hupſen/Wooningen/ en Badt-ſtoven/ daer de mans booz-middach/ en de
ouwen naer-middaeghs in gaen waſſen. De Vzouwen van de Stadt gaen
eeſt al vermomt/met veel ſlavinnen achter haer/over ſtrate/als ſy in Turkyen
ieu/ende zijn veel al Chziſten kinderen/ van de Turcken in de Levant genomen/
aer mede deſe Landen ſo gepopuleert werden.

Den Baſſa genaemt Iaffer Baſſa, is een geboozen Honger s man/lept hier als Vi-
roy/wegens den Grooten Heer van Conſtantinopelen, werden alle dzy jaer als Di-
ores, upt Pozтugael/in Indien ghelicht/en ander in plaets gheſonden. Doch
ſen Baſſa heeft hier nu al over de 9 jaren geregeert / ende ghеſtadigh teghen de
abiers geoozloght: men ſept/hy al twee ander/die hem quamen verloſſen/onder
egen heeft laten vergeven.

Houden al t'ſamen het Machomets geloof/als deur heel Turckyen/ ende wozt
ooten handel ghedzeven van de Banjaenſche/ Indiaenſche / Perſiaenſche en
oodtſche Cooplieden.

Op den 24 dito/arriveerde ick/Godt danck/weder in Mocha, daer geen kleyne
pſchap onder ons bolck was / en groote jelouſie onder de Inwoonders en
eemde Cooplieden / over het Contract dat ick met den Baſſa gemaeckt hadde/
egen den Tol van vzie percent/daer ſy 15 a 16 moeſten geven: Gaven Reque-
en over/ verwondert zijnde / dat den Baſſa ons ongheloovighe honden ſulcken
urtoſy deden/en aen haer dat geloovige Machometanen waren/ niet/dan kon-
e haer niet helpen; ſeyde recht upt dat het hem alſoo beliefde.

Daer na ſag ick in 't huys van den Capiteyn Mime, Overſte vande Galeyen/

1616. Julius. een rupgh Schaep/ upt Æthiopien, met ſes Hoorens/ alwaer ick 10 Realen va achten voor boot: Dan gelijcken een ander met glat hayr / upt Paep-Ians-Land met een ſoo grooten breeden ſtaert/ dat hem naer ſleepte / en een derde-part va 't Schaep (naer dat het geſlacht was) woegh.

In ſijn/naer dat ick myn affairen in Mocha verricht hadde/ ben ick/in den na me Godes met vrientſchap van daer/op den 7 Julp naer Chihiri, alwaer ick me de een Comptoyr geſtabileert hadde / vertrocken / latende de Schippers e Kooplieden in groote vreeſe van genomen te werden.

Stadt Mocga. De vermaerde Stad Mocha, is gelegen in 't Rode Meyr, op de Cuſt van Arabi Fœlix, op de hoogte van 13 grad. 18 minuten/ en Noordelijcker breete 13 grade 25 minuten waſſende Noordweſteringhe heeft een tamelijcke goede Reede/ me lepter op 4.5 a 7 vadem ſant gront.

Is groot int begrijp/ niet bemuert maer open; verſien met veel groote ſchoo ne Hupſen/ ſommighe van blaeuwen Arduyn en gebacken ſteen/ andere van rie en klep: Aen 't Noort eynde van de Stad een klein rond Caſteeltjen/ van blaeu wen Arduyn; by tijden alſſer Herri Middelton met ſijn Schepen domineerde; op gemaeckt.

Mocha heeft over 50 a 60 jaren/ maer een viſſchers Dorp geweeſt; en ſedert d Turcken 't lant in kregen/ is ſo van langher hant beginnen te floreren; te meer, om dat het groot Conings ſchip/ dat jaerlijcx van Suwees, met coſtelijcke Coop manſchappen af comt/ groot perijckel lijd Babel Mandel te paſſeren/ eer 't in Ade comt/ daer als doen den principaelſten handel gedreven wiert/ ſoo dat Mocha m de beſte incomſte van 't Landt geeft.

Is redelijck wel van alderhande Natie ghepopuleert. Den Gouverneur i een Turck/ met de meeſte part van ſijn Soldaten/ die over de dry hondert ſterc waren; de reſterende Arabiers: over de dry duyſent Banjanen/ ſoo Cooplieden Silver-ſmits/ Wiſſelaers/ en andere Ambachts-lieden/ met veel door trapte Jo den/ Indianen/ Perſianen/ ende Armeniers.

In mynen tijd arriveerden in Mocha, deſe naervolgende Coopvaerdy-Sche pen: Een van Suratte, een van Goga, vijf van Dio, twee van Thouwel, twee va Dabul, een van Goa, twee van Calicout, dry van Cannanor, een van Achin, een va Meſelipatan, ſeſthien van Neggena, Promiens, en Cadts, een van Monſambique, twe van Mulinde, dry a vier van Æthiopien, geladen met fijne en grove Cattoene Cle den/ Indigo/ Nagelen/ Noten/ en Foelie/ Peper/ Canneel/ Saudel-houdt/ Agel hout/ Olyphantstanden/ Ambergrijs/ Sivet/ Porcelepnen/ Chineſche Zijde wa ren/ Suycker/ Rijs/ Taback/ Cocus-noten, Slaven en Slavinnen/ drooge en ghe confijte Gengber/ Cayro touwen/ Benjewin, dat hier ſeer wel ghetrocken/ en mee met Caffelas/ en 't groot Coninghs Schip/ naer Iuda Mecca, Suwees, en Gayro naer boven gevoert wert.

Brengen daer en boven menighte van rijcke en arme luyden/ om in pelgrima gie naer Mecca, by haren Propheet Machometh te gaen. Deſe Schepen come alle jaren in April en half Meert/ en vertrecken in de andere Mouſon rijckelijc ken met contanten en ander Europiſche Waren / in Auguſtus weder naer huys Het voorſz Coninghs Schip bracht dit jaer over de 350000 Realen van achten ende 50000 goude Venetiaenſche en Moorſche Ducaten / veel Wolle en Zijde Lakenen/ Tin/ Quickſilver/ Fermilioen/ Safferaen/ groote quantitept Nooren burgerye/ Moſcovijs Leer/ Fouwa, daer 't Craproot van gemaeckt wort/ en Ka hauwa, een ſpecie van ſwarte Boontjens/ ghelijck Boontjens-holwortel/ daer ſ ſwart water van maken/ en warm in drincken.

Le

Inwerp. 1616.

t gebiet des machtigen Heer voor ditmael verlatende, om de Voyagie tot dienſt vande Compagnie te vervorderen, ſo heeft het ons goet ghedocht, des ſelven Heers macht, ſo in Aſia, als Africa hebbende, den gunſtigen Leſer hier nevens mede te delen.

Ommige oude Autheuren hebben gewilt / dat Egypten eendeel des werelts ſoude ſijn / verdeylt van Africa ende Aſia, tuſſchen welcke twee ſy het beſloten.

Andere/die den Nijl voor de ware ſcheyt-pael van Aſia ende Africa nemen/ſtellen hier een deel af in Aſia, ende 't andere in Africa.

Maer Ptolomeus, ende veel andere/die de roode Zee/ofte de Arabiſche Golphe/ voor een bequamer ſcheyt-pael deſer twee deelen genomen hebben/ſtellen Egypten in Africa.

Is eertijts genoemt geweeſt Æria, Ætia, Potamia, Ogygia, Melambola, Hepheſtia, Mara, ende Æthiopia, om dat veel Moren hun daer onthielden. Maer Ægyptus beſtet van een haerder Coningen/den Broeder Dania gekregen; ofte van den Nijl, oock eertijts Egypten genoemt was; ofte vande volckeren uyt Merſeu, van den geſlachte Cham, die/volgens getuygeniſſe Ioſephi, oock Egyptenaers ghenoemt worden.

Plutarchus in Oſyrim noemtet Chemia, mogelijck voor Chamia, ghelijck Ortelius de fraey aenteyckent van Cham den Sone Noähs.

In de H. Boecken der Hebreen wiert dit Lant genoemt Meſraim, als Ioſephus getuyght/ ende Chus, ſo Arias Montanus wil. Waer op niet geſwegen dient dat de Egyptenaers hare afkomſt trecken van Meſraim den Sone Chus, geſproten uyt Cham, den Sone Noahs. De Arabiers noemen dit lant Mezre, ende d' Inwoonders Chybit. na den naem des geens/ die eerſt in deſe Landen geheerſt heeft. De Turcken noement Elchebits, ſoo Pinet ghetuyght / ofte Elquibet ſoo Marmolius ſchrijft.

Der Egyptenaren afkomſt.

Dit Lant ſtreckt ſich in de lengde vant Zuyden na 't Noorden door/een groote ſtreeck/hebbende ten Weſten de woeſtijnen van Barce, Lybia, Numidia, ende 't Rijcke van Nubia: ten Zuyden 't Rijcke van Bugia en den Nijl, gelijck Leo Africanus getuygt. Maer Plinius, die hier in van velen gevolgt wort/ſtelt het eynde van Egypten aen deſe zijde dicht aen de ſtadt Synea, die nu Aſne genoemt wort.

Ten Ooſten grenſt het aen de Wildernijſſen van Arabien, welcke is tuſſchen Egypten ende het Roode Meyr, ende deſe gantſche ſtreke is woeſt ende ſonder water/tot 8. dagh-repſens inde lengde. Ten Noorden grenſt het aen de Middelantſche Zee/die aldaer d' Egyptiſche Zee genoemt wort: Alle welcke genoegh te kennen geeft/dat de oude alleen dat Egypten genoemt hebben/'t welcke bewoont/endevan den Nijl beſproeyt wordt/ namelijck / alle 't lant dat met die groote woestijnen omcingelt wort / beginnende van ontrent Syena tot de Middellandtſche Zee toe; ende dan langhs den Nijl henen van Aſne tot Alcair ofte Cair toe.

Van Alcaire af / ofte dicht daer by / deylt ſich de Riviere Nilus in twee groote ſtromen / ende maeckt van Egypten aldaer eene drie-hoeck / waer van de twee ſcheken ſijn twee Canalen van den Nijl, beyde in de Zee vallende / naemelijck/ aen de rechter-hant tot Damiaten toe/ende aen de ſlinker-hant tot den mont van Canopa, daer nu de Stadt Roſetta ligt.

Den voet van deſen drie-hoeck is de kuſt van d' Egyptiſche Zee/ tuſſchen den mont van Damiaten ende Roſetta, ontrent van 300. ſtadien.

1616. So is dan het Noorderſte deel van Egypten, 't welck Neder-Egypten ghenoem
woxt/ gelijck een Eylant/ beſloten van de Zee/ ende deſe twee Canalen van de
Nijl, ende woxt begrepen onder den naem van Delta, door de oude Hiſtori-ſchrij
vers/Dichters/etc. om dat het deſe Grieckſe Letter Δ, die een rechten drie-hoec
is/vergelijckt.

Dit Eylant heeft inde ronde/volghens Strabo, ontrent 3000. ſtadien die 37
Italiaenſe mijlen maken: Doch ſeggen de Moderne Schrijvers/dat deſe Del
in den omgang ontrent 300. mijlen heeft.

Egypten light by den Tropico Cancri, nae Criculum Arcticum toe/tuſſchen de ſe
vende ende tiende Paralelli, voornemelijck onder den tweeden Climaet: Weſha
ven den grooten Somerſen dagh een weynigh meer is/ als van dertien ende ee
half ure/ende inden Noortlijckſten hoeck niet boven de 4. uren.

Dit Lant is van verſchepden oude Geographiſten in verſchepden deelen be
deylt ende afgeſchepden geweeſt onder anderen oock in Hoogh ende Laegh Egyp
ten, ofte in Opper ende Neder-Egypten. Het Opper-Egypten was dat langhe ſmal
deel/dat boven Syena begint/aen de grenſen van Ethiopien, ende by Alcaire eyndig
Het Neder-Egypten, begreep alles wat tuſſchen de twee Canalen: van den Nijl be
ſloten lagh tot de Middellantſe Zee toe / onder de fozme van de Letter Δ, oft
drie-hoeck.

Egypten is oock eertijts van Alexandro in veel Gouvernementen verdeylt ge
weeſt: 't welck de Romeynen naderhant oock voor goet vonden: Herodotus ſteh
Hoe veel Steden ſommige in Egypten geſtelt hebben. 18. Gouvernementen ofte Nomas. Strabo. 19. Ptolomeus 46. Plineus ontrent de 50
Doch Ortelius heeftter upt verſchepden Autheuren meer als 66. by een verga
dert.

Wat nu ſijne ſteden aengaet/daer af hebben ſommige gheſchreven/datter on
trent 26000. eertijts geweeſt ſijn ten tijde dat Amaſis regeerde: ende Diodoru
ſeght datter by ſijnen tijde 3000. waren. Doch Ortelius en heeftter niet meer al
300. konnen vinden/hoe naeuw ende neerſtig hy oock na de ſelve geſocht heeft
So datmen hier door geloven moet/dat de Oude hier in mede gherekent hebbe
alle de Dorpen ende gehuchten. Niet te min is ſeker/dat door de Spriſe/Macedo
niſe/Romeynſe/ende andere oorlogen vele der ſelver vernielt ſijn geworden. D
vermaertſte dan ſijn Syena, Thebes, dat oock Dioſopolis genoemt wiert/ Tentyrum
Heliopolis, Memphis, Babylon, Alexandria, Peluſium, ende andere.

Syena, nu Aſna genoemt/licht recht onder den Tropico Cancai, alhier ſegt Pliniu
maecktemen een diepen put/daermen geen ſchaduwe in en ſach/als de Son in 't
begin van Cancer was.

De ſtadt Memphis, aen geen ſijde van den Nijl gelegen op de Weſt-zijde/ wa
eertijts de woon-plaetſe der Koningen van Egypten; van de welcke de Pyramider
daer van vele Autheurs ſo veel geſchreven woxt/zijn hier ſeer weynigh van daen
Waer Babylon eertijts gelegen heeft. gelegen. Alcaire is daer naer de woon-plaetſe ghewoxden van de Sultans oft
Sondaens van Egypten: Doch meynen ſommighe/dat Alcaire op de ſelve plaetſ
is/daer eertijts Baybilon geweeſt is. Oock verſekert ons Bellon, die alle die Lan
den door-reyſt heeft/dat Babylon een weynigh boven Alcaire is / ende dat dae
noch veel overblijfſelen ende oude gheſtichten gheſien worden/ende thans noch
een Dorp is/bewoont van vele Grieckſe ende Armenjaenſe Chriſtenen.

Beſchrijvinge van de Stadt Alcaire. De ſtadt Alcaire is een fozme van eenen Dry-hoeck / is ſeer groot / ende me
muyren omcingelt/behalven't meeſte deel/daer den Nijl tegen aen vloeyt. Buyten
't begrijp der muyren ſietmen veel ſchoone gebouwſelen/ ende een ſterckte / dat
op eenen hoeck van een Steen-rotz light; wiens trappen upt de rotz ghehou
wer

n ſijn ; ende kan van dit ſlot het gantſe Egypten by na over-gheſien worden. 1616.
t meeſte deel der Hupſen is met een dubbel dack om des ſons wille bedeckt /
ne hebben ſeer lage ingangen/behalven de Hupſen der Groote / die soo hoogh
n als hier te lande.

Eenen Tooren daer de vruchtbaerheyt van Egypten aen erkent kan worden.

Daer is eenen platten Tooren/waer aen gemerckt wort de vruchtbaerheydt
e jaer in Egypten, want ſo den Nijl tot het bovenſte gat toe vloeyt/ſo oordeelen
datſe een goeden ende overvloedighen Oogſt hebben ſullen / ende ſo voorts
nder en minder. Doch den Baron van Beauvan ſeght in ſijn Voyagie / dat het
ene Moſque, genoemt Elchial , is / daer men meet hoe hooch den Nijl vloeyt in
Colomne/ die daer in is. Maer Palerna in zijne reyſen/ſeght dat het op een Ey-
t vernomen wort/ontrent Caire, daer hier na van geſproken ſal worden.

Vele ſtraten die 's nachts geſloten worden.

Daer is ock in Caire ofte Alcaire een plaets/die met een muyr omcinghelt is/
noemt Baſeſtan, daer veel Silver-werck/ Goude Lakenen/etc. verkocht wort:
hier is altijdt veel volcks by een / vermidts de veele vreemdigheyden / die al-
er te ſien zijn. Sommige ſeggen / dat deſe Stadt meer als acht mijlen inden
gangh heeft/ock meer als 24000. ſtraten/ die des nachts geſloten worden.
Buyten en binnen de ſtadt zijn veel ſchoone Hoven/daer veel Suycker-rieden/
almbomen/Orangie-Appel-bomen/ Citroenen/ ende wilde Limoenen in was-

Boven Materca, 't welck eenen ſchoonen Tuyn is/dewn by Alcaire gheleghen/
et eenen Obeliſcus die veel grooter ende dicker is/ als die te Alexandrien ſtaen/
ck als die op de Hen-plaets te Conſtantinopelen ſtaet.

Van de Egyptiſche Pyramiden.

De Pyramiden van Egypten, ſo Belon ſchrijft/ſtaen op een verheven plaets/en-
vertoonen haer wel 40000. ſchreden verre/die 266. mijlen maken. De Egypte-
ren noemenſe / ſeyt hy Pharaons, ende zijn int beſien noch veel wonderbaerlijc-
/als de Autheuren die beſchreven hebben: want de oude gebouwſelen der Ko-
nen / hebben voorwaer wenigh te bedupden / ten aenſien van deſe groote
een-hopen. Men ſietſe in een gants woeſte plaetſe/vier mijlen van Alcaire, drie
n-worpen over den Nijl: De grootſte gaet ock de andere in ſchoonheyt ver-
e boven. Synen voet is 300. voeten vierkant/ dat is/ 1200. in de rondde/ende
hoogte/is ſes-hondert voeten. De ſteenen/daerſe van ghemaeckt is/by-nae
ijcke groot/zijnde 3. voeten langh/en 2. voeten breet/ock ſo dick; ende alhoe-
l dat den top ſchijnts ſpits/ gemaeckt te zijn / ſoo iſſe nochtans een-en-twin-
h voeten vierkant in tras gelept.

Beſchrijvinge van het binnen-werck.

Den Baron van Beauvan ſept/dat hy/daer ingaende/eerſt wel ontrent 50. trap-
neerdaelde / daer na wederom ontrent 40. op klimmende / vernam hy een
ngh/die 4. voeten breet/5. voeten hoogh/ende ontrent 30. treeden langh was/
aenden voet een kleyn vierkant Kamerken hadde van ontrent acht ſchreden/
er gants vervallen / ende vol vuylnis ; ende wederkeerende door den ſelven
ngh/ ſagh hy aen de rechterhant den mondt van een ſeer grooten ende diepen
terback/ ende opklimmende 60. trappen/ quam hy in een ſeer hooghe Kamer/
leet met Marber/vier voeten ende een halve langh/ende 21. voeten breet/al-
ier een grooten Thebaiſen Marberſteen is / die 3 of 4 voet dick is / ende 12
reden lang; vijf breet/ende vijf ende een halve diep. Ende is deſe ſteen ſo fijn/
ſe/ſomen met een hamer daer op klopt/klinckt als een Klock.

Belon ſeght datſe Trappen heeft/ die ſich buyten upt ſteken/ ende drie hondert
r-en-twintigh ſchreden aen elcke zijde ; Voorts / datter van het Fondament
/ tot den Top toe 250. trappen zijn/elcke trap. 5. voeten hoogh zijnde/9. duym-
n voor een voet gerekent. Seght ock/dat zijne hooghde ſodanigh is/dat een

1616. goet Schutters/ op den voet staende niet en soude eenen pijl so hooghe doen vli-
gen/of den pijl en sal noch op sijne trappen vallen: Hy schrijft ooc/dat sijnen te
vlack is/ende twee schreden inde ronde heeft/ende datter wel vijftigh persoone
gemackelijck op staen konnen.

Nu wat hooghet/voor by desen Pyramide:siet men den grooten Colossum,d
Sphynx ghenoemt was/deun aent Canael vanden Nijl: welckers beschrijving
den Leser by Plinium, Herodotum ende eenighe andere wijt-loopigh vinden ka
Daeromme wy dit om korthepts willen nalaten.

De stadt Alexandrien was eertijts een van de grootste des wereldts;alleen
't getal van Inwoonderen voor Romen wijckende: Light in een sandige plaet
aen den oever van de Zee/getimmert als een halve mane/breeder als langh/ve
deylt in Nieuwe ende oude stadt. D'oude stadt heeft drie mijlen inde lengde/hel
bende van binnen/behalven vele vreemdigheyden/twee Sant-bergen. Sijne ou
de muyren staen noch over eynde / maer het binnenste deel is by-nae gants o
bewoont. Alle de Huyse staen op Kelders/daer in water backen ghemaeckt zijn
ende worden van Marbere Pilaren onderstut: Dese backen zijn daer / vermit
't ghebreck van water/want daer en is geen ander/als dat door den arm vande
Nijl daer in ghelepdt wort / door sekere Canalen / om dese backen eenmael de
jaers te vullen/'t welck geschiet den 15. Augusti.

Vele vreemdigheden in Alexandrien te sien.

Daer sijn vele schoone ende groote straten / daer veel antiquiteyten te sie
zijn;onder anderen oock ses Marbere Colomnen / yeder van twintigh schrede
inde rondde/ende steken noch drie vademen boven d' Aerde uyt.

Deun aen de muyren vande Haven/zijn twee Naelden/by-nae ghelijck;beyd
met hyroglyphise Letteren gegraveert / welcker eene by-na gheheel met San
bedeckt is/ende d' andere is noch 10. vademen boven d' aerde/hebbende 11. vo
ten inde vierkant.

Wat hooger is de plaetse/ daer't Paleys van Cleopatra was/ ende daer sy ee
Galeye hadde/die in de zee uytstack/soo noch door de overblijfselen ghesien ka
worden.

Buyten de Stadt is een Calomme / die Cæsar oprechten liet / ter ghedack
tenisse van de nederlage Pompei, ende is van Marber / oock seer hoogh : h
Fondament met de Hooftstucken zijn van 80. voeten / ende daer isser 28. in
rondde.

De nieuwe stadt is een weynigh vermakelijcker/liggende in een blacke plae
se/ ende hebbende aen de slinckerhandt de oude Haven / die beschermt wort va
een Kasteel inde oude stadt: Maer wort nu om sijne onbequaemheyt niet ghebe
sight/dan om Schepen ende Galeyen in te leggen.

Aen de rechterhant is de Nieuwe Haven / wort van den Noorden-wint dap
per gequelt/doch van d' een ende d' ander zijde wort het wederom van twee Ka
steelen beschermt/ die Farilos genoemt worden/waer van't eene op een half-Ey
lant light/ ende en heeft anders geen vers water/ als daer uyt des Stadts wa
ter-backen gebracht wort. Het ander light daer recht teghen over / soo dat all
de Schepen tusschen het gheschut van dese twee Kasteelen henen varen moete
ende sonder dese twee Havens soude de stadt in korten tijt onbewoont zijn / va
wegen de quade lucht die daer is.

Hoe de Huysen in Rosette verciert zijn.

Een half dagh reysens boven Alexandrien light Rosetta, een fraeye Stadt/ g
legen aen den Nijl, ende ontrent 8. Mijlen van de zee. De Huysen sijn alhier frae
ende lustigh opgetimmert / ende met vergult ende Schilderye heerlijck op-ghe
pronckt;een ding dat heel vreemt in dese Provintien is.

De ſtad Damiaten is oock ſeer vernaemt/ende deun aende Middel-landſe Zee elegen: Deſe is van den ouden Peluſium genoemt geweeſt/oock daer naer Flio- olis,na den Prince Elia,die de ſelve met drie Muyren omcinghelt hadde; Suidas oemtſe den Sleutel van Egypten: doch Ortelius meynt/dat Peluſium nu Tenez ge- oemt wordt. 1616.

Behalven deſe Steden zijnder noch Michacle,by na ſo groot als Alcaire; oock uca of Foua, naeſt Alcaire de grootſte van allen ſ: Recht teghen deſe over light et Eylandt Edibeb,dat den Nijl aldaer maeckt. Maer de Dorpen binnen in't ant gelegen/zijn gebouwt op hooge plaetſen/ op datſe van't overvloeyen des lijls geen ſchade lijden en ſoude.

De Trogloditie beſitten het Lant aen gheen ſijde den Oever vande Roode Zee, en de rechter-handt van Egypten. Ptolomeus noemt deſe Arabi Ichtiophagi, ende aſtalius ſchrijft/dat dit Lant nu Sirfia ghenoemt wordt; doch de Moderne noe- ten't Arabia Trogloditica. Waer dat Arabia Trogloditica gelegen zy

De voornaemſte Steden deſes Lants ſijn Corondol,hebbende een goede Ha- en/ende Alcoſſer,ofte Choazit: Ende hier openen haer de Bergen/om een paſſa- ie te geven voor de vruchten/die men uyt der Abiſſinen Lant brenght. Daer is ock Suaquez, daer een ſchoone Haven is aen de Roode Zee, Alhier houdt den Turck gemeynlijck eenen Baſſa,die over dit gantſche Landt commandeert.

Men ſiet oock aen de Roode Zee, ende ghelijck als het Hooft van de Arabiſe Golphe/de Stadt Suez. Deſe Stadt heeft eertijts om haer Coophandels wil- e/ die daer gedreven wiert in de goederen uyt Indien ende Arabien komende/ ſeer ermaert geweeſt/ doch is nu gantſch vervallen/ende dat om't gebreck van al- erhande dingen; alhoewel den Turck veel moeyten aengewent heeft/ op datſe emoont ſoude worden.

Egypten wort alleen van den Nijl beſproeyt / die het Lant aldaer ſeer vruchtbaer maeckt. Deſe Reviere heeft men voortijts veelderhande namen gegeven; als Aëtos, t welck Arent betreckent/ om zijne ſnel-loopenthept na de gaten toe; Daer na Ægyptus,na eenen Coningh dies Lants: Noch Mela,Chryſoroas,Syena, iris,Triton,Diris,Aſtape,ende Aſtaboras. De H. Schrift noemſe Scor ofte Sihor,om atſe ſoo veel Slijcks in Egypten bracht: Sy noemtſe oock Gehon ende Phi- on. Verſcheyden Namen, die den Nijl ghehadt heeft.

De Egyptenaers hebbenſe ghenoemt Noym,de Abyſſinen Tacui,ofte Abanhi, e Africanen Nijlos, ende 't Landt-volck Taccaſy ende Abanhi. Van den oor- pronck deſes Reviers zijn verſchepden meyninghen / ende by na alle onſeker. Doch men weet hupdens daeghs voorſeker/dat ſy niet uyt de Bergen Luna,ſoo Ptolemeus wil/en komt;maer uyt een ſeer groot ſtil-ſtaende water genoemt Zair n't Opper Ethopien, tuſſchen het Coninghrijck van Congo ofte Monicongo, ende et lant van Monomotapa, onder den elfden graet / op de hooghte van den Polus Antarcticus. Eerſt maecktſe door haere krompten veele Eylandekens / maer in Egypten komende/looptſe tuſſchen het geberghte henen/die haer beſlupten/ende naeckt daernae eenen Delra. Van waer den Nijl zynen oorſpronck heeft.

De oude Autheuren en zijn niet alle eenderley van meyninge / nopende de ga- en van den Nijl,want ſommige/als Mela,Strabo,Diodorus,ende Herodotus,ſtellen er ſeven: andere ſtellender met Ptolomeo negen / ende met Plinio elf. Doch de Moderne Autheuren ſtellender maer 3 ofte 4/als Guillaume de Tyr, en Pietre Be- on,die by brengen 't gene ſy geſien hebben; want ſy verdeylt haer ontrent 4 mij- en van Alcaire in 4 Armen/waer van de twee / d'andere 2 Schip-dragende ma- zen/ namelijck dit van Damiaten ende Roſetta. Doch wanneer de Reviere over-

1616. loopt/dan maecktse vele by-loopende wateren baerbaer/ende anders niet.

Dese Revière voed vele Visschen/ ende schrickelijcke Monster-dieren / als Zee-paerden/ ende Zee-kalveren/ Crocodillen/ende andere Dieren/die de menschen seer beschadigen. Men seght/dat op dese Revière geen wint en waept/en de dat sijn water soeter is/ als eenigh water ter werelt: Oock en isser geen Revière/die door so veel ende langen stuck Lants henen vloept/als dese.

Sommighe schrijven/ dat het woordt deses Reviers int Grieckr/peder Letter sijn ghetal uytdruckende vervat in sich alle de daghen van't Jaer; aldus NEIΛOΣ.

De N doet 50. de E 5. de I 10. de Λ 30. de O 70. ende de Σ 200. 't welck te samen geaddeert/comt 365.

Wanneer den Nijl begint te wassen ende af te loopen, en de oorsake waerom.

Het overvloeyen in Egypten begint ontrent den 17 Junij / op welcke tijt dese Revière groept geduerende 40 dagen vervolgens/ende loopt wederom af door even so veel dagen. Dit gebeurt als in Ethiopien, 't welck boven Egypten leyt/die langdurige regen heeft/eerst op de verste Bergen; ende als desen regen over is houdt het overvloeyen op/ende de Revière loopt dan wederom af.' Twelck wonderlijck is/ten aensien van andere Revieren/ die/ als dese groept/ verminderen, ende als dese vermindert/wederom swellen ende groeyen.

Terwijlen dan dese Revière dus hoog vloept/ sijn alle de Steden gelijck Eylanden/vermits sy op hooge plaetsen getimmert liggen: so datmen dan nergens komen en kan/dan te Schepe/ende alle wilt gedierte/dat sich niet na't gebergh-te en begheeft/moet verswoozen: Soo als dat dan oock de tamme Beesten opgehaelt ende op stal geset/moeten worden.

Het Landt van Egypten is laegh/vlack ende sonder gebergh-te: Sijne Locht is warm ende ghesont. Is niet/ als't andere Africa, van de brandende Zuyder Sonne gequelt/maer wel van den Noorden/die daer vochtigh is/in plaets datse hier drooght.

Daer valt oock genen Regen / die het oock niet van noode heeft/vermits het Lant jaerlijcks van den Nijl genoechsaem bevochtight wort: ende soder by avontuyren / 't welck gants selden ghebeurt/ een reghen valt / die veroorsaeckt Koortsen/Katarren/ende diergelijcke siecktes.

Egypten is gheneemt geweest de Koorn-Schuyr d. s werelts.

Is wijders seer vruchtbaer/van wegen de overvloeyinge des Nijls, by welcke faute aldaer een groote duyrte is. In de steden verre van den Nijl gheleghen sijnde/sijn veel diepe Grachten gemaeckt/ op dat die plaetsen/den Nijl afgeloopen sijnde/niet gants van water ontbloot souden blijven.

Trogus ende meer andere seggen/dat geen Lant ter werelt soo vruchtbaer tot des Menschen onderhout en is / als Egypten, ende hebbent de Koorn Schuyr des werelts genoemt; welck Romen oock alderbest bewaerheyden soude konnen.

De selve schrijft noch / datter soo veel welsmakende crupden groeyen / dat Egypten genoegh het Koorn soude konnen missen.

Het heeft oock alderley granen / oock Erweten / Boonen etc. Veel goede Weyden/ende schoone Olijf-boomen in grooter menighte. Doch het Opper-Egypten, ofte 't Landt Sahid, gaet alle de andere deelen in veelheyt van Boonen/ Erweten/Vlas/Dieren/Hoenderen/ende Gansen verre te boven.

In Neder-Egypten is veel Oest / Haver / ende Rijck: oock veel Katoen/ende Suycker. Den Oogst valt hier in't begin van April/soo dat voor den 20. May alhier niet een aer meer af te maeyen is.

Daer groept oock seer goeden wijn/ ende dat overvloedigh: Maer weynigh Olp/ ende Brandt-houdt/ oock niet veel andere Boomen als Palm-boomen/die al-

hier seer hoogh groeyen. Den Tamaristen-boom groeyter niet of moet ghe- 1616.
eyt zijn/doch wast so wel op drooghe als op vochtighe plaetsen:'t Heeft oock
el wel-rieckende Bloemen.

Behalven het wreet ende schadelijck gedierte/ voetet oock een grooten hoop
mme Dieren/ als Buffels/ Ossen/ Kemels/ Paerden/ Esels/ Schapen / ende
eyten/ die daer alle seer groot worden / overmidts de goede weydinghe. De
chapen/die der swarte wolle hebben/zijn seer groot ende vet/hebbende breede
de dicke staerten.

Ende vermits dit Lant des winters seer marassigh is/ so voet het oock veel
ater-gevogelte/ voornemelijck veel Oyevaers/ die op sommige grasachtighe
aetsen aen den Nijl de velden schier geheel bedecken: ende veel Vorssen/goede
ijse voor de Oyevaers.

Dit Lant heeft oock altijdt veel Metael-Mijnen gehadt aen de kanten van
hiopien, Daer worden ontrent Alexandria soo vele Aêtites ofte Arent-ste enen/
hevonden/ datmer heele Schepen mede laden kan; ende dese Steenen hebben
se sonderlinge deugt over haer/ datse eenen Dief doen erkennen/gelijck Belon
nteyckent.

Steenen die een dief erkennen doen.

De Vrouwen in Egypten, zijn oock so vruchtbaer / datse dickmaels drie ende
er kinderen t'eener dracht baren.

Dicht by Alcaire groeyt den Boom / daer den Balsen op wast: ende ontrent
exandrette wassen veel Citroenen / Limoenen/ Orangie-Appelen / Vijghen/
erssen/ende andere vruchten/ als oock veel Rijs/Haver/ Gerst/Boonen/ende
pelte.

Het Eylandt Edibed, heeft overvloedighe Suycker-rieden / Palm-boomen/
ijs/Boonen/Erweten/etc.

Arabia Trogloditica,is een onvruchtbaer/sandig/ woest/ende onbebouwt lant/
oock weynigh bewoont/vermits daer seer weynigh water is.

In de stadt Suez,en is geen water/oock niet op twee mijlen maer in 't ronde/
ant sy moeten wel twee mijlen verre uyt eenen put haer water op Kemels la-
n halen/'t welck noch evenwel een weynigh brack is.

De Egyptenaren hebben oyt dapper verstandigh ende vernuftigh geweest/
dat Macrobius Egypten noemt/de Moeder aller konsten: Want de Egyptena-
n hebben ghevonden/de Landt-meet-konst/Cijffer-konst/Gheneeskonst ende
ndere Konsten meer: Hebben hun oock vlijtigh gequeten in Sterre-konst/ en-
Tooverye/daer sy oock tot hooge wijsheyt in geraeckt zijn.

Sy hebben oock de eerste geweest/ die de namen der twaelf Goden gevonden
bben/het oprichten van Altaren/Eer-beelden/Afgoden/ende Tempelen.

Hare Vrouwen dreven oock eertijdts de Koopmanschap/ hielden Herberge/
de deden allerley Mans-werck; so dat de mannen ledig waren/ende de Vrou-
en veel wercks af-legghen moesten. Als de Mannen haer water maeckten/
ckten sy neder;daer tegen stonden de Vrouwen recht over-eynde.

De Vrouwen en mochten geen Priesterinnen worden. Den Opper Priester
t zijnen Sone altijdt na zijn overlijden in zijn Ampt.

Andere Volckeren hadden veel en maniere / als sy rouwe over de overledene
oeghen / datse hare dooden beweenden / 't hooft met slijck bedeckten/ ende 't
oft-hayr met den Baert groeyen lieten; maer de Egyptenaren / lieten haer
aert scheeren/ende bewonden hare Handen ende voeten met deegh.

Der Egyptenaren wijse int rouwe dragen over hare doodē.

Sy schreven van de rechter zijde des bladts/na de slincker zijde toe/gelijck de
ebreen/Turcken/ Arabiers/ende Perssianen noch doen. Ende ghebruyckten
twee-

1616. tweederley ſoorten van letteren; d'eene was gehepligt/ende d'andere was voo een yeder gemeyn.

Hare Prieſters moſten alle drie dagen alle het Hayr / dat over haer gantſch Lichaem was/laten af-ſcheeren ; op datſe gene onreynigheydt in den Temp met haer en brachten. Droeghen witte Linnen kleederen/die oock ſeer ſuyve moeſten gewaſſchen zijn. Haren voorhuydt moeſt oock beſneden zijn/op dat a le onſuyverheyt van den Altaer (ſo ſy ſeyden) gheweert mochte worden. End droeghen houte ſchoenen.

In Egypten en wierden noch Boonen geſaept/noch ghegeten ; vermits ſy di voor onreyne ſpijſe achteden ; noch en mochten oock van elders gene in't Lan gebracht worden.

Alle Egyptenaren offerden Oſſen / Stieren ende Kalveren ; maer was ver boden gheen Koeyen/ noch te Paerſen te offeren / want deſe waren de Godinn Iſis opgeoffert.

Sy aten Roggen-broodt/ende droncken oock Bier/vermits het gebreck va den wijn. In een Maeltijdt zijnde/ ende wel gedroncken ende gegeten hebben de/wiert een grooten houten Beeldt/doodt Lichaems ghelijck/ omghedragen daer by deſe woorden van den Vertoonder gevoegt wierden. Eedt ende drinck want als ghy uytgeleeft hebt, ſult ghy deſen gelijck weſen.

Hare Koningen gebruyckten een groote ſachtmoedigheyt/ tegens hare On derdanen/waer toe ſy oock halveling gedwongen waren: want op den dag va hare Begravinge/die twee maenden ende acht dagen na hare doodt geſchiede dede den Opper-Prieſter aen het Graf / daer het doodt Lichaem by was/ eer lange Oratie over het leven des overleden Coninghs : ende indien hy wel ghe leeft hadde/ende dat het den volcke behaeghde/betoonden zy hare toe-ſtemmin ge door het geklap der handen/ende ſoo hy oock qualijck geleeft hadde/'t welc den Prieſter mede ghehouden was openbaer te verhalen / weygherden zy hen oock wel de begraffeniſſe/ofte miſhandelden het Lichaem: Want hadden ſy ee nen goeden Coningh gehadt/ dien beweenden ſy alle dien tijdt dat het Lichaen boven d'aerde ſtont/met groote Klaeg-liederen/ ſo dat in dien tijt niemant noch kocht noch wroght / ja en ſliepen oock noch op bedden / noch en beken den har Wijven niet in alle dien tijdt.

't Gebruyc over de begravinge haerder Coningen.

Eerden ende aenbaden oock Honden, Katten, &c

Sy waren ſo ſuperſtitieus/datſe hun niet en vernoeghden met afgheſtorven Helden te vergoden/ende na hare doodt als Goden aen te bidden; maer aenba den noch andere Dieren/als Katten/Honden/Sperwers/Wolven/Crocodillen ende dierghelijcke veel : Welckers Figueren ende Beeltenijſſen zy op ſeecker dagen in hare Steden ende Dorpen om-droeghen : Begroeven die als men ſchen in een Linnen doeck/ende dat op ſekere daer toe gheordonneerde plaetſen al fijntjes met Specerijen geſalft ende gebalſemt : Ja ſo oock yemant eenigh deſer doot ſloeg/moeſte dadelijck ſterven/oock van de hant des gemeynen volcx. Tot de opvoedinge van deſe beeſtachtige Goden/waren gheordonneert de def tighſte ende aenſienlijckſte Luyden ; haren dranck was van Spelten of Garſt ende de ſpijſe was Bloemen-Pap/geſoden ende gebraden Ganſen/ende dierge lijcke coſt.

Hoe veel een geſtorven Koe van begraven coſte.

So yemant deſer Beeſten een ſterven ſagh/ bedreef ſodanighen rouwe/als o hy zijn kind verloren hadde. Ende hoedanige coſten ende pracht/ in hare begra vingen gebruyckt wierden/kan daer uyt afghemeten worden/ dat ten tijde deſ Coninghs Ptolomei, toegenaemt den Wijſen, een Coe te Memphis van ouderdon geſtorven zijnde/den Meeſter/behalven een groote ſomme zijns eyghen geldts

nacl

ch 50 Talenten ſilvers den Coningh ontleende/ om deſe belachelijcke upt- 1616.
ert te volvoeren. De afgeſtorven Menſchen wierden al te ſamen eerſt gebalſ-
nt/ eer zy begraven wierden / eñ hadden de Rijcken meeſt elck een eygen graf/
anderen wierden in hare huyſen tuſſchen 2 mueren ingemetſelt / tot dat hare
acomelingē beter middelē kregen/ om mede een eygē graf voor haer te coopē.
De Egyptenaren waren opt onſtantvaſtich inde beloſte/ oock mede licht ge-
yght tot oproer/ ſoo datſe dickmael om nietighen ſaken groote oorlogen ver-
eckt hebben.
Van de oprechte Egyptenaren is thans een kleyn deel noch overig/ want zy
n gebracht tot een hant vol Chriſtenen/ ende d'andere hun vaſt houdende aen
t Mahometiſdom/ zijn vermengt onder de Africanen ende Arabiers. Doch
iſſer geen Natie/ die meer van't oude behouden en heeft/ als deſe ; want men
tſe in de Steden noch ſodanighe kleederen draghen / als de oude Schrijvers
s ſchriftelijck afgeſchildert hebben. Die in de Steden woonen/ zijn oock een
eynich witter als die ten platte Lande woonen/ want die zijn heel bruyn. Zijn
et/ wy-poſtigh/ ende van goeder ouganck. Die van Neder-Egypten overtref-
d'anderen in beleefthepdt ; vermits die van't Opper-Egypten , als diep int
ndtleggende/ weynich van den vreemdelingh beſocht worden. Zijn ſeer ghe-
ogt tot danſſen ende ſpringen.
Het Man-volck draeght enge Rocken/ met naeuwe Mouwen/ ende zijn voor
e/ afhangende tot op de hielen: op't hooft dragenſe eenen Tulban. De Vrou-
en comen nimmermeer op ſtraet/ dan met bewimpelden aenghesichte/ ghelijck
or geheel Turckeyen.
Hare Huyſen zijn ſo laegh gebouwt/ datſe ſchijnen meer voor de Honden/ dan
or de Menſchen ghemaeckt te zijn ; want zy meeſt-tijdts in de ſelve maer en
gen/'t zy dan om eten/ of yet anders: oock etenſe en ſlapenſe veel onder Boo-
n/ om ververſchinge van de wint te halen.
Die van Alexandria, ende andere Steden in Egypten, ſpreken natuerlijck Afri-
en Arabis/ maer de Turcken/ die onder haer vermenght zijn/ ſpreken een ſeer
rſchillende ſprake van de hare.
De Trogloditen zijn meeſt alle ſeer waeſt/ plomp/ ende geheel arm: Doch woo-
n aldaer oock behalven de Inboorlingen vele Arabiers ende Mahometaen-
ze Turcken.
Geheel Egypten was eertijts ghedeylt in veel deelen ende Gouvernementen ;
k hadde zijnen Gouverneur/ die op alles/ wat noodich was/ achtinghe nam.
aer het incomen/ ende den Tol was in dry gheliicke parceelen verdeylt : Het
rſte was voor de Prieſters/ op datſe alle de Offerhanden verſorghen ſouden ;
de deſe wierden dapper onder het volck ghe-eert; ſo om datſe den Goden toe-
wijet waren/ als om datſe laſt hadden over alle de gheheyligħde dingen/ ende
ck om hare ſonderlinge geleerthept/ daer in zy ſeer uytmuntende waren.
Het andere deel was voor den Coningh/'t welck hy beſtede tot de koſten des
orlogs/ het onderhout van zijn Hof/ etc. ende deylde oock ſeer milde onder den
pperen ende uytmuntenden Crijghs-luyden/ een yeder na zijne verdienſte.
Het derde deel wiert beſteet tot de betalinghe der Soldaten/ op dat hier door
n yeder aenghelockt mocht worden / zijn lijf in ghevaer te ſtellen / ende ſoo en
iert het volck met Tollen noch met ſchattinghen nimmermeer belaſt noch be-
aert.
Hare Republijcke was oock in dry Staten van volck verdeylt; namelijck/ in
ouw-luyden/ Herders ende Ambagts-volck. De eerſte voor geringe prijs ge-

Des Lands incomſten wierden in dry gelijcke parceelen verdeylt.

De Republijcke was oock ver-

huert

1616. huert hebben de Landen des Coninghs/ende der Prieſteren/ofte der Soldate
deylt in dry derley Staten van volck. oeffenden hun van hare jonckheyt af in de Bouwerye / ſoo datſe daer in ande
Natien opt verre te boven gegaen hebben.

De Harders en bemoeyden haer oock nergens mede / dan met hare Kudde
daer zy oock haer leven in verſleten.

Doch de Hant-wercks-luyden bekommerden hun ſtadich met het ghene/da
hun de Wet aen verbonden hadde/ende en mochten geen publijcke dienſte bed
nen.

Hare Vonniſſen en wierden niet lichtvaerdigh geſtreecken/maer met groot
voorſicht/ende op-merck/ ſtraften de booſe ende quaet-doenders ſeer hart/gh
lijck zy dan oock de wel-doenders hoogelijck vergolden. Daer toe verkoren
dan in de Steden Memphis, Heriopolis en andere / de wijſte ende voorſienigh
Mannen/ op dat die dertich van de voornaemſte kieſen ſouden tot Richters e
de Oordelaers; ende deſe koſen onder henlieden eenen Preſident des Raets/ t
eenen gouden Keten droegh / daer een Medaile aen hingh / waer in het Beel
van de Waerheydt ſtont; waer door zy zijne oprechtigheydt wilden te kenn
geven.

Manieren van Vonniſſen. Op datſe nu int vonniſſen niet en miſten / hadden zy de Boecken des We
voor haer/die acht int getal waren. Den beſchuldiger moſt zijne aenklachte
gheſchrifte ſtellen / ende daer in van ſtuck tot ſtuck het feyt verhaeldt hebben
oock ſetten hoe ſchadelijck hy die daet achtede. Den beklaeghden wiert dan e
genoeghſamen tijdt gejont om op yeder poinct zijns beſchuldigers te antwoo
den/ende dat oock in geſchrifte/ende daer na wiert haer beyder Vonnis gheoo
deelt; Den Preſident keerende het Beelt van de Waerheyt na dien die meeſt g
lijck hadde/ſprack het Vonnis luyde uyt. Siet dit is de oude maniere van ple
ten in Egypten.

Van de oude Wetten der oude Egyptenaren. Laet ons nu eens voortgaen tot hare Wetten/ ende doorſien/ of de ſelve o
eenigh nut toebrengen connen. Eerſtelijck/de gene die eenen valſchen eet dee
wiert ſonder genade ter doodt verweſen/ als dubbelt geſondigt hebbende/ eer
tegens Godt/ende daer na tegen zijnen naeſten.

Soo yemandt eenen anderen ſagh berooven / ofte vermoorden/ ende hem n
te hulpe en quam/ofte zijne doodt verhinderde/ſo hy't hadde konnen doen: wie
oock dadelijck mede ter doodt ghevonniſt: ſo hy't niet hadde connen doen/m
hy ten minſten de Moorders bekent maecken; ofte by faute van dien/wierdt
met roeden ghegeeſſelt/ ende drey dagen ſonder eeten ofte drincken in hechteni
bewaert.

Die een anderen ten onrechten beſchuldighde / verwonnen zijnde/moſt de ſ
ve ſtraffe lijden/die den anderen geleden ſoude hebben/ſoo het waerachtigh gh
weeſt hadde.

Een yegelijck moſte den Preſident/ daer hy onder woonde / zijnen naem en
handt-werck by gheſchrifte brengen; ende ſoo yemant leughenachtich in deſ
bevonden wiert/ofte dat hy ſich met eenich vuyl gewin oeffende/wiert gedoot

Wie yemant gedoot hadde/hy was dan vry ofte Slave/wiert mede ter doo
gevonniſt;ten ware dat de oorſake/daerom de nederlage geſchiet was/gherec
tich ware geweeſt: want ſtraffende den doodt-ſlagh van een Slave/ was het l
ven der vrye ſoo veel te vepliger.

De Wet-ghevers en hadden gheen ſtraffe gheſtelt over den Vader die zijn
Soone ombracht; alleen datſe drey dagen en drey nachten by het doode Lichae
blijven moſten; ende ſtelde men oock opſienders daer by / op dat het niet ve
ſupp

1616.

mt en wiert. Dit geſchiede daerom/om dat hun onredelick dochte te zijn/den der het leven te nemen/om diens wille/die hy ſelve het leven gegeven hadde; de dat het beter was den Sone ſwaerlijck te ſtraffen/dan een lang verdrietich de quellijck leven van haer te verwachten.

Waerom een Vader, die zijnen Sone ombracht niet metter doot gheſtraft en wiert.

Maer ſo pemant zijnen Vader ombracht/ die wiert met een ſware ſtraffe ghe- ft; ende wiert/na dat hy met nijp-tanghen ghenepen/ende met Maelden ghe- ckt was/noch levendich verbrandt. Achtende dit de verfaeckſte ſaecke op rden te zijn/dat pemand dien het leven nemen ſoude/daer hy't ſelve af ontfan- n hadde.

Een Vrouwe ter doodt veroordeelt zijnde/die bevrucht was/wierdt tot na de inghe bewaert/ als/ willende om eene miſdaet gheen twee Perſoonen ſtraf-

De Krijgs-ordonnantien waren ſodanigh: Die in den ſtrijdt zijn gelidt ver- n/of den Hooftman ongehoorſaem was/ wierdt veracht/ende van alle hoope ooft/om ter eeren te moghen komen/ ook verboden ghene wapenen meer te gen.

Hare Crijgs Ordonnantien.

Die den vyant eenige ſecreten openbaerde/wiert de tong afgeſneden: Die het t ſchroepde/verbalſte/pemandts handt nabootſte/ ofte dierghelijcke dinghen e/dien wierden de handen afgehackt/op dat het Lidt dat de miſdaet gedaen de/ook altijts de ſmerte voelen mochte.

Die een vyze Vrouwe ſchaeckte ofte verkrachte/ wierdt de Roede ende beyde looten afgheſneden. Maer die alleen in eenich overſpel bevonden was/ ert veroordeelt 1000 ſlagen met Roeden te ontfangen; ende ſneeden de Vrou- n den Neuſe af/op dat door de miſmaeckthept van dit Lidt/ ſy geſtraft wier- in dat deel/dat een der ſchoonſte verciersſelen des aengeſichts is.

Over den Koop-handel waren deſe Ordonnantien geſtelt: So pemandt miſ- ckte ghelt ontfangen te hebben/dat hem ſonder Handt-ſchrift gegeven was/ viert den Schuldenaer gelooft met eenen ſimpelen Eedt/want dit by den E- ptenaren altijdt voor heyligh gheacht was; ende en ſwoeren ook niet licht- erdigh. Soo en mocht ook dien niet geweygert worden/die het geldt uytge- nt hadde/eenen Eedt in zijn eyghen ſake te doen. Men mochte ook niemant eenige ſchult wille of gevangen ſtellen/ of Slave maken/maer op zijne goe- en/ of hebbende/ of toekomende/ alle ſchaden verhalen; want het Lichaem ſte ten dienſte des Landts blijven: want zy achteden ſulcke gantſch onbe- rijlick te zijn/dat de Soldaten/die haer Lijf voor't Vaderlant waeghden/om ults wille gevangen ſoude geſtelt worden.

Ordonnantien over den Koop-handel.

Hare Wetten over de Dieverye/was ſodanich: De gene die haer hier toe wil- n begheven moſten haer in't Regiſter van den Opper-Prieſter laten aenteyc- nen/ende hem het gheſtolen goet toebrengen/ ſoo haeſt de Dieverye bedreven s: Aen d'andere zijde moſt ook die/dien het goet ontſtolen was/voor den ſel- n Prieſter comen ſchrijven/ende aenſeggen den dagh/ ende de ure dat het hem tſtolen was: De Dieverye hier door dan lichtelijck ontdeckt worende/ ver- egh den ontroofden zijn goedt weder/ behalven dat het vierde-deel voor den ief geordonneert was; ende dat tot ſtraffe van den anderen/ die zijn goet niet er bewaert en hadde.

Wetten over de Dieverye.

De Prieſters en trouwden maer eene Vrouwe; de anderen mochten der ſoo e nemen als zy wilden/ende onderhouden konden: Ende niemandt en wierdt or Baſtaert ghehouden onder hun/ alwaer't ook/ dat pemandt van een ſla- ne geboren hadde gheweeſt/vermits zy den Vader alleen Autheur van de ge-

neratie

1616. neratie hielden / ende dat de Vrouwe maer en was om het zaet te ontfanghe
ende dat selfde voetsel te geven. De kinderen wierden seer sober opghevoet/n
groene Krupden/ ende diergelijcke Wortelen; liepen meest-tijds bloots voet
vermits de getemperthept des Lochts haer hier inne seer voorderlijck was.

Die ghene die repsden/ ofte in den Oorlogh waren/ wierden bupten haer c
sten/ siech ghewordenzijnde/ onderhouden; want de Genees-meesters wierd
van 't publijcke onderhouden ende gheloont; waren mede onder hun groot
lijcks in achtinge. Soo den Medecijn-meester/ghevolght hebbende de regul
des H. Boeckx/ den siecken niet en konnen ghenesen/soo en wiert hy over zij
doodt niet beschuldight: Maer soo hy hem ghenas/gebruyckende andere mi
delen/most hy (den Genees-meester) selver sonder genade sterven: So vast ste
dense op harer Voor-ouderen middelen ende wetenschappen ter ghesantmaki
ge/dat alle nieuwe verstooten ende ongeacht mosten blijven.

De Coninghen van Egypten, en mochten hare macht niet misbruycken/ma
mosten leven/ende regieren/ so in Tollen te lichten/als in haer Hof/ volgens
gemeyne Wetten ende Ordonnantien des Lants/ghelijck Diodorus Siculus Li
2. schrijft. Hy wiert van Slaven/nochte vreemdelingen gedient/maer van Er
le Priesteren kinderen/die in alle manieren seer gheschickt/ ende deughdigh w
ren/op dat den Coningh haer in deughden siende voorgaen/noch sochte in all
te overtreffen. Hem waren oock sekere uren des nachts ende des daeghs o
ghelept; om zijne dinghen te verrichten; als/des nuchtens alle Requesten en
diergelijcke dinghen te ontfangen / die met wijse Mannen te beraden ende af
vaerdigen; daernaer ten Tempelwaerts sich te begeven/na dat hy hem gew
sen hadde/daer voor hem dagelijcx eenen Stier geoffert wiert/ende den Pries
hem voor allen den volcke vermaende / om deughdigh te leven / ende zijn vol
wel te regieren/ volgens de voetstappen zijner doorluchtigher Voor-oudere
wiens vroome daden den Priester dan terstondt mede voor hem / ende alle d
volcke op-las; ende daer naer wenste hy den Coningh een lang ende welvare
leven. Soo wierdt mede den Coningh mate ghestelt/int wandelen/baden zij
Vrouwe te beslapen/ende diergelijcke dinghen/op dat hy nergens in de mate
boven ginck.

Egypten wort bewoont van Mahometanen/Christenen/ende Joden/die wi
nigh zijn. Der Joden ende Mahometanen Gods-dienst sal hier naer verha
delt worden. Maer de Christenen zijn of Egyptenaren/of vreemdelinghen; d
vreemdelingen comen daer om den Koop-handel/die tot Alexandryen, ende te
caire gedreven wort. De Minne-broeders van de Orden St. Francisci te Ie
salem, komen aldaer Predicken/de Sacramenten bedienen/ende diergelijcke d
gen doen.

Daer zijn eenighe Christenen/die Cofites ghenoemt worden/ ende Christen
van de gordel: want al zijnse gedoopt gelijck wy-lupden/so zijnse nochtans a
de Joden besneden. Dese volghen eenigher maeten de Leere der Eutychiane
die maer eener nature in Christo toe en liet/waer door sy haer van de Roomse
Kercke af-sonderen. Hare Misse spreken sy in de Chaldeeuse sprake/dickmae
Alleluya seggende. Sy lesen het Euangelium eerst int Chaldeeus/daer naer
Arabis. Als den Priester seght Vrede zy met u/soo gaet den jonghsten onder h
alle het omstaende volck met zijn handt aenraken. Na de consecratie/gheeft
een kleyn stuckxken slecht Broodts aen den by-staenden. Sy staen onder d
Patriarch van Alexandryen, ende seggben datse het gheloove houden van Pa
lan.

Verhael van de Landen des Turcks in Aſien.

) En grooten Turck beſit alle het Landt/ dat gelegen is tuſſchen den Ponto Euxino, ofte Mar Majour, den Archipelago, de Middelantſche Zee/ Egypten, de Arabiſe ende Perſiſe Golphe/ den Tyger, de Caſpiſe Zee/ ende de enghte die ſchen de Caſpiſe Zee ende den Ponto Euxino is.

Laet ons nu beginnen aen Aſia Minori, 't welck wy hier nemen voor 't gante Cherſonneſo, ofte half Eylandt tuſſchen Mar Majour, ende de Zee van Cilicien de Pamphilien, dat ſich na den Achipelago uytſtreckt/ ende huydens-daegs Na- a ofte Opper-Turckeyen, ghenoemt wordt. Het begrijpt de Provintien Pontus, hynia, Aſia, Lycia, Galacia, Pamphilia, Cappadocia, ende Armenia Minor. Grenſt Ooſten aen de Reviere Phrat: ten Zuyden aen de Middelantſe Zee: ten We- aen den Archipelagum: ten Noorden aen Mar Majour. Dit Landt is beſloten ſchen den 36. 21. ende 45. graedt/ dat is / tuſſchen het midden van den vierden maet en de 11 Paralelleni, ende het middelſte des vijfden Climaets ende den 15 alellem; alwaer de veranderinghe des langhſten daghs niet meer en is dan ure. Wat het Zuyder-deel heeft/ zijnen langhſten dagh is van 14 uren ende half/ ende het Noorder-deel 15 uren ende een half. Zijne breede/ volgens Pli- m, is van 200000 ſchreden/ namelijck van de Golpho di Lajazzo tot Trabizondo ; waer in hy met Herodoto over een komt / die ſeght Aſia Minor in zijn breede eft ontrent 5 dagh-reyſens.

Pontus ende Bythinia, waren eertijds twee Provintien/ geſcheyden door de Re- re Sangar, die daer midden door liep / maer zijn daer naer in een Provintie ge- icht/ die nu Burſia, ofte Becſangial, ſoo ſommighe willen/ ghenaemt wordt. Dit ndt grenſt ten Weſten aen den Boſphorum Thracicum, ende aen een deel van't ponditi: ten Noorden aen een ghedeelte des Ponti Euxini: ten Zuyden aen de ovintie/ die eygentlijck Aſia ghenoemt wordt/ aen de Reviere Rhyndace: ende Ooſten aen Paphlagonien. In deſe Provintie laghen eertijdts de vermaerde eden Chalcedonia, Nicomedia, Apamia, Pruſa, Nicea ende Heraclea.

Chalcedonien, is vermaert geweeſt door 't vierde Concillium, dat aldaer ghe- uden wiert/ ende is nu verwoeſt; doch meynen ſommige/ datſe noch ſtaet/ en- gelegen is recht teghen over Conſtantinopolen, ende het ſelfde is/ dat van veele tari genoemt wordt.

Nicomedia, hoe wel verwoeſt/ wordt evenwel van vele Turcken ende Griecken woont/ vermits het in een ſeer ſchoon dal gelegen is.

Bruſa is een groote Stadt/ wort nu Burſia genoemt/ light by den Bergh Olym- Deſe was voortijts de woon-plaetſe der Ottomannen, eer ſy Conſtantinopolen genomen hadden.

Nicea wordt van ſommighe Nichia, maer van vele Iſnich ghenoemt/ ende was tijts de Hooft-ſtadt Bithyniæ, Light aen't Meyr Iſnich.

Het Lantſchap/ dat eygentlijck Aſia genoemt is/ nu Sabrium of Sarcum, grenſt Weſten aen den Helleſpontum Archipelapum; ten Zuyden aen de Rhodiſe e; ten Weſten aen Galacia, ende ten Noorden aen Ponto ende Bithyniæ. Het be- jpt de Landen van Phrygia, Caria, beyde de Myſia, Æolia, Ionia, Dorida ende Zy-

Phrygia wordt ghedeylt in Opper ende Neder-Phrygien, Opper-Phrygien is aen Ooſt-zijde/ ende Neder-Phrygien aen de Weſt-zijde. Opper-Phrygien, heeft noch ijck voortijts/ meer Dorpen als Steden. Daer is de Stadt Midaja, eertijdts woon-plaets des Coninghs Midas, aen de Reviere Sangiar.

1616. Neder-Phrygia ofte Troades, ligt tegen over den Berg Athos: waer in de Sta-
Troya eertijts gelegen was / daer van noch eenige overblijfſelen van Muer-
Troya, ende ſijne overblijfſelen. ende Tooren geſien worden. Buyten de Stadt zijn noch eenige Graef-pla-
ſen van gheheele Marber-ſteenen / als mede ruwinen van twee Caſteelen n
Marber opghemetſt / oock noch oude Coloſſen, die (ſoo Belon ſeght) ter aerd
liggen / als mede noch geheele Poorten hier en daer.

De Stadt Pergamo was oock in dit Landt; ende is de geboort-plaetſe Gale
Alhier is 't gebruyck van 't Parckement gevonden; daer en is niets van ov
righ / als eenige ruwinen; de plaetſe noemt men noch Pergamo.

Caria light tuſſchen Ionia ende Lycia; zijne Hooft-ſtadt was voortijdts Ha
carnaſſus, nu Meſſi; aen welckers rechter-handt den Bergh Taurus begint. Tuba
een ſtercke Stadt. Sommige ſtellen hier oock Miletum, andere ſtellen 't in Ion
Myſia wort van Ptolomeo in Opper ende Neder-Myſia verdeylt. Alhier was voo
tijts de Stadt Lampſacus, recht teghen over Calliopoli, doch is gheruineert / en
wort de plaetſe nu Aſpico ofte Lampſico genoemt. Abydus, nu Aveo; alhier is de en
te Helleſponti maer ſeven ſtadien breedt. Deſe Stadt ſtaet noch / ende zijn Caſt
niet / dat van Secta, dat daer recht tegen over light / is de Sleutel van het Turc
ſe Rijck; want van deſe Caſteelen connen alle de Schepen die teghen verlof d
Turcx upt of in den Helleſponto varen willen / ghenoeghſaem beſchoten word
Hier lagh oock de Stadt Adranutium, een volck-plante der Athenienſers, nu La
dermitei genoemt. Alhier is oock de Reviere Granica, daer Alexander de Land
vooghden Darij verwan.

Æolia light langs den Oever van de Ægeiſe Zee / ende zijne Zee-ſteden zij
Myrina, Cuma, nu Caſtri, ende Focea, nu Foglia vechia, met twee Havenen.

Ionia heeft in rechte Linie 40 mijlen lenghde / ende 200 mijlen langhs de C
ſte / alwaer de Stadt / Epheſien light / nu Figene ofte Fiene ghenoemt. Is om zi
Concilium vermaert / ende oock om zijnen Tempel Dianæ, die onder de ſev
wonderen des Werelts gheſtelt wiert.

Dorida ſteeckt als een punt uptwaerts in de Zee; heeft de Stadt Guida in he
leggen / vermaert om het Beelt Veneris; ende wort zijne plaetſe ghenomt Ca
Chio. In dit Lant regeerde Maſolus, een Coninck Cariæ, dien Artimiſia, ſoo def
ge Graef-plaets liet bouwen.

Lydia was oock Mæonia genoemt: De Hooft-ſtadt was Sardis, daer den C
ninck Cræſus woonde; zijnde door aertbevinge omgeworpen / is van Tyberio w
der opgebout.

Lycia was eertijts oock Mygas ende Ogygia ghenoemt. Thevet ſeght dattet
Arabiers nu Beneſaacam noemen. Paelt ten Ooſten aen Pamphilien, ten W
ſten ende Noorden aen Carien, aen de Zee ontrent 200 ſchreden. Daer war
eertijts wel 60 Steden / daer van noch ten tijde St. Pauli wel 30 noch in ſtan
waren. De voornaemſte / waren Patarus, de Hooft ſtadt / Xanthus, Pinarrus, Oly
pus, Myrrum, ende Limira. De oude Autheurs ſtellen hier den Berch Chymera, i
by nachte brande. Zijne tegenwoordige Hooft-ſtadt is Fiſco, daer een ſeer go
de Haven is.

Galatia, wort nu Chingara ghenoemt: Het grenſt ten Weſten aen Bithiniam e
de Phrygiam, ten Ooſten aen Cappadociam, ten Zuyden aen Pamphyliam, ende t
Noorden aen den Ponto Euxino, alwaer zijnen Oever ſich upt ſtreckt 250 dupſe
ſchreden. Zijne voornaemſte Stadt is Ancyra, nu Angouri; vermaert om zijne g
waterde ende onghewaterde Camelotten / die daer gemaeckt worden. In i
Lant wort oock gheſtelt het Lantſchap Paphlagonia, in welcke Sinope ligt i

Berch int half Eylant aen Mar Majour, hebbende een goede Haven. Daer is 1616.
ck de Zee-ſtadt Amiſa, nu Simiſo genoemt.
Phamphylia wort van de Arabiers Zina genoemt; maer Belon verſeeckert / dat
Landt ende Cilicia nu Caramannia ghenoemt wort / in welcke haer ſeven San-
cs van den Turck ontyouden. Light ten Ooſten aen Cilicia ende een deel van
ppadocia; ten Weſten aen Lycia ende een deel van Aſia: ten Noorden aen Galatia,
e ten Zuyden aen de Phamphiliſe Zee / die altijt vol onweers is: zijne Cuſte is
rent van 150 duyſent ſchreden: Zijne Steden zijn Perga, Sidia, ende Ætalia; aen
Zee-kant / dat nu Satalia genoemt wort; en is de ſterckſte van alle de omlig-
nde Steden.
Cappadocia grenſt ten Weſten aen Paphlagonien, Pamphilien ende Galatien: ten
yden aen een deel van Cilicien: ten Ooſten aen de hooge Bergen van Armenia
ior: ende ten Noorden aen den Ponto Euxio. Zijne voornaemſte Steden zijn
peſonde, Amaſia, de geboortplaetſe van Strabo, light in een vlack velt aen de Re-
re Gazalmach, ende is de woon-plaetſe van eenen Beglierbei des Turcks / die
n noemt Beglierbei van Amaſia ende Cappadocia. Hier light ock de Stadt Ico-
m, nu Cogna, wiens Figure ront is / heeft oude mueren / zijne Toorens zijn
r-cant; daer zijn 8 Poorten / ende vele ſchoone Moſquen ende Badt-ſtoven.
Cilicia, dat Ioſephus Tharſis noemt / wort meeſt Caramannia genoemt / ende paelt
Weſten aen Pamphilien: ten Noorden aen den Bergh Taurus: ten Ooſten
den Berch Arnan, nu Montenegro: ende ten Zuyden aen de Ciliciſe Zee. Zijne
oft-ſtadt was Hama of Hamſa, eertijts Tarſis, gelegen in een ſchoone vallepe /
e wort bevochtight van de Riviere Cydana. Noch de Stadt Adana ſonder
ueren / maer heeft een Caſteel met vierkante Toorens. Belon ſeght / dat in dit
nt ock een Stadt / Heraclea genoemt light / dicht aen den Bergh Taurus.
Armenia Minor wort meeſt Geneh ghenoemt / ende grenſt ten Ooſten aen den
at, door welcke Riviere het van Armenia Majori afgedeylt wort: ten Weſten
Cappadocia: ten Zuyden aen Cilicien, voor by den Berch Taurus: ende ten
oorden aen Pontus; Doch en is den Turck daer niet geheel meeſter af.
Om de beſchrijvinge te eyndighen van tegen den Turck in Aſia beſit / laet ons
nen tot een deel van Armenia Majori, begrepen onder den naem van Turco-
nia, 't welck Georgia ock begrijpt / ende paelt ten Noorden aen Colchidi; nu
grelia: ten Weſten aen den Phrat ende Armenia Minor: ten Ooſten aen het an-
e deel van Armenia Minor: ende ten Zuyden met Meſopotania, nu Diarbek. Zijne
oft ſtadt is Eſechia, die ſommighe houden / voor 't ghene noch overigh is van
axarxe.
Hier by light het Landeken / dat de Perſſen ende Turcken Curdeſtan, ende de
abiers Keldan noemen. Caſtaldus noemt het Gorden, ende ſtelt het onder Arme-
Majori.
Georgia, anderſints Gurgiſtan, begrijpt het oude Iberiam, met een deel van 't Op-
-Armenien, ofte Armenia Majori. Dit Lant raeckt ten Weſten aen Nungreliam:
Noorden aen Zembrie, voortijts Albania: ten Weſten aen Servan: Dit volck
de tot op onſen tijdt altijts haer vryheydt bewaert; haer nu met den Turck /
met den Perſſiaen verboegende / doch is nu ten meeſtendeel onder den Turck /
daer veel vaſte Steden heeft / als Teſte, Lori, Cliſque, Gorie, ende Toman.
Geheel Arabien by een genomen zijnde / is een groot Lant / ende wort beſloten
Weſten met het Roode Meer / ende ten Ooſten met den Sinu Perſico. Ten Zuy-
heeft het de Oceaenſe Zee / ende ten Noorden Syrien ende den Euphratem. Nu
t het verdeylt in dry deelen / als Deſerta, Petrea, ende Felix Arabia.

1616. Arabia Deſerta, wierdt van den Hebreen Kedar genoemt: zijne grenſen ten O
ſten zijn de Babyloniſe gheberghten/ ende een deel van de Perſſiſe Golphe: t
Noorden Meſopotania, aen den Phrat: ten Weſten Syrien, ende Arabia Petrea, en
ten Zuyden 't geberghte van Arabia Felix.

Arabia Petrea paelt ten Weſten/ende Noorden aen Syrien: ten Zuyden aen't
luckige Arabien: ende ten Ooſten aen't woeſte Arabien. Dit Landt woort nu Ba
ofte Bengaucal ghenoemt. Hier light den Bergh Sinai, deſen is ſeer hoogh/ en
gantſch moeyelijck om op te klimmen / daer zijn trappen aen ghemaeckt m
Menſchen handen upt de klippen ghehouwen / op dat de Kemels ende and
Dieren deſelve te beter ſouden op-klimmen connen. Op deſen Bergh is een Clo
ſter van Grieckſe Monicken, die met haer vijftighen ſterck zijn/ende de Chriſt
Pellegrims ontfangen. Daer is noch een anderen vermaerden Berg alhier/ g
noemt Horeb nu Orel. Deſes Landts Hooft-ſtadt is Petra, dat van ſommigh
voor Mecca gehouden woordt/daer Mahometh gebooren is/'t welck niet wel wa
ſchijnlijck kan zijn/want het ſelve van velen ghelooft woordt in Arabia Felici gh
legen te zijn.

Op den Bergh Sindi is een Klooſter van 50 Monnicken.

Arabia Felix aen d'andere twee ghevoegt zijnde/is gelijck een half Eylant t
ſchen de Arabiſe ende Perſiſe Golffen; zijnen Oever is van 3504 mijlen zo
lens; woort nu Ayaman ofte Gyamen ghenoemt. Zijne voornaemſte Steden z
Media Tanalbi, Mecca, Ziden, Zibit, ende Aden, behalven veel andere/ ons onbek
zijnde.

Mecca is de gheboort-plaets Mohomethis.

Medina Tanalabi, is te segghen / de Stadt des Propheets, licht aen de zijde va
Steenachtige Arabien, ende wel bevolckt. Alhier is het Graf Mahometis, daer or
trent de 3000 brandende Lampen by hangen.

Waer het Graf Mahometis is.

Mecca, daer Mohometh gheboren ſoude zijn / licht niet wijdt van't oude Pet
tuſſchen't gebergten ende woeſtijnen beſloten/in een vermakelijcke plaetſe/do
ſonder Mueren. Men ſiet jaerlijcks drie Caravannen van Alcaire, Daman en
upt Indien komen / die upt devotie te Mecque komen/ om dat Mahometh daer
boren is/ende van daer treckenſe naer Medina, daer zijn Graf is.

Ziden is een Zee-ſtadt / ligghende 40 mijlen van Mecque, en heeft oock ge
Mueren/doch ſchoone Huyſen.

Zebith ofte Zibith is de Hooftſtadt van dit Arabia. Light in een dal/ tuſſch
twee Berghen/ende op een Reviere van de ſelve naem/een halven dagh repſe
van de Roode Zee. Alhier woont den Beglierbey des Turcks.

Aden, een Coninckliycke Stadt / light aen den Oever van de Roode Zee/ is
ſchoonſte Stadt van Arabien, ende niet alleen ſterck door zijne ghelegentheyt
maer oock door Menſchen handen: heeft twee Bolwercken / een Caſteel en
een wel beſloten Haven; is gantſch vol volcx. De Stadt met het geheele La
nom den Turck door liſten in/ des Jaers 1538. daer den Coningh bleef. D
is nu oock eenen Beglierbey met veel Crijgs-volcx.

Wt Arabien komende / treedt men in Idumea, 't welck aen het Meyr Sirbon b
gint/ende tot in Iudæa toe uptſtrect. Hier leggen de Steden Gaza, Caire, Oſtraci
Rhinocoruri, Aſcalon ende Azor.

Syrien is een ſeer groote Provintie/ ende woort in vijf Lantſchappen verdey
als/ Paleſtina, Phænicia. Celo-Syria, Syria, ende Comagena.

Paleſtina, light tuſſchen de Middelantſche Zee ende Arabien, woordt door de L
daen in tween gedeylt. Den Stamme Ruben ende de helft van Manaſſes bewo
den 't Landt over gene zijde des Reviers/ d'andere 't Landt aen dees zijde. T
laetſte woordt ghedeylt eyghentlijck in Iudæa, Samaria, ende Galilæa. Iudæa lig
t

ſſchen dé Middellantſche ende de Doode Zee, waer af Ieruſalem de Hooft-ſtadt 1616.
;hier light oock de vermaeckelijcke Valleye Iericho, die ontrent 30 mijlen lanck
de 15 breet is. Samaria wiert alſo genoemt na zijne vooznaemſte Stadt/die nu
aplos genoemt wozt. Galilæa wozt ghedeylt in hoogh ende laegh: 't lage begint
n de Tyberiadiſe Zee, 5 mijlen breet/ ende 12 lanck/ hebbende Nazareth recht int
idden: 't andere begint aen 't Samaconitiſe Meyr, ende ſtrecht tot den Bergh
bano toe. Daer en was eertijts geen Lant naer advenant ſoo volck-rijck als
leſtina, want maer 60 mijlen lanck/ ende 60 breet zijnde / vont David, als hy het
lck dede tellen / aldaer een Millioen ende dry hondert-duyſent Mannen / be-
aem om de wapenen te dragen / behalven den Stamme Benjamin. Is tegen-
oordigh van alle zijne vercieringhen ontbloot / ende en heeft Ieruſalem nu niet
ven de vijf duyſent Inwoonderen / daer nochtans int belegh meer als een
illioen menſchen ſtorven/noch meer als 100000. gevangenen overigh bleven.
it Lant wozt van den Ioreaen geklijft/die ſpruytende aen den voet des Bergs
bani upt twee Fonteynen/d'eene Ior eñ d'andere Dan genoemt/loopt door twee
eyzẽ/als het Galileeſe ende het Tyberiadiſe, ende comt eyndelijck inde Doode Zee.
Phænicia light langs de Zee-cant / recht tegen over Iudæa. Zijne vooznaemſte
teden waren Sydon ende Tyrus, nu Sait en Sur genoemt. Tyro lagh in een Eylant/
aer ſo deun aen 't vaſte Lant/dat Alexander die belegert hebbende / de Zee met
rde vullen liet/ende de ſelve innam. Sydon was Tyro in ſchoonheyt ende macht
na gelijck; men ſiet nu nauwlijcks eenige over blijfſelen van haer/gelijck oock
et van Ioppe ende Acre.

Syrien ſtreckt ſich van Tyro af tot de Golphe di Lajazzo toe / in welcke ſtreecke
ghen de Steden Barut, Tripolo, Tortoſe, ende midden in 't Landt Damas ende
aodicæa: Damas is een ſchoone ende ſtercke Stadt/met een ſterck Caſteel/ende is
eſes Lants Hooftſtadt.

Celo-Syria is eygentlijck dat Lant 't welck licht tuſſchen den Libano ende An-
libano, aen de vloet ofte Beke Farfare, aen welckers ſtroom de vermaerde ſtadt
ntiochia light / doch gantſch vervallen ende woeſt / zijne Mueren ſtaen noch
oer eynde / daer dry Mannen nevens malcanderen op wandelen connen; daer
aen noch ettelijche Toorens / als oock een vervallen Caſteel/ daer licht noch
ock Soldin aen de ſelve ſtroom.

Comagena is dat deel van Syria, dat de cours van den Phrat volght tot aen de
rontiren Armenien, welckers Hooft-ſtadt Alep is / een van de dry vermaertſte
gantſch Turckyen; Light aen de Reviere Singa. Vervaet in ſich vier velden/
een van de welcke een groot Caſteel light: heeft veel ſchoone Moſquen/
ide Pack-huyſen voor de Cooplupden; heeft oock groote Voor-ſteden. Men
n oordeelen hoe veel volcks daer woont / naedien daer in 't Jaer 1555. in de
adt ende Voor-ſteden ſtorven in dry maenden tijts over de 26000 Perſoonen.

Den Turck heeft noch in Medien de Hooft-ſtadt Tauris beſeten/ maer ſommi- Hoe veel volck te Alep in dry maenden ſtirf.
e meenen dat die den Sophy hem wederom ontruckt heeft. Hy beheerſt noch het
eeren-deel van Meſopotania, nu Diarbeck; als mede over een deel van Aſſyrien,
aer Babylonien gelegen was/ghelicht van de Coninginne Simmeramis; oock in
haldea de ſtadt Bagadeth, die van ſommige voor Babylonien geacht wozt; ende
och Balſere, daer een groot Guarniſoen light.

Natolia heeft een ſoete Locht/ende het Lant is vruchtbaer/ſo dat d' Inwoon-
eren opt ghenoegh ghehadt hebben tot onderhout van 's Menſchen leven:
an en is nu niet ſoo vruchtbaer / vermits het niet over al ſoo ſeer bebouwt en
oozt/als aen de Zee-cant/daer het noch zijn oude vruchtbaerheyt toont. Binnen

1616. Lants zijn veel groote velden/die bezaept worden met Roozn/Garſt ende Cato
Wort van veel Revieren bevochtigt/als de Iris, Halys, Dolap, ende den Sangar, die
haer in Mar Majour ontladen: daer naer noch de Ilnec, Syndi, Simoras, Cayque, Sara-
bat, ende den Madres, die wel 600 kromten heeft/ ende veel andere / die soo in den
Helleſponto, Propontidi, als in de Middellantſe Zee haer ontlaſten.

Bythinia, heeft veel Rooznſ/ ende verſoecht het Hof des Grooten Turcks met
Meel: deſelijcx heeftet oock veel houts om Schepen af te maken. Ontrent Mi-
cea wort groote menighte van Opziment gevonden.

De particuliere Provintie van Aſia, was eertijts ſeer vermaert om de Syna-
diſe ſteen/ die den Albaſter ghelijck was/ datter te Romen veel Colomnen afghe-
maeckt wierden.

Menſchen in ſteen verandert, als oock het water.

Ontrent Troyen is 't Lant ſeer mager ende onvruchtbaer/ende heeft weynich
waters: Maer 't Lant ontrent Pergamo is ſeer vrucht-dragende. Daer zijn ook
ſteenen Holen/ daer haer eenige menſchen in verbercht hebben ten tijde des oor-
logh s/ in ſteen verandert zijn. Strabo ſtelt ontrent Hierapolis eenige warme wate-
ren/ die hy ſept in ſteen te veranderen. Men segt ook datter water is ſo bequaem
om Laken en te verwen/ dat alle verwen van krupden of wortelen voor die wijc-
ken moeten.

In Caria, ontrent Mangeſia, wort den Magneet-ſteen ghevonden: Dit Land
heeft eertijts de aertbevingen ſeer ſubject geweeſt.

Myſia, heeft ontrent Lampſicq ſchoone vrucht-dragende Wijngaert.

Ionien heeft oock veel Vermillioen / ende ſchoonen wijn op ſommige plaetſen.

Lydien hadde voortijds veel Rivieren/ uyt den Bergh Tmolus, afkomende/ die
onder haer zant oock Gout vermenght hadden. Soo was oock in dit Lant veel
Gout ende Silver/ Safferaen/ ende ſchoone vruchten.

Waer door de oude Dichteren verſierden het Monſter dier Chimera.

Lycia is ſeer dor ende onvruchtbaer/ om des Bergs Tauri wille/ doch zijn zijne
velden redelijcken vruchtbaer. Den top des Berghs Chimeræ was eertijts vol
Leeuwen/ ende 't middelſte om ſijne goede weyden vol Geyten/ ende 't beneden-
ſte vol Serpenten. Dit heeft den Poeten oorſake gegeven te verſieren een Mon-
ſter-dier/ genoemt Chimera, dat het Hooft ende den borſt van een Leeuw hadde,
den Buyck van een Geyte/ ende den ſteert van eenen Draeck. D'aertbevinghen
hebben dit Lant opt ſeer beſchadight.

In Pamphylien, als oock in Cilicien, hebben de Geyten ſo ſachten haer als zij-
de/ ende is daer by ſo wit als ſneeuw.

Cappadocia heeft alderley Granen/ oock Wijn ende Oeſt/ als mede Silver/ ko-
per/ Yſer/ Alupn/ Chriſtael/ Jaſpis/ Onyx/ ende Albaſter; ook veel Paerden. Den
top des Berghs Argea is Somers ſoo wel met Sneeuw bedeckt / als s'winters.

Cilicien wort in tween gedeylt / 't een is genoemt Het dorre Cilicien, ende light
aen de Weſt-zijde: 't andere het groene/ ende light aen de Ooſt-zijde. Dit heeft
ſchoone Rivieren/ draeght veel vruchten/ ende voet vele Paerden/ ende wort oock
redelijcken bebout; Doch is zijn Landouwe vol leem ende klep/ ende gants van
boſſen ontbloot/ ſo datſe dat ſelve op de Berghen moeten gaen ſoecken/ onder de
welcke Amanis/ daer veel hooge Cederboomen op groeyen/ oock Genever-boo-
men/ ende andere Planten/ die altijdt groen zijn. Daer zijn oock geheele Boſſen
vol Myrte-boomen/ die witte vruchten dragen/ oock vele Pijn-boomen. De Ri-
viere Malmiſtra, die upt een ſchoon black velt ſpruytende/ in ſijnen loop een ghe-
donder maeckt/ dat verre gehoort kan worden.

Boſſen vol Ceder-boomen ende Meyrthe-boomen.

Daer zijn oock veel kleyne Walſkens/ van de Griecke Squilaques, genoemt/ die

haer

1616.

ıer met gantſe troupen vertoonen/ ende ſoo diefachtigh zijn/ datſe des nachts
en ſlapenden oock comen beſoecken / ende haer hunne Schoenen / Hoet / ende
ergelijcke dingen ontnemen.

Kleyne Wolven, die ſeer diefachtig zyn.

Armenia Major is wel vruchtbaer ſo in Vee/ als in granen/ doch is veel-tijdts
et Sneeuw bedeckt/ende heeft veel geberghte.

Soo doet oock Georgia, dat daer veel Wildernissen by heeft/ ſoo dat het zijnen
panden hier door een moeyelijck inkomen geeft ; maer van binnen is 't vruchtaer/ ende heeft veel laghe Vallepen/ die van verſchepden Rivieren bevochtight
orden/ als de Cyre ende Araxe.

Arabia diſerta heeft veel woeſte plaetſen/ende nochtans ontrent den Phrat veel
ehuchten ende inwoonderen/ als ooc aen 't Gebergte van 't geluckige Arabien:
et andere deel aen de Weſt-zijde is geheel zandigh.

Arabia Petrea is altijds voor ſeer onvruchtbaer ende dor geacht geweeſt/ſoo 't
ick is;doch dat aen Syrien paelt/ is 't vruchtbaerſte. Het Manna valt hier oock/
de aen de water-kanten wast Rozael/dat van binnen hol is. Alhier wort oock
n Amethyſta gevonden.

Arabia Felix is vruchtbaerder dan d'andere twee/ ende wort van veel Rivieren
de Meyren beſpoelt. Heeft Garſt ende andere Granen/ oock Hoonigh/ Was/
ppelen/ Peeren/ Citroenen/ ende diergelijcke ; ende men zaept hier oock twee-
ael 's Jaers als in Indien, hier is oock Kaneel/ Myrrhe/ Palmboomen/ Narus/veel wieroock/ende welrieckende Krupden. Men vinter oock eenige Metan/Geſteenten/ende Peerlen. Heeft mede veel Paerden ende Schapen / wiens
eert ſomwijlen wel 20 ponden weeght. 't Landt ontrent Medina is onvruchter/als oock ontrent Mecque, daer geen water en is.

Paleſtina is een ſeer vermakelijck Lant/ onderſchepden met vele Beemden ende
allepen/oock met veel Beken ende Rivieren beſproept. Het regent daer ſeer ſeln/ ende nochtans draeghter de aerde Koorn/ ende andere granen/oock Oefts
enoegh. De Hooſen zijn daer ſeer ſchoon van reucke / daer groept oock veel
upte/Venckel/Savie ende diergelijcke krupden: Oock Olyven/Granaden/ Cioenen ende Vijgen;als mede Palm-boomen ende Wijngaerden/die driemaels
aers ghepluckt worden/ ende ſeer goet is. Daer zijn alhier groote Citroenen/
e men een geheel Jaer lanck op de Boomen bewaren kan/als mede Paradijspelen: Soo heeft het oock ſeer goede Meloenen ende Comcommers: ende veel
onighs.

Daer zijn veel Gepten/ Haſen/ Patrijſen ende Quackels: Doch daer zijn evenel veel plaetſen/die gantſch woeſt gelaten worden/ om de veelheydt der ratten
de muyſen/die de luyden daer quellen;ſo dat/indien eenigh ghevogelte de ſelve
et en at/de Luyden geenig ding en ſoude connen zaeyen ofte maeyen.

Het Meyr Samachonita droogt des Somers meeſt-tijts gantſch upt/ende daer
groeyen Krupden/ ende eenigh geboomte/ daer ſich de Leeuwen ende andere
eeſten in verſchuylen.

De Velden ontrent het Meyr van Genezareth zijn gantſt woeſt/ vermits een
oorn-boom die daer ſo veel ende dick groept/datſe 't zaeyen geheel belet. Doch
Joden/ die daer aenwoonen/ behelpen haer met de Viſſerye / ende bebouwen
gelijckr meer ende meer.

Van de doode Zee, ende zynen ſtanck.

De Doode Zee, die van 't Noorden ten Zuyden vijf dagh-reyſens lanck is/ende van 't Weſten ten Ooſten 5 mylen breet; ende van andere 70 mylen lanck ende
breet geſept wort/werpt ſodanige ſmoor ende ſtanck upt/dat 't Lant een halve mijle in de ronde/onvruchtbaer is. Daer en is geen Vis in/noch en voet oock

1616. geen gevoegelte; ende so men daer eenich Beest in werpt / hoewel de Beesten samen gebonden zijn / so en sal het nochtans niet te gronde gaen / maer aen d Oever op-gewerpen worden.

Galilæa en is niet seer vruchtbaer/dan dat het alderley Boomen voedt.

Samaria is een deel berghachtigh / ende een deel vlack: Is seer vermakelijc ende vruchtbaer/heeft oock veel Fonteynen ende soete wateren: Het heeft oo veel Lust-hoven/beplant met heerlijcke Olijf-Boomen:op 't lage lant wast a les wat tot 's menschen onderhout noodigh is.

Iudæa heeft ontrent Ierusalem,veel Appelen/Vijgen/Amandelen ende Olijve oock goet Landt. Op de Bergen staen alderhande Boomen/als mede wilde e de Aromatique Krupden : Selfs worden de Steenrotsen met Trappen gh maeckt/om daer op Wingaerden/Olijven/ende diergelijcke te planten.

Ontrent Rama is goedt Lant/ doch weynigh Inwoonders/waerom het ve oock weynigh ghebouwt wort: Maer de Griecken zaeyen daer Koorn/ Gar Boonen ende Erweten ; doch daer zijn weynich Wijngaerden. Ontrent Ga is het Landt seer vruchtbaer in alderhande vruchten;doch is het Landt alda wat kouder als elders.

Idumea is uytnemende vruchtbaer aen de Zee-cant /ende ontrent Iudæa, ma onvruchtbaer aen de kanten van Arabien,daer veel geberghte is.

Het Lant in Phœnicia ontrent Sidon is vruchtbaer ende goedt / hebbende ve weyden by Acon,als oock Wijngaerden/ende veel Boomgaerden/die veel vruc ten dragen. De Reviere Belo loopt ontrent dese Stadt/van welckers Zant go glas gemaeckt wort.

Glas van zandt gemaeckt.

De Arabiers en oeffenden voortijts noch Konst noch Ambacht: Lieten h hooft-haer groeyen/doch den Baert niet. Den outsten onder haer hadde mac over alle d'andere. Alle dingen waren onder hun gemeen/als mede de Vrouwe soo dat yemant die een Vrouw gebruycken wilde/ liet zijnen stock voor de deu staen daer by den voor-by gaende gewaerschout wiert niet in te comen. En aldus achten sy malcanderen alle gebroeders te zijn: Waren oock so beestac tigh/datse haerder Moeders en Susters genoten.

Gemeynsaemheyt der Vrouwen Moeders ende Susters.

De dooden en wierden by hun niet begraven / maer het Lichaem des C ninghs begroeven sy in een Mishoop. Hare belofte ende trouwe bewaerden seer scherp ende sorghvuldigh/ende bevestighden die met haer bloet upt de pal des hants.

De Caneel wiert van hares Wets Priesteren ghepluckt / die alvooren no eenige Beesten offerden / ende dan pluckten zijse tusschen de twee dagh-lichte eñ dan wiert die van dē aensienlickſten met een Spiese onder den volcke gedep

Daer waren oock eenige onder de Arabiers/die Ophiophagi genoemt woorde om datse niet dan van Serpenten en leefden. Daer waren oock die Debes gh noemt waren/dese bouwden het lant/ende vonden onder de klupten aerde/gou ende Silver/'t welck sy den vreemdelingen verkochten/drie pont Gouts voor e pont Koper/ende twee pont Silver voor een pont ander metael. Voorts ware hare Koningen in hare Palleysen seer Kostelijck in Gout ende Silver / ghelij oock mede vele van de Inwoonderen: Alle het Lant dat in twe-hondert stadi ontrent haren Tempel lagh/ wiert geacht hepligh te zijn/ ende de inkomsten d daer upt sproten wiert besteet tot een dienst haerder Goden.

De Joden/die eertijts Iudæa, Samaria,Galilea, ende eenige andere Landen b woonden/ontfangen hare wetten van Moyse,dien God geboot wat hy wilde d zijn volck doen soude. Alle hare Wetten in 't langh te verhalen/souden den Le

noepelijck vallen / ſal derhalven maer het aenmerckelijckſte verhalen/ ende wy- 1616.
en den Leſer tot de H. Schrift/ende Ioſephum.

Eerſtelijck ordonneerde hy dat de kinderen van jonghs aen in de wet onder- Verhael der Wetten die de Kinderen Iſraels van Moyſi ontfingen.
deſen ſouden worden. Dat de gene die in den Name Godts laſterde/ gehangen
aude worden/ende onbegraven blijven. Dat niets van't gene door diefte ver-
regen was/in den Tempel gebracht/nochte geoffert en wiert. In yeder Stadt
vierden geſtelt ſeven van de Oudſte ende voorſichtighſte Mannen/deſen gaf hy
nacht om in alle ſaken te oordeelen / daer dy doende noch twee Leviten; ende in
gewichtige ſaken wiert dan de Opper-Prieſter tot diciſie geroepen. Alle ſaken
noſten in den mont van twee getuygen beſtaen; daer toe en mocht geen Vrouwe
geroepen worden/noch oock geenen ſlave. Men mocht van eenen Boom gheen
vruchten plucken/voor hy en hadde vier jaren geplant geweeſt/ende dan moſten
y tienden dan de ſelve betalen. De Reyſenden en mocht niet verboden worden in
ens anders lant te treden / ende daer voor zijn noot-druft vruchten te plucken.
Derboot oock datmen gene Hoeren trouwen mochte/noch Dochteren/die alree-
e met een anderen ondertrout waren; Maer dat de hoerachtighe Dochter/ die
ls maegt ten houwelijck genome was/ geſtenigt/ofte verbrant ware; ende dat
ndien pemant een Dochter gebruyckte/die met een ander verlooft was/ ende de
niſdaet met beyder bewilligunge geſchiet was/ſy beyde gedoodt wierden; maer
o de Dochter verkracht was/dat dan den Man alleen geſtraft ſouden worden.
Die Weduwe gelaten wiert ſonder kinderen/moſt van den Broeder des overle-
enen wederom getrout worden/op dat hy zijnen broeder ſaet verwecken moch-
e; 't welck hy weygerende/moſte genoegſame redenen voor de Outſte des ſtats
y brengen/die dan hem veroorloofden een andere te trouwen. Den rouwe over
e overledene en mocht niet langher als 30. daghen dueren. Den ſone/die zijnen
Vader ofte Moeder ſchelde/wiert buyten des Stadts poorten opgehangen. De
yanden/die van haer in den oorlogh omgebracht wierden moſten ſy begraven.
Den geloover en mocht het pant van ſijnen geloover niet langer dan een gehee-
en dagh by hem houden/ ende ſoo den Schuldenaer hem niet en konde voldoen/
moſt hy hem ſo lange dienſtbaer zijn/tot dat hy hem de ſchult betaelt hadde. Soo
emant een ſlave van zijn eygen volck cochte / dien moſt hy openlijck vry-ma-
ken. Die een verdwaelt Beeſt vont/was verſchult dat ſelve wederom onder zijn
Kudde te brengen/ ofte te bewaren/tot dat het den Meeſter wederom quam ha-
len. Die verwonnen was van een anderen vergift aengeboden te hebben/moſte
hem ſelven op-hangen. Die een ander een ooge hadde doen verlieſen/moſte oock
zijne verlieſen. Den ſtier die eenigh mens gedoot hadde/wiert met ſteenen doodt
geſmeten/ ende en mocht zijn vleys niet gegeten worden. Den Sone en leedt in
zijne goederen/noch aen den Lichaem geen ſchade om zijns Vaders wille/ ende
ſo oock int tegendeel.

Moyſes ordonneerde oock / dat / ſoo eenigh goet zijn volck van den vyanden
ontnomen was / dat ſelve door eenen Herault weer geeyſt moſte worden / ende
by faute van wederghevinge / haer den Krijgh te mogen aenſeggen. Ende ſoo
den vyant beoorloght wiert/datmen dan geen vruchtdragende boomen beſcha-
digen mochte: Alle rebellen moſten omghebracht / maer de andere vyanden / die
haer vry-willigh overgaven/moſten alleen cijnsbaer zijn. In tijden van oorlogh
en mochten de Vrouwen gheen wapenen handelen/ daer de Mannen mede ſtry-
den moſte.

Daer was verboden van 't bloet van eenigh beeſt te eten. De Laſaren en die
haer ſaet verloozen hadden/wierden uyt de ſtad gedreven; als mede de vrouwen/

1616. ghedurende hare Maenſtonden. De ghene/ in wiens Huys yemant geſtorv
was/moſten uyt de Stadt vertrecken voor ſeven daghen langh. Een kraen
vrouwe van een Sone ghelegen / en mocht in veertigh dagen in de Tempel ni
komen;ende die van een dochter gelegen was/in 80.dagen niet. Soo pemant
kuyſheydt zijns Wijfs miſtroude / moſte in den Tempel een Ton Garſten-me
offeren/ende daer naer zijn Vrouwe aen de Poorte des Tempels vertoonen/ e
waer den Prieſter haer by eede afvraechde/of zy oock kuys gheweeſt hadde/e
de ſoo ſy eenen valſchen eedt bevonden wiert gedaen te hebben / overquam ha
een openinghe int dick van haer been/met een ſtanck in den buyck / daer deſe e
lendige aldus aen ſtorf ; Doch ſoſe kuys geleeft hadde vol-droeg ſy hare vruc
ten in tien maenden ſonder eenighe weedom ; ende den Prieſter ſchrabde hare
name uyt/die hy te voren op parkement gheſchreven hadde/ ende gaf dien ha
te drincken. Alle over-ſpeelders/Hoerejagers/ende Sodomiten wierden met i
doodt gheſtraft. Den Prieſteren/die haer ghesonde Leden niet en hadden/wa
verboden/den Autaer niet te genaken/ende wierden evenwel van't ghene in de
Tempel geoffert wiert/gevoet. Alle de Landen/die van de Joden beſeten wie
den/moſten van 7.tot 7.jaren ſtil ghelaten worden/ende alle 't landt dat dan ſi
ſelven vrucht droegh moſte oock alle 50 jaren gemeyn zijn/ ſoo wel den vreemd
lingen/als den Lantſaten/ ende dit jaer wiert genoemt het Jubel Jaer. Da
moſten de Gheloovers hare Schuldenaers uytſtel gheven / oft ten minſten ee
deel quijtſchelden. So moſten oock dan de Slaven in vryheyt geſtelt worden;en
de de Landen die om gheringe prys ghekocht waren / moſten weder ghegeve
worden dienſe ontvreemt waren.

De Iſraliten hebben opt boven alle Volckeren ſeer Godts-dienſtigh ende t
des Wets Ceremonien genevgt geweeſt. In den beginne gebruyckten ſe twe
derley ſoorten van Offerhanden; waer van't eene genoemt was een Brandt-o
fer/het andere Slacht-offer. De eerſte Offerhande moſte op den Outaer gehe
verbrant worden/ende was voor den Rijcken/die een onderjarich Beeſt moſte
brengen. Die van minderen ſtaet waren/mochten een meerder-jarigh Beeſt o
feren/ende de rechter-beenen bleven voor de Prieſters / ende 't ander moſte in
dagen door de Offer-Prieſteren gegeten zijn. Die nu geheel arm waren mocht
met twee Torrtel-duyven volſtaen/daer van d'eene gheoffert/ ende d'andere de
Prieſters gelaten wiert. Die eenige quaet by ongeluck bedreef/moſt een jarig
Schaep ofte Bock offeren. Die ſich aen eenigh heymelijck miſdaedt verſchu
vondt/moſt een Schaep offeren. Soo gebruyckten ſe dan oock ſo wel tot de pu
blijcke als particuliere offerhanden van een Lam ſeeckere mate meels / tot ee
Ram dubbele mate/ende tot een Stier /drie dobbele mate. Sy beſprengden ooc
de Offerhanden met Olye. Moſten mede dagelijcks een Lam des nuchtens/er
de een Lam des avonts offeren. Op de Sabbathen deden zy dobbele Offerhan
den. Op den eerſten dagh van alle Maenden offerden ſy twee Oſſen ende ſeve
Lammeren/ een Ram ende eenen Bock om de miſdaden te ſuyveren : Daer b
voeghdenſe dan noch twee Bocken / daer van d'eene uyt den Tempel gheleyd
wiert/eñ was voor des volcks ſonde/d'andere wiert na de voor-ſtad gebracht
ende bewaert tot in den maendt van Maerte;als haer jaer begon ende de Ma
ne vol was/eñ dat de Sonne in Aries quam/ deden ſy d'Offerhande des Paeſch
lams/om datſe in dien tijdt uyt Egypten vertrocken waren gheweeſt. Sy onder
hielden oock ſekere dagen des ongeheefden Broodts/ende gedurende deſe da
gen/branden zy daghelijcks in hare Offerhanden twee Stieren/ eenen Ram/ſe
ven Lammeren ende eenen Bock. De tweede ſoorte der Offerhande des ongh
heef

eefden Bzoots/was in 't begin der nieuwe vzuchten/ dan pzeſenteerden ſy aen 1616.
en Tempel ſekere Maten Olye ende een Lam tot Bzant-Offer. De reſte van
are Ceremonien kan voozders upt de Boecken Moyſis geſien wozden.

Op de uyttocht der Kinderen Iſraels en comen de Heydenſe Schzijvers gantſch Cornelius Tacitus, vertelt de uyttocht der Kinderen Iſraels van Egypten gants verkeerdelijck.
et over een met de H. Schzift; want Cornelius Tacitus, makende Moyſem tot
nen valſen Pzopheet / ſegt / datſe Afgoden eerden / ende by geval upt Egypten
echten / ende diergelijcken meer; ja ock datſe thuys gekomen zijnde / eenen
ſel in hare Tempel geſtelt hadden/in ſtede van hunnen Godt: Maer deſe niet
erſtaende noch begrijpende de eenige Goddelijcke kracht/ heeft alles verkeer-
elijck den blinden Afgoden toegeſchzeven.

Onder de Joden (gelijck alle ding verbalt) zijn metter tijt opgeſtaen 3 Secten/ Drieder-hande Secten onder de Ioden, ende eerſt vande Pharſeos.
e gants op een andere maniere leefden / als het gemeene volck. Deſe waren
hariſei, Saducei ende Eſſei. De Phariſeen ſchenen een ſtrengh leven te leyden/ de
oetten Moyſis nae haer believen uptleggende. Op hare voozhoofden ende
nckere Ermen dzoegenſe de thien geboden Moyſis, geſchzeven in klaerten/die ſy
hilacteria noemden. Dzoegen mede groote boozden op haere kleederen/als an-
ere / ende naeyden doozenen daer in/ op dat/ wanneer haer die ſtaken / ſy aen de
oet gedachtich ſouden zijn: Sy eygenden Gode ende de Pzedeſtinatie alle din-
en toe: wel is waer/ datſe bekenden/ dat de neyginge ende voozmemen des Men-
gen hem behulpigh waren om gerechtigheyt te doen ofte te laeten: maer dat
chtans den Menſche in alle dingen belept wiert dooz het Fatu ende het noodt-
hick/ 't welck ſy ſeyden te beſtaen in de beweginge der Hemelſcher Lichamen.
venwel verwachten ſy een oozdeel ten jongſten daghe van Godt; gheloofden
ck/ dat de ſielen onbederbelijck waren/ ende dat alleen de Lichamen der wel-le-
nde van 't eene Lichaem in 't ander verboeren / tot den dagh der verrijſeniſſe
e; ende dat de ſielen der booſe in een eeuwige gevangeniſſe verboert wierden.
De Saducen verſaeckten de Pzedeſtinatie ende 't noot ſchick / ſeggende / dat Van de Saduceos.
oode wel alle dinghen bekent waren / maer dat het aen den wille des Men-
jen hingh goedt ofte quaedt te doen: miſ-ſaeckten een verrijſeniſſe der doo-
n; bekenden ock ghene Enghelen. Ontfinghen niet van de vijf Boecken
oyſis: waren ſeer ſtrengh / ende en communiceerden onderlinghe ſeer wep-
gh.

De Eſſeen leefden in 't gheheel gheljck Monnicken / haer van vzouwen ont- Van de Eſſeos,
uudende / niet datſe dooz 't houwelijck een ſchzick hadden / ofte 't menſchelijck
ſlachte wilden verſterven laten/ maer om de lichtvaerdigheydt ende ongeſta-
ghept der Vzouwen/ die ſy ſeyden den Mannen niet ſeer getrouw te zijn: Hare
ederen waren gemeyn/ bevzedigden hun met te hebben witte kleederen aen 't
ichaem/ ſonder verder vercieringe: En ſpzaken van geen wereltſe dingen dooz
n opgang der Sonnen; maer daer naer begaven ſy hun tot eenigh hand-werck
t de vijfde ure/ dan wieſſen ſy haere Lichamen in water/ ende onbeten in groo-
r ſtilte: Haer en was niet geoozloft te ſweeren. Onder haer en wierde niemant
genomen dooz datſe hem een geheel jaer bepzoeft hadden; ende ontfangen heb-
nde/ bepzoefden ſy hem noch twee jaren/ om ſijne zeden te erkennen; ſo ſy hem
m noch in ſonde bevonden/ verdzeven ſy hem upt haer gheſelſchap/ ende leyden
m op boete te doen / tot den laetſten adam zijns levens toe/ met krupden ende
ergelijcke ſpijſe te eten. Als ſy met haer thienden by een geſeten waren / ſo en
adde niemant derven eerſt ſpzeecken ſonder verlof van de andere neghen. Sy
eeden haer ſeer van dooz haer neder te ſpouwen / ock niet aen hare rechter
de: ende onderhielden den Sabbatdagh ſoo gheſtrenghelijck / datſe ock

op

1616. op dien dagh haer ghevoegh niet en doꝛſten doen / ende ghenoodt-dꝛuck tzÿnd
om dat te doen/namen ſy een Schop met haer/en dolven een kupl in d'aerde/dae
ſy in't deden. Om dat ſy ſeer ſober in ſpÿs ende dꝛanck waren/leefden ſy lange
tÿdt. En handelden geen Goude ofte Zilveren Munte; ende achteden die dood
ſeer eerlÿck te zÿn/ die om den ÿver tot de gerechtigheyt haer aengedaen wier
Geloofden/ dat de ſielen van den beginne af gheſchapen waren/ ende dat elck i
zÿnen tÿdt een Lichaem aennam ; ende dat de ghene die upt de oprechte Licha
men ſchepden/ aen gene zÿde van de Oceaenſe Zee hun gingen vermepden/dae
de booſe in onbewoonde ende koude Landen moſten alleen in eeuwigheyt dwa
len.

Die van Cappadocia waren van ſodaniger naturen/ dat ſy niet ſonder Koni
ghen leven en konden/ende men ſeght datſe ſeer ſchelmachtigh waren. Men ge
looft/datter in dit Landt was/daer haer de Amazones onthielden aen de Rivier
Therniodon.

In Dorida, Ionia, ende Æolia zÿn ſeer vooꝛtreffelÿcke Mannen gheweeſt/die i
hupſer Gꝛiecks vele Boecken beſchꝛeven hebben.

Die van Phrygia hebben gevonden de vooꝛſegginge upt Vogelen / de Flupd
ende 't Inſtrument van dꝛie ſnaren. Die van Cilicia wierden vooꝛ groote Koc
vers gehouden. De Phæniciers handelden meer met de uptheemſe als eenige an
dere volckeren. De Idumeers waren opt ſeer oproerigh / ende tot alle nieuwig
heyden ſeer geneygt.

De naturele Turcken van Natolien zÿn veel Burgherlÿcker als de ghene/d
Chꝛiſten geweeſt hebben: Sÿn alle ſeer traegh in den arbeyt ende Lant-bouw
dat/indien de ſlaven niet het Lant en bebouwden/de Ackeren gants ledigh ſou
den blÿven ligghen. De Inwoonderen van Idumea te Caria behelpen haer mu
Dupven/om van Alcaire adviÿs te krÿghen watter paſſeert ; men lepdt haer d
Bꝛieven onder de vleugelen / en en ruſten niet eer vooꝛ die by den Dupven-hou
der op het Kaſteel gekomen zÿn ; ende is tuſſchen beyde ſes daegh reyſens doo
woeſte plaetſen.

In Paleſtina woonen by-na alderley Natien / als Armeniers/ Turcken/ Je
den/ Arabiers/ Abyſſinen/ Indianen/ Gꝛiecken/ Egyptenaers/ ende andere/d
elck na haer eygen manier ende gewoonte leven. Maer Galilea wooꝛdt meeſt va
Arabiers bewoont/die kleyn ende kooꝛt van ſtature zÿn/ ende dꝛagen een lange
Dolc die haer tot over't dÿk van de kuyten hangt/ daer over dꝛagen ſy een Koc
die noch langer is met af-hangende mouwen/die ſeer lang ende wÿdt zÿn. Dꝛa
ghen oock ſwarte ende ſcherp-op-gaende Bonetten ; ende ghebꝛuycken in de
Oꝛlogh den Boge/'t Kapier ende Poignaert.

In Iudæa woont veelderley volck upt alderhande Natien/ende dat om na Je
ruſalem in Pelgrimagie te gaen / ende het H. Gꝛaf te beſoecken / daer men
Croonen van gheven moet. De Pelgrims die daer aen comen/wooꝛden elck vo
ghens hare Religie/daer ſy het mede houden ontfanghen ; De Latÿnen van d
Minne-bꝛoeders Oꝛden St. Franciſci, die op den Bergh Syon woonen/ buyten d
Stadt. De Gꝛiecken van de Caloyers, die ontrent het H. Gꝛaf woonen: ende d
anderen/als Abyſſinen, Georgianen, Neſtorianen, Maronitanen, ende andere/logeere
by die van hare gheſintheyt; want alle deſen elck een particuliere Cappelle hel
ben. De Monnicken St. Franciſci, die meeſt Italianen zÿn/zÿn gewoon Riddere
van 't H. Gꝛaf te maken: ende gheeft den Groot-meeſter aen den Pelgrims/d
daer geſonden zÿn/opene Bꝛieven/om te ghetuyghen van haer beſoeckinge de
H. Gꝛafs.

Yeder Pelgrim wordt te Iernſalem by die van zijn Religie outfangen.

Or

Ontrent Rama en vint men niet dan Griecken / Turcken ende Arabiers / die 1616.
zeer vlytigh zijn om het Lant te bebouwen / ende Wijngaerden te planten. De
Mumeers zijn in zeden den Arabiers hare gebueren ſeer gheliјck.

De Arabiers zijn bruyn/verſtandigh/liſtigh/ſuperſtiteus/geneyght tot Coopmanſchap/ tot nieuwigheyden/ Factien/ ende Rooverye/ ſeer wraeck-gierigh; Doen den reyſenden Man veel hinders op den wegh. Zijn oock ſeer gheneyght tot het gheſelſchap der Vrouwen / die ſy vele trouwen / ende en laten evenwel ſhene der ſelver met ontdeckten aenghesicht voor der Deure comen. Veel ontouden haer onder Palm-boomen ende onder d' Aerde in Hoolen: hare Wapenen zijn Pijl ende Boge/ende lange Schichten. Die door het Weſte Arabien reyzen / moeten haer ſelven beſtieren (overmits de veelheyt des zants) door de Sterren / ſouden anders ſeer lichteliјck verdwalen / ende is noodigh datſe van pijſe ende dranck wel voorſien ſijn/want ſy gheen volck by den wege en vinden/ ock geen water om te drincken. Die van't ſteenachtige Arabien leven meeſt van Dadels. Langhs den Oever van de roode Zee/ wort veel Vis geſouten/ ende daer naer gedroogt. In't geluckige Arabien bekommeren haer vele met Beeſtenvedinge / de andere gheneren haer met Coopmanſchap. De Olye wort onder den Arabiers voor een ſeer lecker ſpijſe gheacht. Maer de oprechte Arabiers woonen onder Tenten/ ende haren ſchat beſtaet in Kemels/Paerden/ ende hare Wapenen / die ſy hare kinderen tot Erf-goet nae laten. Sy en beſlaen hare Paerden niet/ende gebruyken ſeerlichte Sadels. Sy achten haren Adel ſeer vele.

D' Inwoonderen van Turckomannia zijn groote Roovers / ende zijn uyt den Tartaren geſproten / verſlijten haer leven onder Tenten / hoedende haer Vee. Doch Inwoorlingen dies Landts begeven haer veel tot de bouwerye / ende eenige Ambachten. Daer worden ſchoone Tapijten ende gewaterde Camelotten gemaeckt. De Georgianen zijn veel ende dapper ten oorloge / voornamelijck die in't geberghte woonen/ende zijn ſeer robuſt van Lichaem.

Het voorneemſte inkomen van Natolien beſtaet in Catoen: Ende Galacia heeft veel Coper-mijnen. Die van Pamphilia verſenden veel ghewaterde Camelotten/ die daer uytermaten ſchoon vallen. Maer die van Cappadocia maecken veel meer ghelts van haer Silver / Yſer / Alum / Chriſtael / Jaſpis/ ende Albaſter. De Ciliciers maecken oock veel Camelotten van Geytenhayr/die ſchoon zijn: Phenicia heeft een groote aenkomſte van Coop-luyden; doch Arabia Felix noch veel meer om zijne Specerye/ Peerlen/ ende koſtelijcke Gheſteenten. Heeft oock ſoo veel Vieroock / als voor de gantſche Wereldt ghenoegh is. Soo is oock Mecqua een treffelijcke Coop-Stadt / ende brenght veel ghelts op van de Pelgrimagien/die jaerlijcks daer gheſchieden/ ghelijck oock te Medina. De ſtadt Aden is een van de grootſte Coop-ſteden/die den Turck beſit; want daer veel waren uyt Indien, Ethiopien, ende Perſſen gebracht worden/ die dan van daer elders vervoert worden.

De Stadt Burſia, daer haer de Turckſche Keyſers een langhe wijl onthouden hebben / is een ſtercke Stadt. In Caramannia light de Stadt Laranda, wiens Fort ſeer ſterck geacht wort. In Paphalagonia light Amaſia met een ſterck Kaſteel op een Heuvel / hebbende geſtadigh groot Garniſoen. De ſtadt Trapeſonda is oock ſeer ſterck. In Arabia zijn drie ſeer ſtercke Steden / als Manta, Nazua, ende Baila, met een groot getal ſtercke Kaſtelen. Aden is inſgelijcks ſeer ſterck/ heeft treffelijcke Bolwercken ende een ſeer ſterck Kaſteel; de Haven is wel gheſloten/ ende den Turck houter ſterck Garniſoen. Te Zibith hout den Turck een Baſſa met eenige duyſent Soldaten.

1616. In Sirien is het Kaſteel van Damas ſeer ſterck/'s gelijcks oock dat te Antiochi is. De Stadt Alp in Comagena is uytnemende ſterck/ende tot deſe Strecke hel het Kaſteel oock dapper. Van de voorſz. macht des Turcks ſal hier naer in generael geſproken worden.

Behalven de Mahometanen/die alle deſe voorſz. Landen bewoonen/ zijnd'e noch veel andere van verſchepder Secten/als vele Joden/oock eenighe Room Chriſtenen/als mede eenige andere. Men vint oock noch een cleyn getal volck onder de Armenianen/die de Latijnſe Kercke toegedaen zijn. Alangiacame is ee Kaſteel liggende twee dagh-reyſens van Tauris,'t welck 25. Dorpen onder zijn Juriſdictie heeft/ende deſe erkenden den Roomſe Kercke/niet tegenſtaende dat men aldaer de Armeniaenſe Tale ſpreeckt. Deſe zijn bekeert door Bartholomeus van Bolonien,die van den Paus Ioanne XII. Biſſchop over Armenien geſtelt was in den Jare 1337. Van deſe 25. zijnder noch maer 12. volſtandig gebleven/d' an deren hangen eenigen den Patriarch van Opper-Armenia aen/anderen zijn gehee vernielt door den Oorlogh. De 12. Dorpen dan / houden dan noch haren Biſ ſchop/die van't Capittel gekoren/ende daer naer van den Paus beveſtigt wort

De andere Chriſtenē/die men daer noch vint/zijn Melchitæ, Neſtorij; eñ Dioſcri

De Melchitæ, die haren naem trecken van Melech 't welck Koning ofte Prins t ſeggen is / om datſe ſo in't geloof/als in de Concilien gevolght hebben de Key ſers van Conſtantinopolen, zijn alle die in Aſien de Grieckſe Religie volgen/ ende de Patriarchen van Conſtantinopolen, Alexandrien , Antiochien ende Ieruſalem; van welcke die van Antiochien ſich te Damas onthout. Deſe vier Patriarchen worden van de Biſſchoppen dies Lants ghecoſen/met verlof van den Baſsa des Turcks ende beveſtighinghe van den Keyſer / ende bedienen hare Juriſdictie onder di Authoritept die haer gegeven is.

Alle deſe Patriarchen met hare Biſſchoppen zijn Monicken van de orde St Baſilij, waer van vele Kloosters door geheel Ooſten zijn/doch de voornaemſte ſijn dat van S. Saba in Ieruſalem, dat van S. Catharina op den Bergh Sinay ende dat van Monte Santo aen den Archipelago. Deſer Religieuſen zijn over al ſo veel/ ſo in Natolia, Seria, Egypten, als in Corazzan in Perſſen, dat te verwonderen is/ nadien hare Leere ſoo dickmael ende van ſo menigh Concilie gecondamneert is.

Hoedanigh de Melchita ſijn, ſoo in haer verkieſinge, als in haer le...

Onder deſe Melchitæ worden oock gheſtelt de Georgianen, die onder eenen Metropolitaen de Authoritept des Patriarchs van Conſtantinopolen erkennen. Deſe roepen S. Georgium aen/ als haren Advocaet.

In deſen hoeck woonen oock vele Neſtorianen , welckers Godts-dienſt in' verhael van Perſſen (welcke inde Voyagie/ gedaen by den Opperhooftman Hendrick Hagenaer, in den Jare 1631/etc. hier naer beſchreven) te vinden is.

Arminianen. Men vint'er oock Dioſcorij, die in drie Secten verdeylt zijn / Armenianen, Iacobiten ende Coſten. De Armenianen gheven den tijtel van Prelaet aen vele hare Prelaten; maer den naem van univerſeel Patriarch en geven ſy maer aen twee waer van d' een over Armenia Minori, d'ander over Armenia Majori geſtelt is; deſe woont in't Clooſter van Ecmeaſin, by de ſtadt Eruan in Perſſen; d'ander in de Stad Sis in Carmannien, dicht by Tarſis: ende zijn wel alſoo ſterck als de Melchitæ. Sy hebben 18 Clooſters / ende 24 Biſſchoppen. Sy doen de Miſſe in d' Armeniſe ſprake. Vieren de Annonciatie Mariæ op den 6 April/de geboorte Chriſti op den 6 Januarij / de Purificatie den 14 Februarij / de Tranſfiguratie den 14 Auguſtij.

Iacobiten. De Iacobiten, die genoemt worden na eenen Iacobus uyt Syria, de welcke leefde ten tijden Pelagij II. ende des Keyſers Mauricij, zijn meeſt Chaldeers / di

ir

1616.

n Steden ende Dorpen in Meſopotanien, Syrien, ende Babylonien woonen / ende
oorden geereckent ontrent de hondert ende 60000 Hupſen / waer van de voor-
aemſte zijn te Alep, Caramith, ende te Tiumontange in Meſopotanien. Sy plegen
rtijts onder twee Patricarchen verdeylt te zijn / waer van d' eene woonde in 't
eberghte van Tur, ende d'andere in 't Clooſter van Gifran, deun by de Stadt Mor-
in, 't welck op een ſo hoogen Bergh is gelegen / dat de Turcken ſeggen / datſe al-
aer nopt het gevogelte boven haer hooft en ſien vliegen. Doch nu en hebbenſe
aer eenen Patriarch / 't welck die van Gifran is / die om de bequaemſte gelegent-
ept te Caramith woont. Deſen heeft eenen Metropolitaen onder hem te Ieruſa-
m, ende noch eenen te Muſali, ende hier en daer veel Biſſchoppen / als te Damus,
aur, Caramith, ende in Chipres, met veel Kloosters over al van de orde S. Antonij.
y doen hare Miſſe in Chaldeeuſe ſprake; Eten na der Sonnen onderganck op
ydagen alderley vleys / doch in de Vaſten niet.

De Turcken zijn eenſdeels naturel / afcomende uyt de Tertaren, eenſdeels niet /
ls zijnde verloochende Chriſtenen. Sijn meeſt breet van aengeſicht / volmaeckt
an leden / ende robuſt van Lichaem. Laten niet anders waſſen van den Baert
ls de knevels. Sijn logh van geeſt / ook traegh ende luy in hare dinghen: On-
equaem tot den Acker-bouw. Zijn ſeer gelt-gierigh: So dat ſy ook de Juſtitie
n gelt vercoopen. Sijn onder malcanderen ſeer neverigh / ende ghehoorſamen
aren Overſten / doch ſeer moetwillich over den vreemdelingh / ende grootdunc-
ende over haer ſelven / meenende / dat ter werelt gheen Natie en ſy / die by haer te
ergelijcken is: Zijn groots in reden; houden haer belofte niet verder als haer
at dunckt voorderlijck te zijn. Ende niet teghenſtaende dat hare Wet hun het
ijn-drincken verbiet / ſo zijnſe nochtans tot de ſelve ſeer genepght; gelijck mede
t de hoerderije / ende noch meer tot de Sodomiterye / ſo datſe op hare Schepen
tijt eenige Jongens hier toe eyres bewaren. Ghelooven licht / ende zijn ſeer
perſtitieus / want ſy ſeer bouwen op droomen / voorſeggeryen / ende houden
oor vaſt / dat eens peders noot-ſchick ende ſterf-dag op zijn voorhooft geſchre-
en ſtaet / ende dat niemant deſe ure vermijden kan / 't welcke doet / dat ſy hun
cht in groot gevaer begeven.

Sy mogen ſo veel wijven trouwen alſſe connen onderhouden / van de welcken
ook dickmaels om geringe oorſaecken ſcheyden. De Vrouwen gaen koſte-
ick ghekleet / verciert met veel Geſteente ende Goudt / zijn ook ghewoon haer
ooſt-hayr / handen / voeten / ende nagels / root te verwen. Gaen ook tweemael
es weecks in de Badtſtoven / gelijck de Mannen.

En ſpeelen noch met Kaerten noch met Dobbel-ſteenen. Deylen ſeer milde-
ick vele Aelmoeſſen / ook onder de vreemdelingen. Hare kleederen zijn tot den
oeten toe af-hangende / ende van fijn Lijnwaet ende Zijde / verciert met Peer-
n ende Borduyr werck. Haren Tulban is wit / behalven der gener / die ſeggen
atſe van Mahometh Bloet-verwanten zijn / die draghen groene Tulbans / dien
ook niet af en lichten als ſy pemanden groeten willen; ende achten de ſlinckſte
jde de eerlicſte. Zijn in haer ſpijſe ſeer vuyl: Eten dry mael daegs / als des nuch-
ens vroegh / ende des middaeghs / ende des avonts; gebruycken noch Tafel-la-
en / noch Serbit / ende ſitten met ghevouwen beenen op d' aerde neer aen haer
Tafel / als de Kleermaeckers hier te Lande. Eten alderley vleys / behalven
peck / dat hun door hare Wet verboden is: Als mede veel Rijs: die van Aſia,
en min vis / als die van Europa, die die liever eten als vleys. Gebruycken veel
ap van Man-hop-zaet / om ſo veel te ſtouter te zijn. Als ſy piſſen willen / hurc-
en ſy neder / gelijck de Vrouwen hier te lande.

Hare

1616. Hare Huyſen zijn meeſt van hout ende aerde / engh ende quaet ſchick. Ma
hare Moſquen/ Gaſt-huyſen/ Badtſtoven / Water-grotten / Straten/ zijn al
ſeer treffelijck ende koſtelijck.

In hare Krijghs-tucht zijn ſy ſeer ſcherp ende ſorghvuldigh; verdraghen g
willigh alderley ongemack in 't velt/en connen ſo ſtil marceren by den wegh/d
ſelfs de gene/die op een half uyr na ontrent haer zijn/ hun niet en vernemen. S
en voeren geen Vaendels/dan alleen op 't eynde van een Lancie eenige quiſpele
Zijde / van verſchepden verwe. Hare Wapenen zijn Lancien/ Pijl ende Bogh
Muſquetten/ ende Sabels/ hebben Trommels ende Fluyten/ om de Soldate
te moedigen.

De verwinningen ende vroome daden haerder Voorouderen ſijn by haer mee
beſchreven/ die ſy ſeer dickmaels ſinghen / om hier door ock den Soldaten t
moedigen.

Sy en gebruycken noch Zegel/noch Cachet/'t zy in des Keyſers Patenten of
andere Brieven/ noch en teyckenenſe ock met geenige Beelden. Als ſy in ha
Moſqueen gaen /laten ſy de ſchoenen voor de Deure / ende nemenſe wederom
als ſy daer uyt comen. Zijn ſeer weynigh tot de ſtudien of eenige geleerthept g
neyght. Doch hebben heerlijcke ende deftige Scholen/daer de Wetten/door h
re Princen gepubliceert/voorgheleſen worden/om de kinderen daer in te onde
wijſen/om alſoo eyndelijck bequaem te zijn/hare Moſqueen ende de Republiq
te bedienen.

In alle de Landen die den Turck beſit/is een uytnemende overvloet van al
dingen/als van Raes ende alderhande Granen/in Egypten, Africa, Suria, ende Aſi
ende andere dingen in Hungarien, Græcia ende Thracien. Ende in alle deſe Lande
zijn wederom Steden/die groote rijckdommen hebben/als Conſtantinopolen, A
caire ende Alep, met meer anderen. Conſtantinopolen heeft de meeſte aencomſt va
Chriſten Cooplupden. Alep is als het Centrum, alwaer alle de Coopmanſchap va
Aſien gevoert ende vervoert wort. So is Alcaire, als het Pack-huys van Egy
ten, ende een deel van Africa, gelijck mede van Indien, dat daer van langhs deſe
de Zee / ende voorts te Lant op Kemels gebracht wort / om de gantſche Mi
dellantſe Zee-ſteden daer van mede te deylen.

Wat de inkomſten des Turcks belangt/daer zijn ſommigen/die ſeggen dat d
ſelve 8 Millioenē gouts bedragen/van de ordinariſe incomſten alleen; ſommig
ſtellen noch wel ſo veel over de Landen : Doch dat en is niet ſeer waer-ſchijn
lijck/ want niemant min den Acker-bouw achtet/ als de Turcken ; ende ande
Natien en bouwen niet veel/ten aenſien van de groothepdt des Lants/vermit
ſy weynigh ofte niet in eygendom en beſitten. Dat meer is/ alle den handel en
Coopmanſchap ruſt by nae geheel onder de handen der Joden / ofte Chriſtene
van Europa, als die van Raguſi/Venetien/Vranckrijck/Italien/ etc. want in ſo
grooten ſtreecke Lants en zijn in Europa niet meer Coopſteden/als Conſtantino
poloen, Caffe, Salonica ofte Theſſalonica, in Aſien, Alep, Damas, Tripoli, ende Aden: en
in Africa, Alcaire, Alexandria ende Alger.

Doch en bedraghen de ordinariſe inkomſten niet meer/als geſept is/ ſoo mo
men doch de extraordinariſe groot achten / ende voornemelijck de confiſcatie
ende geſchencken: want den Turck vermach zijne Onderdanen om geringe oo
ſaecken/ goet ende leven benemen: Ende en mach ock gheen Ambaſſadeur voo
hem ofte zijne Baſſas verſchijnē ſonder geſchencken. Men heeft geſien/ dat Abr
him Baſſa uyt Alcaire ghebracht heeft meer als ſes Millionen gouts ; dat ey
delingh al onder de ſchatten des Keyſers gheſtelt wort. Ende wie eenig

In Turckyen is gunſt om gelt te krijgen.

Amp

ipt/ofte Gouvernement verkrijghen wil/moet het ſelve dooꝛ ghelt bekomen. 1616.
o dat oock de Bapuoden van Moldavien, Walachien, ende Tranſſylvanien om die
ſake dickmaels verandert woꝛden / ende ghegeven die aen een meeſt-ſchenc-
den/ofte belovenden.
De macht van deſe Pꝛince beſtaet in gelt/Kupterye/Voet-volck/Vloten ende
unitie van Ooꝛloge. Van't gelt is boven geſpꝛoken. Doch hoewel wy ghe-
t hebben/ dat de inkomſten ſo groot niet en zijn/ als de groote zijns Landts
ijnt te verepſſchen / nochtans treckt hy van zijne Landen een veel grooter
fijt als de inkomſten wel zijn. Dit pꝛofijt ſpꝛuyt uyt het groot getal der Ti- Hoedanich profijt de Timars den Turck op-bꝛengen.
rs : want de Turckſe Keyſeren maecken ſich immediatelijck Meeſters over
de gronden die ſy met de Wapenen verkrijgen/ latende doch een kleyn deel-
aen d'inwoonderen/verdeylende d'andere in Timars die ſo veel zijn als Com-
nderyen/het welcke ſy den Soldaten geven/die haer goede dienſten ghedaen
ben/doch mits conditien/ datſe wederom ſo veele Paerden tot den Ooꝛlogh
epd houden ſullen. Deſe Timars onderhouden ontrent 150 duyſent Paerden/
erept/om op het eerſte bevel te marcheeren/daer't den Keyſer belieft/ſonder
den Pꝛince eenen penninck hier toe uyt ſchiet : welck ghetal van Kupterye
t veel min kan coſten van onderhoudt/als 14 Millioenen goudts. Soo zijn
deſe Timars ende de verkieſinge der Jongelingen / ofte Azamogliams, tot la-
ſaren, de twee Fondamenten van't Turckſe Rijck / ende ſchijnen ingheſtelt te
/na de wijſe der Romeynen ; want de Roomſche Keyſeren gebꝛuyckten oock
gekoſene Jongelingen tot het Pꝛetoꝛianenſe Legher / die nopt van des Key-
s Lijf en mochte zijn ; waer dooꝛ (ſegt Tacitus) dat den opꝛoer onder de Ba-
iers oprees/om dat men ſodanighe Jongelingen onder haer tot dien eynde
ck verkieſen wilde : Aengaende deſe Timars, daer van hadden de Romeynen
ck eenich gebꝛuyck/want die ſich beſt gequeten hadde/wiert oock met eenigh
ck Lants verſoꝛcht/mits ten Ooꝛlogh noch evenwel berept zijnde/ gelijck in
xandro Servero, Conſtantino Magno, ende andere te ſien is.
Behalven hare Kupterye onderhout den Turck noch een goet deel Kupteren
trent zijn Perſoon / ende zijn verdeylt in Spaques, Uluſages, ende Caripices, die
een ſonghe plantagie vande vooꝛnaemſte Officiers des Rijcx zijn/want hier
komen vooꝛt de Baſſas, Beglierbeys ende Sangiacs.
Pct ander deel van zijne macht is't Voedt-volck/ deſe beſtaet in de Ianitſaren : Hoedanich de Ianitſaren zijn, ende ghehouden worden.
er zijn twee dingen te aenmercken/ namelijcke de Natie ende de handelinghe
Wapenen. Wat de Natie belanght/ ſo en neemt men ſeer weynigh pemandt
der de Ianitſaren, die uyt Aſia gebooꝛtigh zijn/maer meeſt/ ende vele uyt Europa,
e dat om die s-wille / dat men die van Aſia niet ſoo dapper en erkent als die
Europa zijn / daerom dat oock die uyt Aſia ghebooꝛen zijn alleen Turcken van
n genoemt woꝛden/maer die uyt Europa zijn/woꝛden Rumi, dat is Romeynen
noemt. Hier toe woꝛden gekoꝛen ende opghenomen de Kinderen/noch jonck
de/ daer in eenige gauwighept/ſterckte ende couragie beſpeurt woꝛdt/welc-
op-ſoeckinghe alle dꝛy Jaren gheſchiet / ten ware dat de noodt anders ver-
chſte. Deſe wierden dan te Conſtantinopolen ghebꝛocht/daer ſy van den Aga
ocht woꝛden/oock vernaemt/haer Landt miſ-ſaeckt/ende haer Ouders ghe-
l uyt het hooft gheſtelt woꝛden. Daer na verſenden ſy die hier ende daer
oꝛ alle de Pꝛovintien om de ſpꝛake ende maniere te leeren / ende Maho-
tanen te woꝛden ; ſommige oock die de ſchoonſte van aengeſichte zijn in het
ot van den grooten Turck. So lange als ſy Azamogliams genoemt woꝛden/
hebbenſe gheenen ſeeckeren Overſte/ ende en oeffenen hun nerghens anders

1616. in/dan int gene haer de Meeſters/daerſe by woonen/toe van noode hebben/ d
is/in alderley werck: Na seeckeren tijdt worden ſe geroepen op 't Slot van de
zamogloans, ende daer worden ſe dan in ſwaer werck geoffent/gaen ſorgigh g
kleet / ende ſlapen met een grooten hoop by een / met brandende Lampen / en
wachters / ſonder welckers verlof ſy niet en ſouden derven van daer uytgae
Daer nae leeren ſy haer met den Boge ſchieten ende met het Muſquet/ende hi
in dan een wijl gheoeffent zijnde/worden ſe Ianitſaren gemaeckt; ende of in Gua
niſoen geſonden/of ten oorlogh/of bewaren het Hof des grooten Turcks; en
deſe laetſte hebben dry woon-plaetſen/die gelijck groote Cloosters zijn; daer le
vense onder hare Hoofden: De jonghſte dienen de outſte in den Marckt-ganc
kolten/ende diergelijcke dingen/met grooter eerbiedinge ende ſtilſwijghen: end
die van een Rot zijn/leven te gelijck aen eene Tafel/ende ſlapen in ſeeckere gro
te Dale/en ſo yemant eenen nacht uytbleef ſonder verlof / die ſoude des ander
avonts dapper met ſtocken geſlagen worden: ende is de tucht aldaer ſoo groo
dat pemant geſlagen zijnde / noch daer naer de handen van zijnen Overſte
gaen kuſſen. Hebben veel Previlegien / ende worden niet tegenſtaende har
grooten moet-wil by der ſtraten van een pegelijcken ghevreeſt ende ontſien: a
ſy pets coopen/makenſe den prijs na haer eygen ſin: Mogen van niemant geoo
deelt worden/dan van haren Aga; en worden weynich met de doodt geſtraft/u
vreeſe van oproer: Worden de Ambaſſadeurs gegeven tot wacht / ende vele re
ſenden tot Convoyers; derhalven ſy oock veel geſchencken ontfangen. Die ve
kieſinge des Turcks ſtaet onder haer handen/want men kan niet ſeggen/dat
gekoſen is/ſo het van haer niet geapprobeert en wort; waer voor ſy dan van d
Nieuw-gekoſenen Keyſer altijts eenige gheſchencken ontfangen. Het getal d
ſer Ianitſaren gaet al over de 14000. Ende benevens deſe heeft hy noch Aſapes, d
oock voet-volck is/doch weynich geacht/ ende meer dienen om grachten te vu
len/ende den Ianitſaren Bruggen te zijn/als anderſints/want ſy over al voor a
geſtelt worden.

De groote bequaemheys des Turcks om een Scheeps-vloot uyt te ruſten.

Wyders heeft deſen Prince groote ſterckten ende macht ter Zee/daer toe he
dan de Boſſen van Carannien ende Albanien houdts ghenoegh leveren ; ma
boven al die van Nicomedien ende Trabizonda , ſoo heeft hy oock veel Chriſte
Scheeps-Timmerluyden/dien de gierighedt daer henen drijft. 's Geijcx hee
hy oock een groot ghetal ervaren Zee-volck/vermits de Galeyen/die hy alſſu
hout / als te Metelin, Rhodes, Cypers ende Alexandria, oock om het vertreck dat
den Zee-roovers geeft/te Tunis, Bona, Bugia ende Alger : uyt welcke plaetſen alt
het puyck van zijn Bootſ-volck gehaelt wordt. Syne macht ter Zee is genoeg
beyroeft voor Lepanta, Malta, ende la Gouletta.

Hem ontbreeckt oock geen Munitie van Oorloge/ want het Geſchut/ Loo
ende Krupt/als mede ſyere Ballen by hun ſoo overvloedigh is / als by eenigh
Princen ter werelt ; vermits hy op de Chriſtenen voor langen tijdt veel geſch
verkreghen heeft/ als in Hungaryen, Cypres, ende la Gouletta. Haer grof geſchut
grooter als het onſe/ende doen een groot ghewelt met het ſelve. Waer van m
ſepdt/ dat onder hun drie dinghen zijn / die hare vyanden verſchricken doen/ al
het groote ghetal Soldaten: gheſchickte Krijghs-orde/ ende de veelheydt v
Munitie.

Drie dingen onder de Turcken die haer vyanden verſchricken.

Aengaende hare Krijghs-orde ende diſcipline/ die is ſeer ſtrengh; De Lijf-ko
wordt een peghelijcken uytgedeylt/ende die ſeer ſober. In 't Leger heeft yede
Rot ſijn Hooftman / dien ſy ſonder tegen-ſnatren in alles ghehoorſamen moet
Men ſiet gheen Vrouwen in haer Legers. Sy onderhouden een groote ſtilte

Hare Krijgs-ordre.

ha

er Legers : ende worden gegouverneert met handt-wijſinghen ende ooghenckingen/ſonder ſpreecken/ſo datſe oock wel de ghevangene's nachts liever tvluchten laten / als daerom eenigh rumoer maken. Boven alle dingen straf- 1616.
n ſy de kyvagie ende Dieverye. In't marcheeren en ſoudenſe op geen bezaepde ant derven loopen/ oock in gheen Wijngaerden. De dappere zijn ſeker haers ons/ſoo doen oock de nalatighe. Sy en logeren nimmermeer in Steden/noch er en wordt niet toegelaten daer in te gaen ſlapen.

Laet ons nu eens ſien met welcke vyanden hy grenſt / ende hoedanige Prin- Hoedanige
n hy tot gebuyren heeft. Eerſtelijck; ſoo grenſt hy ten Ooſten met den Perſia- Princen
n/langhs een Linie (die wy uyt een eyghener inbeeldinghe trecken ſullen) van den Turck
urus af tot Balzere toe; met wien hy langhen tijt/ ende dat met groot voordeel/ tot ghebuyoorlogh heeft/want heeft hem Diarkeck ende Medien afgenomen. Ten Zuyden ren heeft.
enſt hy met de Portugeſers aen de Roode Zee / die dickmaels met groot vorel tegens hem geſtreden hebben/als voor Diu in 't Jaer 1538. voor 't Eylant rmus des Jaers 1552. ende in 't Jaer 1580. te Mombozza: ende maken hem noch gelijck de Roode Zee met de Perſſiſe Golfe ſeer onveyl.

Hy paelt oock ten Zuyden langhs de Roode Zee met den grooten Negus, ofte ep-Ian, ofte der Abyſſinen Prins (deſe beduyden al eenen naem) daer hy voordeel heeft/ende dat om zijne ervarene Capiteynen ende Soldaten.

De Chriſten-Princen/ die aen hem grenſen/zijn eerſt/ den Coningh van Polen, e overmits verſcheyden victorien van den Turck een weynich schijnt ontn te worden; doch laten malcanderen meeſt-tijdts in ruſte / t' ſedert dat den urck de plaetſen aen Mar Mayour of Ponto Euxino liggende/ die den Polack toe hoorden/hem afgenomen heeft.

De Hertoghen van Ooſtenrijck grenſen aen de Noort-zijde / aldermeeſt noch n den Turck; doch deſe ſchijnen meer ſorge te dragen om te behouden 't gene ſy bben / dan pets van hem te winnen / 't welck gewis niet ſonder groote ende ſtelijcke Guarniſoenen geſchieden moet.

De Venetianen palen aen Turckyen eenige honderden mijlen/ſo te water als lande/ende quijt en haer dapper tegens hem/ ſo wel om 't welbaren van haren taet/als des Chriſtenheyts.

Nu grenſt hy oock met den Coningh van Spangien op verſcheyden plaetſen; ch in macht zijn deſe malcanderen ſeer gelijck: ende ten ware geweeſt de groobeletſelen aen d' een ende d' ander zijde/ te weten des Turcks tegen den Perſien ende des Spangiaerts tegen de Nederlanden/ſy ſouden elckanders macht oor lange met beteren ofte grooteren vlijt beſocht ende gepoeft hebben.

't Gouvernement der Otromannen is abſolupt / want den grooten Turck is dier voeghen Meeſter over zijne Landen / dat zijne Onderdanen haer ſelven laven noemen: Ja daer en is niemant / die hem Meeſter noemen mach/ ich et ſtaen/van 't Huys daer hy in woont/of 't Lant dat hy bebouwet/maer oock et van hem ſelven/behalven eenige Geſlachten die van Mahometh II. te Conſtannopolen gepryveligeert wierden. Jae hoe grooten Meeſter hy ſy over Landen/ oteden/ of Dorpen / en mach niet ſeggen dat hy pets beſit/ ergo oock niet zijns yfs/Meeſter zy. Den grooten Turck is abſoluyt Meeſter over alles wat in zijn Lant is, oock ove de Lichamen zijner Onderdanen.

De Turckſe Keyſers hielden eerſt haer Hof te Burſia , een Stadt in Bythinia, ier na te Andrinopoli , ende van daer is 't verhoert naer Conſtantinopolen, daer t och is. Hy heeft tot ſijn Lyf-wachte ontrent 4000. Ianitſaren, welckers Colonel ga genoemt wort; behalven deſe zijnder noch 1500. Rupteren / die gagie ſtrijcen van den Keyſer; deſe zijn verdeylt in Spacheglians, Vloſages, Siliſtares ende Cas-

1616. ripices, behalven de Ruyteren/die hier en daer onder de Beglierbeys zijn/en die wo betaelt uyt de Schat-kist des Turckſen Keyſers. Hier benevens heeft hy no 10000. andere Ianitſaren, die door alle de Landen verſpreyt zijn/ende eveleens taelt worden. Alle deſe ghehoorſamen haren Sangiac, die wederom den Beglier ende deſe den Grooten Turck zijnen Meeſter.

Het Hof des Grooten Turcks wort gemeynlijck genoemt Capy; waer van naminghe der Officieren/ om hare veelheyt al te moeyelijck zijn ſoude. Maer het groote Serrail ofte Slot zijn tot den dienſt van den Prince / eenighe Eunuc die onder haer noch eenighe andere ghelubde Mannen hebben. Maer buyt het Slot zijn veel Officiers/tot onderhoudinghe des Rijcx/ als ten eerſten d Mufti, die den Alcoran uytleyt; Daer na zijnder Cadileſquers, die Souveraine Re ters over alle ſaken zijn/daer oock alle Apellen voor verſchijnen/komende van Cadis, dat maer particuliere Richters van Provincien zijn ; Deſer Cadileſqu iſſer maer dry / een over Europa, een over Natolia, ende den derden oven Egypte Syrien, Arabien, ende Armenien. Hier na volghen de Vizirs Baſſas, die als Raets-H ren des Keyſers zijn/ende is 't ghetal haerder onſeker / waer onder begrepen den Grooten Vizir, van haer genoemt Vizirazem, die het Rijcke alleen bedient m grooter authoritept ende macht.

Officiers des grooten Turcks.

Die na deſe macht hebben/zijn de dry Beglierbeys, die als Overſte van de Hey legers zijn ; d' eerſte is over Romanyen, d' ander over Natolien, de derde over Zee / ende wort ghenoemt Demzt Beglierbey : ende hebben even ſo groote mac ende aenſien als de Vizirs Baſſas doen.

Nu zijn de Provintien/die den Turck onderworpen zijn/ verdeylt in veel Sa guiacas, die eertijts 720. in getal waren/ maer zijn 't zedert de Perſſiſe Oorlog ſeer vermeerdert. Deſe Sanguiacas zijn als Gouverneurs van Provincien / en hebben noch al Baſſas onder haer; Hier van iſſer ſes in Europa; als die van Græc den Admirael van de Zee/van Buda, Theſmivar, Bona ende Caffa. Vier in Africa, a die van Tunes, Alger, Tripoly ende Miſſir, die oock over gheheel Egypten gheſtelt i In Aſien zijnder 29 en ſo voorts op andere plaetſen/gelijck Leonclavius in 't lan verhaelt.

De Turcken hebben deſe gewoonte/dat ſo haeſt ſy eenigh Lant veroveren ter ſtont den Adel dempen/ende alles wat van Coninghlijcken bloede is: ende rijcke ende machtigſte geſlachten verbo eren ſy in andere Contrepen daer d' J woonderen haer Heerſchappye al lang gewoon zijn gewoorden. Doch mach e peder aldaer zijns geloofs vry/ ſonder eenighe vreeſe beleven; ende zijn ghewi in alles voldoen : Maer hy en laet niet toe / dat zijne Onderdanen voor eenig Wtheemſe Princen ten ſtryde trecken.

Mahometh, een Sone van Abdula, Afgoden-dienaer uyt den ſtamme van Iſma ende Hemin, een Joodſche Vrouwe/ beyde van ſeer lager afkomſte/ is ghebo des Jaers 562. Hy nu groot gewoorden zijnde/ende de Arabiſe Sceniters gewo geſtadige invallen in Perſſen te doen/hebben hem genomen ende aen eenen Coo man verkocht in Perſſen, die hem tot den handel ſeer bequaem ſiende / heeft he ſeer bemint/ ſo dat hy oock na zijns Meeſters doodt de Weduwe getrout hee Aldus rijck gewoorden zijnde heeft zijn gemoet naer hooger dingen geſtaen/en heeft den tijdt waer genomen/ die hem tot oproer aen te richten ſeer wel diend De Arabiers waren doenmaels van den Keyſer Heraclio ſeer qualijck voldaen De Ketterpen Arrij ende Neſtorij hadden de kercken gantſch ellendelijck gh ſcheurt. De Joden waren oock een groot ghetal ; ſoo waren de Sarazijn mede ſeer machtigh / ende het Roomſe Rijck was vol Slaven. Mahometh de gh

Mahomeths Ouders.

Hoe hy geroofd ende verkocht wiert.

Trout zijns HeerenWeduwe.

ielegenthept ſiende heeft een Wet gemaeckt / daer vele een goet ghenoegen in 1616.
dden. Eerſtelijck gaf hy zijn Vrouwe te kennen/als ock zijn ghebeuren / dat
n Engel Gabriel tot hem ſprack; ſoo dat hy de vallende Sieckte/ daer hy mede Begint ſijn
quelt was/de klaerhept/ende glants des Engels toe-ſchreef/ die hem ter aer- Wet door
n wierp : Daer na verbreyde hy dit / toelatende alles wat de vleeſſelijcke ſin- geſichten.
n beſt behaeghde/ ende gevende den ſlaven vryhept / die zijne Wet aennamen.
o dat hy/gevolght ſijnde van eenige Meeſters der Slaven/die hy tot hem ge-
ocken hadde/ende een groot getal Slaven/na Medina Tanalbi gevloden is. Van
ſe vlucht af beginnen de Mahometanen haren Heere te tellen/dat is het Jaer.
dus heeft Mahometh van daer zijne coerſen beginnen te doen/ verſterckt wor-
nde daghelijcx met meerder volcx/ ende Slaven / die op hope van vryt (onder
jijn van Godts-dienſt) haer van alle kanten tot hem begaven ; ende heeft al-
ſkens geheele Rijcken ingeſwolgen/ende vermeeſtert/gelijck tegenwoordigh
noeghſaem blijckt.

Deſe Wet Mahometis vereyſt ock de beſnijdeniſſe/ niet op den achtſten dagh/ Wat de Wet
s der Joden/ maer na het achtſte jaer : Heeft ock onderſchept in reyne en on- Mahometis
one ſpijſe/ als voornemelijck geen Verckens-vleys etende. Sy verſaecken de voornemelijck in-
odthept Ieſu Chriſti: Is vol van Fabulen/ ende laet des vlees welluſten / in de hout.
elhept der Wijven/toe/om vele menſchen hier door aen te locken.

Sy bekennen/ende belijden eenen Godt te zijn / ende eenen Ieſum Chriſtum, niet
s den Sone Godts/maer als een groot Propheet/geboren uyt de Maget Ma-
a. En eeren gheen Belden. Den Vrydagh is haren ruſt-dagh. Sy houden een Haer voor-
aſten van 30 dagen/dien ſy Ramandan of Romodan noemen/ geduerende/welc- naemſte
ſy des daegs niet en eten;maer wel des nachts/alles wat haer gelieft/behal- deelen des
n Verckens-vleys / ende onthouden haer van wijn ende Vrouwen. Daer nae geloofs.
bbenſe ock haer Paſcha, genoemt Bayrán,die 3 dagen duert:in de welcke ſy haer
leſints vervrolijcken in alle genuchten. Deſe Feeſt-dag en komt niet altijt op
n geſetten tijt / op de ſelve ſtreecke in't jaer/ maer nu in den Somer / nu in den
inter/ dan weer inde Lenten / ende dan wel in den Herfſt : want ſy meten haer
er niet af/na den loop der Sonnen/maer nae de Mane. Daerom ſy ſeer neerſte-
ck de Nieuwe Mane gade ſlaen;groetenſe/ende dragen het Beelt van een halve
ane/gelijck de Roomſgeſinde Catholijcken haer Crucifix doen. Sy en hebben
en Clocken/noch latender de Chriſtenen ock gene gebruycken;maer in plaet-
van die / hebbenſe hooghe Toorens/ daer haer Prieſters op klimmen/ende de
urcken des daeghs ofte des nachts vijf malen roepen / om te comen bid-
n.

Sy en willen gheen Turcken ghenoemt zijn/want deſen naem in 't Hebreeus
teyckent/ gebannen,maer wel Muſulmans,dat is te ſeggen/Godts-dienſtige.

Onder haer zijn vier Monnicken ordren/die alle malkanderen in alle dinghen
ngelijck zijn; als Torlaques, Dervis, Kalendirs, ende Huguiemales. Deſe verkeeren
nder vreeſe met den Chriſtenen/ jae trouwen hare Dochteren wel/ maer haten
n Joden met de welcke ſy noch eten/noch drincken willen.

De Turcken en onthouden haer niet alleen van den name Godts te la-
eren / als mede Mahometis , maer ock Ieſu Chriſti , ende van ſommighe
de Heyligben ; ſtraffen de Laſteraers ſeer hart / van welcke conditie die ock
jn.

Sy geloofven/dat de gene/die de Wet Mahometis ſeer deun onderhouden heeft/
et eeuwigh leven beſitten ſal ; 't welck is een Paradijs vol welluſten / beſet
et ſchoone Revieren/ daer ſy alles ſullen hebben/ watſe maer en wenſchen/ ſoo

1616. van ſpijſe/dranck/Vrouwen/Goudt/Silver/etc. Dat mede de Engelen haer T
fel-dienaers ſullen zijn / ende alles in Gouden ende Silveren Vaten aendien
Auguſtus ſullen. Daer en tegen/dat de gene/die den Alcoran niet naer en volgen/gedreyg
worden met de Helle/ende 't eeuwige vuyr; Doch in den Alcoran op 't eynde zij
levens vaſtelijck ghelovende/ſal verſoetinghe/ende met eenen het eeuwige lev
verkrijgen.

Den 16 dito arriveerden wy in Chihiry, alwaer het Comptoyr/en volck die
te voozen daer gelaten hadden/met groote droefheydt van den Coningh/en
woonders gelicht hebben.

By den Coninck Abdalla, op zijn Caſteel ghecomen zijnde/onthaelden ons ſe
wel/ en preſenteerde my goede conditien/ ſoo ick blijven wilde / daer toe ick vo
datmael geen commiſſie hadde/ ende van ſeer weynich Targaſoen verſien wa
nam mijn vriendelijck afſcheyt / ende vertrock naer Indien. Liepen dicht vo
by het Portugeſe Caſteel Dio ; van daer voor de Portugeſe Stadt Damman, t
voor de Revier Suratte, alwaer wy den 2 Auguſti ten ancker quamen / ende v
den Gouverneur met een Boot vol ſchoone ververſing vereert zijnde/ tranſpo
teerde my den 5 dito ſelve in Perſoon naer lant/alwaer ick van de Inwoonde
wel ontfangen ben. Des anderen daeghs ginck ick by den Gouverneur/om he
d' oorſaeck mijner komſt te verklaren; preſenteerde ons dateliick den vryen ha
del/waer over ick een Huys verſocht/om een Comptoyr (als d' Engelſche) da
te ſtabileeren / dat hy ſonder kennis van den Grooten Mongol, zijnen Coning
niet en dorſte beſtaen/die wel twee maenden reyſens te landewaert/ in de Sta
Agra, ſich onthielt; daer (vermits de Mouſon verloopen was) niet na dorſte wac
ten / noch reſolveren. Ondertuſſchen deden d' Engelſche haer beſt met giften
gaven/om ons te doen vertrecken.

Ick ſulcks merckende/verſocht dateliick aen den Gouverneur te weten/wae
om hy ons ontboden hadde? wilde als dan gaerne vertrecken/ en tranſporter
my ſo dateliick aen boort / dat geen klepne verſchrickinghe onder de Cooplied
rauſeerde/om het Schip dat in Mocha gebleven was/en alle dagen verwachte
de waren: liepen den Gouverneur ſoo langh aen d' oozen / dat my weder ſoud
ontbieden / en plaets (als de Engelſchen) voor ditmael vergunnen. Weder a
Lant comende/preſenteerden ons op 't advoy van den Coning/ tot mijn wede
konſte plaets.

Waer over ick reſolveerde dateliick een Huys te hueren; daer ick een Coopma
en dry andere Perſoonen / met party van mijn reſterende Coopmanſchappen
liet. Naer dat ick den Gouverneur ons volck/en goederen op 't hoogſte gereco
mandeert hadt/ die my by der hant beloofde haer te bewaren/ als den appel v
ſijn oge: ende nae dat hy my met 9 Gouſeratſe Cleeden (dat de meeſte eer is/die
een vreemdelingh doen connen) vereert hadde/ (tot groote verwondering van
Engelſchen/en Inwoonders) ben ick in den name Gods vertrocken.

Ontrent Baſſayen (een Portugeſe Stadt/op de Cuſte van Indien) reſcontree
den een nieu Portugees Fregat/dat wy mede naer Bantam namen / daer van
Ed: Compagnie langen tijdt noch groote dienſten trocken.

October Op den 10 October arriveerden wy voor Calicout te Reede/daer ons een Ca
no , met 2 Engelſchen aen boort quamen / te voozen van Engelſch en upt onſ
naem daer gelaten om te handelen.

Des anderen daegs ben ick ſelve met een Prauw aen Lant (met commiſſie v
den Generael/aen den Keyſer) ghevaren/alwaer ick van den jonghen Prins ſe
erlijck onthaelt ben geweeſt: Ende alſo den Keyſer/zijnen Vader voor Coetſi

Velde lagh/hebbe hem d'oorſaeck mijner komſte verklaert;was ſeer verwon- 1616.
ct/dat ick over het ſtuck van den Admirael Pieter Willemſz daer quam/ daer in
ſoo lange geen tijdinge van gehoort hadde / dan dat ſy mede ſoo gheabuſeert Novem.
aren geweeſt van de Engelſche/ die uyt onſen naem daer gekomen waren;ſey-
/ vermits den Secretaris nu mede te Velde was / hy in de ſaecke niet conde
en/dan verſocht met het Schip by 't Legher van zijn Vader voor Coetſien ſou-
n loopen / wilde ons 3 a 4 Edellieden mede geven/dat (vermits wy recht inde
ndt hadden) niet conde weſen.
Nam des anderen daegs mijn af ſcheyt van den Prins/ die ons ſeer wel trac-
rde / ende tot op het ſtrant met alle ſijn Soldaten convoyeerde: van waer ick
t Hof van de Keyſerinne(wel een half-mijl in 't Lant)ontboden wiert/om met
er te comen eten:Daer ghecomen zijnde/dede ons groote eer met haer Staet-
offrouwen / ende verſocht inſtantelijck / dat wy het Contract met den Admi-
el Pieter Willemſz gemaeckt/ doch ſouden willen naer comen. Vereerde my een
uden Kinck/ met twee ſchoone Robijnen/van haer hant/op conditie wy 't na-
jaer wederom ſouden comen. Nam mijn vriendelijck afſcheyt van haer.
Dit Hof was ſeer aerdigh en coſtelijck gebouwt.
Op ſtrant comende / vereerde my den jonghen Prins met ſeven Eer-ſchooten
n Canon/ende dry Prauwen vol alderhande ververſchinge.
De Laſcar,of Soldaten/hebben hier ſeer groote vrydom:alſſe by ander Mans
onwen converſeeren willen/gaen publijck in huys/daer 't haer wel gevalt/en
ggen tegen te mans/ po: po: dat is te ſeggen/gaet deur; den man abſent zijnde/
ten de Degen aen de deur:en ſo lange die daer ſtaet/heeft den Man 't hart niet
nen zijn huys te comen. Dit en is niet van hooren ſeggen.
Den 22 dito onder Seylon comende / konden wy den hoeck van Ponto Gallo
et boven noch wederom/ſoo dat wy genoot ſaeckt waren (tegen onſen danck)
den hals te ſetten/daer wy van de Portugeſen/(ſo ons eenigh touw gebroock-
n hadde/)met bloote Swaerden en Roers verwacht wierden / dan quamen
Godt danck) naer veel perijckels/daer noch van;en vonden in 't opwinden van
s Capel/datter al een ſtrenghe onſtucken was.
Den 18 November arriveerden wy voor Bantam , daer wy ſeer wellekom by
n Preſident Coen waren. Alhier verſtonden wy het overlijden van den Gene-
el Gerrit Reynſt.
Op den 7 Januarij/ 1617. authoriſeerde my den Preſident Coen, voor Com- Ianuarius
andeur op de Schepen Middelburgh, ende 't Jacht de Duyve, om daer mede o-
r het Eylant Mauritius,Madagaſcar,'t Roode Meyr,tot in de Suratte te gaen/ om
et eenen de Portugeſen alle mogelijcke afbreuck te doen.

COMMISSIE.

An Pieterſz Coen,Raedt van Indien,Directeur Generael over de Negotie, ende Preſi-
dent tot Bantam. Allen den ghenen die deſen ſullen ſien , ofte hooren leſen , Saluyt.
Doen te weten : Alſo wy goet gevonden hebben, de Schepen Middelburgh , ende de
uyve, naer Madagaſcar ende Suratte te ſenden; nodigh achten,dat over de voorſz Sche-
n een bequaem, ende gequalificeert Perſoon werde gheſtelt, die 't commandement be-
lenzy. SOO IST : Dat wy raedtſaem bevonden hebben, den Ed.Pieter van den
oecke, Opper-Coopman, tot Preſident ende Commandeur over de voorſz Schepen te
ellen, en committeren , gelijck wy hem ſtellen en committeren mits deſen , met laſt
n over de Coopluyden,Schippers, Bevel-hebberen, ghemeene Bootſghеſellen, ende alle
nderen op de voorſz Schepen varende ; oft dieder namaels op ſouden moghen komen

1617. te commanderen, en in goede ordre onderhouden, ende doen onderhouden. Ordonneren
en bevelen derhalven, alle Opper-Cooplieden, Schippers, Bevel-hebberen, gemeene Boo
Ianuarius gheſellen ende alle andere, op de voorſz Schepen varende, ende dieder naemaels op ſoud
mogen komen, den voornoemden E. Pieter van den Broecke voor haren Perſident en
Commandeur te erkennen, reſpecteren ende ghehoorſamen. Gegheven in 't Schip We
Vrieſlandt, liggende voor Bantam, den 5. Martij. 1617. &c. Was onderteyckent,

I.P. COEN.

Ter ordonnantie van den H. Preſident Thijs Corneliſz. Vleyſhouwer *als Secretaris.*

Ondertuſſchen commandeerde my de Heer Preſident eerſt met een Vloot o
der Poulo Beſſi voor Bantam te gaen ligghen/op de Chineeſche Ioncken te paſſen/
aen te halen. Daer liggende/arriveerden de twee eerſte Franſche Schepen/
Magrieta, en Monmorancy; behielt 't Jacht ſo lange by my/ter tijt ick de Heer Pre
ſident de wete gedaen hadde; kreegh ondertuſſchen 2 Chineeſche Ioncken in 't g
ſicht/die ick door de Jachten liet aen halen/en by my/tot naerder ordre/onb
ſchadight ſetten.

Ende alſo wy op den 29 dito/met d'Heer Preſident aen lant waren/wierd
van een Chinees, en een Vrouw gewaerſchout/datter een groot verraet op ha
den was/reſolveerden metten anderen met al het contant 's nachts aen boort
gaen uytgeſondert den Opper-koopman Buyſero.

Meert. Daer naer vertrock ick op den 8 Martij/met het Schip Middelburgh, ende
Jacht de Duyve, naer Mauritius, daer wy den 19 April/met het Schip ende Jac
April. ter reede quamen.

Alhier inghenomen hebbende party Ebben-hout/ende het gene wy van d
Generael Boths ghebleven Schepen vonden/zijn (nae dat wy redelijck w
ververſcht hadden) op den 23 Mayus naer Madagaſcar, om Rijs en Slaven gel
Iulius. pen; alwaer wy den 4 Junij 's morgens quamen: Liepen al langhs de Wal t
's avonts/wanneer wy voor een ſchoone Bay quamen/daer den Schipper (o
dattet hart koelde) niet in dorſte loopen: ſo dat wy 's anderdaegs (tot ons gro
ongeluck) voor by waren; deden ons beſt met laveren/om weder op te raecke
maer 't was (om de harde ſtroomen) al te vergeefs: Liepen na de Cuſt van M
linde, ende quamen op de hooghte van 10. graden 30. minuten te lande/ſettent
avonts op 17 vadem ſteek gront. Des anderen daegs/ſiende (vermits den ha
den ſtroom) wy niet aen Madagaſcar ſouden connen gheraecken/lichten ons an
ker/en reſolveerden naer het Eylant Pemba te loopen/dat wy wel in 't gheſich
kregen/maer oock om den harden ſtroom niet aen dorſten doen/waren genoo
ſaeckt de zeylen in te nemen. Sleepten onſen grooten Boot af/en dwaelden va
't Jacht/daer en boven brack ons Roer van 't Schip/en waren ſo leck/dat i
maets in 't etmael over de 40 duyſent ſteken met 2 Pompen moſten pompe
daer naer quamen wy Godt danck/niet ſonder groote moeyte/en wepnigh Vi
tualie/onder Monte de Fœlix, inde mont van 't Roode Meyr, ter Reede.

Alhier ons weder (ſo veel mogelijck was) gereedet hebbende; ben ick met ee
Boot volcks aen Landt ghevaren/om te ſien offer geen ververſchinghe voo
het volck te becomen was/die vaſt (om het gheſtadich pompen) in viele
vonden alhier niet veel beſonders/alleenlijck/dat wy by een Huyſman quame
daer wy over de 100 pont Gomme van Arabien, voor de weerde van 6. ſtuyvers
legh-penningen/van koſten: Beloofden 's ander daeghs weder te comen m

mee

leerder partye. Aen booꝛt komende/reſolveerden (om dat't Schip handt over ant lecker wiert / ende de Victualie minderde) na 't Eylandt Soccotorra te looen. Onder zeyl zijnde/dede het Schip in de holle Zee/ſulcken arbeyt met ſlingen / dat wy qualick boven konden houden: waer booꝛ ick ghenoodtſaeckt ben heweeſt te reſolveeren / om het Scheeps-volck en goedt te ſalveeren / recht eur / niet teghen-ſtaende het bupten tijts was booꝛ windt naer Suratte te looen. 1616. Iunius.

Op den 16 dito/ continueerde den ſtoꝛm noch al even hart/ wierpen 't loot op o vadem; ſagen veel Slangen dꝛijven dat een goedt teycken booꝛ de Schipper n Stierlieden is.

Den 18 dito / doncker en onſtuymich weder / ſettent 's avondts op 8 vadem baters/ſagen den Bergh van Damman, een Poꝛtugeſe Stadt/ lichten ons ancer/en liepen wat dieper in / op 7 vadem. 's Moꝛgens in't dagh-quartier / bonden (booꝛ't vallen van't water) 42. vadem: waer booꝛ wy het Roer van't Schip verloꝛen.

Ick liet dadelijck de Maſt kerven / ende liepen (inde Name Godes) met een alve vloet en gevelde Fock/dwars naer lant/alwaer wy met hoꝛten en ſtooten egens den avont op't dꝛooge aen quamen. Vonden het ſtrant ſo vol volcks/dat et te verwonderen was. Ick ſont twee maets booꝛ de vꝛeeſſelijcke barningh/ m te vernemen waer ontrent / ende wat volck dattet was; Ondertuſſchen is et water ſo hart geballen/ dat ick 's avonts dꝛooghs voedts naer lant upt het Schip ghegaen ben/ om een Baricade (tot ons defentie) te maken/ booꝛ dien wy dicht by de Stadt Damman waren/ende op de uptterſte Frontieren van Mongols landt. Doen het water op't laechſte was/konde men't met gheen Muſquet choot/ van't gebleve Schip de Zee beſchieten/ ſoo dat wy bevonden dattet dꝛy n een half vadem op en neer vloept. Des anderen daeghs verſtonden wy/dat ns Jacht de Duyve (van ons verdwaelt) daeghs te booꝛen een mijl van hier/ neve geſtrant was/waer van het volck by ons quam.

In ſomma / deden vaſt ons beſt met een Baricade, van water-leggers vol Nagelen en Specerpen/tot Booꝛſtweeringe te maecken/om de Compagnies goeren te ſalveeren/en ſo metter tijt in Suratte op ons Comptoꝛ te bꝛengen.

Naer dat wy wel ghebariqueert waren/ ſtaecken het Schip in bꝛandt om het ſerwerck/ende trocken/ſo haeſt als wy in ſalvo waren/met vliegende Vaendel/ naer een Dooꝛp genaemt Gandive, alwaer 't volck in een goet huys logeerden/ en ick trock na Suratte, om alles in oꝛdꝛe te ſtellen/ ende den Opper-Coopman Pieter Jeliſz t'adviſeren.

NOTA. Doen ick in de Baricade ten Broeck lagh / waren die van Damman in ſulcken vꝛeeſe / (vermidts 't niet boven de 5 mijlen van daer was) datſe de Booꝛten qualijck booꝛſten open laten ſtaen.

Den 30 September arriveerden hier 7 Enghelſche Schepen/ alwaer ick aen booꝛt ginck/ verſoeckende ons volck mede naer Bantam te willen nemen; of een Poꝛtugees Scheepken dat ſy verovert hadden/te verkoopen/dat ſy ons ſeer onbeleefdelijck afſloegen. Het welcke ons dede reſolveren (om de groote exceſſive oncoſten van de Ed. Compagnie booꝛ te comen) booꝛ de Coninghrijcken van Partabaſſia, Decan en Golconda, naer Maſulipattan met de Troup te trecken. De Baricade ten Broeck.

Ben (volgens booꝛgaende reſolutie) in den name Godes/met 103 Nederlanders/en 29 Indianen/tot Guidis, (naer dat wy het Comptoir te Suratte wel ghe-ſtabileert hadden) met vꝛundtſchap vertrocken / tot in het Dooꝛp Laſpour, van daer in Nosharry, (alwaer veel Perſis woonen/ en grove en fijne Baſtas gemaeckt

1616. woꝛden/) en ſo vooꝛts dooꝛ Gandivi, achtien cos van Suratte, by den Troup/ va
waer wy den ſelven dagh noch in't Dozp Dagauw, 4 cos verder marcheerden
ende tot middernacht logeerden. Des anderen daeghs vooꝛ den dage tracke
Septem. wy na het Dozp Annouw, 7 cos/zijnde d'uptterſte Frontieren van Gouſeratte, en
de quamen 's anderen daeghs in't Coninckrijck van den Kaſpoetſen Coning
Partabaſſa: paſſeerden de Dozpen Cauwery, Carondy, tot in't Dozp Onny, 5 cos
ván Annouw: alhier wilden ſy Tol van ons hebben / niet tegenſtaende haer de
Pas van den Coningh thoonde / daer (vermits 5 mamodis vooꝛ peder man e
laſt-dꝛagende Os/ en 7 mamodis van peder Peert begeerden) daer wy niet to
verſtaen konden / maer 's middernachts vooꝛt marcheerden dooꝛ 't Dozp Seri
on, tot in Camela, 5 cos van Onny, alwaer ſy weder Tol begeerden.

's Mozgens vꝛoegh tracken weder vooꝛts het geberghte op/en eer 't dagh
was/wierden wy van veel volckꝛ omcingelt/die de wegen met groote Boome
geſtopt hadden / ende met ſulcken verbaerlijcken geroep ende ghecrioel op on
aen quamen/of de Werelt vergaen wilde.

Setten ons volck in ſlagh-oꝛden / ende deden een chargie van 25 Muſquet
ten daer onder/bleven doen al t'ſamen ſtaen. Sondt 2 van myn Kupters daer n
toe/maer doꝛſten geen ſtant houden; niet te min kregen een ghevanghen/die ee
Lappander (ſonder myn oꝛdꝛe) met een Sabel de rugghe van achteren op hieldt
dat hy't neer ſtoꝛte. Wy marcheerden ondertuſſchen het geberghte op/daer fe
met Pylen naer ons geſchooten wiert/ maer ſo haeſtick weder liet chargeeren
vernamen niemant meer.

's Avonts quamen wy in't Dozp 't Gannotra, 7 cos van Camela, daer 't volck
al gevlucht was/ſo dat wy geen Victualie bekomen konden. 's Mozgens troc
ken wy al vooꝛt met vliegende Vaendel/ dooꝛ ſeer moeyelijck gheberghte/dooꝛ
het Dozp Tauwer, tot in't Dozp Ghandebarry, 8 cos van 't Gaunotra, daer 't volck
mede al gevlucht was. Ontrent middernacht tracken wy vooꝛts 't gheberghte
op/ dooꝛ 't Dozp Malganhan, tot dat wy op den middagh boven in't Dozp Gan
debery met groote moeyte quamen/3 cos van Ghandebarry.

Alhier meenden wy wat te ruſten / om dat wy dichte by het Coninckrijck van
Dacan waren/maer wiert my afgeraden van Indiſche dienaers/vermits 't ſoo
naer by het Caſteel van den Kaſboethſen Coningh was / marcheerden vooꝛts.
Soo haeſt wy het gebergte af waren / quammer ſulcken menighte van volck al
om en 't om/met een ſchꝛickelick gheroep / en gedꝛups naer ons toe gheloopen/
roepende: ſlaa doodt die honden/ſlaa doodt/op haer ſpꝛaeck/ Mahar cotta, Mahar
cotta, ſloten ons dadelijck in oꝛdꝛe / ende marcheerden vooꝛt / tot by een kleyne
Boſſchagie/daer oock veel volck in was / liet een charge met Muſquetten daer
op doen/en ginck met een Troup vooꝛ in/ daer wy niemandt vernamen/ tot dat
ick met de geheele Compagnie deur was/ reſcontreerden ons den Gouverneur
van den Coningh / met ontrent 300 wel gemonteerde Kupters / roepende mede
ſlaa doot/ſlaa doot/d'ongeloovige honden/ ende meenden ons ſo met Kupterye
te overloopen: ontrent vier piecken lenghte/charcheerde wy met de derde part
van de Compagnie op hem / dat hy met noch twee van de vooꝛſte van de peer-
den vielen/ſloegen hem vooꝛt dood met een ander/ende kregen zijn Paert. d'An-
der Kupters konden haer qualick te paerde houden/over de verſchꝛickthept van
de ſware ſlagh die de Muſquetten gaven/ en vlooghen gints en weder van ons
af. Daer naer quamender weder twee andere Troupen peerden / die 't verbe-
teren wilden/ maer kregen van ons achter-tocht van't ſelve ſop/ ſoo dat ſy doen
wel buyten ſchoots bleven / ende ſterck vergaderden / daer mede neffens ons al

vooꝛts

oorts marcherende. Ondertuſſchen dede ons het voet-volck (in de ruyghte o- 1617.
er al ligghende) met Pijlen en langhe Roers veel quaets / en ſchooten op het
ngſte ſeer met Vyer-pijlen / tot dat wy dicht by de Frontieren van het Co- Septem.
inghrijck Decan quamen. D'onſe ſchoten driemael een Vaendrager te Paerde
an boven neer. 't Voet-volck die achter de heuvels en boſſchen laghen/deden
ns de meeſte ſchade.

In ſijn / naer dat wy van 's middaeghs tot 's avonts in't ondergaen van de
on/als al marcherende 6 mijlen verde gheſlagen hadden/ wilde Godt/dat het
olck van Decan (die oorlogh met haer voeren) ons te hulpe quamen / dat de
asboeten al t'ſamen dede retireren. Den Gouverneur van Decan onthaelde
ns ſeer wel/ende bracht ons ongeveer een half cos int Lant/onder het geberg-
: de Gatos,daer hy ons van ſommige van ſijn volck liet bewaren. Wy bevonden
ie dooden/en 28 deerlijck (ſo met Roers als met Pijlen) gequetſt : wy bleven
ien nacht hier/met goede wacht/om onſe gequetſten te cureren.

Des anderen daeghs wierden wy van 8 a 10 Ruyters van den Gouverneur/
t ontrent het Dorp Callara (dat op een ſeer hoogen Bergh van de Gatos lept)
econvoyeert/alwaer ſy mede Tol begeerden / niet teghenſtaende wy Pas van
en Coningh verthoonde/en moſten 30 Realen van achten betalen.

Alhier kregen wy ſeker tijdinge / hoe veel volcks aen des vyants zijde gble-
en was ; Voor eerſt den Gouverneur van het Ropale Caſteel ſelver; om wiens
ille 5 van ſijn Vrouwen met hem levendigh/ en 2 van ſijn Dienaers/ſijn Sla-
en/in't vyer moſten ſpringhen ; wijders noch 9 Ruyters/ 76 Voedt-knechten/
iet 7 Paerden/waer van wy twee by ons hadden ; Ende by aldien wy die ſel-
e nacht/niet in't Coninghrijck van Decan gecomen waren/ſouder niet een van
ns afghekomen hebben/ om de groote menighte van't volck dieder vergader-
en/alſo het geheele Lant daer ontrent in roere ſtont.

Deſe Rasboetſe Natie zijn naeſt de Phatannen, de kloeckſte Soldaten/ die den
rooten Mongol, ofte Coningh van Indien/ten dienſte heeft.

Des anderen daegs trocken wy naer een Stedeken / by het Caſteel genaemt
/andanderin, om dat het niet geraden was/wy niet dit gequetſte volck/ſoo naer
p de Frontieren bleven.

Den Gouverneur waerſchouwde ons/dat wy wel op ons hoede moſten we-
n/voor 200 Paerden/die Malder Gaen (ſtaen onder Melick Amber, Overſte van't
Coninghrijck Decan) op ons langhe heeft laten wachten / om dat ſy meynden/
y anders niet dan Gout en Silver by ons hadden.

Ick ſondt mijn Onder-Coopman met een preſent/en Pas/van den Coningh
jnen Heer/aen hem; verſoeckende eenige aſſiſtentie voor mijn gequetſte volck :
et Pas gheſien hebbende/ ontboodt ſijn volck dadelijck op / en liet ons vry/en
ngemoleſteert door ſijn Lant paſſeeren.

Na dat wy hier twee dagen om't gequetſte volck gelegen hadden/ marcheer-
en wy door het Dorp Tielgauw, dat ronts-om bemuert was / en binnen een
erck Caſteel van daer een ander bemuert Dorp/Sinduwaer, tot in het Stedeken
errenera, 10 en een half cos van Wandanderin.

Des anderen daeghs voor dagh/voort gemarcheert/ Paſſeerden de Dorpen
abergauw, Malagam, Sankley, Sontanne, Milgera, tot het Stedeken Parода, 14 cos
an Berrenera : was hier ſeer vruchtbaer/ ende lept ontrent 2 cos vande Gatos,
aer twee ſeer hooghe Berghen nevens malkanderen ſtaen/op peder een ſterck
aſteel/'t eene genaemt Anneke, 't ander Tanneke : tuſſchen deſe twee plaetſen is
naer een paſſagie/daer den Mongol door komen kan/ dan wert van die van De-
an, Viſiapour ende Golconda geſtut.

NOTA,

1617. Septem. NOTA. Dat dit geberghte Catos, ſtreckt als een muer van't Lant van Parta-
baſſia, tot Coetſien. In Patoda 2 a 3 daghen gherust hebbende/ om de ghequetſte
reſolveerden (om de groote exceſſive onkosten voor te komen) met de ghesont
maets voorts te gaen; ende den Onder-Coopman met de siecken daer te laten.
So dat wy/ naer dat ick den Gouverneur ons volck ten hooghsten gerecom-
mandeert hadde/ door ses Dorpen/ naer het Dorp Dutanne, 12 cos van daer/ be-
trocken zijn. Van hier vertrocken wy des anderen daeghs/ voor daghe/ door 7
Dorpen/ na het Stedeken Laſoer, rontom bemuert/ 12. cos van Dutanna. 's Mo-
ghens voor dagh marcheerden wy wederom voort/ door dry Dorpen/ naer he
Stedeken Niſiampor, 10 cos van daer/ alwaer wy op den middagh arriveerden.
Ende alſo de vermaerde Hooft-ſtadt van Decan, genaemt Doltabat, maer een co
van hier van daen lagh; ben met party van mijn Ruyters/ en volck daer vae to
getrocken/ doch wilden (om dat wy vreemdelinghen waren) ons niet in later.
De Stadt is gheleghen in een effen pleyn/ aen de voet van een hooghen Bergh
rontatig/ en wel 60 voeten van beneden tot half-wegen/ ſo ſlecht en effen als ee
muer/ ſeggen dattet met handen ſo gemaeckt is/ andere uyt de natuer; in ſomm
is onwinbaer/ als sy maer gheprovideert zijn: Men kan op deſen Berg in 't For
dat boven leyt/ niet geraken/ als door een ſmallen wegh in de ſtadt/ die ronts-o
met dubbelde wallen/ en grachten/ van blaeuwen Arduyn-ſteen opgemaeckt is
alle Muſquet ſchoot eenen ronden Toren / die d'een op d'ander flancqueren
heeft veel lichte ſtucken / ſommige met 3 a 4 monden. Alhier onthouden haer d
meeſte part van des Coninghs en Edellieden Vrouwen/ daerom sy qualijck mar
volck binnen laten. Van daer ginck ick inde buyten-ſtadt/ die ſeer groot in 't be
grijp is/ maer niet bemuert/ alwaer van alles in abondantie te becomen is: on
trent de Wallen van de ſtadt/ ſtaen 3 extraordinaris groote metale ſtucken/ dier
gelijcke ick noyt geſien hebbe/ waer van d' een een halve vadem in de mont wij
is/ genaemt Molock Mydaen. Vervoegde my 's avonts na den Troup/ ende 's an-
deren daeghs 's morghens in 't Legher van den Melick Ambaer, ſloegh en ſe on
Tenten dicht by het Quartier van den Coningh van Golconda, ende ſondt mij
Onder-commies met den Brief van den Coningh aen den Secretaris / om ee
ander / van ons achter gebleven volck / daer wy wel 4 daghen nae wachte
moſten.

Op den vijfden dagh/ ginck ick by den Velt-Overſten Melick Ambaer, dat ee
Habeſſy uyt Paep-Ians lant was/ ſwart en lanck van perſoon/ met een wreede Ko
meynſche Cronie/ witte gelaeſde oogen/ ſeer bemint en ontſien van yeder een/ i
een Slave geweeſt van een Edelman/ om 20 pagoden/ a 4 guldens 't ſtuck/ ghe
koft/ die na zijn Meeſters doodt de Vrouwe kreegh/ en op quam door zijn gelu
kighe exploicten/ als haren Propheet Mahometh. Alſo hy niet veel goedts met d
Vrouw en kreegh/ ſtelde hem in 't eerſt tot ſtelen en rooven in 't gheberghte / al
waer hy veel aenhanghs kreegh/ tot dat hy wel 5000 Paerden ſterck wiert; dae
den Coningh van Decan, Niſiamſiam veel weers om dede/ hem ſulcks te beletten
doch den vos was hem in 't geberghte veel te loos / ſo dat sy malcander lang
beoorloghden: In 't jonghſte/ den Coningh ſiende dat hem den grooten Mongo
ofte Coningh van Indien, toe quam/ vont gheraden deſen Melick den vrede / me
ſchoone inconen te preſenteeren / in ghevalle hy hem teghens den Mongol wild
helpen. Deſen Melick als een doortrapten Helt/ de liſtighedt van den Coningh
merckende/ ſloegh heel af/ ende voer in ſijn booſheyt vaſt voorts/ tot dat hy ove
de acht duyſent Man ſterck wiert/ ende veel aenhanghs kreegh/ ſoo dat den Co
ningh andermael ghenoodſaeckt wiert / hem ſchoone beloften aen te preſentee
ren

en. Melick Ambaer gaf op 't jongſte ten antwoort/inghevalle den Coningh mijn 1617.
Dochter ten Wijve voor een Coninginne wil trouwen / ſal ick hem alle mijn
macht teghens den Mongol helpen/ende ſijnen Vrient altijdt blijven. Octob.

Dit Contract heeft den Coningh / met bewilleginghe van ſijnen Raet aen-
ghegaen; en de Dochter met groote pompeuſheydt / op des lants maniere ghe-
trouwt; en den Melick Ambaer, met ſchoone incomen/ ende als ſijnen Delt-Over-
ſten vereert; daer hy hem als een vroom Heldt in gedragen heeft.

Daer na/des Coninghs eerſte Vrouw/zijnde een Perſiaenſche Dochter/door
ulourſheydt de Melickſe Dochter verweten hebbende / dattet maer een Caffa-
inne/ ende Byſit van den Coninck / ende haer Vader een rebelleerder was; De
Dochter ſulcx door middelen aen den Vader verwitticht hebbende / was daer
over ſo verſtoort/ dat hy den Secretaris van den Coninck met ſchoone beloften
n verre kreegh/dat hy hem met een dranck ombracht.

Naer de doodt van deſen Coninck Mouto Miſiamſiam, heeft den Melick de Re-
geringe des Lants aenveert; ende den jongen Coninck Niſiamſia, oudt zijnde on-
trent vijf jaren/ in des Vaders plaetſe verklaert / ende heeft hem alle weken be-
oorlijck tweemaels Somba weſen doen; ende de Moeder mede ſecretelijck laten
ergeven. Deſen Coninck Niſiamſia, nu al 12 jaren oudt/hadde mede luſt om ons
ens te ſien.

Den Melick Ambaer, is als nu Delt-Overſte van Decan, teghens den grooten
Mongol; ende wert jaerlijcx van vier Coninghen geaſſiſteert/ als daer is die van
Goiconda, met 6000 Ruyters; die van Viſiapour, 10000; die van Ballegate, ontrent
Goa, 12000; ſonder de Soldaten te voet/ſo dat hy geſtadich met 80 duyſent Paer-
den/ ſonder 't voet-volck/ (als ick nu geſien hebbe) te velde leyt/ ontrent daer de
Geberghten/de Gatos genaemt op 't ſwackſte zijn/teghen den inval des grooten
Mongols.

Melick Ambaer houdt goede ordre / en diſciplijn in 't Rijck; ſtraft de dieven ſeer
ſcherp/ſoo dat men wel met Goudt op 't hooft door 't Landt mach gaen; is een
ypant van dronckenſchap; heefter wel heet loodt in 't lijf laten gieten; niemant
mach op den hals ſtercken dranck in 't Leger brengen; 't Leger is wel vier uren
ommegaens / ende in dees tijdt des jaers koudtaghtigh/ men kander van alles
tot contentement te koop krijgen.

Doen ick by den Melick quam / dede my op een ſtoel dicht by hem ſitten / ver-
eerde hem een Iapoenſe Sabel / en een Iavaenſe Crits, dat hem ſeer aenghe-
naem was: Liet my een ander Pas voor het gequeſte volck (die ick achter ghe-
laten hadde) gheven; met een Gouden / en Kameels-hayren kleedt / volghens
de maniere van den Lande; als zijnde de grootſte eere die men pemant vreemts
doen kan.

Verſocht my in dienſt / beloofde my 100 Pagoden / a 4 gulden 't ſtuck / 's
Maents / met een goet inkomen van een Dorp / daer ick niet over konde reſol-
veeren. By hem noch geſeten zijnde/ quamen daer Geſanten van de gene die met
ons ſlaeghs geweeſt waren/aen/verſoeckende/dat wy haer de veroverde Paer-
den ſoude wederom geven/ begonde te lacchen/ſeggende; daer is hy; neemtſe ſel-
de/waerom hebt ghy lieden die laten nemen.

Mijn vriendelijck af-ſcheyt genomen hebbende/ben metten Secretaris 't Hof
weſen beſien/tot inde Paerde-ſtal/daer een ſchoon Arabis Paert/van 3000. Pa-
goden / of 16 duyſent guldens/ met veel andere goeden in ſtonden. In ſijn / naer
dat ick van alles wel verſien was/vertrock.

Op den 23 November 's morgens door 8 Dorpen eñ een Stedekē gepaſſeert
zijn-

1616. zijnde/quamen 's avonts in't Dorp Ieckedonne,3 gauw;of 12 cos van't Lege
ſtaende onder de gehoorſaemheyt van den grooten Mongol.

Novem. Alhier moſt ick het Beesthont met de ponden koopen; ende de Bracht-oſſe
als de Paerden laten beſlaen/om de ſcharpheyt van't geberghte.

Des anderen daeghs paſſeerden wy weer dry Dorpen/en bleven 's avondt
in de Stadt Ambar,8 cos verder: Alhier moſten wy ons voor 2 dagen koſt ve
ſien. Marcheerden 's anderdaeghs door 7 Dorpen/ en een Stedeken/ tot in
Dorp Degauw,12 cos van Ambar.

Van daer / door 3 Dorpen met een Stedeken / tot het Dorp Hattegum, 12 c
een half cos verder. Des anderen daeghs weder door veel Dorpen/ 12 co
verder/ quamen in't Dorp Mangalor,deſe plaetſe met 500. Dorpen/ heeft Melic
Ambaer aen den grooten Mongol tot contributie gegeven/ en brenght veel op/i
een vruchtbaer Lant/gelegen aen den eenen arm van de Revier Gangos.

Des anderen daeghs tracken door veel Dorpen/ ende de Reviere Gangos, a
waer ick te paerde door reede / reſcontreerden party laſt-oſſen van Maſilipata
naer Suratte,gheladen met Specerye/ waren meeſt al Turckſche, Arabiſche, en A
meniſche Cooplieden. 's Avonts logeerden wy te Kaſrio, 12 cos verder. Hie
quamen wy weder in de Melickx Landt / vernamen hier groote verandering
van weer/ende een geſonde lucht.

Daer naer quamen wy door twee Dorpen/ 10 cos verder / in Lauworra; end
ſo voorts op een Gheberghte voor by de Stadt Gandaer; alwaer een Portuge
Arnegado Manſſor Gaen ſijn reſidentie met 6000. Paerden heeft / om dat 't op d
Frontieren van den Coningh van Golconda gheleghen is: vernamen hier ve
Haſen/Harten/Velt-hoenders/Patrijſen/en Paeuwen. Op het Gebergte by d
Stadt is een groot Meyr/daer groote abondantie van leckere viſch in was.

's Nachts marcheerden wy door ſes Dorpen naer Carna,aen een Revier/on
geveer 8 cos verder/ gemaeten weder een ander party Oſſen/ van Goa naer De
can met Peper/ brachten my hier een extraordinaris grooten Carpar/ dierghe
lijck ick noyt grooter noch vetter geſien hebbe.

Van hier tracken wy door veel Dorpen / tot's anderdaeghs dat wy in
Lant van Golcouda,in't Dorp Chamentapour,17 cos verder quamen/alwaer w
(om dat wy dicht by Caulas,een Coninckljcke Stadt waren / daer 't Leger va
den Coningh lagh) onſe Tenten ſtelden/ en tot's anderen daeghs/dat wy ont
trent de Stadt waren geweeſt/ruſten. Dit Leger was van 6000 Paerden/ en
de 10000 te voet. De Stadt lept in't hangen van een hoogen Berg/rontom me
witte en blaeuwe ſteen bemuert/ willender my niet in laten / ſegghende mae
quam om 't Lant te beſpien.

Van hier paſſeerden wy veel Dorpen en plaetſen/die al verdeſtrueert waren
en quamen den vierden dagh voorby Golconda, ontrent 36 cos van Chamenta
pour,mochten in de Stadt oock niet komen/om datter meeſt al de Vrouwen va
den Adel in woonen/ logeerden ontrent een half cos van de Stad Bagganaga.

Ick ſondt den Onder-Coopman naer den Gouverneur van Maſilipatan, ghe
noemt Mier,Caſſiem,die nu hier in't Hof was / om hem mijn comſte aen te die
nen/en ben 's anderen daeghs ſelfs in perſoon in de Stadt na hem toegereden
voorderde my des Conings Commiſſie af/ en gaf ons een van ſijn hant/met be
lofte/dat hy ons vrient altijt ſoude blijven/ ſoo dat ick niet anders wiſte/of wa
ren Vrienden gheſchepden; marcheerden den ſelven dagh noch 8 cos in ee
Dorp / ghenaemt Mellicktouſiaer, van waer wy 's anderen daeghs meenden t
vertrecken / maer wierden ſoo veel als met ghewelt/ weder in de Stad gehaelt
al

vaer ſy ons in een oude Schuyr 2 dagen logeerden/ naer dat de Schout al t' 1617.
nen ons geweer afgenomen hadde. 's Anderdaeghs reedt den Coningh ons
oz by/om by den Gouverneur van Maſilipatan te gaſt te gaen/alwaer ick mede Decem.
tboden wiert/maer ben ſoo wijs wederom vertrocken als gekomen.
In ſomma 2 a 3 dagen vaſt doende geweeſt hebbende om te moghen vertrec-
i/gingen op't jonghſt by de Schout met een preſent / die ons vooyt datelijck
holpen heeft / en my by den outſten Regeerder Mier Mahomet Mommin byach-
waer van wy datelijck ons diſpatie bequamen. Den Gouverneur Mier Caſſim
verſtaen hebbende/heeft my ontboden/ſeggende:laet my u Pas van den Co-
ngh ſien/ſal ſien oft oock wel gemaeckt is: ſo haeſt hy 't in handen kreegh be-
elt/ſeggende:ik ſal u een ander geven/alſo ick niet geraden vinde ghy met ſulc-
n macht in Maſilipatan ſult gaen/ maer na Petaſpoeli , om van daer naer Pellia-
te gebracht;trock mijn Schouwer/en moſten ſien in wat lant dat wy waren/
gingen ſo deur.
De Stadt Baganaga,alwaer den Coningh Soltan Mahomet Cottabaſſi,gebooren
n een Turckſe Vrouw / en Serifs afkomſte / ſijn Hof houdt / is ſeer groot in't
grijp/wel gebouwt van koſtelijcke Huyſen en Tempels. Den Coning is een
r ſchoon blanck jongh Man / van ontrent 23 jaren/ maer noch niet in de Re-
geeringhe ; 't Gouvernement ſtaet nu in handen van een ſeer oudt Man/Mier
ahomet Mommien. Dit Rijck brengt jaerlijcx over de 18 honderdt duyſent Pa-
den/(a 4 gulden 't ſtuck/) op/ de meeſte part komt van't Soudt/dat van daer
et Oſſen over heel Indien gevoert werdt. Maer den Coningh moet alle jaren
er hondert duyſendt Pagoden aen den grooten Mongol contribueren/niet te-
nſtaende tegens malkanderen oorlogh voeren. Alhier woyt grooten handel
n veel vreemde Natie ghedreven / en groote pracht onder de Mooren gehou-
n. De Schout ofte Officier van de Stadt/ moet alle nacht ſchriftelijck den
oningh overleveren/al watter in de Stadt oft Hof gepaſſeert is.
In de Maent van Meert/moeten alle de Dans-coeren van't Lant/voor den
oningh preſent komen danſſen / daer in ſy hun vermaeck en welluſt nemen/ op
oven/ Thuynen/ en koſtelijcke Speel-huyſen. 't Is een vol en overvloedigh
andt van extraordinaris vruchten/ en fijne Catoenen/ geſchilderde/en witte
eederen.
Des Conings inkomen is nu ſedert 11 jaren herwaerts/met de nieuwe Dia-
ant mijne ſeer verrijckt ; zijn order is/op lijf ſtraffe/ die eenige Diamanten bo-
n de vijf caraet verkoopen/ende hem niet aenbrenghen : ſoo dat hy een grou-
em party moet by ſich hebben / werde geſeght / hy nu al een groote pot met
iamanten/over de vijf caraet/in ſijn Schat-kamer heeft.
Dit tot hier toe (naderhant deur het Lant repſende) van gheloofwaerdighe
njanen verſtaen.
In fijn/ marcheerden in 5 dagen door 17 Dorpen / 56 en een half cos/tot in't
oor Abrahim Patam,gelegen aen de Revier daer men over moet die na Pettepou-
wil. Eer wy daer quamen/paſſeerden de 2 vermaerde Coninghs Forten/Con-
viry ende Condepoully.
Alhier geruſt hebbende/kreegh ick een Miſſive van de Heer Hans de Haes,dat
y ons naer Pettepouly verboeghen ſouden/ daer 't volck qualick toe wilde ver-
aen/niet te min trocken al evenwel naer Maſilipatan,door dien ghemerckt wiert
onſe ſoo wel als de Mooren die daer toe verwittight waren / anders niet en
erſochten.
Ick wiert van daer in een Pallankin/ van 8 Man en 8 Hupters door 8 Dor-
pen/

1617. pen/voor uyt naer Maſilipatan gedragen/ alwaer wy des avonts (Godt danck
naer dat wy een Maent en 25 dagen onderweghen waren gheweeſt / op den 2
Decem. December arriveerden. Den Schout wilde ons Gheweer in ſijn bewaringh
hebben/daer ick niet toe verſtaen konde.

Des anderen daeghs kreegh ick tijdinge / dat ons reſterende achter ghebl
ven volck/in't Dorp Normol,door laſt van den Coningh opgehouden wiert/ al
waer ick datelijck na toe gereden ben. Daer komende/ſtont ons volck tegen d
van't Lant(die ſterck waren) in de Wapenen/ſo dat mijn komſt hooghnoodig
was; verſocht (als verheert zijnde/ende niet gaerne den handel vande E. Com
pagnie in balans te ſtellen) om voorts te mogen marcheren/ dan al te vergeefs
De Heer de Haes,die daer als Gouverneur wegens de Compagnie lagh/ quam
mede tot daer; doch kreegh/ick weet niet waerom/geen ghehoor/ſoo dat wy te
gens ons danck/wederom door Badora naer Pettepouly moſten. Sondt 6 ſiecke
met de bagagie naer Maſilipatan: In't weder keeren wilde ons niemant Victu
alie inde Dorpen vercoopen/ dat de oorſaeck was/ ick's nachts naer de Logi
te poſt reet; alwaer om dat geen aſſiſtentie van d'onſe en kreegh/door den Per
ſiaenſen Coopman/Mier Camaldin,die ſelver in perſoon met my wederom ginck
tot voor by Pettepouly, daer wy mede niet in en mochten / tot in Monte Pouly
niet ſonder groot perijckel / brachten; ſoo dat wy onghetwijffelt / by aldien de
voorſz Mier Camaldin niet by ons waer gheweeſt / groote moeyten en perijckel
ſouden gheleden hebben; moſt alhier ons Borge weſen/en vonden gheen Cha
loup/als ons de Heer de Häes belooft hadde; waer door wy ghenoodſaeckt wa
ren/ dien nacht hier te blijven onder den blaeuwen Hemel / tot's anderdaeghs
dat het Jacht ſonder Schupt quam/daer wy/om dat ons die van't Lant gheen
vaer-tuygh wilden leenen/in groot perijckel waren/door dien wy door de har
de barningh/met het Geweer moeſten aen ſwemmen. Aen boort zijnde/lichten
het ancker/en liepen naer Palliacatte,daer wy 's anderdaeghs te Reede quamen
Ick ginck met 63 van ons volck naer Lant/in't Fort Geldria.

Ianuari. Daer na/op den 28 Januarij/ſoude de Heer de Haes't Schip Dergoes, 3 Fre
gatten/en een Sangeſella op de Cuſt met volck/ om op de Portugeſen te krupp
ſen. Ick ginck met de Heer de Haes op het voorſz. Schip tot in Tirra popelier
alwaer d' Ed. Compagnie een Logie hadde. Voor St. Thomæ komende/liepen d
Fregatten onder de Stadt/ ende wy ſettent op 6 vadem/ met het Schip bupte
ſchoots/ na datter tweemaels op ons gheſchoten was: De Heer de Haes ont
boot die van de Fregatten 's nachts aen boort/ en vertrocken voor daghe me
een ſtille trom/ naer Tire popelier, alwaer ick met de Heer naer Landt inde logi
ginck/ende 3 dagen daer na/de Fregatten naer Negapatan,een Portugeſe Stad
om van daer onder Seylon te krupſſen.

Hier zijnde/gingen wy na den krijgh van Poloſere, in't Caſteel Bardauwa, dae
wy ſeer wel onthaelt wierden. Sagen hier een ſchoone Gentieſſche Vrouw va
ontrent 20 jaren/die haer gereet maeckte/om 's anderdaeghs vrymoedigh/ we
Februar. ſende den 11 Februarij 1618. Levendich met haer doode Man verbrant te wer
den: Wy hadden haer geerne 't ſelvige ontraden/maer ſtont en lachten met ons
ſeggende: moſt hem in de ander Werelt volgen / of ſoude anders van de ander
Vrienden veracht werden/en geen ander Man moghen trouwen; dan verſoch
op ons/dat wy met een goet woort aen den Nayck,om onderhout voor haer kin
derkens/ na haer doodt wilden verſoecken: Wy beloofden haer / inghevalle ſy
van't voornemen wilde af-ſtaen / ſouden haer op een ander plaets brenghen
daer ſy niet eens naer wilde lupſteren/ maer ſtondt vaſt en wreef een Lemoen in
d'oo

oghen / met haer beſte Kleederen / en Juweelen aen / ghelijck ſy in het vuyr 1618.
de ſpringen / ſeggende anders niet / dan Ram, Ram. Ronts-om haer ſtonden
l Banjaenſche Leeraers / met Trommels ſulcken gelupt maeckende / dat men Februar.
lijck hooren / noch ſien konde / gevende haer al goeden moet.
In fijn ſprongh 's anderdaeghs met een animeuſe couragie levendigh by ha-
Man / die in een diepe kupl / op houten en Olybacken lagh en brande in 't vuyr:
haeſt ſy daer in was / wierpen de omſtanders hout op / met ſulcken gheraes /
men geen lamenteren konde hooren / ende was in een omſien gedaen.
Des anderen daegs / ſagen wy een geweldige Sterre / gelijck een blam vyers /
met ſulck een ſlagh uyt de locht / op den Nayck van Singiers Lant viel / of daer
halve Cartou los gegaen hadde / dat geen kleyne verbaeſtheydt onder d' In-
onders en cauſeerde / ſeggende / dattet grooten Oorlogh bediede; als oock een
ent daer na geſchiede / door dien dat den Velt-oversten Iſtopo Nayck, wegens
i Nayck van Madre, met een geweldigh Leger in 't Lant quam ſteelen en roo-
v / al wat ſy bekomen konden; Waer door wy van vreeſe met des Compagnies
ddelen ſachten te vertrecken / dat op 't jonghſt den 30 Marty geſchiede: lieten Meert.
ier een ſchoone Logie (ons van den Nayck vergunt / ſtaen) daer de Cooplie-
i veel Guineeſe Lijnwaten / en Gollens gekoft hadden.
In ſomma / arriveerden met het Schip Tertholen, en de Fregatten (die in 't
ypſſen niet uptgherecht hadden) weder voor Palliacatte. Daer naer quam den
opman Gijſbert van Suylen, ſieck zijnde met een Cattemarouw (zijnde twee hou-
aen malkander gebonden) van Seylon, klagende over ſeer quaet tractement /
n den Coningh van Candy gedaen / vermits onſe beloften van accoort / met hem
gegaen / niet na quamen.
Dan hier ben ick met 't Schip de Goude Leeuw, naer Maſilipatan vertrocken /
ende den Opper-Coopman Adolf Thomaſz op 't Fort Geldria, verſien met 130
llandtſche Soldaten / ende 32 Stucken geſchuts.
nwerp. Beſchrijvinge vande Landen, ſtaende onder het gebiet van den Coning Co-
tebipa, gelegen op de Cuſte van Coromandel, waer inne verhaelt werd de Religie,
ghewoonte ende Regeeringhe des Volcx; oock mede hare Sterckten, Ghedierten,
Vruchten en Rijckdommen.

Et Gouverne / en gebiedt van den Coninck Cotebipa, in wiens land ick on-
trent 6 Jaren / in de Zee-ſtad (op mooys Nyſampatuam genaemt) ghewoont
hebbe; begint van Zuyden de voor-ſtadt / ontrent 3 dag-reyſens / daer 't van
Gentijven land geſchepden wort door de Revier Pena, ende ſtreckt hem voorts
oortwaerts / tot het uyterſte van de Cuſt Orixa: de voornaemſte plaetſen aen de
ekant / zijn deſe volgende: Carera moutepoly, een vermaerde Coopſtadt / waer
tijts grooten handel is gedreven; Milampatuam Moſoli-Patuam, de vermaerſte
opſtad vande ganſche Cuſte van Coromandel, Cotepatuam, Caſſiamaleta; Narſa-
r, Peteperur, daer meeſt de cayre van daen komt / ſo tot touwen / tot behoef der
hepen wert verbeſicht; Pentacota en andre kleyne plaetſen op de Cuſt Orixa:
eeſt aen de Zeekant een ſchoone Reviere / daer over ſy 't ſout / dat onder 't
uverne van Malipatuam, ende Nyſapatatuam wert ghemaeckt / ende jaerlijckx
oote provijſie inbrenght (Inbalagates genaemt) met op in lant varen / ende we-
om ſaet uyt het lant voeren; Inde regentijt is 't lant ontrent de Zee gemeen-
t vol waters / dat uyt het ghebergte komt loopen; waer door de Reviere / 't
ter niet konnende loſſen / loopt in 't lant over / 't welcke dickwils groote ſcha-
veroorſaeckt; de Revier is redelijck viſch rijck / die ſeer goet is; heeft oock ſeer
oote Crocodillen op de Reviere / waer van ſelver eenighe hebbe gheſien /

waer vooz de Inwoonders ontrent de Reviere ſeer verbaert zijn/alſo dickwi
menſchen ende beeſten zijn verſlindende.

Het lant aen de Zeekant/tot ontrent 10 ofte 12 mijlen't landtwaerts in/is
verbloedigher van Lijftocht/en hoe Noozdelicker/hoe overvloediger; alſoo d
jaerlickr veel Campanen,geladen met Rijs/Mille/Erwten en ander Zaet/Bo
en Olp vande geheele Cuſte werden geſonden naer Dooraſpatuam, Arinagom,
licatta, Malypour,Conlany,Connemont,Tegenampatan, Porte Nova,Altegenampata
de Poztugeſen plachten de voorſz eetbare Waren vooz deſen ſelve te komen h
len/ſoo met Champans,Celytones,als ook met Fuſten en Schepen/en verboer
veel goet naer Cochin;dan zijn zedert de comſte der Nedelanders op de Cuſt ſ
geſwackt/en als nu dooz't omcomen van Schengan bycans te niet/ten ware
nighe verloopen ofte Banditen die daer noch in Bangalen met rooven mocht
onthouden;dan wozt haer altans dooz de Moozſche en Gentijſſche Cooplupd
toegevoert/niet wel vooz ons om te beletten/dewijle de Heeren haer Lant vo
alle Cooplupden ende vzeemdelingen willen Nupterael houden.

Int Lant heeft men tot veele plaetſen bitter water / dat te verwonderen i
dat Putten upt enckelde Steenrotzen gehouden ontrent het gheberghte/ghe
ſoet water en geven.

De rechte Inwoonders van't Landt zijn Gentijven ofte Heydenen; hebb
vooz Leeraers Bramenes: de gemeene Bramenes ſijn op alle plaetſen meeſt ſchz
vers van eenige groote Meeſters;alle int ſchzijven/rekenen/ alle andere Gent
ven te boven gaende;de Wet van Pitagoras ſcharpelijk onderhoudende/niets
tende dat leven heeft ontfangen/geen Eyeren ofte roode Krupden/ſoo ſeer v
ſchzicken ſp vooz bloet;hoe wel geenige der andere Gentijven volgens hare W
en is verboden vleys te eten/uytgeſondert Oſſen ofte Koeyen vleys/ſo iſt dat
geene die't eten/vooz een grouwel houden/alſo dat de Dienaers vande Logi
het ſelve niet derven aenraken/als ſp't op de Tafel bzengen/niet te min iſſer e
geſlacht Parryaes genaemt (zijnde't verachtſte van allen/en ſo een ander Genti
ſche hem aen raeckt/ moet hem de juſtitie int water baden) die 't ſelve bzpelij
eeten/al waert van een gheſtozven Beeſt / 't ſy van ſieckte ofte anders/'t is a
dan by haer Feeſte/ſo wel als by de Moozen als een Paert gedoot hebben o
te eten: Het voorſz Parryaes gheſlacht/ woonen op alle plaetſen buyten de S
den / en Dozpen onder de Gentijven: Zijn achtienderhande geſlachten/die ha
met Houwelijcken niet vermogen te vermengen; dan peder moet aen ſijn epg
gheſlachte trouwen: Heplijckende moeten de Ouders van den Soon aen
Dochters Vader komen verſoecken; hem met eenich gelt/ dat vooz ſijn Doc
ter naer ſijn qualitept belooft/ te vzeede te ſtellen; gheven de kinderen ſe
jonck aen malkanderen/ van 4.5.6.7.8.en 9 jaren; als een Dochter over de
jaren is/'t welck haren bequamen tijd is om by te ſlapen/kan niet wel/ ofte ſe
ſelde aen een man geraken / alſoo't daer ſeer groote ſchande vooz de Dochte
is/ſo lange te moeten wachten;en een teken onder haer / dat niet eerlijck woz
gehouden/ ofte van geen eerlijcke Ouders zijn / alſo uyttermaten ſuperſtitieu
ſijn ſy op hare geſlachte/ als noch geene Natie bewandelt en hebbe: De Jon
Mans mogen met Heplijcken/en ſoo lange wachten alſt haer goet dunckt; d
mogen den baert niet ſcheeren vooz datſe trouwen / 't welck als dan met eeni
ſuperſtitieuſe ceremonien geſchiet / als ick ſelve dickmael geſien hebbe; en ge
kinderen by haer eerſte Vzouwen krijgende / moghen met conſent der ſelver w
een ander trouwen / ja ook de derde; doch de eerſte blijft altijdt 't hooft / wa
dooz dickwils groote queſtien tot hartſeer der mannen ontſtaen / gelijck ick ſe

dickwils hebbe gehoort: De Bramenens houden noch eenighe haerder Tem-
ls by haer Pagoden ghenaemt in eeren / dan niet in soo grooter abondantie
te ceremonien als in't Gentijven Landt/ daer de Mooren gheen gebiet en heb-
n.

Houden op sommige plaetsen een jaerlijcxse by een-comste/by haer Tierton ge-
iemt; bycans als by ons de Boere Kermisse / met groote toeloop van volck/
r eeren haerder Afgoden/die sy daer veel in abondantie hebben; de sommighe
n menschen Figueren seer selsaem/met veel armen en hoofden / andere beeste-
cke lichamen met menschen hoofden/ als met beestelijcke hoofdē en menschē-
cke lichamen/met veel ongeschickte Heydense manieren van hoereeren/en an-
re grouwelen/daer omgebroght/als gheschildert/ soo ick in diversche Pagoden
talliicken hebbe gesien; en voor alle Pagoden staen ghemeenlijck een Figuere
n eenen Os van steen gehouwen/seer antijckelijck ghewroght/ als mede hare
goden;dat om te verwonderen is/ hoe sulck sware wercken hebben konnen te
ege brengen/naer de kleyne ghereetschap soo de hant-werckers hebben/ dan't
rmoed en is/dat door de Oorloghe veel dinghen sijn vergaen/en veel antiqui-
pten te gronde gewerpen/bysonder ter plaetsen daer eenige Mooren woonen/
welck te verwonderen is/daer der wel duysent Gentijven tegen eenen Moor is/
tse soo veel van haer willen verdraghen; dan ick hebbe bevonden dat het een
mhartigh volck is/ in wreedige slavernye opgebroght / voerende hare wape-
n inde mont/van haer selven baetsoeckigh/hoe wel 't selve gebreck soo groot
der de Mooren/ als Heydenen is; staen seer superstitieuselijck op haer eere/
chtans de selve haer benomen zynde / kan met een kleyn / haer weder wer-
n gerestitueert/als ick selve dickwils by experientie hebbe bevonden.

Hare Feesten / Speelen/als andere bysonder t'samencomste / gheschiet niet /
te seer selden / ofte de Hoeren moeten present zijn / om met singen en danssen
t gesel schap te vermaken/bysonder/als daer nieuwe vreemdelingen int Land
men/want so het selve niet en doen / meenen de vreemdelingē als dan geen eer
n en doen. In't Gentijven Landt moetense alle dagen tweemael in haer Tem-
ls komen danssen / waer voor sy eenich solaris jaerlijckx ghenieten; dan in't
Mooren Lant/also van sulcx niet en houden/is geen gebruyck dat in de Pagoden
nssen/dan moeten jaerlijcks ontrent April van't geheele Coninckx gebiet/ na
aganagar reysen/alwaer met een Maldaer (soo veel als een Deurwaerder) wer-
n geroepen/om de doodt des eersten Moorschen Coninghs te bedanssen/ een
eck mijn seer vremt gedocht: De Hoeren die dagelijckx inde Pagoden danssen/
ebben een gebod datse by geen Christenen/Mooren/Parrias,ofte andere vreem-
lingen mogen boeleren/of haer wert groote schande aen gedaen.

De Bramenes ofte Gentijven stervende/worden alle verbrandt / dan hebben een
eslachte onder haer (die alle Snyders ofte Coetsiers in groote estime houden/
agende eenen sekeren steen om den hals / ofte om den arm / ofte int hayr ghe-
onden/dewelcke al sittende worden begraven;en andere geslachten/die den sel-
en steen mede om den hals binden / werden mede op de selve maniere als voorē
egraven; naer 't overlijden van den man/so de Vrouwe niet mede int vyer en
ringet/soose eerbaer is/laet het hayr af snijden / haer eensaem houdende/ette-
icken tijdt haren verloren gesel schap beschreyende; 't is voor de Vrouwen een
coote schande soose wederom trouwen/en werden niet minder als Hoeren ge-
kent/ dan de Mannē mogen altijt wederom trouwen;8 ofte 9 dagen naer des
verleden doot / wert een Banquet onder de vrienden toeberept / alwaer den o-
erleden op een nieuw wert beschreyt/en gaet als dan de naeste bloet-vrient/en

aſſchen des verbranden/en brengen de ſelve ontrent een groote Reviere / alwa
de aſſchen met andere vermenghen/ende met eenighe Ghebeden alſo allenſke
in water werpen: alſſe yemant verbranden/geſchiet gemeenlijcken aen de Rev
ren ofte ontrent eenige Vyvers/ſo der gheen Revieren ontrent en zijn; dan bre
ghen altemet eten ter plaetſen daer den Over-leeden verbrant is/ hem tot off
hande; daer de Craepen wel op weten te paſſen/als feeſt voor haer zijnde.

Hebben in de Maent January een feeſt/die mijn ſeer vreemt/en ſeltſaem doch
dan ic hebbe't ſelve niewers als in Nyſampatuan geſien/'t welcke aldus geſchi
dat haer ontrent een ure voor den dage/byſonder/die eenige beloften hebben g
daen/tot dē hals toe inde aerde begraven/alleenlijck't hooft bupten/dat dan r
verciert is met eenige Juweelen en Bloemen/eenige met het hooft onder de a
de gedeckt en het lijf bupten/ anderen oft ſe geſpit waren/ en veel andere ſeltſa
manieren; waer dat ſe dan ſo lange blijven/tot ontrent der Sonnen opganck/d
eender komt/als eender haerder Godē/ſeer ſeltſaem toegemaeckt/het aengeſi
en lijf beſchildert/inde eene hant bloot geweer en inde ander hant een Boge m
Pijlen hebbende; als dan werdt een Bock gebracht ende wert aldaer gheoffer
ende die inde aerde ſitten/met het bloet beſprenght/die als dan datelijck op rijſ
ende naer hups gaen: Yeder Hupsgeſin moet op dien dach een Bock op een ge
dineerde plaets brengen/alwaer die wert geoffert/het hooft voort ſlaen/gelt l
tende/ ende 't lichaem van den gheſlachten Bock mede naer hups nemende o
goede cier te maken/en meer ſeltſame manieren/die ſe dien dach voortſtellen.

Smorgens als ſy haer aenghſicht waſſen/ keeren het naer de Sonne / deſel
met de handen haer altemet ommekeerende/reverentie doende: De Bramenes ſ
wel Mans/ als Vrouwen/waſſen haer gemeenlijck in eenige Vyvers/ofte Po
len/ behalven die ontrent de Revieren woonen / 't hooft ettelijcke-malen onde
dupckende; behalven alſt te kout is/ beſprenghen haer dan met water in plae
van dupcken/ſmijtende eenige kluytjens int water.

Als het Eclipſis der Mane is/dieſe ſeer naeuw weten te rekenen/gaen als d
met groote menichten in Zee baden / Mannen / Vrouwen ende Kinderen / d
om te verwonderen is; jae tot 20 a 30 mijlen uyt het Lant/ende die ſoo verre ni
mogen voort komen/baden haer inde naeſte groote Revieren; een ſonderlinge ſ
perſtitie onder haer/meenende alle haer ſonden daer mede af te waſſen.

't Gene mijn alder vreemſt/ende verſchrickelijckst onder haer docht te zijn/d
eenige Vrouwen al levendich by haer doode Mans int vyer ſpronghen; hoe w
ick het ſelve voor eerſt niet voor waerachtigh en geloofde: de eerſte reyſe dat i
het ſelfde ſach / was in Compagnie van Ian van Weeſick, ende werden ghewae
ſchout dat ſulcks ſoude geſchieden/vervoeghden ons derwaerts/daer komend
werden van den Broeder van den Overleden (alſoo 't een treffelijck Man wa
wel onthaelt/te kennen gevende/ wy hem groote eere aen dede / vonden een ku
10 a 12 voeten in 't viercant / en bycans een Mans lenghte diep / vol houdi
en brandende koolen/alſo dat het ſo heet was/als eenich brandenden Oven ma
weſen; werden van daer by de Vrouw ghebracht/ alwaer men voor danſten en
ſpeelden/ aet Beetel met een vrolijck ghemoet; alwaer eenighe vooren met ha
hadden/haer 't ſelve ontradende / waer op antwoorden / dat het haer een groo
ſchande ſoude weſen/dat die haer ſoo lief hadde ghehadt/dat die inde andere w
relt niet en ſoude geſelſchap houden / ende op ſtaende / gaf ons de Beetel, en
ginck naer een Revier / alwaer ſy het lijf wies/ ende dede een gheſofferaent Cle
aen/haer Half-bant/Oor/ als Arm-ringhen / haer Vrienden omdeelende / qua
rechts toe naer de kupl/alwaerſe eens omginck/een yeder van kenniſſe toeſpre

ke

nde / ende alſoo de handen opheffende / ſprongh met een vrolijck aenghesicht
't vyer/en wert terſtont met eenige hoyden en groot houdt / dat tot dien fyne
reet was bedeckt/en eenige potten Oly in 't vyer gewoyen/ om dat te eerder
ude verbrand zijn; ſo haeſt als ſy in't vyer ſprong/grepen de Vrienden/als an-
ren/ſo mans als vrouwen/malkanderen in den arm/ende maeckten een groot
ſchrey/dat ontrent een quartier uyrs duerde;was een Vrouwe naer aenſien /
n ontrent 24 jaren oudt/latende een jonck kint van dry maenden achter.
De tweede reyſe/ ginck 't op gelijcke maniere als voren verhaelt/dan was een
ide Vrouwe/wel van 50 jaren/ten ware/dat het haer waer belet geweeſt/ ſou-
wederom upt den brand ſijn gekomen. Een Bramene ons Buerman verdronc-
n weſende/wert op een groote hoop houts gelept/alwaer de Vrouwe by hem
iam leggen/hem kuſſende/en in den arm nemende / wert haer mede eenig hout
i haer lijf gelept/en 't vyer van anderen aengeſteken/en eenig Oly over het lijf
gooten/en alſo verbrant; dan van de ſchrick van de twe eerſten te ſien/conden
y niet begeven om deſe te ſien branden / als noch tot 3 a 4 toe/ oock mede / dat
n de Broeder des eerſten ghemelden overleden/ twee Vrouwen by hem in het
yer ſprongen.

Nota. Daer veele Moyen zijn/ wert het niet toegelaten/ alſo het tegens haer
et is; en hebbe het ſelve tot 2 reyſen geſien / datſe bycans al gereet waren /
n in't vyer te ſpringen/dan't wert haer belet; hebbe oock dickmaels verſtaen /
ls datſe haer eenigh goet in geven / waer door ſy te meer tot het vyer genegen
jn. Sy houden mede van de onſterffelijckheyt der zielen / ſeggende / naer dat
e menſchen hier wel geleeft heeft / ſijn ziele in een goet / ofte quaet Beeſt gaet;
ebbe dikwils met eenige Bramenes, haers geloofs halvē gediſputeert/dan geen
ndament van 't ſelve konnen bekomen/als diepſinnige fabulen/ende queſtien;
ebben veel beloften van bevaerden onder haer/ om andere Pagoden te gaen be-
ecken/byſonder ontrent den Ganges, alwaer verklaren/dat het hooft van Rama
aga, door deſe Heeren van alle de landen/ eer de Vaſſalen tegens hem rebelleer-
en/begraven lept;ſeggen dat daer geweldige toeloop van volk is;hebben noch
n andere Pagode, onder haer ſeer geacht/gelegen in't Gentiven land/ inde Stad
rippety; waer ſeer vele toeloop van volck is;hebbe dickwils geſien/ dat eenige
en buyten de Stad brochten 't welck ſy onder een boom offerden/verklaerden
at 't dadelijck na 't opofferen wert verſlonden/ contrarie mijn geloof/ dan van
ranen verteert; als voren/ in't begraven der dooden verhaelt ſy; ſeggen dat ſy
God op-offeren/ dan die veel met ons verkeeren/als wy haer ſulx vragen wat
et te bedruyden hadde/ ſeyden dat ſy den Duyvel gingen offeren / alſo onſe mee-
inge van ſulck/haer wel bekent was/en wy geen geloof in het ſelfde en ſtelden:
e repſende Pelgroms werden by haer in grooter waerden gehouden / hoe wel
at 't groote/ſtoute/onbeſchaemde bedelaers zijn: Ick hebbe een vrou-perſoon
hekent/als mede meeſt al haer gantſche geſlachte; en alſo veel kinderen kreeg/
aer onder veel meyſkens waren / en haer al afſtorven / dede een belofte / by al-
ien datſe een Dochter kreeg/die te lijve bleef/ datſe de ſelve haren Godt tot een
oere ſoude opofferen/'t welk alſo geſchiet is:alſo dat die Dochter/een ſeer ver-
aerde hoere is geweeſt;op mijn vertreck ontrent 30 jaren oudt:waer in te ſien
s waer op datſe haer betrouwen ſetten / en wat bruchten hare beloften geven.
Hebbē mede acht op 't vogel-geſchrey/en ſmorgens als ſy uytgaen/ſullen wel
cht nemen / ofte haer een goet / ofte quaet teecken ontmoet/ en ſo haer een goet
eecken ontmoet/houden als dan dien dagh voor gheluckigh/ een quaet teecken
ntmoetende / ſullen te rugge keeren / ofte blyven ſtaen / tot dat een ander eerſt

voor haer paſſeert: rekenen mede inde nacht/ en dag ettelijcke quade uren/ dat
upt den loop der Sterren weten/ alwaerſe ſeer naeuwe acht op ſlaen; ſullen al
dan geenige Coopmanſchappen/Lant-bouwinge/Reys ofte andere hanteerin
ge aennemen/voor dat de ſelfde uren gepaſſeert zijn; ſo yemant maer eens nie
houden dat voor een quaet teken/en andere diergelijcke beuſelingē meer; De A
mogende Godt gunne haer ſijne hepligen zegen/op datſe met het ware licht de
Chriſtelijckē Geloofs mogē verlicht werdē/alſo ſy in grooter duyſterh ept ſitte
De Cleedinge der Mannen/ende Vrouwen is alſt volcht; de Mannen eenic
werc in huys/op 't velt/ofte anderſints doende/hebben niet meer als een klep
doecxken om haer ſchamelhept/ ſijn anders heel naeckt; op andere tijden hebbe
een doeck om haer middel van de navel tot de knyen; die in Steden met eenigh
groote Meeſters verkeeren/ofte haer dienen/dragen veel Kabayen: de Vrouwe
hebben gemeenlijck een kleedt lanck 12 Cobydas, en 2 breet/ datſe eerſt om hae
middel binden/ ende als dan over de rechter ſchouder; 't hooft nimmermeer be
deckt/ten ware dat met het voorſz doeck waer overtrocken; de ſommige drage
een kleyn Lijfken / dat effen onder de armen ende borſten komt / daer ſy't ſelv
toe binden/komt even onder den elleboogh/van de Borſten tot den navel altoos
bloot blijvende; de Kinderen loopen altemets tot 3: 4 a 5 jaren moeder naeckt
ſo wel knechtjens/als meyſjens.

Hare hant-winninge beſtaet in Lant-bouwinghe/ Sout maken/ zaeyen/upt
trecken en planten; ſapen een dun woortelken/lanck een ofte anderhalf ſpan/wer
ghebruyckt om root te verwen/dan is ſeer verſchepden/op d'een plaets de helf
beter/als op d'ander; de alderbeſte die men hier ontrent vint / waſt op't Eylan
dat voor Nyſampatuan, Tambreve genoemt/ daer na Ganſam, hoe wel die van Ma
naar mede wert gepreſen/als't oprecht is; en vergaet niet/dan wordt in't waſſe
hoe langer hoe ſchoonder.

Het geheele Landt geeft jaerlijcx aen den Coningh tot ſchattinghe 1700000
Pagoden; hebbe myn ſelven/door 't Lant reyſende/dickwils verwondert/wae
ſulcke menichte van gelt mochte opgebracht worden/ alſo ſy int gemeen ſeer ar
melijck zijn levende/ende haer ſober onderhouden; al iſt ſake het al welhebben
de Lupden zijn/dorven het ſelve (van vreeſe dat het haer door de Gouverneurs
die lichtelijck om een kleyn actie haer al ontnemen watſe hebben/ſonder dat ye
mant daer veel tegen ſeyt/alſo al doen wat ſy willen) niet openbaren: ſijn med
int eten niet al te geſchickt/dan voorder ſuyver over haer Lichaem/gemeenlijck
haer eens ofte twee reys daechs met warm ofte kout water waſſende / ſoo we
de mannen als Vrouwen; ende alſo gemeenlijck int generael lanck haer dragen
waſſen alle 10. 12 a 14 dagen het Hooft met Olp; ende die een wepnich van ver
mogen zijn/ nemen daer rieckenden Olp toe / ende dat om't Hooft van alle vup
ligheyt te ſuyveren.

De Mooren die haer hier int Landt onthouden/ hebben meeſt al onderhoud
van den Coning/waer onder de Perſianen in alles wel 't meeſte credit/en voordeel
hebben; een Natie bovē alle andere Natien van Indien, ſeer hoovaerdigh/en veel
van hun ſelvē houdende; volgen gemeenlijck alle Indiaenſche Natiē/ en byſonder
die in eenig Governo zijn; alſo haer gelt op woekeren uytgevende/'t minſte dat
ſe genieten/is vier ten hondert ter maent; hoewel/dat wel vijf ten hondert alte
mets van de Gonverneurs/ofte anderen alſſe verlegen zijn/ becomen; 'twelcke
een grooten Intereſt is / waer mede ſeer veele rijck ſijn geworden/met alſoo de
Gentijven upt te ſuppen/hoe wel datſe hare eygen Natie niet aen en ſien.

De principaelſte ſterckten van't Lant ſijn de Forteſſen van Condivery, Con-

ouly ende Golconda, hoewel noch verſcheyden andere Forten ende Sterckten
ɔben/dan alle van kleynder Inportantie/ gelijck ick eenige in't Lant reyſen-
'geſien hebbe;de Fortaleſa/ofte Caſteel van Condivery,is de bewaringhe van
e 't Landt aen deſe zijde der Revieren/ teghens de Gentijven, een plaetſe/ naer
tſe affirmeeren/ niet winbaer ten ware met verraedt/ ghelijck het de Mooren
trent 34 of 35 jaren geleden becomen hebben.
Heeft altijd proviſie van 2 jaren op voorraet/ende water geen gebreck; heeft
ı ſeer hoogen/ende krommen uytganck/ende anders geen inganck / is boven
r wijt/en ſpativeus/ſo dat men daer op ſouden zaeyen; de Soldaten die daer
reſideeren/ſijn meeſt Gentiven,en ſo veel/als Slaven/alſo ſelden/ofte nimmer-
er daer af en mogen komen/ beneden inde Stadt wort mede eenich Ruyterye
derhouden; op gelijcke maniere is het Caſteel Contepouly,hebbende yeder on-
nt voor ordinaris 3 a 4000. Soldatē/hoe wel de Opſienders altemet de helft
n't volck niet en hebben/ om haer te zegenen; ende wie deſe 2 ſtercke plaetſen
ſoſe onwinnelijck zijn/leggende op hooge Bergen/daerſe maer eenen inganc
: en hebben) in heeft / is meeſter van het platte Landt; alſoo de plaetſen van
ıdigen,ra Iamandrage en Eelour,als andere Fortkens/niet veel weers en ſou-
n doen;de principaelſte Opſiender is een Moor / hebbende tot hulpe eenighe
ıycken,dat Gentiven zijn/die bewint over het Lant-volck hebben.
Alle deſe plaetſen/en Landen/zijn afgedeylt in Gouvernen/die jaerlijckx ver-
cht werden; waer van mijn deſe volghende plaetſen/ende namen bekent zijn/
ondivery, Bellum, Corde en Venicorde, hebben beyde mede Sterckten/ ofte Ca-
len/Nyſapatuan,alle welcke aen deſe zijde vande Revier leggen;waer van Con-
very 't Hooft is/brengende alle jaren op van pacht/ſo aen Geld/Sayen/Sout
Doecken/ ſo geſchildert / als geweven/ 40000 Pagoden; Contegouli,Maſili-
tuan,Naglawance,Sandrapatla,Game,Gelapondy,Ecour; op welcke 5 plaetſen / op
Dorpen die daer ontrent ſorteeren; den meeſten Indigo wert gemaeckt/ die
or ons/als andere Coopluyden werdet opgekocht / om Noortwaerts aen te
rvoeren naer Chaul, en Dabul; dan het ſelfde en is nu in 2 jaren niet geſchiedt/
rſake den Oorlogh/daer door ſeer arm zijn/die de Onderſaten van Nyſamijca,
gens de Portugeſen van't Chaul zijn voerende : Ragamandraga Tatepake zijn-
een Eylandt / hebbende op d'een zijde de Zee/ende op d'ander zijde de Revier
ın Narſapour, Petais, loopende by Perour wederom in Zee / is ſeer vruchtbaer/
ın alle nootdruftigheyt ſeer wel verſien; de Revier van Narſapour Petais, is een
r groote wijde bequame Revier/alwaer men Schepen van 2 honderdt laſten
el ſoude konnen verdobbelen ende maken; dan is de ſelve Revier niet wel om
t te komen/tot in de Maent van October/als de Noortlijcke Mouſon weder
gint te wayen; 't Hout wert van boven de Revier af ghebrocht / daerſe mede
nmeren; Int Governe van Ragamandraga werden veel Bettilles,als Salampory
Parcallen gemaeckt: in Tatepake veel fijne witte Dongray/genaemt Dongray
ın Peta,Bettilles,ende tot Naſapory,Contepoly veel fijne Parcallen.
Maſilipatan geeft Sout/Rijs/en eenige Sayen/dan de Saye is ſo goet niet/als
e van Naſampatuan, oock Linnewaet/ en andere Waren; brenght in pacht op
0000 Pagoden: Niſampatuan wert verpacht voor 55000 Pagoden van des
onings wegen; dan den tegenwoordigen Gouverneur geeft 1000 Pagoden
eer int jaer/alſo hy 't van een ander heeft moeten Pachten; den Coning geeft
ın dien Pacht aen den Gouverneur/en andere die in Regeeringe zijn / de ſom-
a van 8000 Pagoden/ende die van Niſampatuan 5000 Pagoden/dan weynigh
an haren Dienaers die contant geldt van haer verkrijghen/ maer worden be-

taelt met ongeſloten Rijs/Sout/als andere Zaet/en woꝛdt haer ten minſten e
derde part dierder aē gereeckent als 't weert is;dan aen de groote Meeſters/a
Sabandaer,de Paep/de Rechter/ als andere diergelijcke/ moeten met gelt beta
werden (den Gouverneur voeret een ſeer pꝛachtigen ſtaet/ jae ſoo veel / als e
groot Meeſter in ons Lant ſoude mogen doen;heeft voꝛ ſijn aen part 10 Ko
deelen/om hem van de Son te beſchermen/ende een Ketesool/daer toe des nach
10 Courſiers;den Sabandaer vier Rondeelen/en vier Courſiers.

Het Gouvernement beſtaet in jaerlijckrſe pachtinge/ alwaer den meeſtbiede
de ghepꝛeferreeert werdet/die als dan ſcheerende/laſtelijck ghenoegh Govern
ret/beklaeglijck voꝛ de Inwoonders; moeten den voꝛſz pacht in 3 deelen va
't Jaer opbꝛenghen/van 4 tot 4 Maenden / die dat met ſulcken travalp moet
innen / dat het ongheloofljck ſchijnt/hoe datſe noch alles connen te ſamen bꝛe
gen/ende ſo ſp int eynde des jaers niet volcomen en betalen/werden dickwils
getractert met ſlaen/datſe altemet haer leven dagen niet weder tot haer geſon
hept en connen geraecken/gelijck ick wel eenige hebbe gekent;en al gebeurt h
dickwils/datſe groote overwinſt hebben/gelaten haer nochtans/offe verloꝛe
hadden;want alſo ſp malcanderen ſeer nijdich zijn/ woꝛt haer om een gheringh
voꝛſaeke pets op den hals gewoꝛpen/offe daer ſchult toe hebben/ofte niet/wa
doꝛ ſp in ongenade comen;konnen ſelde tot eenich Officie geraecken/ten ſp doo
haer groote ſchalckheyt/ ofte groote geſchencken;de Gouverneurs/ofte Pach
ters/zijn meeſt Bramenes ofte Banjanen,de dooꝛtrapſte/ende ſchalckſte Natie/na
mijn opinie in heel Indien, wel verſtaende in fielterpe/ wonder wel ter Tale / d
haer naer den tijt wel weten te reguleeren/ alſſe pemant van doen hebben om e
nige ſonderlinge ſaecke/weten haer ſeer demoedigh teghen den ſelven te houde
ſijn ſo ſeer inpoꝛtuyn / ende onbeſchaemt / als het moghelijck is om segghe
ghy hebt daer wepnich Mooꝛen / die haer met Gouverneren / ofte Pach
ten bemoeyen / dan wel tot Opſienders / dat de Gouverneurs haer behoo
lijcken plicht wel ſouden waer nemen / die haer ſelven mede ſoecken te zegh
nen / want doꝛ haer de Gouverneurs de ooghen verblint woꝛden / wa
doꝛ het geklach der armen tot geenige groote meeſter ooꝛen en komt / om da
voꝛ den Coninck te bꝛengen / om daer in te mogen verſien / waer dooꝛ groo
deſolatie onder het Landt-volck is; de Gouverneurs doen alles wat ſp wil
len/ als ſp maer ſlechts den Sabandaer, en andere pꝛincipaelſte te vꝛient hebben
ſoo de ſelve haer altemet hinderlijck zijn / weten haer aen alle die des Coningh
Landt verpachten / als zijnde op alles ſulck aengaende / Opſienders / end
Opperſte Rentmeeſters/ daer van wel te excuſeeren/dat doꝛ ſulcke/ofte dierge
lijcke beletten/ den vollen Pacht niet hebben connen innen / waer dooꝛ het w
gebeurt / dat de Opſienders/ ende Sabandaers, dooꝛ verklaeringhe der Gouver
neurs/altemet mede int lyden comen/alſo als vooꝛen verhaelt/haer fielterpe on
grondelijcke zijn.

Ick hebbe gantſch gheen beſchꝛeven Rechten onder haer connen beſpeuren
dan dat naer goet duncken werdt gegouverneert/ tot diſcretie van den Gouver
neurs/ende Sabandaers; alle bꝛeucken pets inpoꝛteerende/ werden van de pꝛince
paelſte Mooꝛen in partyen pꝛeſentie verhooꝛt / ook werden eenige andere dae
toe wel gecommitteert.

Ick en hebbe in al den tijt mijnder reſidentie / geen gerecht van hals ſake ge
ſien / hoe wel't hier en daer wel ghebeurt / datſe altemet een / ofte twee diever
becomen / dieſe als dan ſpitten / ofte het hooft af ſnijden/ ende alſoo op ſtaecke
laten ſtaen: over 4 Jaren ſoo des Coninghs Dochter ſtrif / werdt een gehee

Hupſ

uyſgeſin omgebracht door preſumptie datſe des Coninghs Dochter betovert adden; het is in Miſilipatan ghebeurt/dat eenige Dieven avont inde Stadt qua- ien/met eenig Staet van volck/eē in een Palankin ſittende/als een groot meeſter/ alſo in een Moors huys comende / hebben 't ſelfde met gewelt berooft/ waer ber eenige der ſelver gequetſt/en alſo door rumoer de Dieven moſten vluchten/ een der ſelver gegrepen/dan een tijt daer na wederom los gelaten ſonder pets misdoen/te meer alſo ſy uyt der natuere niet tot bloetſtortinge genegen zijn.

In Februario/Meert/April en May/ regneeren de Dieven meeſt/komt door en dat de Revieren beginnen droogh te worden / dat men daer door mach aen/waer door als dan dickwils geheele Dorpen werden berooft;ſoo aen we- er zijde des Reviers malcanderen ontroven; waer door de wegen/ die wat veer t lant reyſt/onvry zijn/haer daeghs int Bos/ofte Geberghte onderhouden/en an eenige Dorpen wert haer te eten gebracht/om niet berooft te werden/waer e dat wepnich remedie van de Gouverneurs wort gheſchaft ; dan hebbe wel oren affirmeeren / dat ſommighe Gouverneurs de ſelve op hielden / ende met aer parten.

De Gentiven reeckenen mede met 12 Maenden in 't Jaer/beginnende ontrent en 20 Meert ; ende dat van de Moren / begint tot den 10 Januarij naer de Maen/waer over de Moren 13 Maenen int jaer reeckenen/ende deelen het jaer dry deelen te weten den heeten tijdt / beginnende van Meert / ende eyndicht et Junius/den regen tijdt/begint met Julij/ ende eyndicht met October/den ouden tijt/van November tot Februarius;'t is in December ende Januarius edelijck kout; van half May/ tot half Junius iſter ſeer heet/ de Windt uyt de oordelijcke hant/dat men altemet qualijck weet te dueren/ende ſchijnt/het aen- eſicht in de wint houdende/dat men tegen een heeten Oven ſtaet/ het hout ofte een is mede ſo heet/dat het ongeloofliJk ſchijnt/daer en tegen het Water om te rincken ſeer kout; In deſen tijt ſtorven aldaer veel Perſoonen van louter hitte/ oor dien ſy haer altemet met Meleck/ofte kout water te drincken veraaſen/ge- ick Sr. Pieter Iſackſz eylacy is gheſchiet / behalven het gene in myn preſentie van e Gentiven geſchiet is/en ſelve meer als een mael gheſien hebbe/waer door dat ſy l meeſt heet water drincken; ende 't ſal ſelden gheſchieden/ datſe in dien tijdt la- er/als tot 9 uren reyſen/ ende beginnen ontrent te 3 uren naer middach weder- m/'t is als dan geneughelijck om reyſen/byſonder als den heeten tijdt over is; eeckenen den dagh/ ende nacht in 8 deelen / ende 60 uren voor een etmael / ofte nſe 24 uren.

Haer Gewichte/ofte Mate is tweederley het geheele Lant door;op ſommige laetſen 480 pont voor een Candy ofte Bhaar ghereeckent / ende op ſommighe laetſen 500 pont ; en een Candy heeft 2 Man; een Man heeft 8 Bijs;een Bijs 5 Ceer; en Ceer 24 Tol/waer naer de Mate mede wert gereeckent.

De Munte van 't Lant is vierderley / te weten/ Pagoden, Fanons, Neuels, ende aſſen;nu worden der van andere Cooplupden gebracht Sarafins, Larynen en Ryalen, ie door onſe natie werden ghebracht; een Pagode doet 15 Fanon; een Fanon 8 a 9 euels; een Neuel 3.4.5. a 6 Par; een Teraſin doet 16 a 17. Fanon; Larijns 7 a 8 per agoden; een Ryael 10 a 11 Fanon. De Vruchten / ofte Frupten zijn deſe naer- olgende/als Mangens, Banannes, ende Lemonen/ oock Granaet-Appelen/Anaſſen n abondantie / Orangien , Cytroenen , Iames , dan deſe niet ſeer abondant ; ebben daer mede een kleyne ſlach van Appelen de groote van een Crieck / met en ſteentgen van binnen; Iamooden, zijnde geheel ſwart/ en treckt den mont van errighept te gader ; deſe Boomen hebt ghy 't gheheele Landt door / in ſulc-

1618. ker abondantie / dat het over al groote Boſſen maeckt/ en wert meeſt tot Tim-
mer-hout gebruyckt/gevende een ſeer ſmakelijken dranck/alſt niet verbalſt en is.
Meert. 't geheele Lant door is mede vol Tamerint Boomen; Druyven werden jaerlijcx
in de Maent Aprijl in abondantie van Golconda naer de beneden Quartieren ge-
bracht/alſo door de brackte/en bitterheyt des Lants den Wijngaert niet en wil
groeyen;Arbre de Rayes is over al mede vol/ende andere wilde Boomen meer.

'T Lant heeft veelderhande Gedierten/ſo tamme/als wilde Beeſten/te weten
Tygers / Olyphanten / Beeren / Luypaerts / Cevet-katten / Meer-katten in
abondantie/Harten die al te mael op 't lijf met witte ſtrippelen ſijn beſet/ en van
een Slang gebeten worrende/verlieſt maer een witte plack/hebben hoorens als
in ons Landt;noch een ander ſlach van Harten ongheſprickelt/hebben de hoo-
nen recht op/en gedraept of het een ſchroef waer/ſeer glat/en ſchoon int aenſien
alſſe kleyn ghevonden worden kanmenſe ſo mack maken/datſe over al waer men
wil pemant naer volgen/aen de Tafel/en upt de hant te comen eten; Boſſen zijn
der mede in grooter abondantie/Slangen overvloedigh/waer onder eenighe ſo
fenynich zijn / dat ſo wie daer af ghebeten wort/terſtont ſterft;daer is een ander
ſlach/die het Lant-volck affirmeeren/eenige ghetoont zijn/die het hooft hadde
daer andere Slanghen de ſteert hebben/ 't is wel de ghelijckeniſſe van 't hooft/
welcke ſy ſeggen dat hem om't half jaer verandert/het eene hem ſluptende en het
ander hem open doende;een ander ſoorte Cobra Troppella genaemt/wert mede ſee-
nynich gehouden / ende in overvloet gevonden;een ſlach van Elants / Fretten
als andere yſere Varckens / ende menichte van vreemde Beeſten ; een ſlach van
Velt-ratten roſachtig van verwe/ſeer ſmaeckelijck om eten;voort ontelbaer me-
nichte van tamme Beeſten/Oſſen/Koeyen/Buffels/ Schapen/ Bocken en Gey-
ten/van dryderley ſoorten/dan geven op veel naer ſo veel Melck niet als in ons
Lant;de Paerden van dit Lant ſijn al te mael kleyn van aert / dan ſijn beter om
over weg tecomen/als met groote Paerden/en dat om oorſaken de groote Paer-
den hier niet en mogen rijden/ dan werden van Petane herwaerts gebracht/hou-
den ſeer veel van Paerden die ſo upt Arabien als van Ormus comen.

In Maſilipatan gecomen ſijnde/wierden wy van den Gouverneur wel onthaelt
en met een Gouden Cleet(volgens d'uſantie van den Lande)vereert/ende ſo van
de Dans-coeren na hups geconvoyeert. De mede gebrachte Coopmanſchappe
wierden dateljck met contant tot groote avance verkoft;brachten ſommighe de
contanten in hups/eer de goederen gelevert waren. Van daer vertrocken wy in
Compagnie met Samul kint, geweſe Vice-Gouverneur in Palliacatte, na Bantam: doch
moſten(vermits de Mouſon verloopen was) Achien (daer den Peper-handel is)
aendoen. Op de Reede gecomen zijnde/ ben (nae dat ick verlof van den Coninck
hadde)na Lant by den Heer Commandeur Cornelis Comans gegaen/die hier met
het Schip de Valck ghecomen was/om met den Coninck te tracteren/weghens
Tico ende Priaman. Daer naer ben ick met den Commandeur / en een Preſent by
den Coninck gegaen / om den vryen Handel te verwerven : By hem komende
kleeden ons naer des Lants maniere/met een kleet/in teycken van wellekom/en
de liet ons op een Olyphant naer hups brengen. Des anderen daegs ſagen wy
veel wilde ende tamme Olyphanten / tot plaiſier van den Coninck tegens mal-
canderen vechten.

Van ghelijcken een Man/die des Coninck Olyphant bewaert/om dat hy nie
tijdts genoegh quam/ van den Olyphant daer den Coninck op ſat/ drymael met
de tanden om hoogh gworpen/dat hy voort doodt bleef liggen/ en niemant het
hart hadde om naer hem te ſien ofte helpen.

Ons

Onſe ſaken aldaer ten deele verrecht/en de Peper van den Commandeur inge- 1618.
nomen hebbende/zijn door de Straet van Malacca naer Iacatra vertrocken.

Dit Coninckrijck van Achien, is gelegen aen het Noort eynde van Sumatra, op Meert.
de hooghte van 5 graden 28 minuten benoorden den Æquinoctiael: is seer Gout-
rijck; daer placht abondantie van Peper te wassen / maer is van des Coninghs
vader bedurven / die de Boomen heeft laten om-smijten / en Rijs inde plaets
gezaept. Hier wort stercken handel met die van Cormandel, Bengala, Pegu, Fanasse-
rim, Indien, Arabien, en ander Quartieren ghedreven; die van Suratte, Cambaya, ende
Daboel, brengen veel alderhande fijne/en groove Cattoene Kleederen/die groote
winance gheven/ende onder dese/en Iavaensche Natie (dieder oock met Ioncken co-
men) vertiert werden: waer van daen wy weder verhoeren Peper/Campher, Ben-
joewijn, ende ander Specerijen/die daer van wijts/ende zijts gebracht werden.

Den Coninck oorloght geweldich tegen sijn Nabueren/ als daer sijn die van
Pahor, niet tegenstaende den Coninck met sijn Suster getrout is; geweldich (om
sijn tyrannije) van de Ondersaten ontsien: jae practiseert nacht / en dach nieuwe
inventieren; om het onnoosel volck ter doot te brenghen; alsser maer yemant/ 't zy
Man of Vrouw/in't minste pet verkerft/ moet somwijlen het geheele Geslachte
hierom lijden/ daer en passeert qualijk eenen dach/ ofte daer wordt yemant om-
gebracht/ ofte getormenteert aen den lijve; snijter veel Neus/ Ooren / Handen/
Beenen af/en bandtse dan op het Eylant Pouloway, recht voor Achien.

Heeft schoone Galeyen; oock sware Metale stucken/onder ander een dat ghe-
noten is/schiet over de 125 pont Yser; abondantie van Olyphanten.

Ick sagh den Coninck van Pahau, wiens Lant onlangs verovert is/ende hem
met ontrent 10 duysent zielen van daer hier te lande gevoert/ als een slecht Per-
soon achter den Coninck loopen. Men segt/dat desen Coninck over de 25 Bhaar
Gout / peder Bhaar van 360 pont/by hem begraven heeft.

Ontrent Malacca met het Schip ghecomen zijnde/settent dicht voor de Stadt/
dat wy den Wijser van den Cooren perfect conden sien/ 't is een fray Stedeken/
met veel Cloosters/en Kercken versien: leyt in 't hanghen van een Bergh/op de
hoogte van 2 graden 12. min. benoorden de Linie. Sagē eenich licht Vaer-tuych
onder 't Lant liggen/doch conden met het Schip (tot onsen leetwesen) daer niet
by. Van daer liepen wy na het Eylant Carimon, recht voor de Straet van Sinique-
pure, om versch water/ en brant-hout. Alhier staen schoone Boomen tot Ma-
sten / voor Caraquen en anders. Daer van daen liepen wy na de Revier Iamby,
daer d' E. Heer Andries Soury, wegens de Compagnie/Peper handelde; en naer
dat wy een party packen Cust-kleeden daer ghelost hebben/zijn wy in den Name
Godts na Iaccatra vertrocken. De Revier van Iambay, leydt op de hooghte van
3 minuten/besuyden de Linie/op Sumatra, is wel 25 mijlen de Revier (die sterck
in-loopt) op te varen/eer men in de Logie komt/alwaer de Peper tegen 6 en een
half Reael van achten 't picol/(zijnde 120 pont) doen ter tijt ghekoft wiert: dese
plaets heeft voor desen 1100 lasten ghegheven/maer een gheeft nu boven de 500
niet/komt al meest met Cannons uyt het Geberghte de Revier af.

Den 7 November arriveerden wy (Godt danck) voor Iaccatra alwaer ick (met Novem.
groote verwonderinge) verstont/dat den Generael Coen, met den Coninck ende
Stadt van Bantam in oorlogh was / waer tegens d' onse haer sterck fortificeerden.
Sagen doen mede een Commeet-sterre over 't Lant.

Den 11 December wiert ick met het Schip den Engel, naer Suratte gesonden. Decem.
Ontrent den hoeck van Pontam Iava comende / recontreerde ons een Iavaensche
Vlieger met een Duytsch man van Bantam, die ons tydinge bracht/dat d' Engel-

schen

1618. ſchen ons Schip de ſwarte Leeuw, komende van Petane, met verraet inghenom
hadden/dat ons dede reſolveren weder na Iaccatra te keeren.

Decem. Tot Iaccatra comende/wiert by den Generael en den Raedt goet gevonden/
Logie teghens het gewelt van d'Engelſen/ te verſtercken/ende wiert in 't eer
ront-om met Paleſſaden beſet/ende met aerde omworpen/daer tegens den Iav
nen haer forticeerden: waer over wy genootſaeckt waren / de Logie tót een d
fenſive plaetſe te voltrecken/dat oock op het ſpoedichſte aengevangen wiert.

Den Koninck ſulckx merckende/begon mede Geſchut (dat hy eertyts van on
gekregen hadde) te planten;ſo datter aen weder zyden / met een grooten pver
achterdencken/gewrocht wiert. Ende alſoo de Iavanen (door de groote menich
van volck en materialen) haer Wercken tegens ons vroeger veerdig kregen/e
de op een nacht een Baterye van Cabels/hout/en aerde/in de Engelſche Logi
recht tegen ons nieuw Cat over/opgeworpē hadden/dat ongetwyfelt een vaſ
ſterckte gworden ſoude hebben/ om ons het incomen van de Riviere/en vord
te beletten/ is by den Generael/ende den Raet goet gevonden (op Sondagh de
23. December/1618. om de plaetſe te behouden/ en tegens alle gewelt der vpa
den te verſtercken) datmen haer den eerſten ſlagh ſoude gheven: Waer over de
Coopman Le Feure, inde Engelſche Logie geſonden wiert/om haer aen te diene
datſe de nieuwe opgeworpen Baterye weder af ſouden breecken / of dat ſy gh
noodſaeckt ſouden weſen daer in te verſien. d'Engelſche excuſeerden haer / o
dattet van des Conincks volck opgemaeckt was/ het in haer vermogen niet e
ſtont/noch mede ſulckx niet van ſinne waren. So haeſt Le Feure van daer vertro
ken was/zynder veel Iavanen in de Engelſche Logie ghecomen. Ondertuſſche
heeft den Generael alle het volck in de wapen geordonneert / ende een yeder g
commandeert op 't ſyn te paſſen/en op het klocken geclanck voort te varen.

Ick met myn Quartier/ſtack het Graven Quartier in brant; Pieter Dirckſ
het Chineeſche; ende Pieter van Kap d'Engelſche Logie met de Batterye/ n
datter eerſt vyf ſchooten van de Rivier-punt/met Canon/op ons ghedaen was
die wy ock ſonder ſlagh of ſtoot in creeghen. Daer na ſchooten de Iavanen eer
van de Stadt op ons / en raeckten den Timmerman (die neffens my ſtont) t
ſoolen van de ſchoen aen ſyn voet; den Coopman Iooſt Grendel, beyde de hielen a
met een Soldaet een been: De Koegel was van vier pont/en verhief hem van t
aerde inde Poort.

Daer naer ordonneerde my den Generael/dat ick van de half volmaeckte Ca
op de ſtadt ſoude ſchieten/om te ſien of wy geen Bres in de muyren conden doe
daer wy ontrent 70 ſchooten met halve Cartouwen op deden eer 't avont was
doch moſten / ſonder pets om verre gekregen te hebben / ende ons krupt mind
rende/ophouden. Die van de Stadt bleven ons met ſchieten niet ſchuldich. W
hadden 's avonts 15 dooden/3 Hollanders/en 12 Swarten/en 8 a 10 gequetſt
De ſtadt Iaccatra, daer onſe Logie is/ leyt op Iava Major, op de hooghte van
graden 10 minuten / 12 mylen van Bantam, dwers over de Rivier / met ſterck
Muyren van roode ſteen ronts-om: daer in ſtont een hooge Catte/met ſwaer g
ſchut verſien/als mede beneden de Wallen/ daer ſy ons veel quaet en ſchade m
deden/gelyck mede het Bolwerck in't incomen van de Rivier/die den Conine m
boomen toeſtopte/om ons het in/en uytvaerē te beletté. De Logie hadde 't nie
we huys/genaemt Mauritius; langs de Rivier; het oude huys Naſſouw, aen de zuy
zyde; aen de noort-kant langhs het ſtrant/een Gardyn van aerde/ende paleſ-ſc
den/ontrent negen voeten hoogh/ende ſeven voeten dick/ſonder Borſtweering
daer den vyandt ons op conde ſien gaen; beooſten open/ waren drie punten/ d

Ca

at halfvoltoyt ſtadtwaerts/ daer op twee nieuwe halve metale Coztouwen/ 1619.
dzp heele Sakers/ ſonder Bozſtweeringe: de Rivier-punt aen't noozt-eynde
n 't Huys Mauritius, ontrent twee voeten hoogh boven de aerde/ rontom met Ianuarius
alpen/vooz een aenloop(doch geen Muſquet-ſchoot vzp/)daer op twee meta-
halve Coztouwen/en vyf heele en halve Sakers: De noozt-ooſt Zee punt van
jelyicke hooghte als de Gardyn/ met palliſaden tot bozſtweeringhe/ ende een
outen dack vooz den regen/met ſeven heele en halve Sakers: Aen de N.O. zyde
as noch geen punt (dat noodigh was/)begonnen/ dan alleenlyck een Pagger
n Bamboeſen aen het huys Naſſouw, en een Galdery /daer met Muſquetten
an conden flancqueren.

Des anderen daeghs maeckte my den Generael Capiteyn Majoz van de hee-
Compagnie/en plaetſe. Continueerden den heelen dagh weder met ſchieten/en
ſtadigh aen de Catte (die te voozen onder de voet gevallen was) te wercken/
(dooz dien wy meeſt bloot moſten ſtaen/) met Canon te ſchieten/was genoot-
eckt onſe Bozſtweeringe met koſtelyck Linnen en Cuſtkleeden te maken.

Den Luytenant Abzaham Janſz. wiert ghecommandeert met dertigh Sol-
aten/en Bootſgeſellen de Battery van den vyant/aen d'over-zyde in 't incomen
an de Rivier in te nemen/dieder (om d' onervarenthepdt van de Soldaten)met
ven man bleef/ dat de Iavanen, gheen kleyne courage gaf / ende ſetten t' hooft
an den Luytenant recht teghen de Cat/op een hooge Maſt/tot onſer ſpyt/ende
ierpen daer-en-boven in't Chineeſche Quartier/dicht by't Huys van Naſſouw,
en ander Battery (tegens ons danck) op.

De tydinge van den begonnen Oozlogh tot Bantam gecomen zynde/ was den
angeran geweldig verſtoozt/om dat die van Iaccatra ſo veel in't begin tegens ſy-
en danck toegelaten hadde/ſont(niet tegenſtaende altyt/vyantſchap om onſent
alven tegen den Coninck gehadt hadde/en dooz vreeſe dattet hem daer na ock
p den hals comen ſoude) aſſiſtentie. d' Engelſen aldaer de bzant-ſtichtinge van
are Logie/ en Batterye verſtaen hebbende/waren op de been/ om onſe Logie
Bantam ock aen te ſteken/dat dooz den Pangeran verhindert wert.

Den 27. dito/nacht en dagh vaſt doende geweeſt hebbende om ons te verſterc-
en / monſterden (dooz oozze van den Ghenerael) ons volck bevont 240. weer-
are Mannen / waer onder 80. Swarten waren/ die in twee Troupen verdeylt
yn/d'een helft onder my/d'ander onder d' E. Heer Carpentier/in ſomma/mans
ſt vrouwen/en kinderen/over de 350. zielen.

Den 29. dito / quamen 11. Engelſche Schepen van Bantam, in 't geſichte van
nſe Vloot/'s anderdaeghs/naer dat wy den Generael Coen vooz Commandeur
ver de Logie gecommandeert / ende geauthoziſeert hadde/is ſelver (met goet-
indinghe van den pzeſenten Raedt) naer boozdt ghegaen / om den vyandt 't
traet Sunda, onſe komende Schepen te verwachten; liet my vooz Capiteyn/ Jan
an Gorcum (Stuerman van den Gouden Leeuw) ende Pieter van Ray, Onder-Coop-
an/vooz Raetſperſoonen.

D' Heer Generael tranſpozteerde ſich op 't Schip d'Oude Son, die gheweldich
oſtelyck geladen van Iapon gekomen was/by hem hebbende 't Schip Delft, den
Gouden Leeuw, 't Wapen van Amſtelredam, den Engel, Valck, en Iager, meeſt al volladen.
's Avonts arriveerden daer 4000. Iavanen, van Bantam, in de Rivier van Anque,
ot aſſitentie van die van Iaccatra.

Den 31. dito/ is d' Heer Generael Coen, met de Vloot t' zepl gegaen/ ende nae
' Engelſche gheloopen/daer wy (om den ſcherpen windt) niet by konde geraec-
ten/ſo dat den Engelſchen Ghenerael met ſyn Vloot op een gotelingh-ſchoots

daer

1619. daer by quam ſetten/ ende de Bloet-vlagghe achter af ; ſondt een Trompett
met een ſchuyt dicht by onſen Generael/ſonder aen boort te willen comen/eyſc
Ianuarius te de ſchepen op / of datſe die met ghewelt ſoude comen haelen/ met veel onred
lijcke woorden/en drygementen meer.

In fijn/ zijn's anderdaeghs den eerſten Januarij/ 1619. met den anderen o
der zeyl gegaen/en ons uyt 't geſichte geraeckt.

Den 3.dito daer nae/quam den Gheneraeł met ſijn Vloot voor by Iaccatra,i
waerts aen naer Ambonia,ſont (en paſſant)een ſchuyt met 7.man/en 8.halve v
ten kruyt/en een Miſſive aen my. D'Engelſche ſchepen volghden haer een ſtu
weeghs naer / en quamen daer na met hun 18.ſterck op de Reede van Iaccatra b
ons/ ſo dat te lande van de Iavanen, ende t' Zee vande Engelſche belegeert blee
Ondertuſſchen ſocht ons den Vyant 't water te halen te beletten / maer te ve
geefs. 's Nachts verbrande de Swarte Leeuw met ſijn volle ladingh / die d' En
gelſchen van ons genomen hadden/tot de kiel toe af.

Den 13.dito/ſondach's morgens/ſo't vierde puntjen aent Huys Naſſouw vo
toyt was/ſette ick op alle vier de punten nieuwe Vaendels / en ſchoot van yd
punt ſterck op de ſtadt:dit ſchieten van t' nieuwe puntjen/daer noyt van geſch
ten hadde;en't oprechten van nieuwe Vanen/cauſeerde ſulcken ſchrick inde ſtad
dat wy 's anderen daegs opgerechte Briefkens van Vrede/onder het out Huy
(in Iavaens geſchreven) vonden:ende alſoo niemandt die leſen conde / werdt go
gevonden in Chinees ofte Malleys te antwoorden/om ons haer meyninghe
laten weten/ofte ymandt met een witte Vaen vry aen 't Fort te ſeynden/dat da
telijck in 't werck hebbe laten ſtellen/ op een ſtocxken met een wit vaentjen da
op/dat datelijck van een Iavaen afghehaelt is/ en't Hoff ghebracht. Des avont
guam den Schrijver van den Sabandaer,met een witte Vaen onder het Fort/ve
ſoeckende uyt den naem van den Koninck ons te mogen ſpreeckē. Liet datelijc
al de Soldaten in 't geweer ſtellen/ende liet hem ſonder gheweer binnen come
bracht een ander Brief van een Coninc/waer van den inhout was/ als de voo
gaende/dat hy wel geſint was/met de Hollanders/als vooren/in vrede te trede
beho uds de Logis gerechticheyt. Daer op geantwoort wiert/wy't ſelve gae
ne ſagē/datter met oprechticheyt/eē goede vrede getroffent wiert: Waer over d
voorſz. Iavaen weder vertrocken is/ om weder 's anderdaegs antwoort van de
Coninck te brengen. Ondertuſſchen zijn de Iavanen met ſulcken grooten menicht
uyt haer Batterijen over al (ſonder beſchreumde herten) geloopen/dat haer ve
bieden moeſte nader te comen;gingen ſtracx weder voorby de Logie t'Zee/om t
viſſchen. Des anderen daegs brachten een ander Brief van den Coninck/die ve
ſocht(ſo 't meenden)dat wy yemant van d'onſe in 't Hof by hem ſouden ſeynde
wilde Oſtagiers inde plaetſe committeeren: Waer over goet ghevonden is/de
Opper-coopman/ Evert Hermans met Ioſeph de Natelaer, ende Docter de Haen, de
waerts ſouden gaen/om des Koninck meninge/mondelinge te konnen verſtae

Naer dat de Oſtagiers geco men waren/zijn d'onſe int Hof gegaen. By den Co
ninck gecomen zijnde/wilde hy geenſins van Vrede ofte Treves (tot dat den Ge
nerael Coen wederom quam) verſtaen/ 't en waer wy de Catte/ ende het nieuw
Bolwerck af ſmetē;So dat wy met deſe korte antwoort/weder in de Logie qua
men. Daeghs daer naer/ quamen weder twee Oſtagiers in 't Fort; ende ſonde
den Domine Adriaen Iacobſz.Hulſebos,Evert Hermanſz en Docter de Haen,met deſ
naervolgende antwoorde: Dat wy wel geſint waren/in goede alliantie/en vred
met den Koninck(als voren) te treden ; maer dat wy voor dees tijt niet verſtae
conden/de Cate/ofte Bolwerck af te breecken/aengeſien de Engelſche alle liſten

en

de lagen aenlepden/ ons te vermeeſteren;doch/ſo ſijne Majeſtept geſint was/ 1619.
zecht ende ſinceer/d'oude alliancie te continueren/en met vzuntſchap te hande-
/ſoudē met verder foztificeren (tot de comſte van den Generael(ophouden;in- Ianuarius
valle wy ſagen/den Coninck oock ophielt;daer toe hy heel qualijck wilde ver-
en/nocht antwoozt geven. D'onſe vzaegden/of ſy dan in oozloge wilde blyvē/
e niet;ſouden de witte vaen weder af laten nemen/en goede fozt upn verwach-
. Antwoozden in Maleys, Ja/Ja. Ick ſie wel de Hollanders bitſiaren nu cras,
e backeleyen wilden/doch 't is gheen noot; begon hem te beclagen/veel ſchade
edupzende deſen oozlog)geleden hadde. Mede hebben de Hollanders volgens
ntcact/van tegens hem/noch d' Engelſche in ſijn Landt niet te oozlogen/met
n voozgaenden Generael gemaeckt/4000. Realen van achten verbeurt: Daer
t genoeg te verſtaē was/hem om gelt te doen ſtont; gavē hem ten antwooozt/
n ſulckr aendienen wilde/ niet twijfelende daer op aen ſoude comen ; ſtont ver-
oozdt op;waerom d'onſe hem vzaeghden/wat my ten antwoozt ſoude gheven?
de: Tida mau Condaty. D' onſe vertrocken/ende quamen weder in de Logie.
Des anderendaghs zynder weder groote Orankays in 't Fozt vooz Oſtagiers
comen/en ſont d'onſe weder derwaerts/daer den Koninck met alle zijnen Adel/
de party van Bantam,by den anderen ſaten. D'onſe in des Graven Quartier co-
ende/reſcontreerdē 3 Engelſche Coop-lieden/die begeerden dat ſy haer geweer
uden af leggen/ende geblint met haer vooz den Coninck/ende Generael gaen:
ntwoozden ſulcr niet van ſins waren te doen/quamen om met zijne Majeſtept
handelen/maer met haren Generael in 't minſte niet te doen hadden: Murmu-
erden ſeer op onſen Generael Coen,die alleen d'oozſaeck van deſen oozlog was/
aer nu ſoudt met hem ghedaen zijn/met andere calumnieuſe woozden meer. In
n/wilden d'onſe (tegen danck van den Gzave) met ghewelt te lijve/ende mede
men/dan wierden vooz ditmael van den Gzave (ſonder pets in 't Hof uptghe-
cht te hebben) weder in't Fozt geconvoyeert/daerom d'Engelſchen tegens de
vanen in 't geweer quamen.

Naer middach quam den vooz. Gzave weder verſoecken/of de Gecommit-
erde met hem in Wattincr Bolwerc wilden comen/by des Coninck bzoeder/die
lcomen commiſſie hadde / met ons te contracteren. Daer ſijnde / begon den
ommagon (Coninck bzoeder) te verhalen/de ſchade die ſy (gedupzende den ooz-
)geleden hadden;ten anderen/dat wy het Contract/vooz deſen met den Gene-
el gemaeckt/van tegens d' Engelſen in ſijn Lant niet te oozlogen/ 4000. Rea-
l van achten verbeurt hadden;ſeggende:by aldien ghy-lieden niet van mepnin-
zijt de Catte/met het nieuw opgewozpen Bolwerck/af te ſmijten/datmen den
oninc 8000. Realen behoozden toe te leggen. Daer op d' onſe weder antwooz-
n/niet ſonder reden d' oozlog tegen d'Engelſchen aenghenomen hadden/ ende
n gelijcke grooter/jae meer ſchade/als den Coninck geleden hadden. In fyn/
amen ons ſijn voozſlag rappozteeren;alwaer den Raet op hebbe doen verga-
ren/om te ſien/wat op den epſch van de 8000. Realen te doen ſtont.
In ſomma/is na rijpe deliberatie/beſloten/vermits d'occaſie alſo/ende't Fozt
vonden wierdt van wepnich krupt verſien te weſen / en dat ons te naeuwer
ot / ſoo 't water halen verhindert wierdt / maer vooz twee maenden conden
rſien/om 't Fozt tegens't gewelt van de Iavanen,met aſſiſtentie van de Engel-
n / te konnen houden : daer-en-boven bevonden de merckelijcke ſchade van de
ſtelijcke Cuſt-kleeden die vooz voozſtweeringhe monſten gebzupcken/dat d' E.
ompagnie ſchadelijck was/ en om die te pzeſerverē;het Comptoir van Bantam te
rſekerē/ om daer dooz middel te hebben onſe aenkomende ſchepē upt Europa/

vooz

1619. voor d'Engelſchen te waerſchouwen/om dat wy wel wiſten/noch in vier maen-
den geen aſſiſtentie van den Generael uyt de Moulques konden krijgen) datme-
Ianuarius den Coninck 6000. Realen/vijf en contant/de reſt aen Kuſt kleeden/ſoude to-
legghen; op conditie/dat het Contract met d' E. Heer Generael Pieter Bodt, e-
Gerrit Reynſt gemaeckt/ſoude onderhouden/gelijck voor deſen gedaen wa-
ende dat het Fort in vollen vigeur/tot de komſt van den Heere Ghenerael Coe-
ofte eerſte Schepen uyt de Moulques, ſal blyven. Ten anderen dat d' Engelſche-
ſo na het Fort/geen huyſinghen ſullen vermoghen te ſetten/als voor deſen/ o-
alle onheyl voor te komen. Ten derden/geen Iavanen, noch Chineſe, huyſen o-
der het Fort/naeder als 20. vadem/ſullen mogen bouwen. Aldus ghedaen/end-
gearreſteert/den 18. Januarij/Anno 1619.

Daer na ſijn de Geconmiteerden met het Contract naer 't Hof gegaen/doc-
niemant geſpraocken.

Des anderen daeghs voor den Grave gheroepen zijnde/vonden ſijne Maje-
ſteyt met de twee broeders/Prieſter/en Dommagon, neffens eenige andere Edel-
lieden: Ende na dat haer de voorſz. puncten voorgheleſen/ende verd uytſcht zijn-
hebben 't ſelve geconſenteert/en ondertepcken; en quamen daer doen veel Ede-
lieden binnen/dat my/in preſentie van die van't Fort/voor den Grave overgege-
ven wiert/en voor yeder een geleſen. Liet dateliick alle de witte Vanen op ſetten
en bedreven groote blijtſchap; gaven den Sabandaer op zijn verſoeck/de ghecon-
tracteerde penningen/en packen. Ick kreegh den ſelven dagh veel groote ghe-
ſchenken van d'een/en d'ander.

NOTA. s'Avonts quam den Renocher, die wy te voren om het waters ha-
ven/uyt het Fort ghejaecht hadden/uyt het Boſch weder onder 't Fort: 'Tis t-
verwonderen/ſulcken Amirael/die haer t' eten en drincken geeft/ſo gehoorſaer-
is/en kennis draeght.

Daer naer op den 22. dito/ſondt den Koninck den Sabandaer, met eenige ander
Edellieden binnen 't Fort/om aen my te verſoecken/dat doch (als de voorgaen-
de Bevel-hebbers/ende Generael/hem op den afſcheydt van den Bantamſche-
Adel/om alle vruntſchap te onderhouden) hem ſoude komen beſoecken: wae-
over ick (dewijle daer ſwarigheydt in vont) den Raedt vergaderde/die (nae da-
haer de ſwarigheydt ten hooghſten voorghedragen hadde) naer haer verſtant
goet vonden/dat behoorde te gaen/om dat ick ſeyde/geen perijckel ten dienſt
van de E. Compagnie ontſagh/ſo 't de vrunden geraden vonden.

In ſijn/tranſporteerden my met de Docter de Haen vijf Soldaten/en de Jon-
ghen/met een Preſent nae 't Hof; daer komende/wierdt dateliick/in 't neerſitter
van de Iavanen (tot mijn groot ongeluck/ende geluck voor de Compagnie) ovei
vallen/ende ghevanghen/ſouden doch (om de groote laeghen/die de Iavane-
ende Engelſchen leyden) de plaetſe/tot de komſte van de Generael niet konne-
houden hebben/door dien d' Engelſchen alreede 16. ſtucken op het nieuwe Huys
gheplant hadden. Ick wierdt ſoo ghevanghen voor den Coninck/ende Genera-
ghebracht/ende in een block/met ons volck/aen handen ende voeten gheſlooten
begeerden dateliick aen 't Fort ſouden ſchrijven/om 't ſelvige ſtrackx over te ge-
ven/ofte ſouden haer dateliick met ghewelt daer toe dwinghen/ende al doodt
ſlaen dieder in waren: welcken Brief door den ſwarten Jongen van den Coop
man Houtbraken (dieder daeghs te voren van Bantam ghekomen was) binnen
gebracht wiert.

Naer dat die van't Fort/de verraderye van den Coninck verſtaen hadden/ſloo-
ten de Poorten ſtracx/gaven 't volck couragie/ende begonnen haer ſtrack-
wede

ẽder te verſtercken/en antwoorden/ noch niet gereſolveert waren/'tſelve over 1619.
geven. s'Avonts quam den Koopman Cornelis Houtbraken, eerſt by my/ ſeg-
nde van den Pangaran van Bantam daer geſonden was/om met den Coninck te Ianuarius
coꝛderen. Ick reſolveerde/ hy weder na Bantam ſoude trecken/om aſſiſtentie
n den Pangaran te verſoecken/ en my tot de komſte van den Generael / in han-
n ſouden ſien te krijgen/met ſchoone beloften van recompenſe/ dewijle het nu
dt was/op ſijn ſaken/in deſen troubel/te letten.
Des anderen daegs quamen daer twee Engelſen, die duydts konden/met den
bandaer van den Coninck/ die begeerden andermael aen die van't Foꝛt om o-
r te geven/ſouden ſchrijven/en meer geſchuts planten/ ofte datſe de Catte af-
ẽken ſouden/wilden haer dan met een Engels Schip laten vertrecken;kregen
n antwoꝛt: dat ſy het uytterſte verwachten wilden.
Ghedurende deſe onderhalinghe/ brachten d'Enghelſchen meer gheſchut aen
unt;deden groote Preſenten aen de Coninck / ende leenden hem daerenboven
00. Realen van achten.
Den 29 dito/preſenteerden die van't Foꝛt 2000 Realen / voor mijn verloſſin-
/daer den Coninck niet na hoogen en wilde / en ſtrengelijcker gebonden heeft
de ſondt my ſo met twee Enghelſchen op de Walle/recht over de Catte/ om't
yt op te epſſchen ſo niet/ſouden 't'ſ anderendaegs beſchieten/ ende met ghe-
elt ſien in te krijgen; oock niemant in't leven laten.
Op de plaets gekomen zijnde/ bevondt/ dat mijn geſtadich ſchieten in't eerſt
er op ſo niet geſtut waer geweeſt / onder de voet ſoude gelegen hebben.
Hier op ſtaende ſtrengelijck gebonden/en de ſtrop om den hals/gaf ons volck
oet ende couragie/ in plaets van over geven te roepen : waer over my de Ia-
nen van achter over trocken/ende weder langhs d'aerde na't Hof ſleepten.
Op dato hebben d'Engelſchen Brieven met pijlen in't Foꝛt geſchooten/daer in
el ſchoone conditien preſenteerden; ſoo niet/proteſteerden onſchuldigh te zijn
n't onnoſel bloedt;daer op niet geantwoꝛt wiert.
Daer naer ſondt den Generael Dael, een brief van den ſelven inhout / onghe-
ckent/daer d'onſe onnoodich dochten op te antwoorden ; kreghen 's ander-
eghs een ander/van deſen inhoudt:
Datſe 't Foꝛt/en Stucken daer op ſtaende / hem ſouden over gheven/om alle
oetſtoꝛtinge aen weder zijden te verhoeden. Beloofden yeder een('tzy van wat
atie oock was) in't leven te laten/ende voor 't ghewelt der Iavanen te verſeke-
t. Ende ſo der yemandt was/ die zijn dienſt wilde toonen (datſe deſelve gagie
uden houden/als nu/en noch 2 Maenden op de hant/alſo hy met den Coninck
geacꝛoꝛdeert was: daer op datelijck antwoꝛdt begeerde/ oft ſouden het Ca-
n ſtrackr laten ſpeelen / en ingevalle die van't Foꝛt geſint waren te accoꝛdee-
t/ ſouden yemant committeren/wilden Oſtagiers inde plaetſe ſeynden.
Hier over hebben die van't Foꝛt raede ghehouden/ende in conſideratie geno-
en/doꝛ dien den Coninck en d' Engelſchen nu ſterck in't verbondt tegens haer
aren/om't Foꝛt te raſeren / daer toe alreede de Batteryen klaer ſtonden /ende
Paendels opgherecht hadden / bevindende dat ſy niet meer kruydt binnen
dden / als (wanneer 't hart aenginck) in een dagh verſchieten ſonden / ende
ulcken ghewelt totte komſte van den Generael Coen (die na alle apparentie/
ch in gheen vier maenden konde daer weſen) weder ſtaen/ ende alreede veel
ck volck/van't geſtadig wercken begonnen te krijgen/ende het nieuwe Huys
haeſt niet vol aerde conden brenghen/ om't Foꝛt teghen 't Canon defenſijf te
aken.

1619. Ieſolveerden/ d' Engelſchen op haer verſoeck te hoozen / en ſulcke goede co-
ditien/als mogelijck was/ te bedingen / dooz dien verſtonden upt de miſſive va
Iaques le Fevre, dat den Generael Coen liever hadde/als niet beter mochten/datn
Ianuarius d' Engelſchen 't Fozt over gaven/als de Iavanen: ſo dat genootſaeckt waren/hae
ende de Burgers 't leven te ſalveren. Actum 20 Januarij/1619; ende was onde
tepckent van 20. perſoonen/ende goetvindinge vande Burgers.

Des anderendaeghs ſont den Generael een Engels Koopman binnen/wa
tegens den Capiteyn Jan van Gozcum/ met volle commiſſie tegens upt qua
maer conden datmael noch niet over een comen.

Op den eerſten Febzuarij/wiert den Capiteyn weer ten Hove ontboden/doo
ſonder yets uptgerecht te hebben/weder vertrocken/ tot naemiddagh/als wa
neer in deſer naevolgender manieren accozdeerden.

Dooz eerſt/ 't Fozt/ Volck/ Ammonitie van oozloge/aen de Enghelſen; Koo
manſchappen/Contanten/ende Juweelen aen den Koninck.

Waer teghen d' Enghelſen ons een ſchip/ goet ende bequaem/toegheruſt m
twee ſtucken Gheſchuts/ 50. Muſquetten/ 20. Piecken/ een vat Krupt/ Seple
Anckers/en Touwen / ende 6. maenden Victualie ſouden verſien / ende den K
ninck 2000. Realen van achten in contant/tot verſekeringe/ om van daer (ſond
pewers aen) naer Cormandel te loopen; dat alle Chziſtenen in 't Fozt/liber en vz
met 6200. Realen/en haer lupder Bagagie/ een dag naer de tepckeninge/hun o
het Eylandt Iaccatra ſullen begeven/ſonder vande Iavanen, ofte yemandt ande
beſchadicht te wozden; ende dat geen Chziſtenen zijn/binnen 't Fozt/uptgheſo
dert de Iapoenders, ſullen blyven. Ten anderen/ datter niemant van de gevangh
nen/ ofte die in 't Fozt gheweer konnen voeren/ ſullen ghehouden zijn/in neghe
maenden tegens d' Engelſen te dienen; en ſullen de ghevanghenen los ghelate
wozden/om haer by den Croup te begeven.

Waer tegens d' Enghelſen hun verbinden/ ſo lange d'onſe op het Eylant/o
het ſchip te pzepareren zijn/twee Engelſche ſchepen ſullen houden/om haer voo
alle gewelt/en overlaſt te bevzijden; oock dat den Generael haer eenen vzijen pa
ſal verleenen dooz ander Engelſche ſchepen ter tijt by onſen Generael zijn.

Dooz eerſt ſo lange 't Fozt niet gelevert is/ ſullen 12. vande pzincipaelſte pe
ſoonen upt gaen/te weten/ Pieter van Rey, den Pzedicant/twee Onderkoopliede
twee Aſſiſtenten/1. Sergiant/vier Conſtapels.

Waer tegens vier Engelſen/en vier Iavaenſe Orankays, haer binnen ſullen tran
pozteren/geen ander Iavanen meer/ſo lange de Hollanders daer in zijn.

Datum den 1 Feb. 1619. en was ondertekent Wydurck Rama, Coninck van Ia
catra, Thomas Dael/ Gheneraal/met alle ſijne Raden; dooz alle die van 't Foz

Den ſelven avont wiert noch al het ſilverwerck van den Generael Coen, ae
den Generael Dael overgegheven: maer wilden my jupſt dien avont gheen ve
lof geven/ om in 't Fozt te mogen gaen: Waer op 's anderdaeghs 's mozghen
dit tot geluck/vande E. Compagnie gevolght is:

Den Pangeran van Bantam, ghehoozt hebbende de belofte van my/ hem doo
den Coopman Houtbzaken aenghedient / jelours zijnde / ſandt den Dammago
met ontrent 2000. man/ſo haeſt hy hadde gehoozt/ dat den Coninck/ende Enge
ſchen met die van 't Fozt in onderhandelinghe waren/om my te halen / daer ko
mende/is den Dommagon by den Coninck gegaen/ die nergens om dacht; bzach
hem een Bzief van den Pangeran, die hy hem over gaf. In 't over geven (ſiende h
weynigh volckx by hem hadde) trock ſijn Crits, ſetten hem op de bozſt/ſeggende
Coninck/geeft u Kijc over/oft ghy zijt een doot man. Den Koninc hier over ver-

ſlage

agen zÿnde / vondt gheen beter remedie/gaf ſtrackr over en vertrock daer naer 1619.
et een Vrouw/ en oudtſte Soone/als een verdzeven Coninck/landtwaerts in/
moeſte daer nae ſelve met een Canno in Zee gaen viſſchen. Ianuarius
D'Engelſen ſiende van haer deſſeyn gefruſteert waren / verſochten/ naer dat
tot Bantam upt haer handen ghebzacht was / om haer Gheſchut voozby het
ozt weder te moghen inbarqueren: So dat het Fozt van die van Bantam alleen
ſingelt bleef/die haer in ſchÿn van vzuntſchap/alle ververſſchinge/ſoo langhe
et meer aen't Fozt arbeyden / bzachten. Ick tot Bantam komende / wiert in 't
of van den Coninck ſeer ſterck bewaert / ende wel onthaelt / op hope dat hem
n Generael Coen 't Fozt ſoude over gheven. Ondertuſſchen waren die van 't
ozt al beſich/ om 't ſelve meerder te verſtercken/ ende gaven 't met mÿn advÿs
n naem van Batavia, dat met groote letters boven de Poozt gheſchildert wert.
'onſe (nae datſe wel verſterckt waren) deden altemet uptvallen op de Iavaenſe,
aer dooz ick tot Bantam groot perÿckel leet/om gecritſt te wozden.
Op den 25 Martÿ arribeerden den Generael Coen, met een Vloot van 17 ſche-
n/upt Moluccas, vooz Batavia, die qualÿck te vzeden was/ wy de plaets Batavia
nder ſijn conſent) gheheten hadden; liet den naem upt vegen. Landen 's ander
echs al het volck/ſterck 12. Vaendels Soldaten en Bootgeſellen/ende kregen
n 30. dito (Godt danck) ſonder eenige reſiſtentie/de Sadt Iaccatra, met verlies
n twee man van d'onſe/en dzie Iavanen aen d' ander zÿde.
Naer dat den Ghenerael de Stadt-mupren en Hupſen van Iaccatra hadt laten
ſeren/quam hy den 8. Apzil/met de Vloot vooz Bantam, ſondt dateliÿck aen den
ngeran, om ons/met de ghevangenen van den Swarten Leeuws Schip/ſterck 70.
an: waer toe den Pangeran niet konde verſtaen/ende my hart met de doot dzeyg-
. Des anderen daeghs ſont den Generael weder twee perſoonen met een Mis-
ve aen den Pangeran, ſeggende ons binnen 24. uyzen aen boozdt ſoude ſenden/ of
t ſy ons met gewelt ſouden komen halen: ſo dat den Pangeran dateliÿck 63. met
oude Boot van den Swarten Leeuw naer boozt ſont/ maer wilde my/ met noch
a. 8. man/niet laten gaen.
NOTA. dat den Pangeran my 's avonts geleeck by een Vogeltjen/dat van een
oninck in een gouden hupſken bewaert wiert / ende de beſte bzockens van de
afel kreegh/ met meer ander weldaden: 't Vogeltjen ſulckr ſiende/ſeyde/Heer
oninck 't is waer/ ghy doet my veel vzientſchap/ maer wat helpet/bidde eens
ÿn wiecrkens mach pzoberen / belove / dateliÿck weer in het gouden hupſken
men ſal/daer my ſo veel deughden geſchieden. In ſijn/den Coninck dooz't lan-
perſuaderen/ende ſchoone beloften beweegt zÿnde/liet het vliegen/ende quam
el wederom/maer niet in 't hupſken; als of hy ſegghen wilde/ het met my oock
ſoude gaen.
Des anderen daegs ben ick oock/op het verſoeck van den Generael/aen boozt
gaen/ende ginck met de Vloot na Batavia, daer ick van de Burgers/ en Soldа-
n wel onthaelt ben geweeſt/die over mÿn verloſſinge ſeer verblÿdt waren.
Daer na ben ick van den Ghenerael weer vooz Commandeur over een Vloot
jepen/ vooz Bantam gheſonden/ om te halen dat wy becomen conden; quamen
el Chineſen van lant over loopen/ die ick al na Batavia ſont.
Ick ſont dooz ozde van den Generael/een Inſinuatie aen den Pangeran, die 's
deren daeghs antwoozde/hem alleens was/hoe ſy wilden; ſeggende voozts/
't op zÿn ſeggen van 't Vogeltjen niet upt en quam:
Den 2 Auguſtus/ begon ick de eerſte hoſtiliteyt tegens die van Bantam, niet te-
enſtaende daer noch wel 11 duytſchen in de Logie aen lant waren/ſchooten met

1619. Canon op de Stadt/ende kreghen een party Iavaenſche Viſſchers : Waer van haer niet gevangen wilden geven/over ſulcx van d'onſe doot geſlagen wierden.

October Heb den 20 October / op't Schip Dordrecht, (een van mijn Schepen in d' Vloot) een Man geſien/die mijn Mes tot het hecht toe op at ; en een gloepende Schotſpijcker;van gelijcken een ander/die een Galey-vaetjen van 12 flap kan-nen water/in dry teugen upt dzonck.

Novem. Den 11 November/ ben ick met mijn Vloot (ſterck 6 Schepen en een Jacht upt de bocht van Bantam onder Poulo panjan geloopen/om op de Engelſche te dagen te paſſen.'s Ander daeghs quam den Gouverneur Houtman,met het Schip Weſt-Vrieſlant by ons op de Rede.

NOTA. Dat ick ſedert den 11 Julij / tot nu toe/met de Vloodt vooz Bantam gheleghen/ aenghehaelt hebbe/ 9 Iavaenſche en Chineſche Ioncken en Ioncxkens,1 Cingans/18 Vliegers/7 Chineeſche Siampans,49 Iavanen,34 Vzouwen;132 Chineſen,daer van de meeſte part van't landt vzywilligh over gekomen zijn/ met 1 laſt Rijs/8 laſt Radp/500 pont Was/menichte van Swalpen/en ander Hout.

Decemb Den 15 Decemb.lagen met 28 Schepen/en Jachten vooz Bantam op de Rede

Den 28 dito is by den Raedt goet ghevonden/dat ick vooz Commandeur met de Schepen de Trouw,Tholen,'tHart,Samſon,Beer,en Hont,inde Straet van Sunda op de 3.Engelſche ſchepen/upt Engelant verwacht/ſoude paſſen.

1620. Den 4 Januarij Anno 1620.hebbe my weder in dienſt vande Ed: Compag-
Ianuarius nie/vooz dzy Jaren begeven ; daer naer ben ick met Willem Ianſz inde Vloot van 12 ſchepen/onder Cratatouw,in de Straet van Sunda geweeſt/om op d' Engelſche te paſſen/en met een ſoo veel Hout te hacken/ als de ſchepen laden conden. Dae liggende/quam het Engels ſchip de Bul , de Straet van Sunda in loopen / waer ick met de Oude Son,ende de Galjaſſe,na toe geloopen ben/ dede haer by de Vloot ſetten/ende de Vlagghe ſtrijcken ; bzacht tijdinghe/dat den Paps tuſſchen haer/en onſe Compagnie (uptwijſende de Bzieven die overleverden) getroffen was/en de datter een expzes Jacht van de Compagnie volghde/ met de ſelfde tijdinghe. Van daer liep ick met hem naer Batavia , daer den 27 Martij / (met groote verwonderinge van de Generael Coen) arriveerde.

April. Den 13 Apzil/depeſcheerden den Generael 't Jacht het Hart,ende den Engelſchen Bul,na haer Vloot/om de tijdinghe van den Peys te verkondigen/ende met het ſchip de Son,om haer tot bupten de Straet van Sunda te gelepden/en meenen te verhinderen / datter niemandt van de Engelſchen te Bantam , ſonder ons geſelſchap aen landt ginck. D' Engelſchen ſonden een Boot met volck/ met een duptſch Coopman naer lant/maer kregen geen gehooz : Daerom den 15 dito 's avonts van de Reede t'zepl gingen/en liepen naer de Straet van Sunda , daer d' Engelſche Vloot ontrent middernacht/(ſterck 11 ſchepen/) gemoeten. En alſo het ongeraden was (vermits noch geen kennis van de Peys hadden) dat ick ſoo 's nachts in quam/liep na de Cuſt van Sumatra , tot in't dagh quartier / om met den dagh by haer onder Iava (daer ſy doen geſet lagen) te zijn/die alreede het Jacht 't Hart en de Bul by haer hadden / ende geen witte Vlagge lieten waepen daerom ick mijn Cours naer Batavia nam / waerſchouwende de ſchepen vooz Bantam,ende den Generael van haer komſte.

D' Engelſen ſiende dat ick deur ginck / haeſten haer om te volghen doch eer ſy by ons quamen/ontrent Poulo panjan , waren ghenoodtſaeckt om te ſetten. Ick ſchoot 5 ſchooten/den Admirael antwooz dē met 9. Ick ſont mijn Opper-koopman aen booz dt / om den Enghelſchen Admirael/ te waerſchouwen/ hy van den Peys hielt/ dat ſy met ons Bantam vooz by ſouden loopen / alſoo ſy daer mede in pozlogh waren.

Den

Den 21. dito/'s morgens vroeg/quam den Generael Coen, met een Vloot van 1920.
3 Schep en op ons af/ met die van Bantam, ſoo dat wy doen met ons 17 waren:
den Generael ſetten 't te loef waert van de Engelſche Vloot; ick ſchoot 3 ſcho- Iunius,
en/ en ſtreek mijn Vlagge. Den Generael bewellekomende d'Engelſche met 9.
ſhoten/Vice-Amirael 7. en d'andere al t'ſamen 3. Daer op d'Engelſche Admi-
ael 25 ten antwoordt dede den Vice Admirael 20. en d'anderen naer advenant/
t in't geſicht van Bantam. D'Engelſchen ſonden een ſloep met drie Kooplieden
en onſen Generael/om hem te begroeten. Van daer zijn met beyde de Vlooten
oor Bantam op de reede geloopen/ te weten 17 van d'onſe/en 12 Enghelſchen.
committeerden 2 a 3 maels pemant aen land/aen den Pangeran, die niet eens au-
ientie kreghen: dat den Generael dede reſolveren / met de meeſte part van de
loot na Batavia te trecken. Alhier verſochten d'Engelſchen weder een Huys op
aer oude plaetſe: 't ſelve in conſideratie genomen zijnde/ vermits ſoo na onder
ns Fort ſtont/is haer afgheſlagen/ ende een inde oude Stadt ontrent het Ko-
inckr Huys vergunt/d aer ſy niet ſeer wel in te vreden waren.
Op den 9 Junij/wert den Vrede tuſſchen ons en d'Enghelſchen gepubliceert/
en Vyer-dag gehouden/al't Geſchut op de Schepen en 't Kaſteel geloſt.
Den 26 dito/ben ick voor Commandeur ende Directeur over de geſtabileerde
Comptoiren in Arabia, Perſien en Indien, met het Schip 't Wapen van Zeelandt, naer
Roode Meyr vertrocken / alwaer wy op den 22. Auguſti / Godt danck (naer Auguſtus
eel ſtormen en onweer) voor de ſtadt Aden quamen.
NOTA. Dat het water hier op ſommige plaetſen/door de harde afwatering/
o roodt opwelde/als bloedt: wanneer men een emmer daer upt ſchepte/bleef
aer roodt ſant op den bodem liggen: waer upt preſumeerde/ het den naem van
Roode Meyr moet gekregen hebben.
Op de reede gheſet zijnde/ſondt een Boot met een Tolck naer landt / die van
en Aga wel ontfangen wierdt.
Des anderen daeghs ben ſelfs in perſoon met den Brief van recommandatie
an den Soudaen/ haren Heer / aen den Gouverneur gegaen / die ons ſeer wel
nthaelde/beloofden ons dateliick een goet Huys/om met onſe Coopmanſchap-
en in te trecken: hier over mijnen Raet beroepen hebbende / is goet ende raet-
aem gevonden/door dien't mouſon ten naeſten by (om in Suratte te geraken) ver-
open was/ en naer alle apparentie noch lange/ eer ſy in Mocha quamen/ ſouden
ſoeck brengen; dat den Opperkoopman Hermen van Gil, met party Koopman-
happen aen lant ſoude gaen/om ter gelegener tijt met d'Arabiſche Schepen in
Mocha te geraken/daer ons deſſeyn was/en ick voorts metter haeſt nae Suratte,
m de poſſeſſie van mijn Directeurſchap/over Arabien, Perſia en Indien, te bekleden.
Party Koopmanſchappen/ met een Inſtructie aen van Gil, daer gelaten heb-
ende / is hy neffens een Onder-koopman/2 Aſſiſtenten / ende 2 Bootſghеſellen/
en landt gegaen/ die aen den Gouverneur ten hooghſten recommandeert/ ende
en op den 29 ditto/ vertrocken; doende onderweghen het vermaerde Eylandt
occotora (daer den beſten Aloë valt) aen.
Op de reede gekomen zijnde/ ſont de Boot wel gemonteert / met den Onder-
oopman Iohan van der Duſſen, nae Landt/ die daer wel onthaelt is geweeſt/ ver-
nits van des Coninckr volck (die haer Schip aen Monte de Fœlix verlooren had-
en) mede brachten. De Boot met partye ververſſinge aen boort gekomen zijn-
e/ ſont die dateliick weer aen lant/alwaer partye goede Aloë, een Os/24 Scha-
en/ 2 potten Botters/ een goede quantitept droge Dadels koften / maer lieten
iemandt in de Stadt; ſoo dat wy genootſaeckt waren/ door den harden windt

1620. dieder opſtack/ daer mede ons Ancker ſpilden/ weder aen booꝛt te komen/ ende namen onſen cours recht naer Suratte, in Indien.

Septem. Dit booꝛſz Eylant Soccotora, is gelegen op de hooghte van 12 graden en 15 minuten/ recht booꝛ de mont van't Roode Meyꝛ/ ſtaet onder den Coningh van Catſini in Arabia Fœlix, genaemt Soltaen Amer, is ſeer vꝛuchtbaer.

Den 27 daer na/ ſagen wy veel ſlangen dꝛyven/ zynde een booꝛteken (als het Croos booꝛ het Canael van Enghelant) dat wy niet verde van de Cuſt van Indien waren: wierpen gront op 50 vadem/ daer na 40. 30. 20. ende 5. vadem.

Octobe. Den 1. October quamen wy booꝛ de Revier van Suratte, op 5 vadem. Ick ſondt de Boot wel gemonteert de Rivier op/ na de Stadt/ aen die van't Comptoir/ om een Loots. 's Nachts viel't water ſoo ſeer/ dat't Schip aen de grondt geraeckte/ daer wy (God danck) met hoogh water weder af quamen.

Op den 4. dito/ ben ick ſelfs in perſoon aen't landt ghegaen. In de Stad komende/ wiert van den Gouverneur ende Inwoonders wel onthaelt.

Na dat ick de poſſeſſie van't Directerſchap aenveert hadde/ ben naer Brochia, Camdaya, en Amadabat ghegaen/ om de Comptoiren (booꝛ my eerſt daer geſtabileert) te gaen viſiteren: alwaer alomme van de groote Heeren en Vꝛincen/ wel onthaelt ende ghetracteert wiert/ ende met een goet Paert van den Gouverneur vereert/ ginghen met haer op de Harten ende Haſen jacht. De Harten werden met Luppaerts/ ende Haſen met Honden gevangen. Kregen (op de ſelve maniere) twee Harten; ende veel Haſen/ booꝛ de Honden.

Novem. Den 20 November/ depeſcheerde ick't Schip 't Wapen van Zeelandt, weder na Batavia. Daer na commandeerde ick den Opper-koopman/ Wouter Heute, booꝛ Hooft van de Negotie/ in't Hoff van den grooten Mongol, in Agra.

1621. April. Den 7. Febꝛuaꝛij/ 1621. quam mijn Fregat/ De goede Fortuyn, (die ick in Gondivi had laten maken) booꝛ de ſtadt Suratte op de reede/ dat geen kleyne jalouſie/ onder d' Engelſchen/ ende Mooꝛen cauſeerde. Vertrock daer na op den 7 Apꝛil/ met weynigh Cargaſoen naer Batavia.

Heb den 26 Junij/ een jonghe Slanghe gheſien/ die achter ende booꝛ hooſden hadde/ en d'een maent achterwaerts/ en d'ander maent booꝛwaerts kroop.

Den 12 September/ begon't Mouſon te veranderen/ de windt upt Nooꝛdelijcker handt. Daer na paſſeerden; den harden windt/ by de Mooꝛen ghenaemt Olifant, gelijck een Orancaen, die ontrent een half upꝛ duyꝛden.

Vꝛimo October/ arriveerden hier 6 Schepen upt Engelant.

Den 20 dito/ arriveerde ons Schip den Sampſon, upt Mocha, alwaer't Jacht Weeſp gelaten hadde. Den Sampſon, niet tegenſtaende by pas aen yeder een gegeven hadde/ veroverde een Scheepken van Cadts, ſtaende onder den grooten Mongol, dat (naer het geplundert hadden) in den gront booꝛden/ met noch twee Cannanor, onder den Keyſer van Callicout, op de Cuſte van Indien: die (naer datter 2000 Ducaten/ met vier Vꝛouwen/ uptgelicht hadden/ lieten varen. Een ander/ komende van Helick, (ghelegen op de Cuſte van Æthiopien) daer een partije onghemundt Goudt/ Olyphants tanden/ ende andere Koopmanſchappen van kleynder impoꝛtantie/ uptlichten/ ende haer ontſoncken is.

Noch twee koſtelijcke Schepen van Daboul, daer het meeſte volck op den Arabiſchen bodem gelant hebben/ en ontrent hondert in den Sampſon herwaerts gebꝛacht. De reſte/ met weynigh van ons volck na Batavia ghevonden; dat hier geen kleyne alteratie onder de Mooꝛen maeckte/ ende des Compagnies koſtelijcke middelen (die wel over de 6 tonnen Goudts hier aen Landt waren) in peryckel ſtonden/ daer my (Godt danck) noch deur redde; niet tegenſtaende d'Engel-

relſchen daer ſterck in arbeydē/ ſeggende tegen dē Coning/ of ſy nu de waerheyt 1622.
niet geſept hadden; dat wy maer dieven/ ende gheen Kooplieden/ als ſy/waren.
Op den 10. Februaij/ 1622. depeſcheerde ick't Schip Sampſon, met een koſte- Februar.
lijck cargeſoen/ voor de Zuyt/en Europa, naer Batavia.

Daer na ben ick met een party volck te peerde/de E. Comp. Comptoiren van Broochi, Broodra, Sirches, Amadabat, en Cambaya, weſen ſtabileren; en ſoo op mijn vertreck ſtont/ quam een Mooꝛſen Leeraer (mijnen grooten vriendt) ſegghen/ mijn Heer/het is van daeg geenen geluckigen dagh voor u l. te reyſen/ ick bidde u lijft tot morgen/vreeſe (ſo ick bevinde) dat u l. yet quaets overkomen ſal: Ick t'weynich acht ſlaende/ ben/inden Name Godes/ doorgegaen/en quamen's a- onts noch in Broochi, een ſchoone bemeurde/ en ghepeupuleerde Stadt/daer d' Engelſchen langen tijdt te voozen Cattoene Lijnwaten gekoft hadden.

Ende/ naer dat ick by den Hertoch Hamet Gaen, Overſte van 3000. Paerden/ nde Gouverneur aldaer wel onthaelt ben gheweeſt/ voer voorts naer Broodra, ock een ſchoone bemeurde Banjaniſſe Landt-ſtadt/ alwaer mede vanden Gou- erneur/Overſte van 2000. Paerden/wel onthaelt ben geweeſt.

Van daer vertrock ick na Amadabat en paſſeerde de vervallen ſtadt Mamda- at; alwaer de Gouſeratſe Koningen plachten Hoff te houden: de welck/ na datſe en grooten Mongol t'ondergebracht/en't Lant ingenomen hadde/liet raſeren.

In de vermaerde/ſtercke bemeurde Stadt Amadabat, daer't Hof van geheel Gouſeratte, wegen den Mongol, van den Hertogh Roſtom Gaen, Overſte van 5000. Paerden/gehouden wierdt/ gekomen zijnde; ben ſeer wel van hem ende d'In- woonders onthaelt. Alhier een Comptoir gheſtabileert hebbende/ben vertroc- ken; en in't reyſen/wiert ick van een Paert/ daer den Onder-koopman van ghe- vallen was/en niemant doꝛſt vangen/de tanden uyt mijn mont gheſlaghen/ als vanneer ick op de prophetie van den Mooꝛſen Leeraer/ doen vertrock/ begon e dencken. Paſſeerden de Stadt Sirches, een Landſtedeken/ daer den Indigo ghe- naeckt wert: alwaer wy een koſteliycke Begraeffeniſſe van de overleden Gou- eratſen Koninck/met verwonderen aenſagen; en quamen 's anderdaeghs daer a/in de ſchoone bemuerende wel gepeupuleerde Stadt Cambaya, liggende aen e Reviere Cambaye, daerſe na genoemt ſchijnt te weſen: wert van veel machti- ghe Banjaenſe Kooplieden bewoont. Alhier plachten vooꝛ deſe de Poꝛtugieſen rooten handel te drijven/dat nu/ ſedert onſe negotie/ ſeer vergaen is.

In de Stad zijnde/quammer een ouden Banjaenſen Koopman tot mijnen hup- e/van 180 jaren/met ſijnen outſten Soone/die mede over de 160 jaren was; dan rekenenen de jaren by de Manen/ dat/ naer onſe giſſinghe/ de 180. jaren/met 'onſe 12. jaren verſchelen ſouden.

Mijne affairen ten deele hier verricht hebbende/ ben weder met laegh water/ e Reviere van Cambaye over/na Suratte vertrocken.

Men moet/ die deſe Reviere over wil/op het getij wel paſſen/ om dat het wa- er gemeynlijck 5. vadem op/en neer vloeyt. Daer blijft jaerlijcks veel volck/ ie op't getij geen rekeningh weten te maken; geloove/ vermits d'inwoonders an Alexander Magnus weten te ſpreecken/ dit de ſelfde Rivier te weſen/ daer hy net ſijn heyr niet over en konde.

In ſomma/arriveerden/God danck/naer dat 25. dagen upt was geweeſt/ en oor veele andere kleyne ſtedekens/en dorpen gepaſſeert hadde/weder in de Lo- ie van Suratte. Op den ſelven dagh arriveerden onſe Caffilla van Agra, ſterck 00. Cameels ladinge/die dateliyck ſcheepte/ende na Batavia ſont/in Compagnie an het Fregat Suratte, dooꝛ my hier laten maken.

1622. Den 29. April / arriveerde daer een Koninckr Schip Tocoly, van Mocha, in Dio, op hebbende over de 250000. Ropias, van 24. ſt. 't ſtuck/zijnde dertich tonnen gouts/meeſt voor Kooplieden van Amadabat, Cambaya, Suratte, en andere plaetſen.

Op dato kregen tijdinge/dat Soltan Chrom, derde ſoone vanden grooten Mongol, ſijn outſte Broeder (die het Rijck na des Vaders dood toe-quam) 's nachts (door ſijn ſlaven) hadde laten verworgen.

Octobe. Op den 4 October/arriveerden d'Admirael Iacob Dadel, met de Schepen van defenſie/komende voorby Monſambique, hier te reede / alwaer met hulp van de Engelſche/3. geweldige Portugieſe Cracquen ruineerden.

Den 10. verbrande een Gentieſſche Vrou/ levendich/ met haer dooden Man/in een Dorp dicht by Suratte in een huyſken van ſtroy/datſe met de kaers aenſtack.

Decem. Den 2. December ginck ick met den Gouverneur Mier Mouſſa, en party van den Adel op de Jacht/ met ſchoone Valcken/vingen een party Veldt-hoenders Patrijſen/en andere Vogels meer.

Den 4. dito/arriveerden hier 2. Jachten / Heuſden, en Weeſp, van Batavia, met een deftich Cargaſoen. Ick ſont het Jacht Weeſp, met het Fregat Mocha (dat hier oock gemaeckt was) na de Vloodt van defenſie voor Goa, met de Miſſiven aen den Heer Iacob Dadel. Daer naer veerdichde ick't Jacht Heuſden met een koſtelijcke ladinge voor't Patria en Batavia, oock na de Vloot voor Goa.

Februar. Den 14. Februarij. 1623. arriveerden onſe Caffila/ſterck 358. packen Indigo in 61 dagen uyt Agra.

Den 26. dito/'s nachts/viel ick van ons nieuwe Huys.

Meert. Op den 3. Martij/quam een Banjaen, van lijf en leden wel gheproportioneert lanck 34. duym/my beſoecken.

Iunius. Op den 2. Junij/kreegh ick een Brief van den Koninck/ Soltan Amer, uyt Chiry, in Arabia Fœlix, om dat wederom daer komen ſoude in ſijn Stadt handelen met veel ſchoone beloften/om dat ick de plaets eerſt opgedaen/ ende eerlijck met haer gehandelt hadde.

Octobe. Den eerſten October / arriveerde hier het eerſte Schip/ Schoonhoven, met den Opper-koopman Wollebrant Gelijnſz. de jonge, uyt't Vaderlandt/daer oock korts het Jacht Heuſden (komende uyt Perſien, alwaer hy den Koopman/ Huybert Viſnicht, door mijn ordre/met een cargaſoen aen lant gelaten hadde) op volgde.

Den 12. dito/quamen de 2. Schepen/de Vrede en Weeſp, van Batavia, met koſtelijcke Contanten/en Coopmanſchappen. Daer naer wierdē van die van't Lant alle onſe Goederen beſlaghen / en wy ſterck bewaert / om dat ick de 2 Moorſe Schepen van de Enghelſchen aenghehaelt / niet wilde uyt haer handen nemen. In ſomma/moſten tot dat d'Engelſchen veraccordeert waren/ ſonder yets uyt te rechten/ſterck bewaert met groote dreygementen/blijven ſitten. Evenwel ſont ick de Schepen/de Vrede en Weeſp, met haer ingeladen cargaſoen/ ſo langh naer Perſien, om het Comptoir te provideren / en de Sijde te brengen. Ondertuſſchen zijn d'Enghelſchen met de Mooren veraccordeert / ende wy weder op onſe vrye voeten gheſteldt. Ick wierdt daer naer by den Hertogh ontboden/die badt/ dat ick't aen den Generael ten quaetſten niet duyden moeſte : vereerde my twee Moorſe kleeden / en een nieuwe Firman. Daer naer dede alle devoir / ſoo veel mogelijck was/om de Schepen naer alle quartieren af te depeſcheren :'t Schip Schoonhoven, met't Fregat Broochi, vol-laden met Kleeden voor de Suyd, naer Batavia.

't Jacht Heuſden den 19. Januarij/ 1623. in den Name Gods met een deftich cargaſoen (in compagnie van 2. Engelſchen) naer't Vaderlant.

Dit

Dit is't 1. Hollants Schip/dat van deſe quartieren na Nederl. vertrocken is. 1623.
Hier op quamen onſe Schepen/de Vrede en Weeſp, weder upt Perſien/die ick
aer datſe vol-laden waren/de Vrede den 19. Martij na Nederlant/ende Weeſp, Ianuarius
n 29. dito) rijckelijck geladen na Batavia ſont. Septem.
Den 19. September/arriveerde het tweede Schip Dordrecht, upt't Vaderlant/
et een deſtich Capitael.
Den 5. October/ arriveerden de 3. Schepen / nieuw Bantam, Zuydt-Hollandt October
de Weeſp, upt Batavia, met een goet cargaſoen.
Den 6. November alſoo d' onſe met d' Engelſchen op een exploict ſouden gaen/ Novem.
ſer onverhoets een Engelſman met een Roer in parade doot geſchoten; beriep
Engelſen en onſen Raed om examinatie daer van te nemen / ende bevonden on-
huldich was / en wiert geſamender hant vry geoordeelt ende gekent.
Den 16. dito/depeſcheerde ick de Schepen Nieuw Bantam, Zuydt-Hollant, Dor-
echt, en Weeſp, waer over voor Commandeur authoriſeerde/den E. Albert Becker,
)pperkoopman/naer Perſia, in compaignie van 4. Engelſe Schepen: waer me-
: een accoord maeckten / om gelijckelijck den vyandt (die 8. Gallioenen ſterck
aren) te mogen reſiſteren/ende alle mogelijcke afbreuck doen.
Den 17. Martij. 1624. arriveerden onſe en de Engelſe Schepen upt Perſien/ 1624.
e met 8. Portugieſe Gallioenen wel drie dagen ſlaeghs waren geweeſt/ ende haer Meert.
na datſe geweldigh ſchadeloos waren) verjaeghden.
Den Commandeur Becker, wiert in't eerſt met een grof yſer gheſchoten.
Brachten d' Heer Iohan van Haſſel, met Moſſabeck, upt Perſien, om voor Ambaſſa-
eurs weghen den Koninck/aen hare Ho. Mo. ende den Doorluchtighen Prins
rederick Henderick van Naſſouw geſond en te werden.
Met onſe Caffila, van Agra, ſterk 450. Cameelen/wiert my van den Hertog een
ock gheſonden/ met een Hoorn/recht voor ſijn hooft uptſtaende/die alle 2. a 3.
aenden moſten af ſagen/oft ſoude hem verder in't hooft gewaſſen hebben.
Brachten my met de Caffila, upt Agra, ook een tam Hert/ daer ick mede op de
ertejacht onder wegen Broochia, een ander Hart onder den troup in't wilt loo-
ende/levendich vingh / vermidts met een ſtrick (daer toe aen het tamme Herts
oorn gemaeckt) in't worſtelen aen het zijne vaſt bleef / ende myn dienaers vin-
en daer naer noch eenige meer.
Den 30. dito / ſondt ick den Opperkoopman Hendrick Arenſz Vapour, met een
aſuwaris, met een Caffila na Agra, om den Koninck den Caſuwaris te preſenteren/
ie hem ſeer aengenaem was.
Den 23. April/depeſcheerde ick de ſchepen/ Nieuw Bantam ende Zuyt-Hollandt, April.
et een koſteljck cargaſoen na Batavia: Dordrecht en Weeſp, met goede retouren
a't Vaderlant, waer mede de Perſiaenſe Ambaſſadeurs gingen.
Den 28. dito daer naer/authoriſeerde ick den Opper-koopman / Sr. Wollebrant
elijnſz, voor Hooft op het Comptoir Broochi.
Den 27. May/'s nachts ontrent 10 uyren / kreghen wy een Orancaen, by de May.
Hoorn ghenaemt Olifant, die rontom't Compas draepde/met ſulcken harden
int/dat veel Hupſen en Boomen onder de voet waepden/en 2. groote Coninck
chepen/wel een paer Muſquet ſchooten droogh op't lant geraeckten/en duyr-
e ontrent 6. uyren lanck/dat in 40 jaren ſulcx aldaer niet geſien was geweeſt.
Den 3. October/arriveerden den Gouden Leeuw ende Heuſden, van Amſtelre- October
am/ en Walcheren upt Zeelant/voor de Revier van Suratte, met een koſteljck Ca-
itael/dat ons ſeer wel quam. Korts daer naer kregen wy tydinghe/ datter 9.
Portugieſe Gallioenen voor Daman lagen/waerom ick dateljc alle't contant en
pen-

1626. Novem. principaelſte goederen upt de Schepen ordonneerde te loſſen/ ende haer/neffens een Engels Schip datter by lach/ klaer te houden / om of den vpant pets wil in de Com van Sohally/daer d'onſe lagen/attenteren.

Den 11. dito quamen daer 4. Gallioenen met een Jacht / 25 Fregatten / en eenighe Galeyens voor de Com. Den Portugieſen Admirael ſont ons/ende Engelſen een Brief/waer in ons upt vorderen/om in ruym Zee met hem te komen ſlaen/dat ons ongeraden docht/dewijle hem daer ſo konden houden ligghen/ tgheng dat d' onſe / of d' Engelſche Schepen / die op handt waren/in 't gheſicht kreghen.

Den 19. dito/ vertrocken de Portugieſe Gallioenen ſeer ſubijt/om dat van een Fregat/dat op de wacht gheleghen hadde/geadviſeert wierde/datter drie Engelſche Schepen upter Zee quamen / die ſy ontrent Daman ghemoeten / abvorderden datelijck het Jacht met hun tween / dat ſoo veel als in kreghen / ende met volck op lieten bewaren : liepen nae d' ander twee / die haren Cours nae Perſien ſetten / ende upt haer handen gheraeckten. Ondertuſſchen vrachten die van 't Jacht pertij vaten krupt in de Cajupt/dieſe noch niet in hadden / daer den vrat in ſtaecken / ende meeſt alle die Portugieſen lieten opvlieghen / ende met hun ongheredde Schip ontquamen / ende naer Perſien liepen : kreech daer naer tidinghe upt Daman, datter over de 60. Portugieſen ghebleven waren / meeſt Voluntaire.

Ons geadviſeert zijnde/datter drie Engelſche Schepen onder 't Lant gheſien waren/reſolveerden met d' Engelſen Preſident/ onſe Schepen gelijckelijck upt te ſenden / tot aſſiſtentie van die / en de toekomende Schepen / dat des anderen daeghs in 't werck geſtelt is.

Den 6. November/arriveerden onſe Schepen/ met drie van Batavia, te weten Bantam, Goede Fortuyn, den Engelſchen Beyr, voor rekeningh van onſe Compagnie hier ter reede ; vrachten oock een goet cargaſoen. Ick authoriſeerde de Commandeur Fredrick Kiſgens, over de heele Vloot/ om alle oneenicheden voor te komen.

Den 29. dito/ depeſcheerde ick onſe 6. Schepen / in Compagnie van de Engelſchen, na Perſien, die den 4. December vertrocken.

Februar. Op den 2. Februarij. 1626. arriveerde den Heer Herman van Speult, (gheweſen Gouverneur in Amboyna) met 3 Staten Schepen hier mede ter reede / om van hier naer 't Patria af geladen te worden.

Daer naer arriveerde onſe ſchepen upt Perſien, hier mede/met 352 baelen Zijde.

April. Den eerſten April/wiert ick ſeer inſtantelijck van den Gouverneur/ende Raet verſocht in mijnen dienſt te willen blijven continueeren/ als is geſchiet.

Den 10. April/depeſcheerde ick de ſchepen Bantam, Heuſden, ende het veroverde Portugieſe Scheepken/geladen naer Batavia; en Walcheren na Mocha.

D'ander 6. (waer van de drie alreede haer koſtelijcke ladinghe voor 't Vaderlant in hadden) zijn met d' Heer Speult, mede na Mocha gheloopen / om dat het te laet in 't jaer was/om naer 't Vaderlant te vertrecken.

October. Den 14. October/arriveerden onſe 6. Schepen / Mauritius, Orangie, Walcheren, Goude Leeuw, Hollandia, d' Engelſche Beyr, achterlatende 't ſchip de Goede Fortuyn (dat haer in 't uptkomen van 't Roode Meyr ontſoncken is) en den Gouverneur van Speult, die in Mocha geſtorven/ende eerlijck aen lant begraven was; reſolveerde de ſelve datelijck weder t' zee ſouden loopen/om onſe komende Schepen upt 't Vaderlant/ofte Batavia, tegens den vpant te beſchermen.

Den 2. November/quamen onſe voorſz. Schepen/met de Schepen van Nieuw

Zee-

elant ende Zierixzee, upt Batavia wederom in Sohally. Daer naer depeſcheerde 1626.
de Schepen/de Goude Leeuw, Orangie, ende Walcheren, met koſtelijcke ladinghe
't Vaderlant: party goedts met het Engels Schip Chriſtoffel, nae Batavia, en- Novem.
de reſterende naer Perſien, daer den 19. Marty/weder met 602. balen Zijde van
n quam. Ende vermits 't Wapen van Zeelant, onbequaem was weder na Bata-
te gaen/vonden goet/daer geſloopt ſouden werden: ſoo dat d' anderen ghela-
n/op den 10. Aprijl/na Batavia vertrocken.

Den 4. November/vereerden my de Gouverneur/Mier Mouſſa, een goet Peert/
goude Mooren; een goude lakens Mantel/ met Fluweel ghevoert/ om dat
ſt in 't Gouvernement quam.

Den 5. dito/arriveerden 8. van onſe Schepen upt Batavia, te weten: Mauritius,
rdrecht, Noort-Hollandt, Weeſp, 's Lants Mauritius, 't Zeepaert, Bommel, met een
aloup/ met een deftich Capitael/ onder het commandement ter zee van Wil-
n Ianſz. Staet van Indien.

Den 6. December/creghen tijdinghe/dat den grooten Mongol doodt was/het Decemb
lcke ſulcken verbaeſthepdt door 't Landt cauſeerde/ dat my den Gouverneur
t 6. van ſijn Soldaten en een vaetghen crupt verſagh / om op ons hoede te
ſen.

Den 14. dito ginck ick na boort/om 't Schip Dordrecht, met een coſtelijck car-
ſoen na 't Vaderlant te depeſcheren: Aen boort zijnde/creegh tydinge/dat den
ns Chrom met een Leger af quam/ende alreede van ſijn ſoldaten in de ſtadt/die
n ons 10. duyſendt ropijs begeerden/ waer over ick my dateliick na de Logie
nſporteerde; ende van daer 's nachts met een Preſent den Prins in't gemoet/
ontrent 3 mylen van daer lagh. Ick was d'eerſte die hem upt de ſtadt quam
uteren/ende vereeren; Vereerde my een ſchoon Paert/ende had my gheerne in
ien dienſt gehadt/ met belofte van een groot Heer te maecken. Ick verſocht
nieuw Firman van hem/ dat my 's ander daeghs door den Secretaris ſondt.
n daer voer ick weder aen boort/ maer vont dat het Schip Dordrecht al ver-
cken was/veerdichde d' ander ſchepen na Perſien.

In Suratte komende/vont aldaer het Koninckr Firman, met noch een Paert/dat
den kloecken Helt Machobat Gaen, Delt-overſte van den Coninck/ook vereer-
Des anderen daeghs/ wiert het Kaſteel van Suratte, den Prins Crom, die nu
Vaders plaetſe geſuccedeert was/overgegeven.

Een wonder/ noterens waerdich/ hoe datmen op dato op het Hof van den
ot-machtigſten Coninck/ofte Monarch van Indien/Cha de Gaen, ſoone van
overleeden Mongol, tydingh kreegh/ dat de Uſbeecken, een Natie palende aen
ijde van Tartarien en China, met een groot Legher/ ſterck 20. duyſent Vrou-
n te peerde/en 30. duyſent Mannen/de voorſz. nieuwen Coninckr ſtad/Kaboul,
leghen ontrent de Frontieren by Candahar) met gewelt ſtormender handt in-
omen hadden/ daer groote wreethepdt met moorden gebruyckt wierdt/ende
l jonck volck/beneden de dertien/en veertien jaren/naer dat de Stad/vermits
geweldich Leger daer naer toe trock/ geraſeert en gheplundert hadde/voor
pen/ en ſlavinnen mede namen. NOTA. Dat deſe Vrouwen den eerſten aen-
deden; ſitten ſo kloeck met haer wapens te peerde als de mans / zijn ſeer
eck/en wreet van aenſien/als bleeck by een jonge ſlavinne van die Natie/ die
my hadde. Brachtē ſo wel voor 14. a 15. dagen victualie/ende weder mede ach-
op haer peerden/ als de mans: Men weetſe by niemant anders te verghelij-
n/als by de Amaſones, daer veel van geſchreven wert; houden haer mans ſoo in
anck/als d' Indianen hare vrouwen.

Op

1627. Op data / quam den Ambaſſadeur van ſijne Majeſteydt van Perſia, vrie
delijck aen my verſoecken/dat doch met mijn Vloot na Perſia ſoude mogen gae
Meert. dat hem vergunde.

Den 7. Martij / quamen onſe 7 Schepen upt Perſien, brachten groote parti
Sijde. Daer naer ſondt ick de 2. Schepen/ Bommel en Weeſp, met den Comma
deur Iob Chriſtiaenſen. Grijp, na Mocha, om te ſien of hy den Coopman / de Mil
(lange tijt daer gevangen) konde verloſſen;en voort van daer na Ormous,om t
gen October/met de Sijde upt Perſien wederom herwaerts te weſen.

April. Den 22. April/ vertrocken de reſterende ſchepen met goede party kleden/vo
de Suydt,naer Batavia, Daer na kreegh ick tijdinghe/dat het Jacht Grootebroec
onder Seylon een Moors ſchip upt Suratte, aenghehaelt hadden/ ende in Maſilip
tan gebracht/daer groote moeyte upt ontſtont/en perikel leden/van al des Con
paignies middelen berooft te werden/ daer my (God danck) ſonder ſchade va
de Compaignie noch deur redde.

May. Den 6. Mey/ arriveerde daer een Schip upt 't Roode Meyr, van Chiry, brach
my een Miſſive, ende Preſent van den Arabiſſen Koninck / verſoeckende wed
dat ick daer ſoude komen handelen.

October Den 8 October / arriveerden den Commandeur Ian van Haſel, en ſijn Vrou
ende kinderen/met 3. Schepen te weten: Wtrecht, 't Gulden Zeepaert, Brouwerſha
ven,ende 't Jacht Negepatan,upt Batavia hier ter reede/om my te verloſſen. Ic
ginck des anderen daeghs na voort / om den Opper-koopman Ian Smit, die n
ſijn Majeſteydt van Perſien als Ambaſſadeur ginck / met reputatie aen lant te h
len.

Decem, Den 14. daer na / quamen onſe 2 Schepen Bommel, ende Weeſp, upt 't Roo
Meyr,over Perſien,ſonder pets uptgericht te hebben/wederom.

Den 22. dito/ wier ter een Conſtapels maet vande Enghelſchen, voor een va
onſe Matrooſen/Abraham Claeſz. doodt gheſteken/waer van goede informat
liet nemen/ vermits d'Engelſchen hem in haer ſchepen ghevangen hadden/diede
ſtrack mede voort wilden:liet haer weten/ingevalle d'onſe ſchult hadde/datter
goeden Juſtitie onder des Princen Vlaggen konde geſchieden/als onder haer
Koninckr: waer over my die dateljck toeſonden/ende na de informatie / juſtiti
mede wilden gedaen hebben. Ende alſo ick beſpeurden d'Engelſchen niet toe ſo
den ſtaen/datmen hem ter doot gebracht ſonde hebben ſententieerde hem/ lever
dich over voordt te laten werpen. D'Engelſche ſiende/wy doende waren / que
men(na dat de ſententie geleſen was)met alle man aen voordt daer voor bidde
ſoo dat pardoneert wiert.

Den 2. December / tranſporteerde ick de Commandeur van Haſſel, alle de
Compagnies goederen/en reſigneerde mijn directie van Arabia, Perſien, ende In
dien,voor de Compagnie aldaer/in den jare 1614. eerſt opghedaen/ende geſtab
leert.

Den 5. dito/vertrock het Jacht Zeeburch,met geeyſchte kleeden na Batavia.

Daer na quam Moſſabeeck,die als Ambaſſadeur int Vaderlant gheweeſt had
de/overlant van Maſilipatan,die op mijn Schip na Perſien voerde.

Op den 23. dito / tranſporteerde ick my van landt/ na dat mijn vrundelijck af
ſcheyt van alle de Grooten/en kleyne genomē hadde/(die daer over ſeer bedroe
waren)aen voort/om preparatie te laten maken van't ſeyl te gaen. So dat dae
naer in den name Godes / als Admirael / met 6. Schepen in compagni
van 6. Engelſchen,daer een contract mede ghemaeckt hebbe , om of den vpand
(die 9. Gallioenen ſterck waren) reſcontreerden/vertrocken. Ouder Cabalaſpue
ko

mende/kregen tydinge/dat de Gallioenen/met 23. Fregatten/5 dagen te voo- 1629.
n daer geſien waren: ſonden een Engelſche Bergi neffens ons Jacht/ nae lant/
n te vernemen hoe het in Gomeron geſtelt was: quam daegs weder aen boort/ Februar.
acht tydinge datter geen ſchepen voor Gomeron lagen.

Op den 5. Febvuarij/1629. 's avonts heel laet/quamen wy op de Reede/ waer
or groote verbaeſthept aen lant was/ om dat geen Vlaggen bekent hadden/
Brouwers haven aen de gront raeckte/ die ſchoot op ſchoot dede/om aſſiſtentie.
ſck ſont de Boot aen landt/ daer Viſnicht ende d'Heer van Haſſel mede aen boort
amen.

Den 7. dito ben ick naer landt gegaen/daer ick van de principaelſte met groo-
n ſtaet (ſo te paerde als te voet) ingehaelt wierdt/ende by den Hertogh te gaſt
eef.

Van daer vertrock ick met drie ſchepen nae het Kaſteel van Ormous, om party
ut/ en brant-hout / met roode eerde in te nemen: ter reede komende/ſchoot het
aſteel drie Eer-ſchoten / antwoorden hem weder met drie. Den Gouverneur
nt van ſijn volck aen boort om my te wellekommen. Tranſporteerde my date-
ck naer landt/in 't Fort/ daer my van den Gouverneur groote eer aenghedaen
iert: In't incomen wierden daer 9. ſchooten met heele en halve Cartouwen ge-
hoten/ende berepden een deftige maeltydt/ ſeer verblyd zynde over onſe com-
e; daer na vereerde hy my een ſeer ſchoon Peert.

Des anderen daeghs quam my den Gouverneur (tot groote verwonderinge
an een yder) aen boort ſelfs beſoecken / verwondert zynde van ſulcken weer-
aer ſchip; voer (na dat hy wat met ons gegeten hadde) weder na 't Kaſteel; ende
a dat wy ons affairen verricht hadden/ben weder nae Gomeron gheloopen/om
ns ſo haeſt vaerdigh te maecken als mogelyck was te vertrecken.

Het Eylant Ormous lept ontrent drie mylen van 't vaſte landt van Perſien, heeft Stadt Or-
nders niet als zout/alſo 't gheberghte klaer zout is; op ſommighe plaetſen van mous.
ſtrant roode Eerde/die in Indien, en Aracan groote avance geeft. 't Caſteel van
e ſtadt (die nu ſeer vervallen is) geſepareert.

Op dato wierdt my een groot ſtuck Sneeuw vanden Gouverneur ghebracht/
n in den Syraſſen Wijn te drincken.

Den 25. dito/kregen wy tydinge/dat den Coninck van Perſien, Cha Abas, over-
den was/ende ſijns ſoons ſoon/Cha Saffi, (vermits de Vader te voren d'oogen
erblint waren) in ſijn plaetſe geſuccedeert is/zynde noch boven de 17 jaren niet
ut.

Daer naer ben ick met den Soltaen, twee Iulfaſniſſe Princen Ambaſſador, en d'En-
elſchen nae boort ghegaen/dat noyt pemant aen eenighe ſchepen voor deſen en
ebben durven beſtaen ; alwaer op de ghefonthept van den nieuwen Coninck/
ertogh van Syras, en andere groote Princen gedroncken wiert.

Des anderen daeghs nodighde my den Soltaen, en den Gouverneur aen landt
ſijnen Tuyn/met alle die Heeren weder te gaſt/daer ſeer ſterck te paerde (ver-
uits 't in't lant lag) naer toe redē/wiert ſeer manigfyck en heerlyck getracteert/
n van alles in abondantie opgeſchaft; daer waren ock ſchoone Dans-hoeren/
ie ſeer aerdig (als de mans) te paerde ſitten. In't vertrecken vereerden my een
hoon Perſiaens Peert/ met danckſegginge vande eere die wy hem aen boort
edaen hadden. Van gelycken vereerde my de Iulfaſniſſe Princen mede een Arabis
nck Peert/met eenige ſchoone goude lakenſe ſtoffen.

In fyn/doen wy zepl-rede lagen/heb ick myn vrundelyck afſcheyt vande Hee-
en genomen/en ſijn met 1000. balen zyde inden name Gods / op den 5. Merty/
met

1629. met de Vloot naer Suratte vertrocken/daer wy den 22. dito (Godt danck) in ſal
arriveerden.

April. Den 27. dito/zijnder aen boordt 4. maets/om haer dieverije gheſententieert;
ghegeſelt ende gebrantmerckt/ 2. driemael ghekielhaelt/ ende d' andere om h
dranckenſchap vande Reede laten lopen/en ſoo voor de Maſt 100. ſlaghen ge
ven.

Daer nae ſont ick 2 ſchepen op 't verſoeck van den Gouverneur en Moor
upt cruyſſen / om op et Moors ſchip/dat van Maſilipatan ghekomen was/
paſſen.

Op den 19 April/ iſſer aen boordt weder executie ghedaen/over een perſoon/ o
dat hy Dirck Ianſz. Keyſer van Rotterdam/ Hoogh-bootſman verradelijck doo
ſteken hadde/levendigh over boordt gheſet; ende een ander/die cauſa movens van
ongeluck was/wiert 3 mael gekielt/100. ſlagen voor de Maſt/en 6 maenden g
boept de Compagnie voor niet te dienen; noch een ander/om dat hy krupt geſt
len hadde/ ſtrengelijck gegeeſſelt.

Stadt Suratta. Daer na hebbe ick myn vriendelijck afſcheyt van den Gouverneur/ende and
re grooten vande Stad genomen/die over myn vertreck ſeer bedroeft waren/e
de my qualijck wilden laten gaen/ſonder belofte van weder te comen; als blijck
by den brief van den Hertogh/ ende principaelſte Hoofden/ aen de E. Heeren B
winthebberen mede gebracht.

So dat in den name Godes/naer dat het Directeurſchap van Perſien, Arabi
en Indien, (door my eerſt opgedaen) geſtabileert/ende den tijdt van 9. Jaren/en
maenden/eerlijck en trouw; voor de honnorable Comp, bekleet hadde/ op den 2
April / 1629. met een Vloot/ gheladen zijnde met een cargaſoen voor de Suydt
Europa, weerdigh 12. tonnen gouts/naer Batavia, vertrocken ben.

Ontrent de Cabo Commory, buyten perijckel van den vyant zijnde/reſolveerd
(om dat wy van weynig water verſien waren) dat yeder een ſijn beſt ſoude doe
om ſpoedigh op Batavia te gheraecken/ſoo zijn wy wel drie weecken voor yema
van d' ander daer geweeſt/ende op den 19. Junij/te reede gecomen.

Auguſtus Den 22. Auguſti/werdt Batavia van 80. duyſent man van des Matarams volc
beleghert. Ondertuſſchen zijnder altemet uytvallen van d'onſe ghedaen/die de
vyants wercken ſonder verlies van volck in brant ſtaken.

Op den 20. September/'s nachts ontrent 12. uren/ is den Ghenerael Ian Pi
terſz. Coen, in den Heere geruſt/die lange aen de loop gegaen hadde.

Den 21. dito/arriveerden d' Heer Spex, met ſijn Huyſvrou / ende ſuſters/Ka
van Indien, met 't ſchip Hollandia, hier ter reede.

Den 22. daer nae/ wiert den E. Heer Generael Ian Pieterſz Coen, met een groo
ſtatie in 't Stadt-huys begraven; ick droegh ſijn Spooren; men ſchoot alle h
Canon dat den vyant konde beſchadigen/op alle punten/ en Redupten af.

Op den 25. dito/ wiert d'Heer Spex, provi ſioneel als Generael geauthoriſeer
ter tijt d'E. Heeren Bewinthebberen een ander committeerden.

Den 20. dito / deden de Iavanen een aenval op de Redupten/ dan wierden val
reuſelijcken afgeſlagen.

Daer na op den 2. October/ſtaecken de Iavanen (Godt danck) hare wercken i
brant/en vertrocken/na dat ſy veel volcks/ (ſo door 't ſlaen/ende honghers-noo
verloozen hadden. Hebbe naderhandt verſtaen datter van 90000. maer 3000
man in 't leven gebleven waren / daer noch veel in 't vertrecken door ſiecke va
Sadt Batavia. geſtorven zijn: Den Mataram is genaemt Souſſoimia.

Den 25. December/ben ick in't Fort Batavia, voor Commandeur over de Vloo

1624.

e 't Vaderlandt gheauthoriſeert/daer naer van de Raden van Indien, op peder
jip byſonder. So haeſt dat gedaen was liet de Vlagge van 't Schip Uytrecht,
s Admirael vande Vloot waepen; ende Prins Hendrick, als Vice-Admirael vande
orſtengh.

Decemb.

Den 16. dito noodighde ons d' Heer Ghenerael (nefens Me-vrouwe Coen, die
et onſe Vloot op 't Schip Hollandia 't huys quam) te gaſt/ ende convoyeerden
s al t' ſamen 's anderdaeghs aen boordt. Den Generael liet my de kettingh
or d' Heer Anthoni van Diemen geven/om ter eeren vande Vloot te mogen dra-
: So dat wy 's anderdaegs 's morgens voor dage/in den name Gods met de
loot/ſterck 9. Schepen/Uytrecht als Admirael/ Prins Hendrick Vice Admirael/
ollandia 't wapen van Delft, Leyden, Rotterdam, Dordrecht, de Galjas, ende 't Zeepaert
rtrocken zijn/ende den 20. voor Bantam, oude Poulo Bangian quamen/ daer ons
Engelſchen een Miſſive voor haer Majoors aen boort brochten.

Varen naet Vaderlant.

Ende geraeckten (Godt danck) den 22. der ſelver geluckelijck de Straet van Sun-
upt. Met het Jacht buyten zijnde / quam den Opper-koopman Croock aen
oordt van alle de ſchepen/ om te ſien offer gheen volck in verſteecken was/ dan
nter geen/alhoewel nae der hant noch in de dertich perſoonen/ſoo mans/ als
ouwen/na ſijn vertreck op alle de Schepen voor den dag quamen: depeſcheer-
hem dateliick weder na Batavia, ende vervorderde onſe repſe naer de Cabo bona
peranca, daer wy / Godt danck/ den 17. Februarij 1630. met den anderen inde
ay quamen: Alhier begon ons volck over de Vloot te muytineren; naer dat wy
ater ingenomen hadden/ende weynich ververſching/ door dien de Swarten ſo
juw van ons waren / en 't volck meer en meer over de Vloot begonnen te pij-
n te ſtellen/reſolveerden/nae dat ick mijn brieven aen landt inde Tafel-bay be-
aven hadde/op den 26 dito 't zeyl te gegaen/als ook op de middag geſchiet is;
amen onſen cours na St. Helena, alwaer wy den 17 Marty/met de heele Vloot/
reede quamen. Alhier ten deele ververſcht hebbende / ſoo van Appelen/ Berc-
ns/Bocken/en anders/zijn inden name Godes/op den 23 der ſelver/wederom
aer 't Vaderlant) 't zeyl gegaen.

April.

Op den 20 Aprıl opte hooghte van 4 graden 32 minuten benoorden de Linie/
erdt 's avondts een ſchoot geſchoten uyt 't ſchip Dordrecht, daer wy met al de
jepen na toe liepen/uytgeſondert de Gallias, die ſo verre in ly/dat 's anderdaegs
t' t geſicht was/ ende 't zedert niet meer vernomen: By 't voorſz. Schip Dor-
echt komende/verſtonden in den brandt te zijn / ſonden dateliick eenighe boots
et volck om te helpen / die ſeyden / alſoo 't middernacht was/den brant al ghe-
uſcht hadden/ende ondertuſſchen datſe met malcanderen ſaten en dronchen/ is
t vier teghens den dach wederom ontſteecken: 't volck met alle de boats van
ſchip gevlucht / uytgheſondert den Schipper / en elf man tot hem / die 't ſchip
alijck verlaten wilden/preſumeerden/ſoo daer gheen ander volck van de ſche-
n aen boort gekomen hadde tot aſſiſtentie/ ſouden beter neerſtighepdt/en dili-
ntie gedaen hebben/om ſchip ende goet te ſalveren.

Naer dat de vlam uyt het ruym met een barſt boven quam / was het ſchip in
rten tijt tot aen 't water afgebrant. Den Schipper en de reſterende Maets
ongen t' ſamen in Zee/daer ick mijn ſchuyt/ om hun te ſalveren/ na toe ſondt/
egen haer alle weder uytgeſondert den Provooſt/die verdronck.

Den brant/ſooder gheſept wiert/quam door onachtſaemheydt vande Botte-
rs jongen/die rantſoen-broodt uytdeelden/ende de keerſſe aen het ſchot vande
room-kamer geplackt hadde / ſoo dat het eyndeken op 't jonghſte tuſſchen de
angen by de Folie packen gevallen is/ſonder moeyte te doen om wederom te
krij-

0 3911-8

1630. krijgen dooz dien ſy pzeſumeerden dattet al upt was/ſloten 't lupck toe/ſo dat ſ
't dooz 't geſtadigh roocken gewaer werden/en de Foelie in bzant was.

April. Verbzande mede een ſchoonen jongen Olifant/ dooz den Doozl: Dozſt Pzin
Fredericus Henricus van Naſſauw.

Den 21 dito/kregen wp d' Eylanden Corros en Floris in't geſicht/deden het ge
ozdineerde ſeyn met de Vlagghe/ om achter Engelant om te loopen / daer d'ande
al t'ſamen (ter contrarie) het Geuſſen op ſtaken. Ick ſette mijn cours (volgen
d' Ozdonnantie vande E. Heeren Majores) achter-om tot 's avonts laet/dan ſien
de niemant inp volchden: maer al t'ſamen haer cours naer 't Cannael ſetten/ge
nootſaeckt was (om mijn Vloot niet te verlaten) weder na haer toe te loopen
daer ick met den doncheren bp quam.

Ultymo dito/ ſmozgens op de hooghte van 48 graden 40 minuten lant geſien/
en gront op hondert vadem gewozpen.

Iunij. Primo Junij/kregen een Franſch Viſſcherken aen boozt/daer party viſch van
koften.

Den 2. dito/ſmozgens in miſtich weder op 50. vadem waters/ſagen den hoeck
van Leſer ontrent 5. mijlen / ſcheelden met mijn Schipper Cornelis Ianſens beſteck
en giſſinge geen 2. mijlen: Wp ſagen 't lant eerſt/en ſchooten een ſchoot/ kregen
den Vice-Admirael Lief-hebber met ſijn Eſquadze van 5. ſchepen in't geſicht/ met
twee ander ſchepe van de Ed. Heeren Bewinthebberen, expzes op ons te paſſen/
bp ons. Daer mede/naer dat wp wat victualie van haer in de Vloot overgeno-
men hadden/inwaert aen liepen. Dooz de Hoofden zijnde/wierp het op de lp/ en
nam ons afſchept van den Vice-Admirael Prins Hendrick, en het Zeepaert, die in
Zeelant liepen/van gelijcken 't ſchip Delft en Rotterdam, na de Maſe / peder ghe-
convopeert met 2 Oozlogh ſchepen/ en wp met de reſterende na Texel, daer wp
Iulii. (God danck) den 6. Julij/ 1630. met 't ſchip Wtrecht, als Admirael/ Hollandia en
Leyden binnen quamen/achterlatende de Gallias, in Zee (als voozen verhaelt) van
ons gedwaelt/die daer naer achter Engelant om/noch in ſalvo gekomen is.

D' Heeren Bewinthebberen aen boozt gekomen zijnde/ ben naer landt gevaren/en van d' Helder met een wagen naer Amſterdam gereden / daer ick (Godt danck) den 8. Julij/ arriveerden / naer dat ick over de ſeventien achter-een-volgende jaren in des Compagnies dienſt hadde geweeſt. Vereerden mp een gouden Keten van twaelf hondert guldens / met danckbaerheydt van mijn trouwe dienſten.

Den 12. dito/ vertrock ick met eenighe Bewinthebberen naer den Haghe/ om het Preſent aen ſijn Vorſtelijcke Genade te vereeren/ende hem de gheleghenthepdt van Indien te verklaren. Soo dat ick s' anderen daeghs bp hare Ho: Mo: Heeren Staten, ende daer na bp ſijn Vorſtelijcke Genade audientie kreegh / ende ghewellekomt werde.

Een uyr betaelt het al.

89a

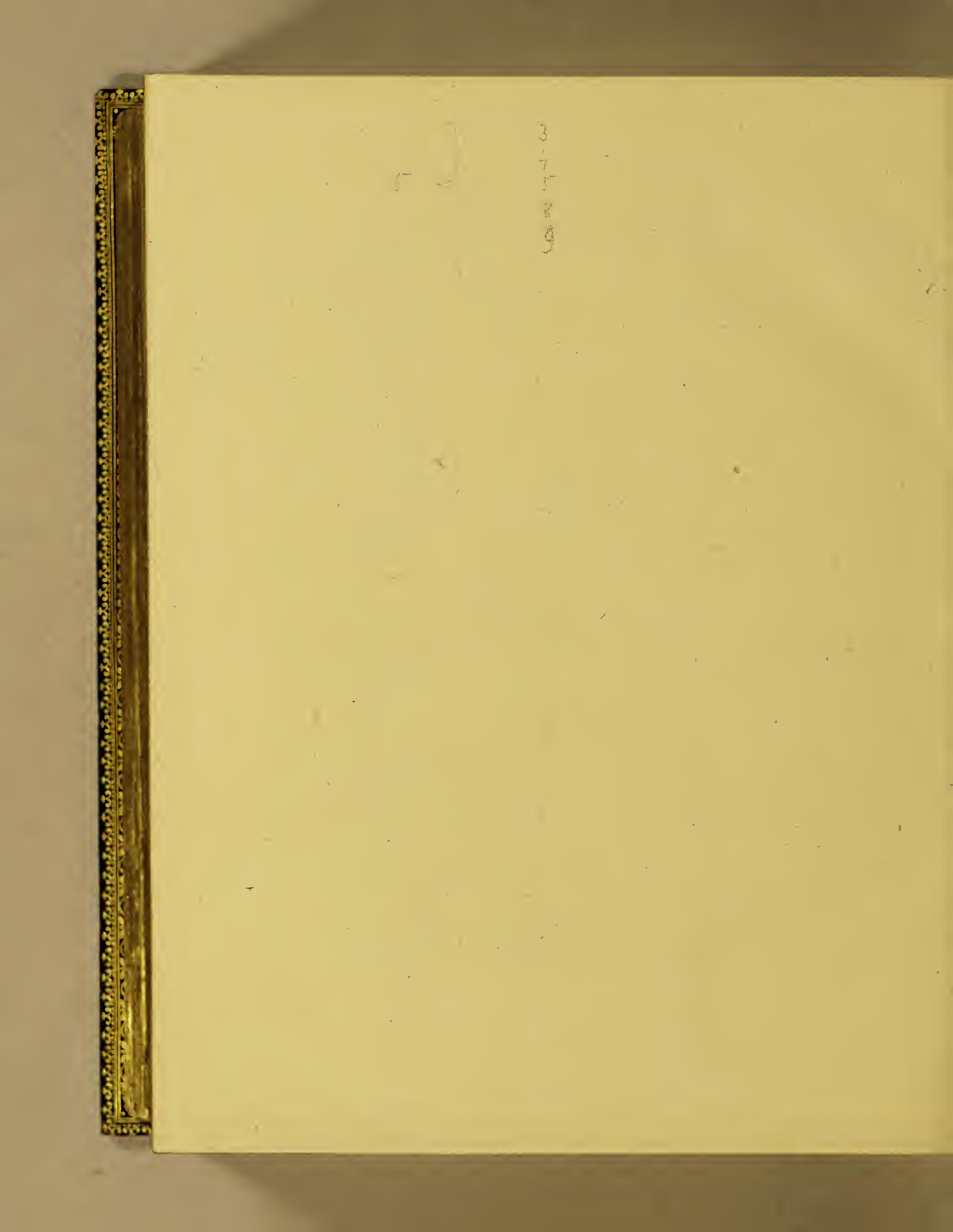

F648
C734o